

₹20

ఏప్రిల్ - 2018

దక్కన్

సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక

ల్యూండ్

DECCAN LAND, HYDERABAD

68

- ❖ తెలంగాణ వచన కవిత్వం
- ❖ కాకతీయుల నుండి అసఫ్ జాహిల వరకు
- ❖ రైతు సమన్వయ సమితి
- ❖ బ్రిటీష్ సైన్యాన్ని ఓడించిన ముబారిజుద్దోలా

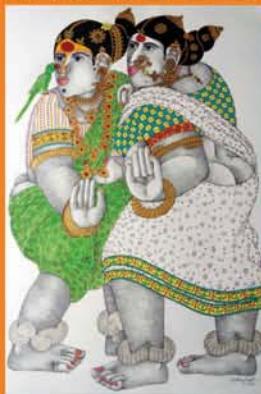

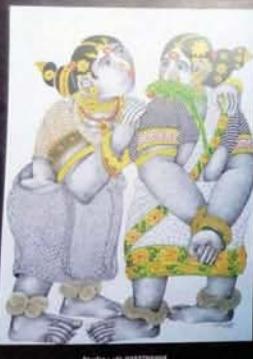
**Artist:
NARAHARI BHAWANDLA**

గ్రామీణ జీవనానికి రంగులలోకం
సాక్షిగా అనుందానుభూతికి లార్జె
అధ్యాతలు స్ట్రాపించిన నిత్యకారులు
పురపార బాపండ్ చిత్రాలునిగా
తన మను లార్జె చూసిన ధృత్యాలను
చిత్రాలుగా మలచడంలో ఆయనని
లందివేసిన చేయి. సామాజిక గ్రామీణ
జీవన చిత్ర సమస్యలు సమీక్షనాన్ని
అందించిన లర్పుదైన కుండె ఆయనది.

ప్రైవేక కథనం లోపి వేళల్లో

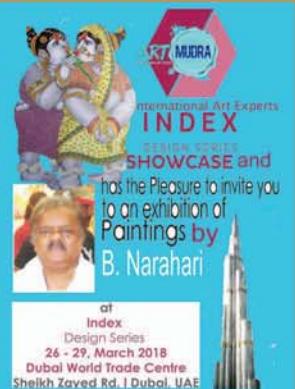
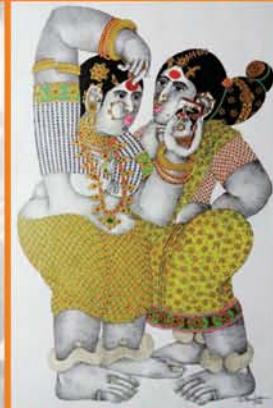
Narahari Bhawandla

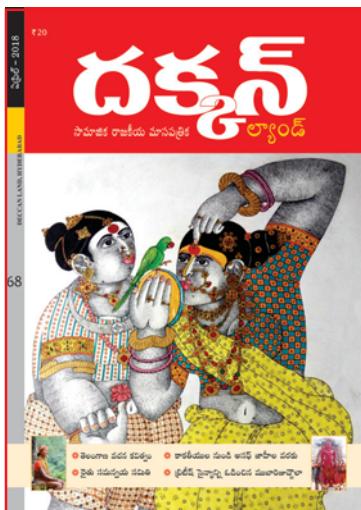

Exhibition of Paintings
By
Natal Das

17 to 23 Oct 2012

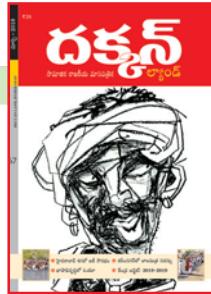
చిత్రకళానగరి

మనిషి బతుకుకు బొమ్మలతో ప్రాణం పోసిన
కళాజీవి నరహరి బావండ్ల. పండుగలు,
ఆచారాలు, సృత్యాలు, వేడుకలు, వినోదాలు,
ప్రకృతి రమణీయత, జీవన్శైలులను స్పృశిస్తూ
విభిన్నతల మేళవింపుగా, తెలంగాణ నేపథ్యంగా
అందించిన అరుదైన చిత్రాలు ఆయనకు ఒక
ప్రత్యేకతను చిత్రకళారంగంలో సాధించి
పెట్టాయి. ఎన్నో పురస్కారాలు, లెక్కకు
మించిన సత్కారాలు అందుకుంటూనే తన
చిత్రకళకు అనునిత్యం మెరుగులు
దిద్దుకుంటున్న చిత్రకారుడు. అద్వితీయ
ప్రతిభను చాటుతున్న చిత్రకళానగరి నరహరి.

"CHANDRAM" 490, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029.
Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288
E-mail: desk.deccan@gmail.com website : www.deccanland.com

మెయిల్ బాక్స్

నా అబ్బలాపు

కడప లైటరీకి మీరు పంపిన దక్షన్‌ల్యాండ్ మాసపత్రిక చదివాను. పుస్తకం చాలా అద్భుతంగా ఉంది. మీ పత్రిక గురించి జనవరి మాసపత్రికలో రామోజీరావుగారి ప్రశంస దానికి సోదాహరణ. పరిశోధనాత్మక కృషితో వెలువదుతున్న దక్షన్‌ల్యాండ్ మాసపత్రిక తెలుగు ప్రజల గుండెల్లో నికిప్పుమాన్మాని ఆశిస్తున్నాను. భారతప్రభుత్వం నుంచి కూడా ఎన్నో ప్రశంసా పూర్వక అవార్డులు అందుకోవాలని మనసారా కోరుకుంటున్నాను.

-కస్తురామ్‌మోహన్‌రావు,

ఆసోసియేట్ లైఫ్ మెంబర్, ఇంటాక్, కడప

జానపదాల్స్ సంస్కృత పదాలు

మార్చి 2016 సంచికలో డా॥ నలిమెల భాస్కర్ రాసిన జానపదాల్స్ సంస్కృత పదాలు ఎంతో పరిశోధనాత్మకంగా ఉంది. జానపదులు ఉపయోగించే నిత్య పదాలలో దాగిఉన్న ప్రత్యేకతను ఒక్కొక్కటిగా వివరించడం ఎంతో భాగుంది. సంస్కృత భాషలోని పదాలకు ఖచ్చితమైన అర్థం గ్రామీణాలకు తెలియకపోయినా సందర్భంలో చిత్రంగా ప్రయోగించే అవగాహన వాళ్ళలో కూరవడలేదన్న విషయాన్ని అర్థం చేసుకున్నాం.

-ఎస్.పద్మలత, సికింద్రాభాద్

బడ్డెట్టెపై సమగ్ర వివరణ

కేంద్ర బడ్డెట్ 2018-19కు నంబంధించి మార్చి నెలలో విశేషణాత్మకంగా ప్రచురించిన వ్యాసం భాగుంది. పోటీ పరీక్షలకు సిద్ధమయ్యే విద్యార్థులకు బడ్డెట్ వ్యాసం ఎంతో ఉపయోగపడుతుండని భావిస్తున్నాను. బడ్డెట్ వివరణ దేనికదే ప్రత్యేకంగా విభజించి ఇవ్వడంకూడా భాగుంది.

-శివయ్య, హన్స్కోండ

అనెలైన్ డాయా దక్షన్ ల్యాండ్ చందా చెల్లింపు

దక్షన్‌ల్యాండ్ బ్యాంకు భాతా వివరాలు

Name : DECCAN LAND,

Kotak Account No: 7111218829

Bank: KOTAK MAHINDRA BANK

IFSC Code:KKBK0000555

Branch Code : 000555,

MICR Code : 500485007

త్వరలో మీ ముందుకు 'బాలచెలిమి'

చిల్డ్రన్ ఎడ్యూకేషన్ అకాడమీ ఆధ్వర్యంలో యం.వేదకుమార్ సంపొదకప్పులో గతంలో వెలువడిన 'బాల చెలిమి' పిల్లల మాస పత్రికను తిరిగి పునరుద్ధరిస్తున్నామని తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాం. బాలలలో స్మాజ్ నాత్మకతను పెంచి విజ్ఞాన, వినోదాలను అందించాలన్న లక్ష్యంతో ముందుకు సాగే 'బాల చెలిమి'ని త్వరలో మీ ముందుకు తెచ్చేందుకు కృషి చేస్తున్నాం. సంపొదకులు ఎం. వేదకుమార్ నిర్మాపణలో ఇందుకోసం జరిగిన బాలచెలిమి సమావేశంలో ప్రసిద్ధ రచయితలు వి.ఆర్.శర్మ, డాక్టర్ పత్రిపాక మోహన్, డా.ఎస్.రఘు, డా. సంపత్తి, డా.సిరి, గాలి ఉద్యోగులు, తిరునగరి శ్రీనివాస్ పాల్గొన్న తమ సూచనలు అందించారు. రచయితలు నుండి బాలల కథలు, గేయాలు, కవితలు, స్క్రేచ్లు, వ్యాసాలు, పొడుపుకథలు, సామెతలు, జాతీయాలు బాలచెలిమిలో ప్రచురణ కోసం ఆప్యోనిస్తున్నాం. బాలచెలిమిని www.balachelimi.com వెబ్‌సైట్లో కూడా చూడవచ్చు.

-చిల్డ్రన్ ఎడ్యూకేషన్ అకాడమీ

మీ రచనలు మాకు పంపవలసిన చిరునామా:

ఎడిటర్, "బాలచెలిమి", చంద్రం, 3-6-712/2, స్ట్రీట్ నెం: 12, హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్ - 500029, తెలంగాణ.

మొబైల్: 9030626288

ఇమెయిల్: balachelimi@yahoo.com

వెబ్‌సైట్: www.balachelimi.com

పాతకులు, రచయితలకు సుభవార్త

దక్షన్ ల్యాండ్కు ISSN అమోదం

దక్షన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక ISSN (International Standard Serial Number) అమోదం పాంచిసుదని తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాం. మా ISSN 2581-3188. ప్రముఖ, పైత్రాపిక, వర్ధమాన రచయితలు, పరిశోధకులు తమ పరిశోధనాత్మక, విశేషణాత్మక రచనలను ప్రచురింపజేసి వినియోగించినికి వివరించడం ద్వారా ప్రాచుర్యం చేసుకోవాలనికి ఈ సదపకాశాన్ని సభినియోగపరుచుకోవాలని కోరుతున్నాం.

రచయితలు తమ రచనలను పంపవలసిన చిరునామా :

3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar,
Hyderabad - 500 029 Telangana.

సంప్రదించవలిన ఆఫీన్ ఫోన్ : 9030626288

E-mail: desk.deccan@gmail.com

website: www.deccanland.com

- ఎడిటర్

దక్కన్ ల్యాండ్

సామాజిక, రాజకీయ మాసపత్రిక

సంపత్తి: 6 సంఖిక: 8 పేజీలు: 68

ఎప్రీల్ - 2018

సంపాదకులు

యం. వేదకుమార్

9848044713

editordeccan@gmail.com

సహస్రాలు సంపాదకులు

తిరుసగర శ్రీనివాస్

సైప్పం కర్నాటకండింట్

క. ప్రభాకర్

8106721111

సర్టిఫైషన్

హామ్. మాహన్లార్

వాణిజ్య ప్రకటనలు

సిరిజ

9030626288

ఛాటీస్‌గఢ్

టి.న్స్‌ఎస్

8374995555

కవహేజీ ముఖాదిత్రం

బాపండ్ల నరహారి

శిత్రాలు

కూరెళ్ల శ్రీనివాస్

layout & composing @

CHARITHA IMPRESSIONS

printed @ DECCAN PRESS

ఆజామాబాద్, హైదరాబాద్ - 500 020.

కార్యాలయ తరువాత

DECCAN LAND
"CHANDRAM"3-6-712/2, St.No. 12, Himayathnagar,
Hyderabad - 500 029 Telangana

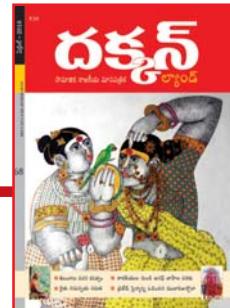
Mobile: 9030626288 Fax: 040-27635644

E-mail: desk.deccan@gmail.com
website : www.deccanland.com

కృతజ్ఞతలు

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక సాహిత్యం విభాగంలో
సలహాలు, సూచనలు అందించిన
డా॥ ఎన్. రఘుకు మా కృతజ్ఞతలు.

లోపలి పేజీల్లో...

అమృషాడి బడియే మన పిల్లల భవిష్యత్తు (ఐటిఎల్యూల్)	ఎం. వేదకుమార్	7
తెలంగాణలో వచన కవిత్వం ఎప్పుడు పుట్టింది?	సుంకెర్చి నారాయణరెడ్డి	8
పురావస్తు శాఖ తప్పకాలు - ఒక పరిశీలన	సంకేప్పల్లి నాగేంద్రశర్మ	11
సంగీతమయి రాగ గానాలపనిల మూట కిన్నెర్	గూడూరు మనోజ	13
చిల్మారు గుట్ట - పుట్టు వెంటుకల ప్రమాణం	వరస్తు లోకశ్వర్	15
రాజ గోండులు గుస్సాడి స్వత్తు ప్రదర్శన	గడ్డం వెంకన్	19
కాకతీయుల నుండి అసవ్ జాహీల వరకు	అర్ణ.పురుషోత్తం నాయుడు	21
సంచార జాతుల జీవితాలు	డా.బి. శ్రీనివాస్	23
నేర్చాల కిషాక్ పాటలు	అంబటి వేకువ	25
గాంధాలి భీలా శాసనాలు	చ్యావనపల్లి సత్యనారాయణ	28
అరుదైన చాయాచిత్రకారుడు రాదార్పు కుమారస్వామి	తిరుసగర శ్రీనివాస్	31
అన్నదాతల సంక్షేమవే లక్ష్మిగా తెలంగాణ బడ్డెల్	కట్టా ప్రభాకర్	33
వ్యవసాయ అభ్యర్థులకి దైత్యుల సమస్యలు సమితి	ఎం.డి.కరీం	34
'తెలంగాణ తేజీమూర్చులు' ఆవిష్కరణస్తుపం	కడవెండి మమత	36
వికసాన్సి పెంపాంబింపజేసే నరహారి చిత్రాలు	స్వాజన్	37
అప్పుడప్పుడు-7	బి.నరసింగరావు	39
ప్రజల దుఃఖానికి పర్మాయిపడం 'పొలిట్టు' పాట	నాళేశ్వరం శంకరం	42
సాహితీ సాందర్భాలహారి - గాధాసప్తశతి	డారవేటి	45
భాష-భాషా శాస్త్రం - వ్యాకరణం	డా. దహగాం సాంబమూర్తి	47
మనకెందుకులే	మన్సే విచియా	51
నాటక ప్రయోగ శిల్పి మంత్రి శ్రీనివాసరావు	డా.జె. విజయకుమార్	55
తెలంగాణ నుండి కేరళకి సాంస్కృతిక సారథ్రం	డా. జి.కుమారస్వామి	58
హైదరాబాద్ లో అలాటి మన సినిమా టాక్సిసులు	హెచ్.రమేష్బాబు	60
జిబీప్ సైన్యాన్ని ఓడించిన ప్రిన్స్ ముబారిజ్దెలా!	సంగీశ్వర్ శ్రీనివాస్	62
అలిసెట్టి బొమ్మల కొలువు	జ.వర్ధజ	64
పుస్తకాలు	దక్కన్ ముఖ్యం	65

'దక్కన్ ల్యాండ్'లో అన్నపుతును రచనలలో వ్యక్తమవుతున్న అభిప్రాయాలన్నించీతో సంపాదకులకు ఏకీభావం ఉండాల్సిన అపసరం లేదు. 'దక్కన్ ల్యాండ్'ను ప్రజాస్వామిక అభిప్రాయ వేదికగా, ప్రజాపక్ష రాజకీయార్థిక, సామాజిక సాహిత్య విశ్లేషణావేదికగా తీర్చిదిద్దాలన్నదే మా సంకల్పం. అందుకు అనుసంధానానే అన్ని రకాల అభిప్రాయాలకు, ఫిన్యూఫిన్యూయాలకూ స్థానం కల్పించాలన్నది మా ఉద్దేశం. విధి రంగాల్లో నిపుణుల రచనలను అందించడం ద్వారా ఆయా అంశాలపై, సమ స్యాలపై, పరిష్కార మార్గాలపై పారకుల్లో అవగాహన పెంపాందించడమే 'దక్కన్ ల్యాండ్' లక్ష్యం.

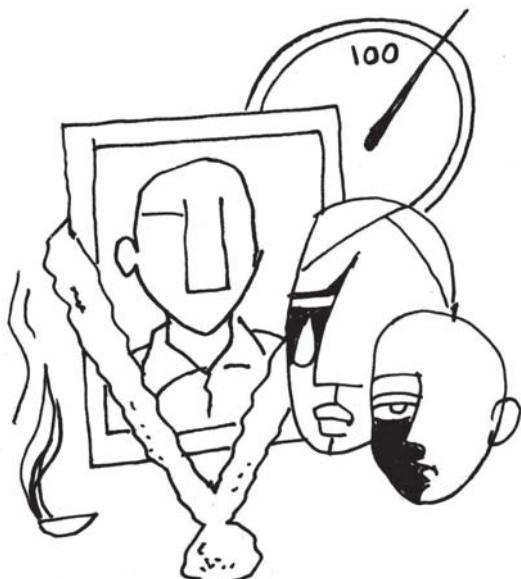
దీము

దీము నన్ను ప్రేమించింది
అది ముద్దు పెట్టుకోగానే
నేను
బెడ్డు మీద వాలిపోతాను

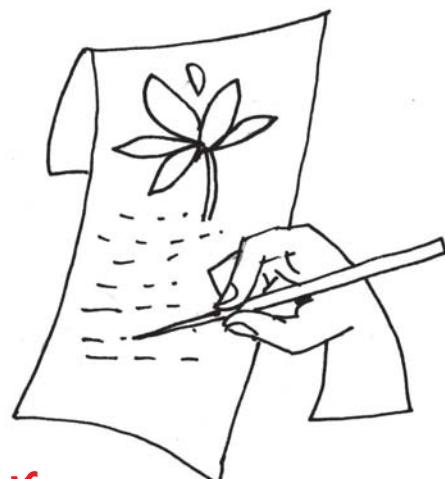
విసర్గ

అం - అంటే అంతం
ఆ: - అంటే హాహాకారం
దు:ఖంలో ఉన్నది విసర్గ కాదు
రెండు కస్తీలీ చుక్కలు

లెక్క

యాభై మైళ్ళ స్పీడుతో
రెండు గంటల్లో ఇంటికి పోతావు
నూరు మైళ్ళ స్పీడుతో
గంటలో పోతే పోతావు

కవిత

రాతిలో
పుప్పును చెక్కేది శిల్ప కళ
రాతి పుప్పును
పరిమళబలితం చేసేది
గొప్ప కవిత

-అమ్మంగి వేణగోపాల్

m : 9441054637
e : ammangivenugopal1948@gmail.com

అమ్మబడి - బడియే మన పిల్లల భవిష్యత్తు

త్రపంచ పిల్లల పుస్తక దినోత్సవం సందర్భంగా..

బాల్యం అపురూపం, బడి తల్లి ఒడి అన్న నానుడిని వినే ఉంటాం. బడి నుండే దేశానికి భవిష్యత్తును అందించే రేపటి పొరుల నిర్మాణానికి రూపకల్పన జరుగుతుంది. బాల్యం భద్రంగా ఎదిగి భవిష్యత్తుకు దారిచూపే స్థితికి ఎదగాలంటే అందుకు ఎన్నో అంశాలు దోషాదం చేయాలి. పేదరికాన్ని ఎదిరించి ప్రతిభ వెలగాలంటే ప్రాథమిక స్థాయి నుండే వికాసాన్ని ఇచ్చే విద్యను అందివ్యాపించాలి.

ప్రభుత్వ పారశాలలను బలోపేతం చేయడం ద్వారా పిల్లలలో విశ్వాసాన్ని పెంపొందించగలుగుతాం. గ్రామీణ ప్రాంతాల పారశాలల నుండి ఆణిముత్యాలను వెలికితీయడం ఒక బృహత్తర ప్రయత్నం. పిల్లలకు మన చరిత్ర, సంస్కృతి, కళలు, సాహిత్యం, పండుగలు, పజ్ఞాలు, జాతరలు... మొదలైనవాటిపై అవగాహన, పారశాల గ్రంథాలయాలను ఏర్పాటుచేసి పుస్తకాలను అందుబాటులో ఉంచి, మాతృభాష ఆవశ్యకత, పరిరక్షణ గురించి విద్యార్థులు తెలుసుకునేలా చెరువులు, నదులు, కాలువలు తన చుట్టూరా ఉన్న పర్యావరణ ప్రాధాన్యాన్ని విద్యార్థి గమనించగలిగేలా ఉపాధ్యాయులు బోధన ఉండాలి. పారశాలల్లో నాటకం, నాట్యం, సంగీతం, ఆటలు, సైన్స్, గ్రంథాలయ నిర్వహణ, మొక్కల పెంచడం, పర్యావరణ పరిరక్షణకు గ్రీన్ క్లబ్ల ఏర్పాటు తదితర కార్యక్రమాలలో విద్యార్థుల ప్రత్యక్ష భాగస్వామ్యాన్ని పెంచేందుకు ఉపాధ్యాయులు ప్రోత్సహించాలి. బాలులు పారశాలల్లో అనేక విషయాలపై స్వేచ్ఛగా ఆఖిప్రాయాలను చెప్పుకునేందుకు ‘బాలల ముచ్చట్లు’ పంటి సృజనాత్మక కార్యక్రమాలను నిర్వహిస్తే తనపై, తన చుట్టూ ఉన్న సమాజంపై అవగాహన పెరిగి బాధ్యతపై దృష్టి నిలిపే స్థితి క్రమంగా వీర్పడుతుంది.

పల్లె ఆణిముత్యాలు ప్రభుత్వ పారశాలల నుండే రూపొంది సమాజానికి అందిన ఉదాహరణలు ఎన్నో ఉన్నాయి. అందుకే అలాంటి బడులలో హౌలిక వసతులు, సౌకర్యాల కల్పన పెరగడానికి ఇటు ప్రభుత్వం మరియు సమాజం ముందుకు వస్తే గాని మనం కోరుకున్న విద్య రేపటి పొరులకు అందించలేము. ఇందుకు ప్రభుత్వం చేసే కృషితోపాటు సామాజికుల తోడ్పాటు కూడా అందాలి.

బాల్యం భద్రంగా బతికి ఎదిగితే అటు కుటుంబానికి, ప్రాంతానికి, యావత్ దేశానికి ఒక అద్వితీయ శక్తిని సమకూర్చుకున్నట్టవుతుందన్న విషయాన్ని ప్రతి ఒక్కరమూ గమనించి ఆ దిశగా మనవంతు తోడ్పాటును అందించాలి. బాల్యం, బడి రెండూ బాగుంటే ఉజ్వల భవిష్యత్తు నిర్మాణమవుతుంది.

వెదకుమార్.ఎస్.

(యం. వేదకుమార్)

ఎడిటర్

తెలంగాణ సాహిత్య దృష్టం

తెలంగాణలో వచన కవిత్వం -

ఎప్పుడు పుట్టింది? - ఎలా నడిచింది

తెలంగాణ నుంచే కాక తెలుగులోనే ఆధునిక కాలంలో వచ్చిన మొదటి కవితా సంకలనం గోలకొండ కపుల సంచిక (డిసెంబర్-1934)లో వచన కవిత్వం లేదు. ఆ మాటకొస్తే తొలి ఆధునిక కవితా సంకలనంగా ప్రసిద్ధిగాంచిన “వైతాళికులు” లో - నిజనికిది రెండవ సంకలనం (1935) లో కూడా వచన కవిత్వం లేదు.

అంటే తెలంగాణలోనే కాదు, తెలుగులోనే 1935కు ముందు వచన కవిత్వం పుట్టిందిని అర్థం.

ఈ సంకలనాల్లో లేసంతమాత్రాన అంతకుమందు వచన కవిత్వం లేదని చెప్పగలమా? అంతకు ముందు పత్రికల్లో వచన కవిత్వం లేదని చెప్పగలమా? అంతకు ముందు పత్రికల్లో వచన కవిత్వం అచ్చుకాలేదా? పత్రికల్లో వచ్చి ఉంటే ఈ సంకలనాల్లో చేరి ఉండేది కదా? కాబట్టి అంతకుమందు వచన కవిత్వం లేదనే అనుకోవాలి.

పాశ్చాత్య దేశాల్లో వచన కవిత్వం మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం మొదలైంది. ఫ్రెంచి సింబాలిస్ట్ కపులు, అమెరికా, ఇంగ్లండ్ కపులు ఈ యుద్ధానంతరం వచన కవిత్వాన్ని విస్తృతంగా వాడే యుగం మొదలయింది. టి.ఎన్. ఇలియట్, ఎజాఫోండ్, విలియమ్ కార్లేస్ మొల్లోన్ అనేకులు ఈ కవితా పద్ధతితో కవితా రచన చేసినారు. ఫ్రెంచిలో Verse libre అని, ఇంగ్లీషులో Free verse అని అన్నారు. అంటే ఘండస్సు నుంచి సాంప్రదాయిక గద్యం నుంచి నియతి నుంచి విముక్తమైన కవితా రూపం అని భావం.

“Printed in short lines instead of with the continuity of prose, and it has a more controlled rhythm than ordinary prose; but it lacks the regular stress pattern, organised into recurrent feet of traditional versification. Most Free verse also has irregular line lengths and lacks rhyme”. అని విమర్శకులు వచన కవిత్వం గురించి వివరించినారు.

ఈ వచన కవితకు భావకవితా యుగంలోనే బీజావాపన జరిగిందని 1925లో దువ్వారి వచన కవిత్వం రాసిందని “వైతాళికులు”లో వచన కవితలన్నపుని విమర్శకులన్నారు. కానీ అవన్నీ గేయ వాసనలన్న కవితలని వారే అన్నారు.

తెలంగాణపేతర ప్రాంత విషయం ప్రస్తుతం చర్చనీయంశం కాదు గసక దానినలా ఉంచుదాం.

“తెలంగాణకు సంబంధించి గో.క. సంచికకు ముందు వచ్చిన “హీతబోధిని” లోగాని, నీలగిరి పత్రిక, తెలుగు పత్రికల్లోగాని 1934కు ముందునాటి గోలకొండ పత్రికల్లోగాని “సుజాత” పత్రికల్లోగాని వచన కవిత్వం వచ్చి ఉంటుందా?”

గో.క.సంచికకు కవిత్వాన్ని ఆహ్వానించిన ప్రకటనలో ‘పద్యములు మాత్రమే ప్రకటించబడును’ అనే నిబంధన ఉద్దేశం ఏమిలో తెలియదుగాని ఆ కారణంగా పద్యేతర రూపం అందులో రికార్డ్ కాలేదు. అలా రికార్డ్ కానివాటిల్లో వచన కవితారూపం ఉన్నదా? గో.క. సంచికకు ముందున్న పత్రికలన్నీ దొరికితే తప్ప ఈ విషయాన్ని నిర్ధారణ చేయలేంది.

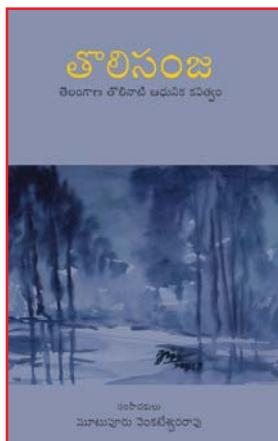
మిగితా తెలుగు కవిత్వంలో భావ కవిత్వం మీద తిరుగుబాటు, వచన కవిత్వం ఆవిర్మాపం దాదాపు సమాంతరంగా జరిగినయి.

తెలంగాణలో సురవరం ప్రతాపరెడ్డి, పరాభిలాంటి కపులకన్నా ముందే భావకవిత్వం మీద తిరుగుబాటును ప్రకటించిందు.

“కవితైతినోయి / భావ కవితైతినోయి,
నేనేమి రాస్తానో / తెలియదోయి నాకు అని

1935లో అన్నాడు సురవరం.

“పూర్వ కపులకు రాజులతో రాణులతో కాలము గడచెను. ఇప్పటి కపులకు యొంకమ్మలతో, బుచ్చుమ్మలతో, చింతామణులతో కాలము గడచుచున్నది.” “అట్టి తరి యా ‘కాపు బిడ్డ’ను మన శాయిరెడ్డిగారు పరదా నుండి బయటికి తెచ్చినందులకు ప్రశంసాపాత్రులైనారు” అని 1937లోనే తెలుగు కవిత్వం భావకవిత్వం నుండి విముక్తి చెంది ఏ దిశగా పయనించాలో కూడ సూచించిందు. ఆయన తన కవితా సంకలనానికి “ఎండిన పూలు” అనే పేరు పెట్టాలకున్నదు. ఇది కూడ అప్పటి కవిత్వ స్థితిని సూచిస్తున్నది. సంధి దశల్లో వచ్చిన కందుకూరి “సరస్వతి విలాపం”, నగ్నముని “ఉదయంచని ఉదయాలు” కవిత్వాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుంటే ఈ పేరు సార్థకత అవగతమవుతుంది. భావకవితావరణలోని పూలు, ప్రకృతి, ప్రేయసి మొల్లా అంశాల్ని దృష్టిలో ఉంచుకుంటే కాపుబిడ్డ

ముందుపూటను దృష్టిలో ఉంచుకుంటే అప్పటి శాస్త్రమువగతమవుతుంది.

సూత్రములన్నియు తెగినయ్
భాష్యాలన్నియు భస్యం
వార్తికముల్ చూర్ చూర్
వ్యాకరణం చచ్చిపడెన్”
“సారెకు రాసిన సదివిన వ్యాకరణ భయంబిక లేదూ
పాణిని చిన్నయు భూతాలన్నియు సోకనేరవింకా” అని 1933
తోనే రాసిందు.

“శ్రీశాంబంటి నిఘంటువులు దాటి
వ్యాకరణాల సంకెళ్ళు విడిచి
ఛందస్సుల సర్వ పరిష్వంగం వదిలి” (1937) అన్న శ్రీశ్రీ
కంటే ముందే రాసిందు.
“నా ఈ వచన పద్యాలనే దుడ్చుకర్తల్తో
పద్యాల నడుముల్ విరుగదంతాను
చిన్నయుసూరి బాల వ్యాకరణాన్ని
చాల దండిస్తాను” (1939)
“అనుసరిస్తాను నవీనపంథా: కానీ
భావ కవిన్ మాత్రము కాన్నే
నవంభావ కవిని” (1939) అని పరాభి
రాయడానికి ముందే రాసిందు.

“కలం పుల్ల చేపట్టి గీకేది పస్తుంది
మాలాగ యెట్టీలు మోస్తే తమాపా తెలుస్తుంది”
“మాకైతే యేమైన ఉండా మరీ లేద చెప్పండి
లేకుంటే యా నొకరి మీరే చేసోండి” అని
రాసిన వెట్టివాని పాటలో వచన కవిత చాయలు
కన్నిస్తవి. వచన కవిత్వావిర్భావానికి అవసరమైన
వ్యాపక భాషా వదాలను విరివిగా ఉ
పయోగించిందు (తెలంగాణ భాషాను ఉపయోగించిన తోలి కవి
సురవరం ప్రతాపరెడ్డి). అయితే మిగతావాటిలాగే ఇవన్నీ పద్య
వాసనల్ని, లయను వదలుకోని వచన కవిత్వావిర్భావ సంధి దశ
రూపాలే.

మిగతా తెలుగు ప్రాంతాల్లోలాగే తెలంగాణలో కూడ పద్యం
నుండి మాత్రా ఛందస్సు, గేయ ఛందస్సు, లయాత్మక వచన కవిత్వాల
ద్వారా శుద్ధ వచన కవిత్వంలోకి అడుగుబెట్టింది.

ఈ పరిణామాన్ని సురవరం కవిత్వం, జాతీయ గేయములు,
'ఇందుమతి' కవిత్వం, 'అంజలి', 'తొలినంజ', 'ప్రత్యాప', 'మహైక',
'తొలికారు' మొఱా కవితా సంకలనాల ద్వారా ఆనాటి పత్రికలద్వారా
గుర్తించవచ్చు. 'తొలికారు' (1957) నాటికి వచన కవిత్వం శుద్ధ
వచనకవిత్వంగా స్థిరపడుతున్నదని అర్థమవుతున్నది.

పద్యం సుంచి, గ్రాంఫిచి భాష సుంచి, రాజుల రాణుల వస్తువు
సుంచి వర్ధమానంలోకి అంటే ఆధునికతలోకి కవిత్వం ప్రవహించాలని
అటు గురజాడ, ఇటు సురవరం ఆకాంఖ్షించినారు. కవిత్వ
ప్రజాస్వామీకిరణలో ఇది ఒక ముందడుగు. ఇందుకోసం దేశీ
ఛందస్సును గురజాడ స్వీకరించిందు. సురవరం జాసపదాన్ని
స్వీకరించాలని ఆకాంఖ్షించిందు. గీత పద్యాలనెక్కువ వాడిందు.
గేయాన్ని స్వీకరించిందు. ఈ రెంటి సారాంశం ఒకటే.

ఈ Processలో భాగంగా అక్కడ భావ కవులు పద్యాన్ని రాసినా
ప్రధానంగా తేటగీతి, ఆటవెలదిలాంటి దేశీ ఛందస్సును
అశ్రయించినారు. గేయాన్ని కూడ స్వీకరించినారు.

“20 శ॥ ఆరంభంలో తెలుగు కవితా రూపంలో ప్రధాన
విషపం వచ్చింది. అది పద్యం సుంచి గేయానికి పరిణమించడమే”
“భావ కవితా యుగంలో వృత్తాల వత్తిది తక్కువైంది.మాత్రాగణ
నిర్మితాలైన జాతులు, ఉపాంశులలో భావాన్ని వ్యక్తికరించడం
జరిగింది. తేటగీతి, ఆటవెలది ద్విపదలు ఎక్కువ వాడినారు.
ద్విపదకంటే మంజరి ద్విపదను అధికంగా ఆదరించినారు. ప్రాస
నిబంధన లేని మంజరి ద్విపద గేయానికి దగ్గర కావడం ఇందుకు
ప్రధాన కారణమని” చెన్నకేశవరెడ్డి గారు
(ఆధునికాంధ్ర గేయ కవిత్వం) రాసిందాన్నిక్కడ
గమనించాలి.

దాదాపు ఇలాంటి పరిణామమే తెలంగాణ
కవిత్వంలోనూ జరిగింది. ఇక్కడ పద్యం ఒక పాయగా
కొనసాగుతునే మరొక పాయ పద్యం సుంచి మాత్రా
ఛందస్సు గేయ ఛందస్సుల ద్వారా వచన కవిత్వమై
పయనించింది.

సురవరం ప్రతాపరెడ్డి కవిత్వంలో ఈ రెండు
పాయలున్నవి. వృత్త పద్యంతో పాటు దానికంటే
అధికంగా ఆయన మాత్రాగణ నిర్మితాలయన తేటగీతి
మె॥ దేశీపద్య ఛందంలో, మాత్రా సంఖ్యాగణ
నిర్మితమైన గేయ ఛందస్సులో ఎక్కువ రాసిందు.

స్పష్టత కోసం మాత్రా ఛందస్సుకు గేయ ఛందస్సుకు ఉన్న
తేడాను గురించి చెప్పుకోవాలి. మాత్రా గణాలతో నిర్మితమైనవి జాతి,
ఉపజాతి పద్యాలు. ఇవి పాదబద్ధమైనవి. మాత్రా సంఖ్యా గణాలతో
ఏర్పడినది గేయం. అంటే గురులఘువులచే ఏర్పడిన మాత్రా
గణాలతో కాక మాత్ర సంఖ్యా గణాలచే ఏర్పడిన త్రస్త్య (3+3),
చతురప్ర (4+4) ఫండ (5+5) ముత్ర (3+4) గతులతో నడివేది
గేయం. దీనికి పాద బద్ధత లేదు. (చెన్నకేశవరెడ్డి - 2010)

“తేట మాటల తేనె లోలకుచు (3+4, 3+4 మాత్రలు)
పాటవంబన పరుషమెప్పుచు
సాటి బాసల నీటు మీరెడు
నాండ్ర భాషను బొగుదుమా” (1920)

అనే సురవరం రచన మిశ్రగతిలో నడిచే గేయం
దక్కుంల బాకీలు
పొగ్గించి చేబడులు
చాలునేటప్పులు
తిరి యిచ్చుట కింక

గతిలేదు(1938 ప్రాంతం)

అని సాగే రైతు' అనే కవిత భిన్న గతులలో నడిచే గేయం.
జలదములు వెల్లు జాబిలి చందమెప్పి
మోముగుండ్రన చెక్కులు ముకుర యుగము
నయనములు పెద్ద నడుమ సన్ననిది మిగుల
మెఱపువలె మాయమయ్యెనె గజితయపుడు
లాంటి మాత్రా ఛందో నిర్మిత గీత పద్మాలు వందలకొలది
రాసిందు సురవరం. వృత్త పద్మం నుండి విడివడిన ఈ కవితలలో
పద సారళ్ళత కొత్తగా కనిపించే సుగుణం. ఈ పద సారళ్ళత వచన
కవితకు ఒక ప్రాతిపాదికనేర్పురచినది.

తనుపులన్ భేదమే కాని తలప మనకు
ప్రియమనోర కనరాదు భేదమెందు
ఈ శరీర భేదమును లేదేని నాథ
మనమొకరమన్న పరమార్థ మహిమ
కలుగు

1936లో "కావ్యాపుళి" పేరుతో వెలువడిన
సోమరాజు ఇందుమతి కవిత్వమిది. మాత్రా
ఛందస్నలో ఉన్న కవిత్వమిది. కులపోలికా ప్రణయం
పేరుతోనైనా సరే ఒక ట్రై ప్రణయ భావనను పలకడం
ఒక ముందరుగైతే దానిని సరమైన పదాలతో వ్యక్తం
చేయడం మరో ముందడగు. వృత్త పద్మ కారిన్సుత
నుంచి విడివడిన దానికి ఇది మరో సూచిక.

పడచేత దపియించి జడివానకును దడిసి
గడియైన నిలువకో కర్కు
ఇడుములెన్నో బడిన కడుపులోనికి బువ్వు
బడవేయు గతిలేదు కర్కు!
పట్టెడన్నమె లేదు గట్టిగుడిసే లేదు
కట్టువస్తుము లేదు కర్కు
జట్టిలోపంబులకు నెట్టి కతమో నీవు
గట్టిగా తెలిసికో కర్కు.

1939లో వెలువడిన మంత్రిప్రగడ వెంకటేశ్వరరావుగారి
“జాతీయ గేయములు” లోని ఈ గేయం వృత్త చందస్నలోని పాడ
నియతిని (నాలుగు పాదాల సమాన నియతి)ని అతిక్రమించే దశను
సూచిస్తుంది.

“గేయము వృత్తములోని కలిన నిర్వంధములను కొంత
సదలించుకొన్న కొత్త ప్రయోగము”. అని చెప్పా, “పాద నియమమును”
తోలగించి భావానికమగుణంగా పాదాలు ఉండాలనే భావాన్ని సినారె
వ్యక్తం చేసిందు. అంటే వచన కవితకుండాల్సిన లక్షణాలలో పాద
నియతిని పూర్తిగా తిరస్కరించడం ఒకబి. ఆ లక్షణం కొంత పై
గేయంలో కన్నిస్తుంది.

1940లో సాధన సమితి నుండి వెలువడిన ‘అంజలి’
సంపుటిలో తెలంగాణ కవులు ముగ్గురున్నారు. (సంగిశట్టి
ముందుమాట ‘అంజలి’) వారిలో బార్దుల రంగసాధరావు గీతపద్మాలు
(దివ్యగీతి)రాసిందు, ఇంకో కవి బాలయ్య

మురియ బోకుము
మురియబోకుము
మురాడు గడియల మరపురా యాది
ఆప్పుడుండిన సౌఖ్యమెప్పుడు
కలుగనేరదురా

అని పాద నియతిని దాటి గేయచ్చందస్నలో రాసినాడు.

పచ్చని గడ్డి మోపుతా కొప్పులో
విచ్చిన చేమంతీ పూపులు మన
సిచ్చి మాటా మంతీ జరుపా
పచ్చని పైరూ పుక్కిట గాలిగి
డోదా రంగూ చీరేకొంగూ
ఎదనూ అంటుక గిల గిల లాడే
పదియారేడుల కాపూ కన్నియ
పదము పాడుచు నడిచేసు.....
అప్పుడు తోచెను ఆక్కడ యున్నా
గున్న మామిడి తోపులో సూర్యుడు
మగ్గరాలెడు మామిడి పండనగ
పున్నమి చంద్రుడు తూర్పున యువకుల

పొంగెడి తీయని కోర్కెల కరుడనగ

అని రాసిన భాగి నారాయణమూర్తి కవితలో కావాలని
సాగదిసిన అక్షరాలను చూడండి. పై పద్మంలో బోల్డ్ చేసిన ఆ అక్షరాల
దీర్ఘాల్చి ప్రాస్వం చేస్తే ఇది అచ్చమైన వచన కవిత అవుతుంది.
దీనినిబట్టి 1940 నాటికి కొంత గేయమానను వదిలిపెట్టిని వచన
కవిత రూపం దాలుస్తున్నదని అర్థమవుతుంది. ఈ కవి రాసిన
'కాలమహిమ, వీడ్జ్యలు, దీపావళి, వలపు, కాపు పదచు సంపటాలు
దొరికితే ఈ పరిణామ దశ మరింత స్వప్ష్టపడవచ్చు.

(మిగతా వచ్చే సంచికలో)

- సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి,

m: 98856 82572

e: narayanareddy.sunkireddy@gmail.com

పెద్దపల్లి జిల్లా పెద్దబోంకూర్ శాతవాహన స్థావరంలో బయటపడుతున్న చారిత్రక యుగపు ఆనవాళ్ళు

పురావస్తు శాఖ తవ్వకాలు- ఒక పరిశీలన

శాతవాహన స్థావరమైన పెద్దబోంకూర్లో గత నెల రోజులనుండి జరుగుతున్న పురావస్తు తవ్వకాలు చరిత్రకారులను ఆశ్చర్య పరుతున్నది. నుమారు రెండు వేల ఏండ్ కిందచి అనేక వస్తువులు బయట పడుతున్నాయి. ఇక్కడ తవ్వకాలలో లోహపు పనిముట్లు, నాణీలు దొరికాయి. ఇందులకు సంబంధించి ఒక వ్యాసాన్ని రాశున్నాయి.

పూర్వ కరీంసగర్ జిల్లా ప్రాంతం తొలి శాతవాహన రాజులకు ముఖ్యమైన పరిపాలనకేంద్రం, వెల్లటార్ మండలంలోని కోచి లింగాలలో 1979-1980, 1983-1984 లలో ఉమ్మడి రాష్ట్ర పురావస్తు శాఖవారు నిర్వహించిన తవ్వకాలలో పూర్వ శాతవాహనులు, తొలి శాతవాహన రాజుల కాలపు ఎన్నోన్నే అంశాలు వెలుగులోకి వచ్చాయి. అంతకు మందు గుంటూరు జిల్లా అమరావతి -ధాన్య కటకాన్నే తెలుగునాట శాతవాహన స్థావరంగా పరిగణించేవారు. ఎగవన ఉన్న మహోరాష్ట్రలోని పైటాన్ (ప్రతిస్థానపురం) ను శాతవాహన స్థావరంగా గుర్తించారు.. 1976లో ధర్మపరికి చెందిన తపాల ఉద్యోగి సంగనభట్ల నరహరి శర్మ కోచిలింగాలలో శాతవాహనులకు చెందిన నాణాలను కనుక్కొపడంతో, తొలి శాతవాహనులు, పూర్వ శాతవాహనుల స్థావరంగా తెలంగాణ ప్రాంతము ప్రసిద్ధికేక్కింది. ఇక్కడ రెండు వేల ఏళ్ళకు పూర్వమైన ఓల మట్టి కోటును కనగొన్నారు. అంతే కాక ఇక్కడ పొలాలలో శాతవాహనుల కాలం నాటి ఇటుక బాపులను కనగొన్నారు. రాష్ట్ర పురావస్తు శాఖకు చెందిన ప్రముఖ పురాతత్త్వవేత్తలు డా. వివి. పరిఖమ్మ శాష్ట్రి, డా. వివి. క్రిష్ణ శాష్ట్రి, డా. ఎన్వో. రామచంద్రమూర్తి తో సహ ప్రముఖ పురాతన నాణాల పరిశోధకులు డా. డామె రాజిరెడ్డి తదితరులు కోచిలింగాల స్థావరం ఆనవాళ్లపై, ఇక్కడ దొరికిన నాణాలపై పరిశోధన చేసి ఎన్నోన్నే అంశాలను వెలుగులోకి తెచ్చారు. ప్రాక్ చరిత్రకారులు రాకూర్ రాజూరాం సిగ్ర్ పెద్దపల్లి ప్రాంతం లోని ఇతర శాతవాహన స్థావరాలైన ధూళికట్టు, పెద్దబోంకూర్లను వెలుగులోకి తెచ్చారు. ధూళికట్టులో క్రీస్తు పూర్వం రెండవ శతాబ్దింకు చెందిన బౌద్ధ స్థూపం బయటపడింది. ఈ స్థూపం అమరావతికన్నా వంద ఏళ్ళకు పూర్వమైనదని అంటున్నారు. దీనికి పది కిలోమీటర్ల దూరంలో వున్న పెద్దబోంకూర్లో శాతవాహనుల

గ్రామీణ స్థావరం బయటపడింది తెలంగాణా ప్రాచీన చరిత్రకు ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో అన్యాయం జరిగింది. పెద్దబోంకూర్లో శాతవాహన స్థావరంలో 70 ఎకరాల భూమిని గుర్తించి, సేకరించారు. కోచిలింగాల ధూళికట్టు మొదలవు శాతవాహన స్థావరాలతో సమానంగా పెద్దబోంకూర్ శాతవాహన స్థావరం కూడా ముఖ్యమైనదని తెలంగాణా రాష్ట్ర పురావస్తుశాఖ గుర్తించింది. 1968 నుండి 1974 వరకు ఉమ్మడి రాష్ట్ర పురావస్తు శాఖ ఇక్కడ పాక్షికంగా తవ్వకాలను నిర్వహించింది. మస్సేమియా వాగు తీరంలో వున్న ఈ స్థావరంలో ఒక రెట్టుకు పొలంలో శాతవాహనుల కాలంనాటి నాణీముల కుండ దొరికింది ఈ కుండలో 22వేలకు పైగా నాణాలవున్నాయి. 1968-74 మధ్య యిక్కడ తొలిసారిగా జరిపిన తవ్వకాలలో శాతవాహనుల కాలంనాటి

మూడు ఇటుక కోటలు, యిటుకతో కట్టిన 22 చేదబులుకే, మట్టి గాజలతో నిర్మించిన ఒక బావి బయటపడింది. మురుగు కాలువల అనవాళ్ళు, శాతవాహనులు, మౌర్యులు, కామన్ చక్రవర్తులకు కాలమునకు చెందిన రాగి నాణీములు, సీసపు నాణీములు, పంచమార్గ నాణీములు దొరికాయి. ఆకాలములో వాడుకలోకి ఉపయోగించిన లోహపు పనిముట్లు, అబ్బిరపరిచే రీతిలో మట్టి బోమ్మలు, అచ్చ ముద్రికలు, రాతిపూసలు లభించినవి. ఇవన్నీ క్రీస్తు పూర్వం 2వ శతాబ్దిం నుండి మొదలుకొని క్రీస్తు శకం 2వ శతాబ్దిముకు చెందినవిగా గుర్తించారు. ఇనుప గొడ్డళళ్ళు, మేకులు, కత్తులు, బరిసెలు, కొడవళ్ళు, ఉలులు మొదలైనవి దొరికాయి. పూసలు, గాజలు, టెర్కోట ముద్రికలు దొరికాయి. శాతవాహన, శాతకర్ణి, పులుమావి, శివశీలుమావి మొదలైన శాతవాహన రాజుల నాణాలు విధాంక నాణీలు దొరికాయి. రోమన్ చక్రవర్తులైన ఆగ్స్టస్ సీజర్, టైబీరియస్ నాణీలు కూడా దొరికాయి. దుళికట్ట బోద్ధస్థాపన వద్ద 1972-75 లో పురావస్తు తవ్వకాలు శాతకర్ణి కుమారుడు పులుమావి వేయించిన వెండి నాణీం బయటపడింది. రోమన్ రాజుల నాణీలు ఇక్కడ దొరకడంతో శాతవాహనులకు సముద్ర వ్యాపారాలు ఉండేవని తెలుస్తున్నది. గోదావరి నదిలో పడవలు బంగాళాభాతం వరకు నడిపి, సముద్ర వ్యాపారం చేసేవారని తెలుస్తున్నది.

కోచిలింగాల తవ్వకాలలో శాతవాహనుల పూర్వ రాజులైన గోద, దొరకడంతో శాతవాహనులకు సముద్ర వ్యాపారాలు ఉండేవని తెలుస్తున్నది. గోదావరి నదిలో పడవలు బంగాళాభాతం వరకు నడిపి, సముద్ర వ్యాపారం చేసేవారని తెలుస్తున్నది. కోచిలింగాల తవ్వకాలలో శాతవాహనుల పూర్వ రాజులైన గోద,

నారన, కంవాయసిరి, సమగోప మొదలైన రాజుల నాటేలుకూడా దొరికాయి. మహాతలవర, మహాసేనావతి, సేబక వంటి సామంత రాజులకు చెందిన నాటేలు కూడా యిక్కడి తవ్వకాలలో బయటపడ్డాయి. ఉమ్మడి తెలుగు రాష్ట్రం నుండి వేరుపడి, తెలంగాణ పచ్చక 2015-2017 సంవత్సరాల మధ్య సిద్ధిపేట సమీపంలోని పుల్లారు గ్రామంలో జరిపిన తవ్వకాలలో బృహత్ శిలాయుగపు సమాధులలో మానవ అవశేషాలు బయట పడ్డాయి. నర్సెట్టు గ్రామంలో కూడా సమాధిపై పేర్చిన ఘూతరాయి బయటపడింది.

పాలమాకుల గ్రామంలో కూడా ఇలాంటి సమాధులే బయటపడ్డాయి. గోదావరి తీరంలోని కోటిలింగాల ఆవలషైపు పున్న మంచిర్యాల జిల్లాలోని కర్రామామిదిలో 2017లో తెలంగాణ పురావస్తు శాఖ వారు, పాశ్చికంగా తవ్వకాలను నిర్వహించారు. వర్షాకాలం రావడం వల్ల నెలరోజులకు పైగా జిరివిన ఈ తవ్వకాలను అర్థాంతరంగా నిలిపివేసినట్టు సమాచారం. పెద్దబొంకూర్ శాతవాహన స్థావరంలో 48 యెండ్ కింద నిలిపివేసిన

తవ్వకాలను, తెలంగాణ ప్రత్యేకరాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత, కొనసాగించడానికి, తెలంగాణ పురావస్తు శాఖ అధికారులు ముందుకు రావడంపట్లు, తెలంగాణ చరిత్రకారులు తమ హర్షమైదాలను వ్యక్తం చేస్తున్నారు. కేంద్ర ప్రభుత్వంలోని ఆర్థాలజి శాఖ సుమారు 23 లక్షలతో పెద్దబొంకూర్లో మళ్ళీ తవ్వకాలు చేపట్టడానికి అనుమతి మంజూరు చేసింది.

ఫిట్రివరి 22న పెద్దబొంకూర్లో పురావస్తు తవ్వకాలకు, తెలంగాణ పురావస్తు శాఖ సంచాలకులు తీర్మతి విశాలాక్షి క్రీకారం చుట్టరు. పురావస్తు శాఖ ఉప సంచాలకులు డి.రాములు నాయక్ ఆధ్వర్యంలో, విక్రాంత పురావస్తు అధికారులు ఎన్సెఎస్.రంగాచార్యులు, భానుమార్తిలతో కూడిన పదిమంది అధికారుల బృందం ఈ పురావస్తు తవ్వకాలను పర్మచేస్తున్నారు. 30 మంది కూలిలు జక్కడ వనులు చేస్తున్నారు. ప్రస్తుతం పెద్దబొంకూర్లో గతంలో బయల్పుడిన ఇటుక కట్టడానికి ఉత్సర్థంగాకల ప్రాంతాన్ని ఎంచుకొని, అందులో ఒక డివిజన్గా ఏర్పాటుచేసుకోని, 5.5 మీటర్ల విస్తరణలో 25 పరికెలుగా (తెంచులు)గా విభజించడమైనది. యిందులో ఆరు పరికెల్లో తవ్వకాలు జరిపి నెల రోజుల్లో కొంత మేరకు సత్కరితాలను సాధించగలిగారు. ఏటిలో చాలావరకు తొలి చారిత్రిక యుగపు అనవాళ్ళు, దాదాపు 30 నుండి 60 సెంటీమీటర్ల లోతుగల మళ్ళీ పొరలలో బయటపడ్డాయి. 1 మళ్ళీ పూనలు 2. శెంకపుతో చేసిన పూనలు 3. ముల్లాపు పూనలు, పన్నటి బంగారు రేకులతో చేసిన పూనలు, క్రిస్తుల్, గాజు, పెలట్టీస్, కార్బిలియలన్ పూనలు, ఎముకలతో చేసిన చదరంగపు పాచికలు, చిన్నపాటి రింగ్ మళ్ళీ పాత్రలు, కొలత పావలు, దుప్పి లేదా జింక కొమ్ము మొదలగునవి ఈ తవ్వకాలలో బయటపడినవి. ముఖ్యంగా

ఈ చారిత్రక తవ్వకాలలో మొట్ట మొదటిగా ముత్యాల పూనలు లభించటం మొదటిసారని పురావస్తు అధికారులు చెపుతున్నారు. లోగడ ఇలాంటివి ఎక్కడా లభించలేదని, రాష్ట్ర పురావస్తు శాఖ సంచాలకులు తీర్మతి విశాలాక్షి చెప్పారు. యిక్కడ దొరికిన ఒక నాటం, పూర్వ శాతవాహనులైన గోబద కాలానికి చెందినది కావచ్చని ఆమె అన్నారు. గోబద కాలానికి చెందిన నాటేలు కోటిలింగాల తవ్వకాలలో దొరికిన విషయం గమనార్థం. పెద్దబొంకూర్లో దొరికిన ఎరువు, నలుపు మళ్ళీ పాత్రలు వివిధ రకాలైన లోహపు పనిమట్లు బయటపడటాన్ని గమనించవచ్చు. పెద్దబొంకూర్ తొలి తవ్వకాలలో కమ్మరి కొమిమి కూడా కనుకొన్నారు. ఫిట్రివరి 22, మార్చి 28న రెండు సార్లు పెద్దబొంకూరును విశాలాక్షి సందర్భంచి విలేకరుల సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేసి ఇక్కడి తవ్వకాల్లో లభించిన విపరాలను తెలిపారు. పెద్దబొంకూరు శాతవాహనుల గ్రామీణ స్థావరమని, వివిధ రకాల పూనలు ఇనుప వస్తువులతో పాటు, కోటగోడలు, ఇటుక కట్టడాలు బయటపడే అవకాశాలు కనిపిస్తున్నాయని అన్నారు.

ఇక్కడి స్థావరంలో దొరికిన వస్తువులను, కుండ పెంకులను పాట్రి యార్డ్ ఏర్పాటు చేసి నిల్వ ఉంచినట్టు తెలిపారు. ఇక్కడ దొరికిన ఆభరణాలను, నాటేలను, ఇతర లోహపు పనిమట్లను, లోహ రసాయన పరీక్షలకు పంపి, అనలైన ఫలితాలను ప్రకటిస్తామన్నారు. మరో రెండు మాసాలవరకు ఈ తవ్వకాలను కొనసాగిస్తామని అన్నారు.

పెద్దబొంకూర్ జిల్లా కేంద్రం సమీపంలోని పెద్దబొంకూర్ స్థావరాన్ని పౌరిటేజ్ సైట్గా అభివృద్ధి చేస్తామన్నారు. ఈ స్థావరంలోనే సైట్ మూర్ఖజీయం ఏర్పాటు చేసి, జిల్లా పురావస్తు శాఖ కార్యాలయాన్ని ప్రారంభించే డోచనని పరిశీలిస్తామని విలేకరులతో అన్నారు. అంతేగాక ఈ స్థావరంలోని 70 ఎకరాల భూమి, దురాక్రమణలకు గురి కాకుండా, చుట్టూ కంచె వేసే అంశాన్ని పరిశీలిస్తామన్నారు. ఈ స్థావరంలోని కట్టడాలు, చారిత్రిక ఇటుక బాపులను ప్రజా ప్రదర్శనకు ఉంచుతామని అన్నారు. పెద్దబొంకూర్ స్థావరాన్ని పౌరిటేజ్ సైట్గా అభివృద్ధి చేస్తామన్నారు. ఈ స్థావరంలోనే సైట్ మూర్ఖజీయం ఏర్పాటు చేసి, జిల్లా పురావస్తు శాఖ కార్యాలయాన్ని ప్రారంభించే డోచనని పరిశీలిస్తామని విలేకరులతో అన్నారు. అంతేగాక ఈ స్థావరంలోని 70 ఎకరాల భూమి, దురాక్రమణలకు గురి కాకుండా, చుట్టూ కంచె వేసే అంశాన్ని పరిశీలిస్తామన్నారు. ఈ స్థావరంలోని కట్టడాలు, చారిత్రిక ఇటుక బాపులను ప్రజా ప్రదర్శనకు ఉంచుతామని అన్నారు. పెద్దబొంకూర్ తవ్వకాలు సత్కరితాలు యిస్తుండటం పట్ల ఆమె తమ సంతృప్తిని వ్యక్తం చేశారు. అంతేకం సమీపంలో వస్తు ధూలికట్టబోడ స్థావరం వధ్య ఆగిపోయిన తవ్వకాలను త్వరలో ప్రారంభించే విభాగమని విలేకరులతో అన్నారు. క్రీస్తు పూర్వము మూడవ శతాబ్దం గ్రీకు రాయబారి ముఖ్యంగా చేసిన పాత్రాలు విపరాలను తెలిపారు. క్రీస్తు పూర్వము మూడవ శతాబ్దం గ్రీకు రాయబారి ముఖ్యంగా చేసిన పాత్రాలు విపరాలను తెలిపారు.

ఉంచుతామని అన్నారు. పెద్దబొంకూర్ తవ్వకాలు సత్కరితాలు యిస్తుండటం పట్ల ఆమె తమ సంతృప్తిని వ్యక్తం చేశారు. అంతేకం సమీపంలో వస్తు ధూలికట్టబోడ స్థావరం వధ్య ఆగిపోయిన తవ్వకాలను త్వరలో ప్రారంభించే విభాగమన్నట్టు ఆమె తెలిపారు. క్రీస్తు పూర్వము మూడవ శతాబ్దం గ్రీకు రాయబారి ముఖ్యంగా చేసిన పాత్రాలు విపరాలను తెలిపారు. క్రీస్తు పూర్వము మూడవ శతాబ్దం గ్రీకు రాయబారి ముఖ్యంగా చేసిన పాత్రాలు విపరాలను తెలిపారు.

-సంకేపల్లి నాగేంద్రశర్మ

m : 9441797650

e : nagendrasharma283@gmail.com

సంగీతమయ రాగ గానాలాపనల మూటు 'కిన్నెరు'

జీవితాన్ని రాగమయం చేసే సంగీతం ఇంకా మన చుట్టూ కొన రాగాలతోనయితేని, అపరించుకుని మనని కరుణిస్తున్నదనే చెప్పుకోవాలి. సంగీతం లేని జీవన సంగీతం అపరిపూర్ణమైనదే కదా!

తెలంగాణ ప్రాంతాల్లో ఇంకా ఈ సంగీతాలు వినిపిస్తూ ఉండడమన్నది మనం ఎప్పుడో చేసుకున్న మంచి పనులకు లభిస్తున్న తిరుగు బహుమతి. కానయితే ఆ మంచి పనులు - కష్టతరమైన పనులు చేసినవారు మన ఆదివాసీలు. వారి నుండి అప్రతిమానమైన సంగీతాన్ని అందిపుచ్చుకున్న డక్కలివారు దేశీ సంగీతానికి చేసిన కృషి ఎన్నుడగినది. మహబూబ్ నగర్, రంగారెడ్డి, కొంతవరకు నల్గొండ ప్రాంతాల్లో కనిపించే అపురూపమైన 'కిన్నెరు వాద్యం' అతి ప్రాచీనమైనది. దానిని అవశేషాల్లో కలపకుండా నిలుపుకొని, దానికి బైరివి పాడకుండా (సంగీత సభల్లో చివరగా పాడే రాగం 'జైరవి').) దానిపీద జీవితానికి స్థూర్చినిచ్చే పోరాట వీరుల పాటలు పలికించు కునే డక్కలివారు ఈ సంగీత సంప్రదాయానికి వారసులుగా నిలుస్తారు.

ఇప్పటితరమే కాక నిన్నటితరం కూడా ఈ 'కిన్నెరు' గురించి విని అబ్బురపడే పరిస్థితి. కానయితే, చీకల్లో చిరందివంలాగా ఎక్కడో అక్కడ; అక్కడక్కడా, చెదురుమదురుగా, ఈ లుప్తమవడానికి దగ్గరగా ఉన్న వాద్యం గురించి, దాన్ని వాయించగల కళాకారుల గురించి అధ్యయనం జరుగుతూ ఉండడం కొంచెం ఊరట కలిగించే విషయం.

మార్చి 27, 2018న సంగీత నాటక అకాడమీకి చెందిన ఒక పరిశోధక బృందం బెంగాల్ నుండి పాలమూరు వచ్చింది. 'కిన్నెరు రాగాల'పై అధ్యయనం వారి అభ్యసం. ఆగస్టు 15, 2015, ఆగస్టు 19, 2017లల్లో, 'ది హిందూ' అంగ్ర దినపత్రికలో వి.స్ట్యూతిగారు కిన్నెరపై రాసిన వ్యాసాలు చూసి చదివి విదాకాష్ కళా సెంటర్ ఆఫ్ ఆర్ట్ అండ్ డివిబీ, కోల్కతా నుండి ధీమీ సంగీత నాటక అకాడమీలో పరిశోధన చేసే ఒక యువక బృందం పాలమూరు విశ్వవిద్యాలయానికి వచ్చింది. పాలమూరు కిన్నెరు తంత్రములు రాగాల ధ్వని ధీమీ దాకా చేరిందన్నమాట.

ఆ పేపర్ ఆర్కివ్స్ నేపధ్యంలోకించే 'గివింగ్ బ్యాక్ చెంచాన్ డైర్ మ్యాజిక్, 'ద కిన్నెరాన్ లాస్ట్ ప్రీమ్; డక్కలి బాలమ్మ, ది ఓలైప్స్ సర్వైవింగ్ కిన్నెర షైయర్ ఇన్ తెలంగాణ' అనే వ్యాసాలు చూసిన తర్వాత కిన్నెరకి సంబంధించి తమ అధ్యయనపు లోతులు పాలమూరు చుట్టూప్రక్కల లభ్యమవుతాయని తాము అనుకున్నామని ఆ పరిశోధకులు దీవ్ ఫోష్, సాయక్ మిత్ర తెలిపారు. వాటిల్లో 'కిన్నెరు'

వెనకాల తెలంగాణ ప్రాంతపు అధ్యయనం ఎంత లోతైనదో తమకు తెలివచ్చిందని ఆ పరిశోధకులు అభిప్రాయపడ్డారు. సంగీతం, కిన్నెరతోపాటు వాటి సామాజిక స్థితిగతుల గురించిన అవగాహనను కూడా రాసుకున్న మన ప్రాంతపు పరిశోధన ఇదే అంశాలపై పరిశోధనలు చేస్తున్నవారు ఆచార్య భట్టచార్య తదితరులను కూడా ఆసక్తి కలిగించినది తెలిపారు.

ఈ నేపధ్యంలో 1988 నుండి ఆచార్య జయధీర్ తిరుమలరావు గారు చేస్తున్న కృషికి ఆ పరిశోధకులు ముగ్గులయ్యారు. సంగీతం సమాజ బాహ్యమైన అంశం కాదు కాబ్బి ప్రాచీన సంగీత వనరులను కాపాడు కోవడం సమకాలీన సమాజ బాధ్యత. కిన్నెర సమకాలీనత

ఆ వాద్యాన్ని ఫోక్ ఇన్స్టిట్యూట్ గా ఇంటర్వెన్ట్ పేజీల్లో ఉంచుతున్నది. ఇంతగా సీమతం చేద్దామా ఈ ఉత్తంగ తరంగాల్లాంటి ఆ తంత్రుల లోని నాదాన్ని? పరిధుల్లేని ఆ సంగీతాన్ని 'ఫోక్' అనే పరిధిలోకి సీమతం చేసి ఆ సంగీతాన్ని కూడా సమాజపు మెట్లల్లో బిగిద్దామా? కిన్నెర మాత్రం కాదంటుంది. తన ఏడు, తొమ్మిది, హన్సింటు మెట్లల్లో ముప్పై రెండు దరువులు పలికిస్తానటుంది.గొప్ప సంగీతపు సహాలు ఇది. ప్రకృతిలో విలీనంగా ఉండే వాయులీనాలని తన ఒడుపుల్లోని మెట్లల్లో పట్టుకున్న కిన్నెర గళం.

ఈ ఉదాహరణ చాలు తెలంగాణ ప్రాంతపు సంగీతపు ఆవరణ గురించి చెప్పుకోవడానికి. దాదాపు ముప్పై ఏళ్ళ క్రితం డా॥ ఎ.కె.ప్రభాకర్ గారితో కలసి తిరుమలరావుగారు 'పండగ సాయన్' మౌలిక కథనాన్ని రికార్డ్ చేస్తున్నప్పుడు పనిలో పనిగా మన ప్రాంతాల్లోని కిన్నెర గురించి అధ్యయనం మొదలైంది.

యూనివరిటీ ఆఫ్ లండన్లోని 'ది సూర్యుల్ ఆఫ్ పిరియంటల్ అండ్ ఆప్రికన్ స్టడీస్' లోని 'ఆర్ట్రైవ్స్' విభాగంలో పెట్టబడిన 'కిన్నెర' ఈ ప్రాంతపుడి అని చదివినప్పుడు ఓ క్లబం సంతోషించడం లేదా అయ్యా అది ఇక్కడి నుండి పోయిందే అని విచారపడడం కాక అనలు ఆ అపురూపమైన వాద్యం గురించి తెలుసుకుండామని చుట్టూ చూస్తే మన చుట్టూప్రక్కలనే ఉన్నాయన్నప్పుడు ఇంకా దు:ఖం కలుగుతుంది.

ఒకవేళ సంగీత చరిత్ర, చరిత్ర పొరాణికత ఈ వాద్యం గురించి చెప్పున్నాయి. బి.సి.దవే 'సంగీత వాద్యాలు' అనే పుస్తకంలో ఈ కిన్నెర గురించి ప్రస్తావిస్తారు. 'ప్రాచీన వీషణలోని రుద్రవీష, కిన్నరి, కష్టపీసి మొదలైన హర్ష వంటి వాద్యాలు మాయమైనాయి.' అని రాశారు. 'చెంచు కొండల్లో మాయమైన 'కిన్నెరు' అంటరాని డక్కలి వాడల్లో

తేలింది' అని తిరుమలరావుగారు రాశారు. సంతోషం ఏంటంటే కిన్నెరు, దాని ముచ్చె రెండు దరువులు ఇంకా ఈ ప్రాంతాన్ని రాగమయం చేస్తున్నాయి. ఇది తథ్యమైన నిజం. తృప్తినిస్తుంది.

లోగడ సంగీత నాటక అకాడమీ పరిశోధకులు కిన్నెరు హిమాలయాల్స్‌నీ "కిన్నోర్" ప్రాంతంలో ఉండని నమ్ముతారు. ఆ ఆశ్చర్యమే ఈ పరిశోధకులని ఇక్కడిదాకా తీసుకువచ్చింది. తెలంగాణ నేలమిద కిన్నెరు ఇంకా సజీవ వాడ్యంగా ఉండడం సంగీత పరిశోధకీ మరొక మెట్టు. మన ప్రాంతపు సంగీతపు లోతులకు ఒక మచ్చుతునక. హైమన్ డార్న్ దాదాపు ఎనబై ఏళ్ళకితం కిన్నెర వాయించే నల్లమల లోనీ చెంచు కళాకారుడి ఫోలోనీ భద్రపరిచారు. కొండ మల్లరీ, కాంభోజి రాగాలు కిన్నెర సాయంతో చెంచుమయమపుతాయి.

కానయితే ఈ వాడ్యం తయారీ మరీ ఇండిజినెస్ లాక్షణాలతో ఉండడంవలన దాని తయారీ కష్టపరమపుతుంది. కిన్నెర తయారీకి ముడు సారకాయ బుర్రలు (Resonators) అవసరమపుతాయి. అవికూడా ఒక నిర్మిషైన ఆకారం - గుండ్రంగానే ఉండాలి. ఆరు నెలలు ఆ సారకాయ పాడుని అంటుకుని సహజంగా ఎండిపోవాలి. అలా తక్కువగా దొరికే ఈ సారకాయలని అడవి జంతువులపాలవకుండా కాపాడుకోవాలి. తర్వాత వెదురుతో దాని ఇతర భాగాలు తయారు చేసుకోవాలి. వెదురు లభ్యత కూడా తక్కువవుతున్నది. ముందు రోజుల్లో జంతు నరాలతో, అవి దొరకని ఈ రోజుల్లో లోహపు తీగలు వాడి కిన్నెర తంత్రాల్ని చేయాలి. అవి కట్టడానికి వెంటుకలని వాడేవారు. అన్నిటికన్నా ముఖ్యం 'హాల్గలు'(ant eater) అనే నేలపై నివసించే జంతువు పొలుసులు మెట్లు కోసం కావాలి. ఈ జంతువుని 'పాన్గోలిన్' అని ఇంగ్లీష్‌లో అంటారు. చీమలు తినే బల్లి (అంట ఈటర్) లాంటిది. ఈ జంతువు దొరకడం, దాన్ని పట్టడం 'మూలావు కష్టర్' అంటాడు డక్కలి పోప్పు. 'భూమీది దాన్సుయితే పట్టాచ్చు'. భూమి పొరల లోపల అది వేగంగా కదిలే వార్గని పట్టడానికి చాలా కష్టపడాలి. ఆ తర్వాత ఆ మెట్లని అతికించడానికి తేనె తుట్టెల మైనం కావాలి. వాటికే కరువే. తక్కువగా దొరుకుతాయి. అలభ్యమైన ఇన్నింటిని సమకూర్కుని, ఒక రాగబద్ధత మనసులో, చెవిలో లయ, తాళాలు నిలుపుకుంటేకానీ కిన్నెర తయారవదు. అందుకే దానికి తేరు. పౌరాణిక సంగీతంలోని కిన్నెరలాయెను! తాకితే గమకాలు పలకాలి. ఎంతటి రాగనిష్ట, సంగీత నిష్ఠాంత ఉంటే సాధ్యం కావాలి ఈ తయారీ! తెలంగాణ గడ్డ చేసుకున్న సంగీత సుకృతం కిన్నెర. వీటిని తయారుచేసి, మీటగలిగే తరం ఇంకా మిగిలిఉంది. కానీ కాపాడుకోవడానికి ఏమైనా చేస్తున్నామా?

అయిదు, ఆరు శతాబ్దాలలో చెక్కిన శిల్పాల్స్‌పైతం 'కిన్నెర్' చెక్కబడింది. ముస్లింలూ దీనిని ఆదరించారు. కానయితే కిన్నెర ఎలా భారతీయ శాస్త్రీయ సంగీతపు పరిధి నుండి మెలిమెల్లిగా సైద్ధాలైన్

ఆపుతూపచ్చిందో చూసుకుంటే, కిన్నెర నుండి తయారుకాబడిన వీణ మాత్రం మిగిలి కిన్నెర వెనక నిలిచిపోయింది. మాత్యకగా మాత్రమే మిగిలిపోయనది ఒక గతకాలపు పురా సంగీత జ్ఞాపక్క కెరటమే అవుతున్నది.

కిన్నెర వాడ్యం యక్కగానాల్స్ ముఖ్య వాడ్యంగా నిలిచింది. అట్లా చెంచుల కిన్నెర డక్కలి పురాణాల్స్ (జంబపురాణం) భాగమైనది. 'డక్కలి పోప్పు', 'పండగ సాయన్సు', 'మీర్ సాయెబు' పాటలకి ఉధృతమైన సహ భాగమైంది. సుమారు యాబై ఏళ్ళ క్రితం చెంచుల నుండి దూరమయిన ఈ కిన్నెరని తిరిగి చెంచుల దగ్గరికి తీసికెళ్ళినప్పుడు అంధాడైన చెంచు వృద్ధుడు కిన్నెరని, కిన్నెర తంత్రులను మీబి చూసుకుని కార్పున ఆనంద భాష్యాలు అక్కడి మా అందరి కళ్ళల్లో నిలిచాయి. 'నాకు తెలుసును, ఇది కిన్నెర' అని ఆప్యాయంగా దాన్ని హృదయానికి హత్తుకున్నాడు. అది తమదని, దాన్ని తయారుచేసుకోలేని నిస్సహాయ పరిస్థితులలో దాని సంగీతం దూరమయిందని విలహించాడు. ఈ విశాసరాగం వినడానికి ఎంత శక్తి కావాలి?

సంగీత ఆలాపనకి దూరమయిన ఆదుభం సంగీతభరితం కాదా? చెంచుల ఆ దివ్య సంగీతం వారి నుండి ఎందుకు దూరమయింది? ఎందుకు మనం వెతుక్కుంటున్నాం మనం మన సంగీత మూలాలని? బిడ్డని చంకనబెట్టుకొని బయట ఎందుకు వెదుకులాడుకుంటున్నాం? ప్రశ్నలు. నవ్వాధానాలు తెలిసే తెలవనివాళ్ళం అవుదామా? సమాధానాలు సంగీతభరితమైన గళం ప్రస్తుతిస్తుంది. విని స్వాతసనొందుదాం. మానపచ్చివసారం కొంతైనా ఉపశమనాన్ని జస్తుంది. ఈ తెలంఘాణ కిన్నెర నాదం అస్పుశ్యుల వాకిల్లో కొన ఊపిరితో ఉంది. దాని వాదన వేదనాపూరితం. దానినే సముకున్న డక్కలి కళాకారుల జీవన సమరం చూడ్డానికి యంత్రాంగాలు కూడా మిన్నకుండిపోవడం బాధాకరం.

కాన్ని కిన్నెర నాదాలను గుండెల్లో దాపుకుని వీడోలు చెబుతూ... ఈ కిన్నెర వాదని పోప్పు నాకు నేర్చుతాడా. నేనాయనకు శిష్యుడిని కాగలనా అని అడిగినప్పుడు నేనేం చెప్పగలను.

పాలమూరు విశ్వవిద్యాలయం సంధ్యా సమయంలో గుబారు చెట్ల మధ్య ప్రాణభీతితో దాగిన నెమత్తు పట్టుల రెక్కల అల్లార్పులో ప్రాచీరాగాల శబ్దం వినబడింది. డక్కలి గురువు పాదాల దగ్గరకు చేరుతున్న శిష్టసంగీత విద్యాంసుల కళ్ళలో మెరుపు! మనం మరుస్తున్న మన రాగాలకోసం దేసం ఎదురుచూస్తున్నదన్న ఆనందం ఒకింత!

-ధా॥ గూడూరు మనోజు

m : 9704643240

e : gmanoja61@gmail.com

6

చిల్పారు గుట్ట - పుట్టు వెంత్తుకల ప్రహాననం

“నాం పల్లి బేససు గాడి
రాజలింగో రాజలింగా
పైదరాబాదు తీరు జూడు
శివా శంబు లింగా”

ఇప్పటి యువతరం చెవికో రింగు తగిలించుకోవటం ఎట్లా ప్యాప్సనో మా చిన్నప్పుడు మొగ పిల్లలకు కూడా రెండు చెవులు కుట్టించి బంగారు పోగులు తొడగటం ఆనాటి సాంప్రదాయం. దేవుడి గుడికి వెళ్లి పుట్టు వెంత్తుకలు తీయించి చెవులు కుట్టించడం అదొక వేడుకే కాని నా విషయంలో మాత్రం అదొక ప్రమాద భరిత ప్రపంచంగా మారి పోయింది.

రెండు బండు జనాలకు చావు తప్పి కన్ను లొట్టు బోయినంత వని అయ్యాంది.

మా ఇలవేలుమ పెరుమాండ్లు చిల్పారు గుట్టు బుగులు వెంకటేశ్వరస్వామి. ఈ చిల్పారు వరంగల్ జిల్లా స్టేషన్ ఘన్సఫూర్ సుండి ఓ పది పన్నెండు కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉంటది. అక్కడి గుట్టమీద కొలువై పున్న దేవుడు వెంకటేశ్వరస్వామి. అష్టకప్పొలు వడి తన దగ్గరికి వచ్చిన భక్తులను ఏదో ఒక ప్రమాదంలోకి తోసేసి భయపెట్టి మళ్ళీ వారికి ఏ ఆపదా రాకుండా రక్కించి, గట్టిక్కించి సంతోషపడతాడట. బుగులు అంటే భయం. కావున తమను భయపెట్టి హోస్యమాడే ఆ దేవుడిని భక్తులు “బుగులెంకటేశ్వరస్వామి” అని పిలుస్తారు. మరికొందరు “బుగులెంకటేశ్వరు” అని కూడా అంటారు.

మా బాపు స్వంత ఊరు మడికొండ. ఈ ఊరు ఖాజీపేట్ రైలేస్టేషన్కు దగ్గరలో ఉంటది. ఈ ఊరు సాక్షాత్కార సరస్వతి నిలయం. కాళోజీ సోదరులు, వానమామలై వరదాచార్యులు, పల్లా దుర్భయ్, అనుముల కృష్ణమూర్తి లాంటి సాహితీవేత్తలు జన్మించిన గడ్డ మడికొండ. కాకతీయుల కాలంలో మణిగిరి అనిపిలిచేవారు.

నైజాం కాలంలో మా బాపు మడికొండ సుండి పైదరాబాద్ పాతనగరంలోని అలియాబాద్ కు పొట్టుచేతబట్టుకుని వలన వచ్చినవాడు. ఆయన మూలాలు మడికొండ కావున ఆయన మూలప్రాణం ఆ ఊరిని పట్టుకొనే వేలాడుతూ ఉండేది. మా పూర్వీకుల ఇలవేల్పు చిల్పారు గుట్టు వెంకటేశ్వరస్వామి అయినందున నా నాలుగేళ్ల వయస్సులో నా పుట్టెంత్తుకలు తీయించి చెవులు కుట్టించే కార్యక్రమం కూడా ఆ గుట్టమీదే జరగాలని అమృఖాపలు

నిర్ణయించుకున్నారు. అది 1954వ సంవత్సరం. ఈ కథ 63 సంాల కిందిలీ కథ.

నాం పల్లి స్టేషన్ సుండి ఉదయం ఆరుగంటలకు ఒక ప్యాసింజర్ రైలు బెజవాడకు పోతది. ఆ రైలు పట్టుకోవాలని అమృఖాపల ఆలోచన. రెండు మూడు రోజుల నుండి ఉప్పులు పప్పులు సకలము నమ్రము మూటా ముల్లెలు కట్టుకుని ఒక శుభదినాన తెల్వారుజామున నాలుగ్గంటలకే నిద్రలు లేచి తయారయ్య రెండు రిక్షలల్ల అందరం అలియాబాద్ సుండి బయలుదేరినం. శాఖిబండ ఊర్ దిగుకముందే బభున తెల్లారి పోయ్యెనరికి మా బాపుకు రైలుకు

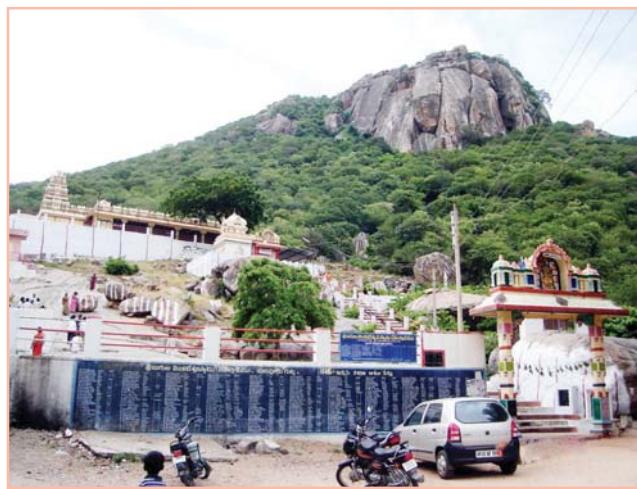
టైం అయితుందని భయం పట్టుకుని “అరే బై జర రిక్ష జల్లి చలావ్” అని తొందర పెట్టిందు. వాడు మాత్రం అంతకంటే జల్లి ఎట్ల తొక్కుతడు. అప్పటికే వాని పెయ్యంత చమటలు కారబట్టి. తీరా నాం పల్లి స్టేషన్లో రిక్షలు దిగి తంతెలు ఎక్కినవో లేదో రైలెల్లి పోయిందని తెలిసింది. ఇగ ఎట్ల అని అమృఖాపలు ఒకరి ముఖాలు ఒకరు చూను కున్నరు. ఇంకో రైలు మళ్ళీ మధ్యాహ్నం వన్నెందు

గంటలకు ఉంది.

అది పైస కానరాని కటపిట కాలం. తీండి తిప్పుల కోసం పెఱాటుకు గీలుకు పొయ్యే తాహాత్ లేదాయే. పైగా మా అమ్మకు మడి, ఆచారం కూడా ఉంది. ఎట్ల ఎట్ల అని కొంచెం సేవు తర్వానభర్తన పడి ఒక ఆలోచన చేసింద్రు.

మా చిన్నక్క ఆధ్వర్యంలో మా పిల్లలందరినీ ప్లైటఫోం మీద ఒక చెట్లు నీడ కింద కూర్చోబెట్టిందు. రైలు వెళ్లిపోంగనే ఆ రోజులల్ల స్టేషన్ అంత ఖాళీ ఖాళీగనే ఉండేది. స్టేషన్ ముందు ఒకే ఒక సరార్పి నశ్ల. అది చౌచీన్ గంట ఖల్ల. పొద్దుపొద్దుగాలనే రైలు దిగిన ప్రయాణీకులు దానికిందనే ముఖాలు కడుక్కాని స్నానాలు ముగించుకొని మళ్ళీ మూటలను తలకెత్తుకుని పట్టుంలకు కాలినడకన సాగి సరిగ్గా నాస్తాల తైంకి చుట్టూల ఇంటికి చేరుకునేటోళ్లు. పేడలకు వారి రెండుకాళ్ల నడకే గ్యారా నంబర్ బస్ అస్సమాట.

అమృఖాపల మళ్ళీ రిక్ష కట్టుకుని అలియాబాద్ ఇంటికి పోయి అన్నం కూరలు వొండుకుని మళ్ళీ వాపస్ వచ్చిందు. అందరం చెట్లు నీడకింద జంపఖానా పరుచుకుని దానిమీద కూర్చుని, పప్పన్నుం, పెరుగున్నంల మిరపకాయ బఛీలు నంచుకుంట త్వాప్తిగ అన్నాలు

తిన్నం.

“బండీర పొగ బండీర
దొరలెక్కే రైలు బండీర
దొరసానులెక్కే
రైలు బండీర”

అన్నట్లు మిట్టమధ్యాహ్నం భగభుగల పొగల బండి నాంపల్లి పేసను నుండి వయ్యారాలు హాలికిస్తూ బయలుదేరింది. ఖాజీపేట చేరుకునే సరికి సాయంత్రం గూళ్లల్ల దీపాలు పెట్టే యాళ్లయ్యంది.

రెండు రోజులు విక్రాంతి తీసుకున్న తర్వాత, చుట్టపక్కా లందరూ చేరుకున్న తర్వాత చిల్పారుగుట్టకు ప్రయాణం ప్రారంభమయ్యంది.

మా మడికొండ నుండి చిల్పారు గుట్ట పది పన్నెండు కిలోమీటర్లు దూరం. ఎడ్డబండ్లమీద చల్లగా రాత్రిపూట ప్రయాణం. రాత్రి అన్నాలు తిన్నంక వంటసామానుతో సహ అన్ని సర్దుకుని బండ్లమీద వేసుకుని ఆడవాండ్లు, పిల్లలూ ఇరికిరికి అండ్లనే సర్దుకుని ప్రయాణం మొదలు పెట్టేసరికి రాత్రి పది దాటింది. ఒక బండి వెసుక ఒక సల్లేమక పిల్లను కట్టేసినట్టుంది. ఆ రాత్రే తనకు ఆఖరి రాత్రి అని పాపం దానికి తెలియదు. మగవాండ్లందరు ఆ రెండు బండ్లకు వెనుకా మంచు కాపలా కాస్తూ లుంగిలు పైకి బిగించి కట్టుకుని నడుసున్నారు.

కొందరు ఉత్సవపంతుల చేతులలో పెద్దపెద్ద లారీలు కూడా ఉన్నాయి. రాత్రిపూట అడివి దారి కదా! దొంగలు లేదా చిరుతపులు, తోడ్క లాంటి ప్రమాదకరమైన జంతుపులు, మీద పడితే ఆతృరక్షణకు వసికి వస్తాయేమోనని! దగ్గరి దగ్గరి చుట్టాలందరం కలిపి ఇరవై ముపై మంది అయినం.

రాంపూర్ వరకూ మేయిన్ రోడ్డు. ఆ తర్వాత అడ్డదారిన అడివిల కాలిబాటలలో ప్రయాణం. క్రింద ఇసుకలో బండ్ల చుకాలు చాలా భారంగా కదులుతూ కిప్రుకిప్రు మూలుగులతో చప్పుడు చేస్తూ తిరుగుతున్నవి. మధ్యమధ్యలో బండివాడు ఎపోపో ఎపోపో అంటూ ఎడ్డను అదిలించే ఆరుపులు ఆ నిశ్చిధి నిర్జనారణ్యంలో గమ్మత్తుగ వినిపిస్తున్నవి.

అట్ల రాత్రిపూట అడివిలో కింద ఇసుక పర్లలలో పైన చుక్కల వెలుగులో మెల్లమెల్లంగ ప్రయాణం చేస్తూ చేస్తూ తెల్లారగట్ల గుట్ట కంటె మందే ఎవరయ్యే చిల్పారు వాగువడ్డ బండ్ల ఆగినవి. క్రింద చల్లబీ బంగారు రంగు ఇసుకలో అక్కడక్కడా నీలినీలి చెలిమలు, సన్నటి పిల్లకాలువలు అందరూ దిగి అన్ని పనులు మగించుకుని తిరిగి బయలుదేరే సరికి తూర్పు దిక్కున సూర్యుడు ఉదయించిందు.

గుట్టక్రిందికి పొంగనే గుబురుగా దట్టంగా పెరిగిన చింత

చెట్లక్రింద బండ్ల ఆగినయి. చాపలు, శత్రంజీలు ఆ చెట్ల నీడల క్రింద పరిచి అందరూ వాటి మీద కిలకిలా నప్పులతో కలకలా కబుర్లతో ఆసీనులయ్యే సంచలు, డబ్బాలల్ల నుండి సకినాలు, మడుగూలు, లడ్డులు, పోపుబియ్యం తీసి నాస్తాలు శురూ చేసిందు.

అమ్మ నాకు స్నానం చేయించి తెల్ల అంగీ తెల్ల లాగు కొత్తవి తోడిగింది. వెంట మంగలాయన, జెసలాయన వస్తుంటే అందరం కల్పి మెట్లమీద నడుసుకుంట గుట్టమీది గుడికి చేరుకున్నం. జనాలు లేనందున ఎక్కువ హడావుడి ఏమీలేక అంతా ప్రశాంతంగ “నిశ్శబ్దంలో దేవతలు నివసిస్తారు”లా వుంది. మేం చేరుకునే సరికి అక్కడ ఒక ముసలి అయ్యగారు మాకోసం ఎదురు చూస్తున్నదు. పిషయం సరిగ్గా తెలియని నేను ఉపారుగనే వున్న. నా తలంతా నీళతో తడిపి మంగలాయన పుట్టంగా గుండు గీకుతున్నా నప్పుతనే ఉన్న. ఆ తర్వాత జెసలాయన బంగారు తీగలతో నా రెండు లేత చెవులను చిట్టుకున కుట్టి రంధ్రాలు చేసి అండ్ల నుండి ఆ తీగలను ఇవతలకు గుంజి పోగులాగ చుట్టి పట్టారుతో ముదేసి వడితిపేసురికి మంటలతో పోట్లతో లబ్బిలబ్బి మొత్తుకున్న. ఏదుస్తున్న నా నొట్టి బాపు తియ్యటి జిల్లేచీ పెట్టినా నేను శోకాలు అవలే. ఏడున్నతున్న నస్తు సంకేసుకుని అమ్మ గుట్ట దిగింది. నేను సుదీర్ఘంగా శోకాలు రాగాలు తీస్తనే ఉన్న.

ఈలోగా మా అప్పయ్య మామ కన్నయ్య మామ ఆ ఊర్ధేనే ఒక “చక్రవర్తిని” (మేకపోతు) బేరం చేసి పట్టుకొచ్చిందు. ఎందుకైనా మంచిదని రెండు “కాలజ్ఞానులను” (కోడిపుంజులు) కూడా పట్టుకొచ్చిందు. చిల్పారు దాని చుట్టుపక్కల ఊర్ధ్వాల్మీ తాచిచెట్ల మయం. తియ్యటి తణ్ణికి (కల్లుకు) కొదవలేదు. ఆ తణ్ణి తాగితే ఆ తీపికి రెండు పెదాలు అతుక్కోపోతాయి.

అంత తీపి అన్నమాట! బసుబులశ్శే పొంగుతున్న రెండు తణ్ణి కుండలు కూడా పట్టుకొచ్చారు. చక్రవర్తి, కాలజ్ఞాని, తణ్ణి, ప్రథమాలు (చేపలు), కర్మాముదు (మాంసం) ఇవ్వేషపుల “కోడ్ బాపు” సంకేత పదాలన్నమాట.

గరం మసాలా బాగా దట్టించిన ఆ మాంసాహోర వంటకాలు పెద్దపెద్ద దేగ్గాలలో కళపేళా ఉడుకుతుంటే అక్కడి ఆవరణమంతా ఫుఫుముల వాసనతో గుమెత్తిపోయింది.

పిల్లలం తినీతినట్లు చేసి కడిగిన మూతుల తడి ఆరకముందే చెట్లక్రిందికి చేరి ఆటలు మొదలు పెట్టినం. మొగవాళ్ల గోపై (గోపి) అంబే ఖానా, పీనా అన్నమాట) మాత్రం సాయంత్రం దాకా నిరవధికంగా కొనసాగింది. సాయంత్ర హౌతుందని, చీకటి పండ్లుని ఆడవాళ్ల ఎంత మొత్తుకున్నా మొగవాళ్ల వాపన్ ప్రయాణానికి సిద్ధం కాలేదు. అందరికందరూ చిదానంద స్థితిలో ఉన్నారు.

నాంపల్లి టేసన్ ముందు సర్కారీ నల్ల చాబీన్ గంట ఖుల్ల. పొడ్డుపాడ్డుగాలనే రైలు దిగిన ప్రయాణీకులు దాని కిందనే ముఖాలు కదుక్కొని స్నానాలు ముగించుకొని మళ్లీ మూటలను తలకెత్తుకుని పట్టుంలకు కాలినడకన సాగి సరిగ్గా నాస్తాల టైంకి చుట్టాల ఇంటికి చేరుకునేటోళ్లు. పేదలకు వారి రెండు కాళ్ల నడకే గ్యారా నంబర్ బస్ అన్నమాట.

చివరికి ఆడవాళ్లందరూ కల్పి గయ్యమనేసరికి “మీరు బండ్లల పదండి మేం మీ వెనకనే వస్తున్న గద” అని మత్తురించిందు. ఆ మాటలు నిజమని నమ్మిన ఆడవాళ్ల పిల్లలతో సహి రెండు బండ్లల తిరుగు ప్రయాణం అయ్యిందు. అదే పెద్ద పారపాటు అయ్యింది. వాహన చేండకులు ఇద్దరు కూడా చిదానంద స్థితిలో వున్నారన్న సంగతి ఎవరూ గమనించలేదు.

కానీ మూగజీవాలు మాత్రం చాలా తెలివిగా ఉండి ఆ చీకటి రాత్రి, చీకటి దారిలో ఒక్కొక్క అడుగే వేసుకుంటూ జాగ్రత్తగా ముందుకు పోతున్నాయి. అలసిన ఆడవాళ్లు, పిల్లలు నిద్రలోకి జారుకున్నరు. పగ్గాలు పట్టుకున్న ఇద్దరు బండివాళ్లు కూడా నిషాలో అందరికంటే ముందు నిద్రలోకి జారుకున్నరు. వారి సంగతి ఎవరూ గమనించ లేదు. కానీ మూగజీవాలు మాత్రం చాలా తెలివిగా ఉండి బండ్లను లాగుతున్నాయి. మధ్యరాత్రి దాటినట్లుంది. చిమ్మచీకటిరాత్రి, దట్టమైన అడవి. రెండు ఎడ్డుల గట్టిగ రంకలేస్తున్నాయి. ఆ రంకలకు ఆడవాళ్లకు మేల్కొచ్చింది. కటిక చీకటితో ఏమీ కాన్ససులేదు. బండోళ్లను లేవుతుంచి చింత మొద్దుల్లాగ ఒరిగి గుర్తు కొడ్దున్నరు. ఎద్దులు ఎందుకో భయపడ్డున్నవని గమనించిన ఆడవాళ్లకు కూడా భయమై గట్టిగ ఓ ఓ అని మొత్తుకుంటున్నరు. ఇంతల పిల్లలు కూడా లేచి గీ, గా, అని ఏడ్చులు అందుకున్నరు.

అర్థరాత్రి అడవిలో ఆర్తనాదాలు ఎవరు పట్టించుకుంటారు.

కొంచెం సేపయ్యేసరికి మగవాళ్ల తీరికగా తూలుకుంటు, ముచ్చుట్లు చెప్పుకుంట వెనక నుండి వచ్చి విషయం గమనించిందు. అగ్గిపుల్ల వెలిగించి చూసేసరికి ఏముంది?

రెండు బండ్లు, బండ్లకు కట్టిన ఎద్దులు పెద్ద మోటబావి అంచుల వీద నిలబడి అట్లనే ఆగిపోయి వున్నాయి. ఎద్దు ఒక్క అడుగు ముందుకు వేసినా అవి, బండ్లు, ఆడవాళ్ల పిల్లలతో సహి ఆ మోటబావిలో పడి గోవిందో గోవిందో!

ఆడవాళ్లు మొగవాళ్లను తిట్టిన తిట్టు తిట్టుకుండా తిడితే, మొగవాళ్లు బండివాళ్లను అదే వరుసలో కోప్పడితే అంతా గందరగోళంగా తయారై చివరికి అందరూ కలిసి మనుషులకంటే పసురాలకే సోయి ఎక్కువని ఎద్దుల ఇంగితజ్ఞానాన్ని మెచ్చుకున్నరు.

అట్ల ఆ రెండు మూగజీవాలు మనుషుల ప్రాణాలను రక్షించాయి. ఆ రాత్రి అందరం అక్కడ నిద్రలు చేసి తెల్లారిన తరువాత బయలుదేరుతూ వెనక్కి తిరిగి బుగులు పెట్టిన బుగులు వెంకటేశ్వరస్వామికి పదే పదే దండాలు పెట్టినం ఆపద స్ఫ్యూచినా రక్షించి గట్టికొంచినందుకు!

అయ్యా పారక మహాశయుల్లారా!

ఇదీ నా పుట్టువెంట్లుకల ప్రహసనం!!

-పరవస్తు లోకేశ్వర్

m : 91606 80847

e : lokeshwar.hyderabad@gmail.com

దేవగిలికి తరలినప్పుడు
జౌరంగజేబు
దశాబ్దం పోరాడి
గోల్ముండను కొట్టినప్పుడు
బహు కొచ్చి కాలమే
జక్కడ డిలీ లోల్లి నడిచించి

ఒక నిజం తెలిసింది

చరిత్రను కాస్త
దోర్లించి చూడండి
పుట్టల్నిని అష్టరాల
అంతరంగాలకు పుట్టంబెట్టింది
అన్ని దత్తాంశాలూ సేకలించి
సాధించాల్సిన ఉపత్తిని
సాంతం
అటకెక్కించిందు

తూర్పు నుండి
కమ్మాలిస్తులు
తూర్పం వేసింది వేరే
చెరసాలల్లో నమోదుకు
తరుతపూలూడిన
స్టేట్ కాంగ్రెస్ సేఫ్ గేమ్లో

సెంగంతా వేరే
తుపాకుల కూర్చుడాటలో
సెల్ఫ్ గోల్ కొట్టుకున్న
రజ్యీ పిచ్చికి
మూలమంతా వేరే

నెలవంకల ఉర్తుశాటాల
మెగ్గలను
హస్తినలో ఊహించింది
ఎంత నిజమో
లాంగ్ మార్క్ అరుణిమలు

కేశనమైతే

భూరతం భంగపడిపోతదన్న
దేశీయ భక్తి కుట్టా
అంతే నిజం
పైన్స్యం
జక్కని జక్కన్ కోసం కాదు
హస్తిన విస్తరణ కోసం
బక్క దెబ్బకు రెండు పిట్టలు
బలగించి నిజం

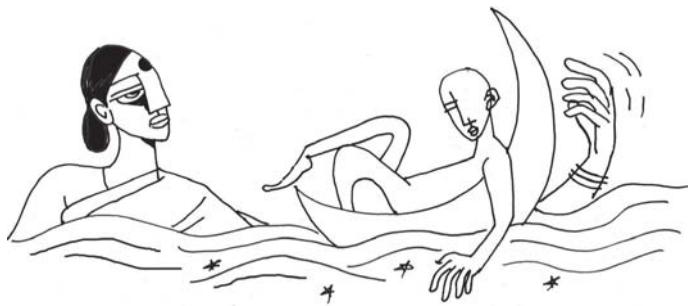
ఉలుగ్ ఖాన్

తుగ్గక్

-వినుగు నరసింహార్షి
m : 8978869183

e : narsimhareddy.anugu@gmail.com

అలసింద్రవోంకలమీద దూలా ఆడాలనీ..

ఎన్న రోజులు
గబిలో ఇట్లు కదలకుండా ..
పగలో రాత్రినో జాడ తాకకుండా..
ఏ పలుకూ రాలిషడిన
అలికిడి లేకుండా ..
ఏ అడుగూ పిలిచిన
గురుతులు తగలకుండా ..

ఎంత కాలమయించి
ప్రేమగా ఒక పదు వేల్లు
మా భుజల మీద ఈదుకుంటూ పోయి..
మా గుండెల సప్పుడి
మా చెపులను పిల్లనగోవిగా పలికించి..
అప్పుడెప్పుడో మా పిడికిల్లలో
గడ్డకట్టిన చిరునవ్వులు...

తెగిన దోస్తొనా తూములగుండా
ఎస్తోన్ని రాత్రులు గడచిపోయని..
జక్కడ పండువెస్తోల
నిండు జలపాతమై
మా దేహాలను తడిపి

ఎన్న ఏండ్లు ఇట్లు
కలిగిపోయనియి..
ఈ ఇంటి గదులనిండా
రెక్కల ఈకలతో గాలిని నింపే

పిట్టలేచి ఈ గోడలపై వాలక..

గుప్పలువిసిలన గాలి అల్లిన ఊయలపై
జల్లంతా పరుగులు తీసి తీసి
అట్లా మెట్లమీద కూర్చుని
ఓ నాలుగు మాటలను
ఆ బాల్చునీ పూలతోట్టీలో నాటిన రేయ
తెల్లారదెప్పుడో...

ఆపలిచితమైనవే అయినా
మా నుదురులపై
పూరెమ్మలు కులిసిన
ఆ కన్నలేవి..

ఏమైనయి
ముమ్మల్చి అట్లా కొన్ని దినాలు పాటు
సంకలో ఎక్కించుకుని
ఎవేవో తెలియని తీరాలు తిప్పిన నౌకలు ..
సస్థని మా పుటల్లో
కొత్త పూలను గంధం పూసిన గాలులు..

అప్పుడెప్పుడో ఈ గది
నప్పులు నిండా పొచిగేచి
అవే నేటికీ లేతగా ఏదో ఒక మూల నుండి
మా కనురెపులను తాకుతుంటాయి. .

ఇక కొత్తగా గల గలా వాగులు
అలింగన మయ్యేనా..

పాపం ఈ ఇల్లంతా పగలనకా రాత్రనకా
అదో రకం నేలచూపులకు వేలాడుతున్నటి
అదెందో ఈ మధ్య
మా గడవ దాకా వచ్చిన
నెమలి పించాన్ని రెక్క బట్టుకుని
ఈప్పుకు పోతున్నదో సన్నని సాలీడుతెర

అమ్మను ,గులాంగీలిని
పలకరించాలనీ ..
గీతాంజలిని వెంటబెట్టుకుని .
శివసాగరతీరాన గలికపూలను తాకాలనీ..

అమ్మకు ఆధివారాన్ని బహుకరించే
ప్రశాంత ప్రత్యుశాలమై
అలసింద్రవోంకలమీద దూలా ఆడాలనీ ..

చూపుడు వేలగిర్జ మీద
చేంతాడుతో నింగిసంద్రాన్ని
తోడుకోవాలనీ....

-గాజుల శ్రీధర్

m : 9849719609

e : gajula123@gmail.com

రాజ గోండులు గుస్సాడి నృత్య ప్రదర్శన

రాజగోండులు జరుపుకునే పండుగలలో ‘దండారి’ ప్రధానమైనది. దండారినే దివాడి లేదా దివిడి అని అంటారు. ఆశ్వయుజ మాసంలో జరుపుకుంటారు. పండుగకు సంబంధించిన ముందన్న కార్యక్రమాలు అకాడి (ఆషాడ) మాసంలోనే ప్రారంభమౌతాయి. గోండులు ఆరాధ్య దేవతలలో ఏత్తాసరేవేన విత్తుబాబు విత్తుబాయిత్తడ ఒకరు. ఈ దేవతను ఆరాధించే క్రమంలోనే దండారి పండుగ లేదా దండారి ఉత్సవం జరుపుకుంటారు. ఈ సందర్భంగా చేసే నృత్యమే దండారి నృత్యం. ఈ దండారి నృత్యంలో ఒక భాగమే “గుస్సాడి” నృత్యం. నిజానికి ఈ నృత్యాన్ని దండారి నృత్యంలోనే ప్రదర్శిస్తారు. నేడు ఈ నృత్యం సాంస్కృతిక ఎల్లలు దాటి ప్రత్యేక నృత్యంగా అభిష్ట్యదీ చెంది దేశ రాజధానిలో జరిగే గణతంత్ర ఉత్సవాలకు కూడా అహ్వానించ బడుతుండటం విశేషం.

గోండులు అన్ని పండుగల కంటే దండారి పండుగను ఘనంగా జరుపుకుంటారు. అకాడి (ఆషాడ) మాసంలో గోండుల “అకిపేన్” అనే గ్రామదేవతను పూజిస్తూ అకాడి పండుగ జరుపుకుంటారు. ఈ సమయంలోనే గ్రామ పటేల్ ఇంటిలో గాని లేదా దేవుని పై నమ్మకమున్న వారి ఇంటిలో కాని భద్రపరచిన గుస్సాడి టోపి, భూత్యమార్ కర్ (కోలు), మాలలు, డప్పు, పెట్టి, పుర్, కాలికోమ్ మొదలగు సంగీత వాయిద్యాలను బయటికి తీసి పటేల్ ఇంటి ముందు తెల్లిని వస్తుం పరిచి దానిపై వీటన్నింటిని పేర్చి సాంప్రదాయ రీతిలో పూజలు జరుపుతారు. దేవతల అనుగ్రహం పొందామని సంతృప్తి చెందిన తర్వాత గూడాలలో గుస్సాడి నృత్యాలు ప్రారంభిస్తారు. అప్పటి నుండి దండారి పండుగ పరకు నాయిగు నెలల పొటు ప్రతిరోజు సాయంత్రం దండారి, గుస్సాడి నృత్యాలు ప్రదర్శిస్తారు. ఏదైనా కారణంగా అకాడి మాసంలో అకిపేన్ పూజ జరుపకపోతే దనఱా తర్వాత పూజ చేసి దండారి పండుగను ప్రారంభిస్తారు.

ప్రతి గోండ గూడంలో దండారి బృందాలు ప్రత్యేకంగా ఉంటాయి. దండారి బృందంలో గుస్సాడి నృత్యకారులు, దండారి నృత్యకారులు, డప్పు, పేప్రి, కాలికోమ్, గుమేళ, తుడం, డాల్చి వాయిద్యకారులుంటారు. దండారి పండుగను దీపావళికి రెండు మూడు రోజుల ముందు నుండి జరుపుకుంటారు. పండుగ సందర్భంలో ఈ బృందాలు తమ గ్రామం నుండి మరో గ్రామానికి అతిథిలుగా అహ్వానించబడుతారు. దండారి బృందం

ఊరుపొలిమేరలోకి చేరగానే తమ వాయిద్యాలను ప్రోగించి వారి రాకను తెలియజేస్తారు. దండారి బృందం రాకను తెలుసుకొని ఆ గూడెం పటేల్ సంగీత వాయిద్యాలను ప్రోగించుకుంటూ ‘రాం రాం వాడా రాం రాం’ చొక్కట్ మాంగా” అంటూ నమస్కరించి కుశల ప్రశ్నలడిగి వీరిని సాదరంగా తమ గూడెంలోకి తీసుకొని వస్తారు. ఆ తర్వాత పటేల్ ఇంటి వద్ద అతిథి మర్యాదలు జరుగుతాయి. ముఖ్యంగా వచ్చిన వారందరికి బీడిలు ఇస్తారు. బీడిల సంఖ్యను బట్టి భోజనాలు ఏర్పాటు చేస్తారు. తరువాత ఆహ్వానిత బృందం, అతిథి బృందం కలిసి దండారి, గుస్సాడి నృత్యాలను ప్రదర్శిస్తారు. అనందోత్సవాలతో గడుపుతారు.

సాధారణంగా గుస్సాడి అనేది ఒక వేషధారణ. రాజగోండుల

అది గురువు ‘యోదాన్’ ఆత్మ పరమాత్మలో లీనమయినప్పుడు గోండు జాతి యావత్తు దుఃఖి సాగరంలో మునిగిపోయిందట. గోండుల కోరిక వేరకు వరమాత్మలో విలీనవైన యోదాన్ సమాధి నుండి బయటకు వచ్చి పునర్వదర్శనం ఇచ్చాడట. అప్పటి యోదాన్ రూపమే నేటి గుస్సాడి పేన్’ అవిర్పించి సంప్రదాయ కళారూపంగా రూపు దాల్చింది చెప్పవచ్చు. గుస్సాడి పేన్నే గోండులు విత్తుపేన్, అకడిపేన్ అని కూడా పిలుస్తారు. గోండులు ఎంతో భక్తి భావంతో మొక్కుబడిగా ఈ వేషాన్ని ధరిస్తారు. ఏదైనా ఆపద కలిగినా, మంచి జరిగినా గుస్సాడి వేస్తామని మొక్కుకుంటారు. మొక్క ఉన్న వారు 5 నుండి 8 రోజుల పరకు గుస్సాడి వేస్తారు. గుస్సాడి వేషం వేసేవారు తలపై నెమలి ఈకలతో తయారు చేసిన టోపి పెట్టుకుంటారు. టోపిని వేయి నుంచి రెండు వేల నెమలి ఈకలతో తయారు చేస్తారు. టోపి ముందు వీరి వంశ దేవతలను ప్రతిభింబించే సూర్య చంద్రుల గుర్తులుంటాయి. గుస్సాడి వేసేవారు ముఖానికి మసి ఒల్లంతా బూడిదను పూసుకుని జనుమతే తయారు చేసిన గడ్డాన్ని ధరిస్తారు. మెడలో గప్పలు, పూసలు, రుద్రాక్షలు, అడవిలో దొరికే వివిధ రకాల కాయలు, గింజలతో తయారు చేసిన మాలలు వేసుకుంటారు. ఎదుమ భుజానికి ఒక జోలే, కూర్చోవడానికి జింక చర్చం లేదా మేక చర్చాన్ని వేలాడేసుకుంటారు. నడుము నుంచి మోకాళ్ళ వరకు నల్లని గొంగళిని లేదా పాతగుడ్డను కట్టుకొని చేతిలో కోలను పట్టుకుంటారు. గుస్సాడి వేషం వేసిన వారు ఈ రోకలతో ఇతరుల శరీరాలను తాకితే మంచి జరుగుతుందని గోండులు

భావిస్తారు.

గుస్సాడి వేషాన్ని వేసేవారు కలిన నియమాలను పాటిస్తారు. దేవునికి ప్రతిరాపాలుగా వీరు ప్రతి గోండు గూడంలో ఆరాధించబడుతారు. గుస్సాడి వేషాన్ని ధరించిన వారు పండుగ పూర్తయ్యే వరకు కలిన బ్రహ్మచర్యం పాటిస్తారు. కటిక నేలపై పడుకోవాలి. స్నానం చేయకుండా పవిత్ర దీక్షాపరులై ఉండాలి. చెప్పులు వేసుకోకుండా ఉంటారు.

గుస్సాడి సృత్యాన్ని వివిధ రకాలుగా ప్రదర్శిస్తారు. దండారి బ్యందంలో సభ్యులైన వీరు తమ గూడం నుండి వెళ్లి వేరే గూడంలో అడుగు పెట్టినపుడు రెండు అడుగుల సృత్యాన్ని ప్రదర్శిస్తారు. గోండులు గుస్సాడీలను తమ ఇళ్ళకు ఆహ్వానించి చాయ్మ, బిడీలు ఇళ్ళి తమ మొక్కుబడులను తీర్చుకుంటారు. ఈ సందర్భంలో గుస్సాడీలు చేసే సృత్యం తాళగతులకు సంబంధం లేకుండా ఉంటుంది. మరుసటి రోజు ఉదయాన్నే గూడం పటీల్ ఇంటి ముందు గుస్సాడి టోపిలు, కోలలు, సంగీత వాద్యాలను ఒక తెల్లని గుడ్డపై ఉంచి గోండు తెగకు చెందిన అన్ని దేవతలను ప్రార్థించి కొబ్బరికాయలు కొట్టి అందరు మొక్కలు మొక్కి మొక్కుబడులు చెల్లించుకుంటారు. తర్వాత సంగీత వాద్యాలను తీసి వ్రోగించి దండారి, గుస్సాడి సృత్యాలను చేస్తారు. ముందు కొండరు మగ పిల్లలు చీరలు కట్టుకొని ఆడవేషం వేస్తారు. వారికి సరిసంఖ్యలో మొదలు పెడ్దారు. దండారి సృత్యం మంచి రసవట్టులో ఉండగా అకస్మాత్తుగా అరుపులు కేకలతో గుస్సాడీలు ప్రవేశిస్తారు. దీనితో దండారి సృత్యాన్నికి ఆటంకం ఏర్పడగా సృత్యం చేసేవారు ప్రక్కకు తప్పుకుంటారు.

గుస్సాడీల ప్రవేశంతో సంగీత వాద్యాల తాళగతులు కూడా మార్పు చెందుతాయి. డప్పుల దరువు, పేట్రి వాద్య నాదాలు, గజ్జెల చప్పుడు మిన్నుంటి ఆ ప్రాంతంలో ఉల్లాసభరితమైన వాతావరణం నెలకొంటుంది. దీనికి తోటిల, పర్మన్ గిరిజనుల వాద్యాల చప్పుళ్లు తోడై ఆఫ్లోడకర సంగీతం వెల్లువిరుస్తుంది.

డప్పు దరువులకు లయబ్దంగా మెల్లమెల్లగా మొదలైన సృత్యం వేగం పుంజుకొని సుమారు గంట వరకు కొనసాగుతుంది. గుస్సాడీలు కుడిచేతిలో కోలు పట్టుకొని నడుము వంచి కుడి ఎడమల అడుగులు వేసుకుంటూ సృత్యం మొదలుపెట్టి భీమదేవున్ని పూజించే సృత్యం చేస్తూ జంతుపుల నడకలు, వేటకు సంబంధించిన అంశాలను తమ సృత్యంలో ప్రదర్శిస్తారు. పది నుండి ఇరవై మంది వరకు పాల్గొనే గుస్సాడి సృత్యం వృత్తాకారంలో ఒక వరుసగా, మళ్ళీ రెండు వరుసలుగా ఇలా రకరకాల పద్ధతులలో ప్రదర్శన కొనసాగుతుంది.

దీపావళికి ముందు ప్రారంభమయ్యే దండారి ఉత్సవం పండగ

తర్వాత రెండు రోజులకు 'కోలబోడి నిర్వహణ ముగుస్తాయి. ఈ సందర్భంగా అతిథి మర్యాదలు స్పీకరించడానికి వేరే గూడానికి వెళ్లే సమయంలో తమ గూడానికి ఎలాంటి కీడు జరుగకూడదంటూ గూడం పొలిమేరలో వేసిన 'చుక్కగట్టి' విప్పడంతోపాటు పొలిమేరలో ఉన్న భీమలోపేనుకు ప్రత్యేక పూజలు నిర్వహిస్తారు. గూడానికి దగ్గరగా ఉండే వాగు, చెరువు లేదా బావుల వద్ద గుస్సాడీలు, వారితో ఉ స్నిహాలు చేస్తారు. సంబాలు నిర్వహించిన చోట గుస్సాడీల అలంకరణ సామాగ్రి వాయిద్యాలకు దిష్టి తీస్తారు. అనంతరం గుస్సాడి అలంకరణ, ఇతర వస్తు సామాగ్రిని ఉయ్యాలలో పెట్టి జోలపాట పొదుతూ పటీల్ లేదా గూడం పెద్ద ఇంట్లో భప్రర్ఘడంతో ఉత్సవాలు ముగుస్తాయి. చివరగా ఉత్సవాలు ముగించే ముందు గుస్సాడీలందరు ప్రస్తుత మంచిర్యాల జిల్లా దండెవల్లి మండలంలోని గడిరేవు గ్రామంలో

గల 'పద్మల్ పురికాకు' అనే దేవతను దర్శించుకోవడం ఆనవాయితీగా మారింది. దీనివల్ల ఆదివాసీలందరు పద్మల్ పురికాకోను దండారి, గుస్సాడీ వేదికగా భావిస్తున్నారు.

(చుక్కగట్టి- రెండు గడ్డి పొదలను ముడివేయడం, దీన్ని పెద్దవారు చేస్తారు.)

గుస్సాడీ వేసుకున్న వారు ఉపయోగించే వస్తువులు గాని, గోండులు, తోటి, పర్మన్ వారు ఉపయోగించే వివిధ రకాల వాద్యాలను మునీశ్వరుడు ప్రసాదిం చాడని (ఇచ్చాడని) ఆదివాసీల నమ్మకం. గోండుల వంశాంకురుడైన పాహండి కుపార్లింగ్ కు వాద్యాలు, వేషధారణ వస్తువులను మునీశ్వరుడు ప్రసాదించాడని, అప్పటి నుండి అపి వారసత్వంగా వస్తున్నాయని ఆదివాసీల నమ్మకం.

ఇంతటి ప్రత్యేకతలు కలిగిన గుస్సాడి మరియు దండారి సృత్యాలు కూడా ఒక రకంగా చెప్పాలంటే అంతరించిపోయే దశలోనే ఉన్నాయి. ఎందుకంటే ఉమ్మడి ఆదిలాబాద్ జిల్లా మొత్తానికి నేడు మనకు నాల్గైదు బ్యందాలే ఆదరణలో ఉన్నాయి. ఒకప్పుడు ప్రతీ గోండు గూడంలో గుస్సాడి, దండారి బ్యందాలు ఉండిపోవి. అయితే రాను రాను ఈ సాంప్రదాయం గోండులకు తలకు మించిన భారం అవుతున్నాది. దండారి పండుగను నిర్వహించాలంటే కనీసం పది నుండి ఇరువై వేల రూపాయలు ఖర్చు అవుతుంది. అంత ఖర్చు భరించే స్థితిలో నేడు గోండు పటీళ్లు లేరు. దీనిని దృష్టిలో ఉంచుకుని ప్రభుత్వం దండారి పండుగ నిర్వహించడానికి ఆర్థిక సహాయాన్ని అందించి గోండుల సంస్కృతి, సాంప్రదాయాలను పరిరక్షించాలిన బాధ్యత ఎంతైనా ఉంది.

-దా॥ గడ్డం వెంక్సు

m : 9441305070

e : gaddamvenkanna@gmail.com

కాకతీయుల నుండి అనప్ప జాపీయాల వరకు

తెలంగాణ - జాతీయ సదనులు

చరిత్రలో భిన్న కొణాలు ఉంటాయి. చరిత్రకారుని దృవ్యధం నుంచి చరిత్రను రాస్తుంటారు. చరిత్రలో కాన్నిపొర్లు వాస్తవాలు వీక్రికరణకు గురవుతుంటాయి. కానీ, చరిత్రను శాస్త్రియంగా రాయడానికి శాసనాలు, నాణాలు, భవనాలు, మస్తకాలు, కైఫీయత్తులతో పొటు సాహిత్యం కూడా ఎంతగానో దోషాదం చేస్తుంటాయి. సర్వసామాన్యంగా భోగోళిక చరిత్ర, రాజుల చరిత్రను సృష్టంగా చెప్పడానికి అనేక అధారాలు ఉంటాయి. కానీ, సాంఖ్యిక చరిత్రను చెప్పడానికి చరిత్రకారుడు విశేషంగా త్రమించాలినీ ఉంటుంది. తెలంగాణాలో కాకతీయుల తర్వాత మరలా అంత ప్రభావితమైన సాంఖ్యిక చరిత్రకు తోడ్డుడిన వాళ్లలో ప్రముఖంగా చెప్పకోవాలసిన వాళ్లు ఆసఫ్ జాహాలే. కాకతీయ సాధ్రూజ్యాన్ని పొలించిన వెలమలు నిజానికి తెలంగాణలో పుట్టి పెరగకపోయినా, తెలంగాణలో స్థిరపడిన తర్వాత, పాలనా పగ్గాలు చేపట్టిన తర్వాత తెలంగాణతో ముమ్మెకమైయార్చు.

దక్కుగడ్డపై పాలించి ఎంతో ప్రత్యేకతను వాటుకున్న వారి పాలనపై... తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమీ, హైదరాబాద్ కేంద్రియ విషావిద్యాలయం సంయుక్త ఆఫీర్స్‌యంలో వారథి సంస్థ “కాకతీయుల నుంచి అసఫ్ జాహీల వరకు తెలంగాణ, జాతీయసదుస్సు” ను రవీంద్రభారతిలో నిర్వహించింది. మార్చి 23,24 తేదీల్లో దెండ రోజుల పాటు నిర్వహించిన ఈ సదుస్సు వివిధ వక్తలు పాల్గొని కాకతీయుల నుండి అసఫ్ జాహీల వరకు తెలంగాణ లో జరిగిన వివిధ చరిత్ర సంఘటనలు పేర్కొన్నారు. తెలంగాణ చరిత్ర, సంస్కృతి, భాష, సాహిత్యం తదితర అంశాలపై ప్రసంగించారు. ఈ జాతీయ సదుస్సుకు తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమి చైర్మన్ డాక్టర్ నందిని సిధారెడ్డి, ఆచార్య జి. ఆరుణకుమారి, డాక్టర్ మల్లిగొద గంగాప్రసాద్,

ఆచార్య రేమిలు వెంకటరామకృష్ణశాస్త్రి, ఆచార్య దార్ఢ వెంకటేశ్వరరావు, సి. హెచ్. పద్మ, డాక్టర్ తఖమని శివసాగిరెడ్డి, పి. అరుణ, డాక్టర్ సమైటు నాగమల్లేశ్వరరావు, డాక్టర్ రాజారెడ్డి, డాక్టర్ తఖమని శివసాగిరెడ్డి, డాక్టర్ ఏనుగు నరసింహారెడ్డి, డాక్టర్ మల్లెగోడ గంగాప్రసాద్, డాక్టర్ సంగనబట్ట నర్సయ్య, ఆచార్య ముదిగంటి సుజాతరెడ్డి, డాక్టర్ సువర్ణలు దేవి, డాక్టర్ జె. చెన్నయ్య, డాక్టర్ కె. శ్రీనివాసులు, డాక్టర్ అంజయ్, దయాకర్ణరావు, ఎస్. హరగోపాల్, జి. శేఖర్, ఆచార్య రెడ్డి శ్యామల, డాక్టర్ ఉమామహాశ్వర శాస్త్రి, కె. జితేంద్రబాబు, డాక్టర్ జైపిస్న, ఉమామహాశ్వర శాస్త్రి, డాక్టర్ సుర్యపుష్మార్ తదితరులు పాల్గొని తెలంగాణ చరిత్ర గొప్పతనాన్ని చెప్పుకొచ్చారు.

తెలంగాణ చరిత్ర గొప్పదని తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమీ చైర్మన్ నందిని సిధారెడ్డి అన్నారు. తెలంగాణ సాహిత్య వికాసానికి సాహిత్య అకాడమీ కృషి చేస్తోందనారు. కాకతీయుల కాలం తర్వాత తెలంగాణ చరిత్రను మరింత వివరంగా పరిశోధించాలన్నారు. ఇలాంటి సద్గులు చాలా ఉత్సేజాన్ని కలిగిస్తాయని నిర్వహించడం జరిగిందన్నారు. సాహిత్యంలో ఏమి జరగుతుందో చరిత్రకారులకు చాలా తెలియకపోవచ్చు.. చరిత్రలో ఏమి జరగుతుందో సాహిత్యకారులకు కూడా తెలియకపోవచ్చు... భాషా రంగంలోనూ, సంస్కృతి రంగంలోనీ వాళ్ళకు కూడా వాళ్ల రంగంలో తప్ప చరిత్ర తెలియకపోవచ్చు.. కానీ, ఈ నాలుగు అంశాలను కలిపి పరిశీలిస్తే తప్ప ఒక్క ప్రాంతపు చరిత్ర సమగ్రంగా అవిష్టతం కాదనే భావన ఉండన్నారు. కాకతీయుల నుంచి అసఫ్ జాహీలా మధ్య కాలంలో చరిత్ర చాలా చీకటికోణంలో ఉంది. అనేక విషయాలు ఆవిష్కరించబడలేదు. మహామృదీయులు కాలంలో జరిగిన చరిత్ర, ఇతర ఇతర గానీ ఈ అన్నింటిని కూడా నాణాల ఆధారంగా,

కవ్యాల్ఫారంగా, ఇతర ఆధారంగా చరిత్రను తెలుసుకోవాల్సిన అవసరం ఉండన్నారు. ప్రతినెల రెండు రోజుల పాటు తెలంగాణ సంస్కృతి, భాష, చరిత్రలకు సంబంధించి దశలవారీగా సదస్యులు నిర్వహిస్తున్నామని, తెలంగాణ సంస్కృతి అతి ప్రాచీనవైనదని ధ్వానికరించడమే ముఖ్య ఉద్దేశమన్నారు.

తెలంగాణ ప్రాంతాల్లోని ప్రతీ గ్రామానికి ఒక చరిత్ర, నేపథ్యం ఉండని ఆ ఊరిలో ఉన్న గడులు, అలయాలు, శిల్పాలు, కోటలు తదితర అనవాళ్లకు నంబంధించిన విశేషాలను వెలుగులోకి తేవాలని ప్రముఖ చరిత్ర పరిశోధకుడు డాక్టర్ ఈమని శివనాగిరెడ్డి అన్నారు. ఇంతకాలం పార్యుగ్రంథాలలో తెలంగాణకు రావాల్సినంత గుర్తింపు రాలేదన్నారు. కళాశాలల్లో ప్రత్యేక పరిశోధన ద్వారా తెలంగాణాలో లభించిన శాసనాలు, నాటీలు, పురాతన కట్టడాలను అధ్యయనం చేసి సమగ్ర చరిత్రను ఆవిష్కరించు కోవాలన్నారు. రాజవంశాల వారివే గాక పాలితులైన అట్టడుగు వర్ణాల 18 ఉపకులాలకు సంబంధించిన హోషిక సాహిత్యాన్ని లిఫ్టిత సాహిత్యం రూపొందించుకోవాల్సిన అనవరముందన్నారు.

శాసనాలు, నాటాలు, విధిధ కట్టడాలు, సమకాలికుల రచనలు, ఇతర భాషల్లో వల్పిన రచనలు సాంఘిక చరిత్ర నిర్మాణానికి తోడ్పుడతాయని పైదరాబాద్ సెంట్రల్ యూనివర్సిటీ, స్క్యూడెంట్స్ వెల్స్ ఆచార్య దార్ఢ వెంకటేశ్వరరావు అన్నారు. “తెలంగాణ సాంఘిక చరిత్ర” అనే అంశంపై పత్ర సమర్పణ చేశారు. తెలంగాణాలో కాక్షియుల తర్వాత మరలా అంత ప్రభావితమైన సాంఘిక చరిత్రకు తోడ్పుడిన వాళ్లలో ప్రముఖంగా చెప్పుకోవాల్సిన వాళ్లు అస్థ జ్ఞానాలని పేరొన్నారు.

తొలిరోజు ముగించు కార్యక్రమానికి పైదరాబాద్ విశ్వవిద్యాలయం ప్రొఫెసర్ జి. అరుణకుమారి అధ్యక్షత వహించారు. తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం రిజిస్ట్రేర్ ఆచార్య పి.ఆలోఖ్ పాలోనగా సాహిత్య అకాడమి కార్యదర్శి డాక్టర్ ఏనుగు నర్సింహరెడ్డి నివేదిక సమర్పించారు. సదస్యులో ఆచార్య అదవ సత్యనారాయణ నిజాం పాలనలో ‘మాత్రభాషలో విద్యాబోధన’ అంశంపై మాట్లాడుతూ.. నిజాం పాలన కాలంలో ప్రాపుతు వర్ణానికి చెందిన అర్థఎంపీ డాక్టర్ సహితం దశితులను ముట్టుకుని వైద్యం చేసే వారు కాదని.. ఆదేకాలంలో

మత సామరస్యం కారణంగా ఇతర వైద్యవృత్తుల వారు దశితులను అంటరానివారిగా భావించలేదన్నారు. నిజాం పాలన గురించి వక్రీకరణలు ఉన్నాయని పేరొన్నారు.

రెండోరోజు సదస్యులో...

డాక్టర్ కె.శ్రీనివాసులు స్వాతంత్ర్య కాక్షియు పాలకుల వివరాలను సుదీర్ఘంగా వివరించారు. ఎన్. హరగోపాల్ బస్తర్ ప్రాంతంలో కాక్షియుల పంశం వారు ఉన్నారని సోదాహంగా నిరూపించారు. ఆచార్యరెడ్డి శాముల కాక్షియుల కాలం నుంచి అసఫ్జాహీలా వరకు తెలుగు భాష అంశంపై, అరుణకుమారి కాక్షియుల సామంతరాజుల చరిత్ర అంశంపై, ఆచార్య దార్ఢ వెంకటేశ్వరర్ తెలంగాణ సాంఘిక చరిత్రపై మాట్లాడారు. ఈమని శివరామిరెడ్డి రామపు దేవాలయం కట్టడ వైభవాన్ని సోదాహంగా వివరించారు. డాక్టర్ సమ్మేళన నాగమల్లేశ్వరరావు ‘తెలంగాణ అచ్చ తెలుగు’ ఉద్యమం అంశంపై మాట్లాడారు.

ఆచార్య దార్ఢ వెంకటేశ్వరరావు పత్రసమర్పణ చేసిన సదస్యుకి ఆచార్య రెడ్డి శాముల అధ్యక్షత వహించారు. సదస్య కన్సెనర్ ఆచార్య జి. అరుణకుమారి, ఆచార్య రేమెట్ల వెంకట రామకృష్ణ శాస్త్రి, డాక్టర్ వర్ధ తదితరులు ఈ సమావేశంలో పత్రసమర్పణ చేశారు. ముఖ్య అతిథిగా పొట్టిశ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం రిజిస్ట్రేర్ ఆచార్య అలేఖ్ మాట్లాడుతూ.. తాను అన్నమయ్య గురించి పరిశోధన చేసినా, ఈ మధ్య కాలంలోనే కాక్షియుల గురించి గ్రంథాన్ని రాశసనీ, చరిత్ర, భాష, సాహిత్యాలతో తనకూ అనుబంధం ఉందని, తెలంగాణ చరిత్ర నిర్మాణానికి ఈ సదస్య ఎంతగానో దోహదపడుతుందన్నారు.

ముగించు సప్పా శంలో తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమీ పైర్మ్సన్ డాక్టర్ నందిని సిధారెడ్డి, ప్రముఖ వైద్యులు, నాటాల పరిశోధకులు డాక్టర్ రాజారెడ్డి, సాహిత్య అకాడమీ ప్రధాన కార్యదర్శి డాక్టర్ వినుగుల నరసింహరెడ్డి, సదస్య కో. కన్సెనర్ డాక్టర్ మల్లెగోడ గంగాప్రసాద్, చరిత్ర పరిశోధకుడు డాక్టర్ ఈమని

శివనాగిరెడ్డి తదితరులు పాల్గొన్నారు.

-ఆర్. పురుషోత్తం నాయుడు

m : 9573041226

e : janata.rpnaidu@gmail.com

తరాలు మారినా.. సంచార జాతుల జీవితాలు మారటం లేదు

తరాలు మారుతున్నాయి... ఇంకా కొందరి జీవితాలు మారటం లేదు. కాలాలు మారుతున్నాయి.. కండలు కరిగించి బండలు పగులగొట్టి జీవించే సంచార జాతుల జీవితాలు మాత్రం మారలేదు. రాజ్యాగం ప్రసాదించిన హక్కులు ఇప్పటిదాకా ఆ చెపుట జీవితాల దాకా పోలేదంటే ఆశ్చర్యమేమీ కాదు. భారత ప్రజాస్వామ్య చరిత్రలో సంచార జాతుల్లోని కులాలు... విముక్తి కోసం తల్లిదిల్లుడితున్నాయనే చేదు నిజాన్ని చరిత్ర గుర్తుచేస్తున్నా.. ఓటు బ్యాంకు దిశగానే ఆలోచించే రాజకీయ పార్టీలు ఆలోచన చేయని వైనంపై చర్చ జరగాలిన అవసరం ఉంది.

బ్రిలీష్ కాలం నాటి చట్టాలకు బూజు దులపకపోవడం ఘలితంగా దశాఖ్యాల తరబడి సమాజం సంచార జాతులపై నేరగాళ్ళ ముద్ర వేస్తున్నే ఉంది. నేరగాళ్ళగా పుట్టకపోయినా, చేయని తప్పులకు వారిని ఇంకా ఒలిచేసే సాంప్రదాయం కొనసాగుతుండడం అవమానకరం. ఈ సమాజంలో సంచార జాతులం అని సగర్వంగా చెప్పుకునే వీలులేని దైన్య స్థితి కనబడుతున్నది. వారిని ఉద్దరించలేకపోయినా, కనీసం జీవించే స్వచ్ఛ పాలకులు వారింప చేస్తున్నారుంటే మనం ఎక్కడున్నామని ఒక్కసారి చర్చించుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది.

ఆగష్టు 31 అనేది సంచార

జాతుల్లోని విముక్తి జాతులకు ఓ సుదినం. వారి గురించి ఓ కమిషన్ చర్చించి వారంతా విముక్తి జీవులు అని చెప్పిన రోజు. విముక్తి జాతులపై అనేక అధ్యయనాలు, కమిషన్లు వేసి సానుకూల నివేదికలిచ్చినా ఏ ప్రభుత్వం ఏ రాజకీయ పార్టీ అంతగా పట్టించుకోవడంలేదు. ఒకవేళ ఆలోచన చేసినా న్యాయం జరగలేదు. పార్ట్ మెంటులో రాజ్యాగం సపరాలు చేసినా సంచార జాతుల మీద ఇంతవరకు కూడా చర్చకు రాలేదు. గతంలో ఏలిన నాటి పాలకులు సబ్మిండపర్సులపై ఎంత నిర్ణయంగా వ్యవహరించారో అర్థమావుతుంది.

తెలంగాణలో 27 కులాలు గుర్తింపు కోసం ఎదురు చూస్తున్నారు. బీసీ, ఎస్సీ, ఎస్టీ జాబితాలలో ఎన్నో కులాలున్నా, ఏ గుర్తింపు లేని కులాలు రాష్ట్రంలో 27 వరకు ఉన్నాయి. ఈ కులాలను ఇంకా ఎందుకు గుర్తించడం లేదన్నది ప్రత్యు. గ్రామీణ కళలైన బాలసంతు ఆటలు, భాగవతాలు, బుర్రకథలు, గంగిరెద్దుల ఆటలు, పాముల ఆటలు, బుడబుక్కల ఆటలు, కోతులాటలు, వీరనాట్యం వంటి తెలంగాణ కళలను చేస్తూ జీవనోపాధి పొందుతున్నారు. గ్రామగ్రామాన తిరుగుతూ ఈ కళలను ప్రదర్శించేవారు. అందువల్ల వీరికి సాంత ఊరుకాని, సాంత ఇల్లు కాని ఉండేవికావు. ఆ రోజుల్లో కళా పోషకులైన రాజులు వీరి పోషణార్థం మిరాసి హక్కులను కల్పించి

పోషణా బాధ్యతలు అప్పగించేవారు. ఇలా వారి జీవనం గడిచిపోయేది. రాసురాను రాజుల కాలం అంతరించడంతో వీరి వృత్తి కూడా భారంగా మారింది.

సంచారజాతుల కోసం ఏ చట్టంలేదు. ఎందులో పడితే అందులో అప్పటి ప్రభుత్వాలు కలిపారు. చదువుకున్నవారు లేరు. చెప్పే వాళ్ళ లేరు. స్వాతంత్ర్యానికి ముందు నుండి పలువురు సంఘనంసర్రల కృషి వల్ల స్వాతంత్ర్యం వచ్చాక 1952లో నేరస్తుల జాతుల చట్టాన్ని రద్దు చేశారు. ఏంద్లు గడుస్తూనే ఉన్నాయి. వివిధ చట్టాలు, కమిటీలు పచ్చి పోయాయి. సంచారజాతుల సామాజిక, ఆర్థిక స్థితిగతులను అధ్యయనం చేశాయి. కానీ ఈ జాతులకు ఒరిగించేమీ లేదు. 1970 కాలంలో లంబాడ, ఎరుకల కులాలను ఎస్టీ జాబితాలో చేర్చారు. మిగతా కులాలలను వదిలేశారు. కారణం సామాజికంగా, ఆర్థికంగా, రాజకీయంగా ఈ తెగల్లో ఎవరు లేకపోవడం. 2004 లో జస్టిస్ మోతిలాల్ రాథోడ్ అధ్యక్షతన అప్పటి కేంద్రప్రభుత్వం ఒక కమిషన్ వేసింది. దేశవ్యాప్తంగా ఉన్న విముక్త సంచార జాతులను గుర్తించి వారి సామాజిక, ఆర్థిక, స్థితిగతులను తెలుసుకొని నివేదించడానికి కేంద్రప్రభుత్వం 2005-06 లో నియమించిన

బాలకృష్ణరెనకే కమిషన్ తన నివేదికను 2008లో కేంద్రానికి సమర్పించినప్పటికి గతంలో ఉన్న కేంద్రప్రభుత్వ పాలకులు ఏ మాత్రం కూడా స్పూన్డించలేదు. ఓటు బ్యాంకుగా వాడుకున్న ఉమ్మడి రాష్ట్రప్రభుత్వ పాలకుల స్పూన్డన కూడా శున్యనమే అయింది. ప్రత్యేక రాష్ట్రం ఏర్పడ్డాక సంచార జాతులపై తెలంగాణ పభుత్వం దృష్టి సారించింది.

తెలంగాణలో సంచార విముక్త జాతులు :

బీసీ(వీ) గ్రూపు : బాలసంతు, బహురూపి, బుడబుక్కల, దాసరి, దొమ్ముర, గంగిరెద్దుల, జంగం, జోగి, కాబిపాల, మేరర, మొండివారు, మొండిబండ, వీరముష్టి, వాల్మీకి బోయ (బోయ, బేదర్, కిరాతినిపాది, పెద్దబోయ, తలయారి, చుండ్రువాల్), కంజరబట్ట, కెంపుమార్, మొడిపట్ట, పరికిముగ్గుల, యాటా, కైకాడి, జోపిసందివాల, వడ్డెర (వడ్డి, వడ్డెలు, వడ్డీలు), మందుల, కూమపులి, పట్టా, రాజన్నలు, గీత్రాల, కాశికపూడి, సుక్ లీగర్, పూసల.

బీసీ (బీ) : ఆరెమరాతి, తోలుబొమ్మలవాళ్లు, మరాతి బుడబుక్కల.

బీసీ (డి) : కృష్ణ బిలిజ. బీసీ(ఇ) : ఫకీర్, అత్తర్ సాయిబులు, జింకసాయిబులు, బోరెవాలె, పత్రుర్ ఫోడా (కాశోళ్ల), తురకబడిబడికి,

ఘంటి, ధర్మేష్, గారడి సాయిబులు, గుడ్డెలుగు సాయిబువు, ఎలుగుబంటి సాయిబులు, కీలుగుగ్ర సాయిబులు, బోంతల సాయిబులు, కక్కుకొట్టే సాయిబులు. ఎస్సీ : బేదబుడగ జంగం, దొంబార, పైడి, పొనో, డోమ్, సిందోళ్లు, డక్కలి, మాష్టీన్, హోలియాదాసరి, రెల్లి, కొలుపువాళ్లు, గోసంగి, ఎల్లమ్మారు.

సులంపులేని జాతులు :

బగోతుల, బోపులవారు, గంజికూటివారు, శ్రీ క్షత్రియ రామజోగి, ఏనూటి, గుర్రపువారు, అడ్డపువారు, కడారి(త్రైదరోల్లు), సరగాని, ఓడ్, సాధనాసూరులు, రుంజ, పెక్క పాండవులవారు, గాడజెట్టి, అదికొడుకులు, తెరచీరల, కాకిపడగల, గపులి, బండార, సన్నాయివాళ్లు.

సంచార జాతుల అభివృద్ధికి కట్టుబడి ఉన్నామి :

తెలంగాణ రాష్ట్రంలో వెనుకబడిన సంచార జాతుల అభివృద్ధికి రాష్ట్రం ఏర్పడ్డక బడ్జెట్లో నిధులు కేటాయించింది.

ఉద్యోగ నమయంలో వివిధ ప్రాంతాల్లో సంచార జాతులు, ఇతర కులాల వారి సమస్యలను ప్రత్యేకంగా అధికారులు తెలుసుకునే అవకాశం రావడంతో సంచార జాతుల అభ్యున్నతే లక్ష్యంగా బడ్జెట్లో నిధులు కేటాయించి, వారి అభివృద్ధికి కృషి చేస్తుంది. సంచార జాతుల వీల్లల చదువుల కోసం నూతనంగా ఏర్పాటు చేసిన గురుకుల పారశాలల్లో సీట్లు కేటాయించారు. అంతేకుండా సంచార జాతుల కోసం తెలంగాణ రాష్ట్రంవ్యాప్తంగా సెమినార్లను నిర్వహిస్తూ, వారికి అవగాహన సద్స్సులు నిర్వహిస్తున్నారు.

సంచార జాతుల అభివృద్ధికి కృషి చేయాలి :

సిద్ధిపేట జిల్లా ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాలలో రాజనీతి శాస్త్ర విభాగం, ఇండియన్ కౌన్సిల్ ఫర్ సోషల్ పైన్సెస్ రిసెర్చ్ సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో “ తెలంగాణ రాష్ట్రంలో విముక్తి, సంచార మరియు ఉప సంచార జాతులు - సామాజిక వెలివేత - ప్రజాస్వామ్య సమీక్షిత విధానాలు ” అంశంపై జాతీయ సద్స్సు నిర్వహించారు. ఈ సద్స్సుకు ముఖ్య అతిథిగా కౌన్సిల్ ఫర్ సోషల్ పైన్సెస్ రిసెర్చ్ డైరెక్టర్ చెన్న బసవయ్య హజరైయారు. ఈ సందర్భంగా ఆయన మాట్లాడుతూ.. సంచార, ఉప సంచార జాతుల వారికి ఆధ్యాత్మికత భావనలు ఎక్కువగా ఉంటాయని, నంస్కారంలో రాసిన ఇతిహాసాలను వాడుక భాషలోకి తీసుకురావడానికి సంచార జాతుల వారే కీలక పాత్ర పోషించారని తెలిపారు. గొంతులేని సామాజిక పర్వతాలకు గొంతు అందించేందుకు ఇలాంటి వేదికలు ఉపయోగపడుతాయిన్నారు. వెలుగులోకి రాని అంశాన్ని అందరికి తెలిసేలా చేయడం ముఖ్య ఉద్దేశ్యమన్నారు. ఉస్కానియా యూనివరిటీ అధ్యాపకుడు అశోక్ నాయుడు మాట్లాడుతూ.. ప్రభుత్వాలు రాజకీయాలకు అతీతంగా సామాజిక వర్గీకరణ

చేపట్టాలన్నారు. కాలం మారుతున్న ఈ రోజుల్లో సంచార జాతులలో కూడా మార్పులు రావాలన్నారు. గతంలో సంచార జాతుల కోసం ఎన్నో కమిటీలు వేశారు కానీ, వాటిని గత ప్రభుత్వాలు పట్టించుకోలేదన్నారు. ఇప్పటికి సంచార జాతులకు ఆధార్ కార్డు కానీ, ఇంటి నెంబర్ కానీ లేవని, ఇప్పటికి వీళ్లను ననేరళ్లగానే చూస్తున్నారని ఆవేదన వ్యక్తం చేశారు. వీళ్లందరిని బయటకు తీసుకొచ్చేందుకు ఇలాంటి వేదికలు ఉపయోగ పడుతాయిన్నారు.

డిగ్రీ కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ శ్రీనివాస్ రెడ్డి మాట్లాడుతూ.. సంచార, ఉప సంచార జాతులపై కళాశాలలో సెమినార్ నిర్వహించడం సంతోషంగా ఉండనన్నారు. కేంద్రప్రభుత్వం సంచార జాతులపై ఇధాతే కమిషన్ ను వేశారన్నారు. ఇంకా నివేదిక ఇవ్వాలిని ఉండని చెప్పారు. కార్యక్రమ నిర్వహణాదికారి హుస్నేస్ మాట్లాడుతూ.. ప్రస్తుత సమాజంలో ఆర్థిక సాంస్కృతిక అసమానతలు ఉన్నాయిన్నారు. సమాజాన్ని సమాన త్వంగా చూసినప్పుడే అభివృద్ధి సాధ్యమని తెలిపారు. ఈ కార్యక్రమంలో వైన్ ప్రిన్సిపాల్ రవికుమార్, అధ్యాపకులు రామాచారి, రమేష్బాబు, గోపాల సుదర్శనం, ప్రభు, శ్రీను, అనూరాధ, భవాని తదితరలు పాల్గొన్నారు.

రెండో రోజు నిర్వహించిన సెమినార్కు ముఖ్య అతిథిగా బీసీ కమిషన్ చైర్మన్ బిఎస్ రాములు హజరయ్యారు. సామాజికంగా సంచార జాతులు వెలివేతకు గురవు తున్నారని బిఎస్ రాములు అన్నారు. కులవృత్తులపై ఆధారపడి జీవించే వారి సంఖ్య తగ్గుతుందన్నారు. కేవలం పదిశాతం మంది మాత్రమే తమ వృత్తులపై ఆధారపడి జీవనం కొనసాగిస్తున్నారని... సమాజంలో పసున్న మార్పుకనుగణంగా సంచార జాతులు మార్పు చెందాలన్నారు. ఈ సమాజం ఉరికితే ఉరికిస్తున్నదని, నిలబడి తమ హక్కుల కోసం పోరాటం చేయాలన్నారు. 130 కులాలు ఎంబీసీలోకి చేర్చారని చెప్పారు. మహారాష్ట్రంలో ఒక కులానికి 2 శాతం రిజర్వేషన్లు కేటాయించారని ఆయన గుర్తు చేశారు. సంచార జాతుల వర్గాలకు చెందిన విద్యార్థులు నిర్ధిష్టమైన లక్ష్యాలు ఏర్పాటు చేసుకొని విద్యాభ్యాసం చేయాలని సూచించారు. సంచార జాతుల రక్షణ కోసం అందరూ పాటుపడాలన్నారు. వెనుకబడిన, సంచార జాతుల అభివృద్ధి కోసం ప్రభుత్వం అత్యధిక నిధులను కేటాయిస్తుందన్నారు. కుల వృత్తిదారులు తమ పిల్లలను రెసిడెన్షన్లు పారశాలలో చేర్చించి, మంచి విద్య అందించాలని సూచించారు. ఈ కార్యక్రమంలో ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ శ్రీనివాస్ రెడ్డి, వైన్ ప్రిన్సిపాల్ రవికుమార్, అధ్యాపకులు అయోధ్యరెడ్డి, సుదర్శన్, సంచార జాతుల కార్యక్రమ పాల్గొన్నారు.

-డా.వి.శ్రీనివాస్

m : 9848676128

e : srinivasbsocio@gmail.com

వల్లె వాకిళ్ళులీ కట్టిన పదాల తీరణాలు

నేర్చుల కిషోర్ వాటలు

అది పల్లెల అంతరంగాన్ని పట్టుకున్న పాట. ఆత్మియత అనురాగాల్ని కలిపేసుకున్న పాట. సుమైక్యపాలనలో ఆగమైన తెలంగాణ పల్లెను దేవులాడుకున్న పాట. యిలమంద సేతికి ఉద్ఘమ జిండాను అందించిన పాట. ఊరూరును కదిలించిన పాట. అది నేర్చుల కిషోర్ పాట. తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధనోద్ఘమంలో పోలీసు లారీలకు ఎదురునిలచి లడాయి చేసిన పోరాట యోధుడు, ప్రజాకవి, గాయకుడు నేర్చుల కిషోర్ గురించి నేటి మన “అలుగెల్లిసపాటు”లో...

కరీంనగర్ జిల్లా హుస్సెబాద్ మండలం మీర్జాపూర్ గ్రామంలో నివసించే నేర్చుల హానుమయ్య - బలవ్వ దంపతులకు కలిగిన ఛదుగురు సంతానంలో నేర్చుల కిషోర్ నాల్గు వాడు. కిషోర్కు ఇద్దరు అక్కలు, ఒక అన్న, ఒక తమ్ముడు ఉన్నారు. వాళ్ళ పరుగుా కనకల్చై, (బాటక్), స్ఫురూప (సారక్క), స్వామి, శోభన. నేర్చుల హానుమయ్య మేట్రై వసిచేసి కుటుంబాన్ని పోషించేది. బలవ్వ కూలినాలి చేసి పెట్లల్ని ఉ స్వంతలో అప్పరూపంగ పెంచింది. పండుగలకు పఖ్యాలకు ఊరిలో భాగోతాలు ఆడించే హానుమయ్య కూడా ఏదో ఒక చిన్న వేపం ఏసేది. హానుమయ్యకు కళలంపే తీరని మక్కువ ఉండేది. కాని తనకున్న పేదరికం కారణంగ అది ఏనాడు బయటికి రాలేదు. కరపు కోరల్లో చిక్కుకున్న పల్లెల్లో బితకలేక హానుమయ్య కుటుంబంతో కలిసి బొంబాయికి చేరుకుండు. నేర్చుల కిషోర్ 1979 నవంబర్ 15న అక్కడే జన్మించిందు. అప్పట్లో బొంబాయిలో తెలుగుమీదియం ఉండేది కాదు. దీంతో నేర్చుల కిషోర్ను ముల్లునూర్ ప్రాథమికోర్సుత పొరశాలలో చేర్చి, సాంఖుక సంస్కేర్మ హస్పిటల్లో ఉంచి చదివించిందు. కుటుంబం విచ్చిన్నమై ఎవరు ఎక్కడ ఎట్ల బతుకుతున్నరో, ఏ బాధలు పడుతున్నరో అర్థం కాని స్థితిలో రోజులు గడిచిపోయినాయి. ముల్లునూరు సాంఖుక సంస్కేర్మ హస్పిటల్లో ఉండి 7వ తరగతి వరకు చదువుకుండు. తర్వాత ఉన్నత విద్యను మరియు ఇంటర్వీడియటసు హుజూరాబాద్లో పూర్తి చేసిందు. విద్యార్థి జీవితమంత హస్పిటల్లోను ఉండి చదువుకుండు. తన క్రమశిక్షణు చూసిన ఉపాధ్యాయులు నేర్చుల కిషోర్ను హస్పిటల్లో స్కూడంట్ లీడర్ని చేసిందు. అట్ల కిషోర్ విద్యార్థుల సమస్యలను ఎత్తి చూపడంలోను, వారిని క్రమశిక్షణగా ఉంచడంలోను తనదైన నాయకత్వ ప్రతిభను కనబరిచేటోడు. పెద్దపల్లిలో ఐ.టి.ఐ పూర్తి చేసిందు. అయితే నేర్చుల కిషోర్కు చిన్నప్పటి నుంచే పాటలు పాడడం అంటే ఇష్టం. స్కూల్ ప్రైయలీ పాటలు పాడి పలువురి ప్రశంశలు అందుకుండు. తండ్రి హానుమయ్య కూడా కిషోర్ గాత్రాన్ని చూసి తనలోని కొకారున్ని సంతృప్తి పరుచుకునే వాడు.

నేర్చుల కిషోర్ విద్యార్థి దశ నుంచే పాటలు రాశిందు. పైస్టుల్

స్థాయిలోనే సమాజం గురించి ఆలోచన చేసిందు. వరకట్టు దురాచారం మీద పాటలు రాశిందు. ఆతిచిన్న వయసులో నేర్చుల కిషోర్ రాశిన

“కట్టాలు కానుకలాని కనికరమన్నది లేనివాళ్ళకు

చెల్లేనిచ్చి పెండ్లి జేస్తిమా.. నా కన్నతల్లి అత్తోరింటికి సాగనంపితిమా” అనే పాట కిషోర్కు మంచి పేరు తెచ్చింది. తన తోటి విద్యార్థులు, గురువులు కిషోర్ను ప్రేమగా చూడడం మొదలయ్యాంది. అట్ల నేర్చుల కిషోర్కు కొంత గుర్తింపు వచ్చింది. ఈ పాటను 1999లో రికార్డు చేయడం జరిగింది. ఇదే కాకుండ మీర్జాపూర్ గ్రామంలో అప్పటికే రండు కొబుండాలు తెల్లవార్లు పోతులూరి పీరిబ్రహ్మం గారి చరిత్రను గానం చేస్తూ ఉండేవి. నేర్చుల కిషోర్ ఆ కీర్తనలను విని అలవోకగా పాడేది. వందలాది కీర్తనలను గానం చేసేది. నేర్చుల కిషోర్కు చిస్సునాటి సుంచి సుద్దాల హన్సుంతు రాశిన “పల్లెటూరి పిల్లగాడు” బండి యాడగిరి రాశిన “బండెసుక బండిగట్టి” అనే పాటలతో పాటు గడ్డర్ విషపోద్యమ పాటల ప్రభావంతోనే ఎన్నో పాటలు రాశిందు. అప్పటికే విషవభావజాలంతో తెలంగాణ ఉద్ఘమం రగులుకుంటుంది. విషవ అమరవీరులను తలుచుకుంటూ “పేదల సూర్యుడు ఓ పేదల సూర్యుడు / కొడుక నువ్వేడ బోయన్వ” అంటూ పలపోసిన పాట ద్వార నేర్చుల కిషోర్ పాటల్లో పరిణతి కనిపిస్తుది.

1969లో సద్గుమణిగిన తెలంగాణ నినాదం నివుగ్పుకున్న నిష్పత్తిలో రాజుకుంటుంది. విషవ, దళిత, స్త్రీవాద పార్శ్వాలుగా సాగుతున్న సాహిత్య ప్రక్రియ క్రమంగ తెలంగాణ వాదాన్ని ఎత్తుకుంది. తెలంగాణ భాషకు తగిన గౌరవాన్ని కలిపించే ప్రయత్నం చేసిందు. నీళ్ళు, నిధుల దోషించి ఎండగట్టేదుకు సిద్ధపెతున్న తరుణంలో ఎన్నో పాటలు పుట్టినాయి. ఈ క్రమంలోనే నేర్చుల కిషోర్ 1996లోనే ఒక పాట రాశిందు.

“తెల్లర్లిపోత వుంది లేవమ్మ తెలంగాణ

పొద్దుబోడినె గడ్డ మీద సూడమ్మ తెలంగాణ” అంటూ ఉద్ఘమానికి సస్పుద్ధం కావాలనే సంకేతాలు అందిస్తాడు. అంతేకాకుండ చొళ్చేటి రాజున్న అధ్యక్షుడిగా మరో ఐదు మందితో కలిసి “గూర్వారే కొబుండాన్ని” ఏర్పాటు చేసిందు. 1996 తర్వాత నేర్చుల కిషోర్ “గూర్వారే కొబుండం” ద్వార కరీంనగర్ జిల్లా వ్యాప్తంగ ఎన్నో పాటలు కిషోర్ కవిగా, గాయకుడిగా ప్రధాన భూమికను పోషించిందు.

“జుంజుం తారారే జుంజుం తారామే....

నారే నన్ను నారే నన్ను నారే నన్నువైపు..

తెలంగాణ తల్లి నీకన్నీ ఉన్నాయి

ఎందుకమ్మ నువ్వు కస్టీరు బెడతావు” అంటూ సకలసంపదలు

ఉన్న తెలంగాణ ఆగమైన తీరును గానం చేస్తాడు. నీళ్ళు నిధులు, ఖనిజ వనరులు ధ్వంసమైన తీరుని కండకు కట్టినట్లు అక్షరీకరిస్తాడు. మనలో మనం కుమిలిపోవడం కాదు. మనని ఈ స్థితికి తీసుకొచ్చినోళ్ళు మీద యుద్ధం ప్రకటించాలని అంటడు. ఆ భావజాలంతోనే పనిచేస్తాడు. పాటందుకుంటడు. ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమంతో పాటు సామాజిక అంశాల మీద కూడ ఎన్నో పాటలు రాశించు. భారత సైనికులు బార్డర్లో పడే బాధలను, దేశరక్షణ కోసం సైనికుల అంకితభావాన్ని అక్షరీకరించిన తీసు నేర్చాల కిషోర్కు ఎంతో గుర్తింపుని తీసుకొచ్చింది. ఎందరో ప్రమఖులు ప్రశంశలు పొందింది.

“ఏ తల్లి పేగుతెంచి నిన్ను కన్నదో

ఈ దేశం కోసం నిన్ను జవానును చేసిందో

కన్నతల్లి పాదాలకు వందనాలులే

జై జవాను జై కిసాను మీకు సలాములే
బార్డర్లో సైనికుడా భారతీకు రక్షకుడా

కార్డిల్లో కన్నముస్సివా ఓ సైనికుడా

మా కోసం ప్రాణాల్సివా” భారతదేశ రక్షణ కోసం సైనికులే మారణాయధాలుగా మారిన సాహసాపేతవైన ఫుట్టాన్ని అక్షరీకరించిన నేర్చాల కిషోర్ పాట భారత ప్రజల గుండెల్లో నిలిచిపోయిందంటే అతిశయోక్తి కాదు. తాతల కాలం ఎట్లున్న తండ్రుల కాలం నుంచి వలసబాటలు బట్టిన తెలంగాణ పల్లెలు ముఖచిత్రాన్ని, దుబాయి, బొంబాయి, మన్మథ్ వంటి ప్రాంతాలకు ఒతుకబోయి బాధపడ్డ వైనాన్ని పాటగా మలిచిన తీరు ఎందరినో కదిలిస్తాడి.

“దుబాయి మీద దుబ్బి బొయ్య కొడుకా సిన్నోడ

దూరదేశం బోతున్నావు కొడుకా సిన్నోడ

మన్మథ్ మీద మన్నబొయ్య కొడుకా సిన్నోడ

నువ్వు మల్లెన్నడస్తవర్మా కొడుకా సిన్నోడ” అంటూ ఉన్న ఊరిని, కన్నతల్లిని ఇడిసి, కాని రాజ్యంలో ఏకాక్కులై బతికి, ఆఖరికి శవాలు కూడ ఊరు చేరుతయో, లేదోనన్న దుఃఖంలో మనిగిన పల్లెల్ని తల్లుకొని పదాలల్లుతడు. పాటల ప్రవాహమై సాగిపోతడు. తెలంగాణ రాష్ట్రం సిద్ధిసేనే పత్తల్లో పండుగ శోభ ఉట్టిపడతడనే ఆకండ్కును గానం చేస్తాడు.

ప్రగతి పేరుతో ప్రజల బతుకుదెరువును ఆగం చేసిన సమైక్యపొలనను ఎండగడతడు. కలుపిత విష రసాయనాలను వెదజల్లుతున్న కంపేనీల నిలక్కుయినికి కారణమైన వాళ్ళను కడిగిపోరేస్తాడు.

“ప్రగతి బాటలో పయనిస్తుండట లోకం

ప్రజల ఆరోగ్యం క్లిష్టిస్తుందిర శాపం” అంటూ రాసిన పాట ఎందరినో అలోచింపజేస్తాడి. రెతు లేనిదే రాజ్యం లేదన్న భావాన్ని మరింత బలంగ తన పాటల్లో వినిపించే ప్రయత్నం చేస్తాడు. నేర్చాల కిషోర్ తైతుల మీద రాసిన “రైతను మా రైతను దేశానికి సువ్వు వెన్నెముకన్న” పాట గొప్ప సందేశాన్ని అందిస్తాడి. అదే విధంగ దేశంలో ఏది చూసిన కట్టి అవతుండనే భావాన్ని తన పాటల్లో చెప్పికొస్తాడు.

“కట్టి కట్టి కట్టి కల్తిరో ఏమి కొండామన్న కల్తిరో

ఏమి తిందామన్న కల్తిరో” అంటూ ఆఖరికి రోగాలాస్తే ఏనుకునే

మందులు కూడ కట్టి అయితే ఈ లోకం ఎట్ల బతుకుతడని నిలదీస్తాడు. ప్రభుత్వాల చేతగాని తనానికి ఇంతకన్నా నిదర్శనం ఇంకేం కావాలని అంటడు.

ముఖ్యంగ అన్ని రంగాలలో అరిగోన బధుతున్న తెలంగాణకు విముక్తి జరగాలంటే రాష్ట్రం రావాలని ఆరాట పడతడు. రాగాలాపన జేస్తాడు. తెలంగాణ ప్రత్యుష ఉద్యమంలో పాల్గొని అలుపులేని పోరాటానికి అక్కరాల బాటలు చేస్తాడు. ఈ క్రమంలోనే నేర్చాల కిషోర్ 2004లో గోరటి వెంకన్న రాసిన ‘యలమంద’ పాట బాణిలో

“పోడిసెబి పొద్దోలె యలమంద.. పోరుదారెంట బోతండ యలమంద.. సూక్తె సిన్న పోరగాడె యలమంద.. తెలంగాణ జెండ బట్టె యలమంద” అన్న పాటతో ఉద్యమానికి ఒక ఊపుని తీసుకొస్తాడు. ఊరూర పిల్లాదిమేర తెలంగాణ పోరాటంలో ప్రత్యుషంగ పొల్గొనాలనే ఒక గొప్ప అలోచనను ప్రేరిస్తాడు. సాపిత్త, సాంస్కృతిక ఉద్యమంలో పాట కేసీఆర్ టి.ఆర్.ఎన్ పార్టీని స్థాపించి రాజకీయ ప్రజా ఉద్యమ

ప్రస్తావానికి తెరతీసిన విషయం మనందరికి తెలుసు. ఉద్యమ పార్టీగ ప్రజలతో మమేకమై ముఖ్యంగ కవులు, కళాకారులను చేరదీసి తెలంగాణ భావవ్యాప్తిని మారుమాల పల్లెకు సైతం తీసుకుపోయే ఒక బ్యాహత్తర కార్యక్రమానికి రూపకల్పన చేసిందు. అందలో భాగంగానే ఏర్పడిన టి.ఆర్.ఎన్ సాంస్కృతిక విభాగానికి నేర్చాల కిషోర్ 2001 నుంచి కార్యదర్శిగా పనిచేసిందు. ఆ తర్వాత 2009 నుంచి తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధన వరకు తెలంగాణ రాష్ట్ర సమితి సాంస్కృతిక విభాగం రాష్ట్ర అధ్యక్షుడిగా పనిచేసిందు. దీంతో ఇటు

పార్టీకి అటు కళాకారులకు బాగ దగ్గరయ్యండు. దాదాపు 80 మంది వరకు కళాకారుల చేత రాష్ట్ర వ్యాప్తంగ తిరిగి ఎన్నో ప్రదర్శనలు చేసిందు. అయి జిల్లాలో జిల్లా కమిటీలను ఏర్పాటు చేసి ఉద్యమంలో చురుకైన పాత్రమ పోషించిందు. తన ఆధ్వర్యంలో అనేక “ధూం-ధాం” సభలను నిర్వహించిందు. ఈ క్రమంలో ధూం-ధాం వేదికల మీద తాను రాసిన పాటలే కాకుండ ఇతర కవుల పాటలను కూడ గానం చేసిందు. ముఖ్యంగ ప్రజాకవి గూడ అంజన్న రాసిన

“పుడితాక్కు సత్తె రెండు రాజిగ ఒరె రాజిగ” అనే పాటతో లడ్డులాది జనాన్ని ఆకట్టుకుండు. ఊరూర తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని సాంప్రదాయం చేయడంలో తనవంతు పాత్రమ పోషించిందు.

అంతడుపుల ఓదెలు - కేతమ్ముల బిడ్డ రమాదేవిని తన జీవిత భాగస్సామి చేసుకుండు. 2006 మార్చి 25న జానపద కోయిల అంతడుపుల రమాదేవి - నేర్చాల కిషోర్ వివాహం అంగరంగ వైభవంగ జరిగింది. “పాటకు పాటకు పెళ్ళంట” అనే పేరుతో జరిగిన ఈ వివాహ వేడుక కడు రమణీయంగ సాగింది. తెలంగాణ కవులు, గాయకులతో నిండిపోయింది. పదాల పందిరేసిన పాటల ప్రపంచం ఎంతగానో మురిసిపోయింది.

నేర్చాల కిషోర్ - రమాదేవి దంపతులకు అక్కర, హృదయ్ అనే ఇధ్య పిల్లలునారు. ప్రస్తుతం అక్కర 4 వరగడి చదువుతుంది. హృదయ్ ఇప్పుడిప్పుడే బుడిబుడి అడుగులతో నర్సరీలో చేరిందు. ఎక్కడో

మారుమూల పట్టలో నియమిత కూలి కుటుంబంలో జన్మించిన నేర్చుల కిషోర్ జీవితం అనేక మలుపులు తిరిగింది. సినికవిగా స్థిరపడాలనే ఆలోచనతో ప్రాదాబాదీలో అడుగు పెట్టిందు. ‘ఊరు మనదిరా’ సినిమాలో “గుడుంబ కుండ బట్టె గండి పెబుక్క” అనే పాటని రాశిందు. దాదాపు పదహారు సినిమాల పరకు పాటలు రాశిందు. “మనమిద్దరం, క్షేమం, పయనం, గంగమ్మ జాతర, అమ్మమీద ఒట్టు, వేగుచుక్కలు” వంటి సినిమాలో రాశిన పాటలకు మంచి గుర్తింపు వచ్చింది. “అమ్మమీద ఒట్టు” సినిమాలో “రాగం పుడుతుంది రామ చిలక నోటి వెంట/పాట పుట్టింది నా పట్ట తల్లి ఇంట” అన్న పాట సినీ మిమర్చుకుల ప్రశంశలు పొందింది. సిని కవుల సరసన చేర్చింది. ఇదే కాకుండ నేర్చుల కిషోర్ “గంగమ్మజాతర, వేగుచుక్కలు” వంటి సినిమాలో నటించిందు కూడ. ఆ తర్వాత తెలంగాణ ఉద్యమ ప్రభావంతో సినిమా పాటలకు స్ఫూర్తి పలికి తెలంగాణ ప్రజా ఉద్యమం వైపుకు వస్తుడు. ఈ క్రమంలో ఎన్నో పాటలు రాశిందు. ముఖ్యంగా కామార్డి, సంగార్డి, సిద్ధిపేట ధూం-ధాం సభలతో పాటు బ్రోద్రాబాద్ లలితకళాతోరణంలో నిర్వహించిన 4వ ధూం-ధాంలో తెలంగాణ పాట ఒక ప్రథంజనాన్ని సృష్టించిన సంగతిని మనం ఎన్నడు మరిచిపోలేం. అట్ల ఆ వేదిక మీద నేర్చుల కిషోర్ తన పట్లె పాట ద్వార ప్రజల గుండెల్లో చెరగని ముద్ర వేస్తుడు. పట్లె పాటని విశ్వవ్యాప్త చేస్తుడు.

“ఎట్లున్నవే నా పట్లె నువ్వు ఎట్లున్నవే నా తల్లి

నిన్న ఇడిసి నేనబోయి శాన ఏంట్లు గడుమాతున్నడమ్మా మూలనుక్క బోడువంగానే బాలసంతుల పాట నిదుర లేపేది మనక సీకటిలోన మా పట్లె లేసేది పచ్చని చెట్లల్ల పక్కల కిలకిల కోళ్ళ గూబిలోన కోడి పుంజుల కూత అమ్మలక్కాలంత అలుకుపూతల వెంట” అంటూ తెలంగాణ పట్లెను పలకరిస్తూ నేర్చుల కిషోర్ రాశిన పాట ప్రతిమదిలో నిలిచిపోయింది. ప్రతి ఒక్కరి ఊరు వాళ్ళ వాళ్ళ కంఠల్ల కదలాడింది. ఎక్కుడున్న పట్లెను తలుచుకుంటూ పట్లె ఒడిలో సేద తీరాలన్న ఆలోచనకు అంకురార్పణ చేసింది. నేర్చుల కిషోర్ లక్షల జనాన్ని ఉప్రాతలూగించిన ఈ పాటతో పట్లె మూలమూలన తిరిగి పేరుపేరున అందరిని పలకరిస్తుడు. పట్లె వాకిళ్ళ పదాల తోరణాలు కడతడు.

నేర్చుల కిషోర్ 2008లో తాను రాశిన పాటలన్ని “ఎట్లున్నవే నా పట్లె” అనే పేరుతో సంకలనాన్ని ప్రచురించిందు. ఇదే కాక “సగారే మోగింది, పుడమితల్లి, ఊరేగింపు, పట్లెతల్లి, సగారోల్ల దరువు” వంటి ఆడియో, వీడియో ఆల్యమ్సును ప్రజలకు అందించిందు. పుట్టి పెరిగన ఊరు, విశ్వవోద్యమం, తెలంగాణ ఉద్యమం వంటి అంశాలే తనని సాహిత్యం వైపు తీసుకొచ్చినయని సగర్వంగ చెప్పుకుంటడు. నేర్చుల కిషోర్ జీవితంలో పాటలు, సాహిత్యం ఒక వైపుతే ఉద్యమంలో ప్రత్యుషంగ పాల్గొని పోలీసు లారీలకు ఎదురు నిలిచి జైలు జీవితం గడిపిన సంఘటన మరోవైపు. 2010లో జరిగిన “మిలియన్ మార్క్” ఘటన కిషోర్ జీవితంలో మరిచిపోలేని అనుభవం. గమ్మాన్ని ముద్దాడే ప్రయత్నంలో జరిగిన పోరాటం విజయవంతం అయినప్పటికి పోలీసు దెబ్బలకు ఒతు

పూ హూనమయ్యింది. తెలంగాణ రాష్ట్రం కోసం ప్రాణాలకు తెగించి ముందుకు ఉరికిన సందర్భంలో నేర్చుల కిషోర్ను అరెస్టు చేసిన పోలీసులు గాంధీనగర్, ఫలక్సుమా వంబి దాదాపు పది, పదిహేను పోలీసుస్టేషన్లు విశ్వాకుంటూ విపరీతంగ కొళ్ళిందు. ఎక్కడ ఉన్నడో కూడ తెలువకుంట జేసిందు. ఒక దశలో నేర్చుల కిషోర్ చినిపోయిందని భావించే పరిస్థితి తల్లిత్తింది. అంత దుర్మాగ్గంగా వ్యవహరించిందు. తొంబైకి ప్రోగ్రాములు బాయిలంచిందు. అయినప్పటికి ఎక్కడ చలించకుండ తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆకాంక్షనే ఊపిరిగా చేసుకుండు. ఆ తర్వాత చంచల్ గూడ జైలులో పదిహేను రోజులు కూర్చోలేక, పడుకోరాక, అనేక అప్పటులు వడ్డడు. కిసిసు కాళ్ళు దగ్గరికి ముడుచుకునే పరిస్థితి లేకుండ ఒళ్ళు పుండయింది. అన్ని బాధలు, ఇబ్బందులు ఉన్నప్పటికి వాటిని లెక్క చేయకుండ జైల్లో కూడ “ధూం-ధాం” చేసి తెలంగాణ ఆకాంక్షను రిగిలించిందు. అప్పటికే 56 మంది దాక తెలంగాణ ఉద్యమకారులు అవే జైల్లో ఉన్నరు. నేర్చుల కిషోర్కు హస్టల్లో ఉన్న అనుభవం జైల్లో ఉపయోగపడింది. ఉ ద్యుమికారులుంత రెండు వరుసలుగా నిలబడి “జయ జయహే తెలంగాణ” “వీరులా రండనం” అనే పాటలు పాడి మళ్ళీ ఎవరి బార్కటోకి వారు వెళ్ళిపోయేది. మొత్తానికి జైలు అధికారుల్లో కూడ తెలంగాణ పట్ల ఒక సోయి కలిగించే ప్రయత్నం చేసిందు. ఉద్యమం పట్ల వాళ్ళ సాసుభూతి పెరిగేలా చేయగలిగిందు. కవులు, కళాకారులు, విద్యార్థులు మేధావులు సకలజనుల పోరాటంతో సాధించుకున్న తెలంగాణలో తాను ఒకడిగా నిలబడడం అనేది తనకు సంతుష్టిని ఇచ్చే అంశం. ఇరై ఎడు లక్షల మంది జనంలో పాట పాడడం అంటే అంతక్కన్న అధ్యప్పం ఇంకేం ఉంటదని అంటడు. అలాంటి సభలు ఎన్నో తన అధ్యయనంలో జరిగినయని అంటడు. అంతగ ఆదరించిన తెలంగాణ మల్టీవిడ్జలకు తానెప్పుడు రుణపడి ఉంటానని అంటడు. వరంగల్లో జరిగిన మహాగ్రసన సభను తన జీవితంలో మరిచిపోలేని, మధురమైన అనుభూతి అని అంటడు. ఆదేధంగ కరీంసగర్ జనగ్రస్తన, సిద్ధిపేటలో ఉద్యోగులు గర్జన వంటి సభలు లక్షలాది జనం తరలొచ్చిన సందర్భంలో తన ఆట పాటల పోరాటశక్తికి తాను అబ్బారపడతడు. ఆసందాన్ని వ్యక్తం చేస్తడు. అట్లాంటి సదవకారు కల్పించిన ప్రతి ఒక్కరికి శిరసు వంచి నమస్కరిస్తానని అంటడు. ఇదే సందర్భంలో కొంత ఆవేదనా భరితుడైతడు. తన ఆటపాటల ద్వార లక్షలాది జనాన్ని ఉప్రాతలూగించిన నేర్చుల కిషోర్ జీవితంలో దుఃఖాల ధూం-ధాం” చేసిన సందర్భాన్ని కూడ చూసినప్పటికి వాటిని అధికారుల్లో కూడ తెలంగాణ పట్ల ఒక సోయి కలిగించే ప్రయత్నం చేసిందు.

ఉన్నడో ఉపయోగపడింది. ఉ ద్యుమికారులు జైల్లో ఉపయోగపడింది. కపిల్ వెంట నేర్చుల కిషోర్ జీవితంలో దుఃఖాల ధూం-ధాం” చేసిన సందర్భంలో తన ఆట పాటల పోరాటశక్తికి తాను అబ్బారపడతడు. ఆసందాన్ని వ్యక్తం చేస్తడు. అట్లాంటి సదవకారు కల్పించిన ప్రతి ఒక్కరికి శిరసు వంచి నమస్కరిస్తానని అంటడు. ఇదే సందర్భంలో కొంత ఆవేదనా భరితుడైతడు. తన ఆటపాటల ద్వార లక్షలాది జనాన్ని ఉప్రాతలూగించిన నేర్చుల కిషోర్ జీవితంలో జనగ్రస్తన సందర్భంలో తన ఆట పాటల పోరాటశక్తికి తాను అబ్బారపడతడు. ఆసందాన్ని వ్యక్తం చేస్తడు. అట్లాంటి సదవకారు కల్పించిన ప్రతి ఒక్కరికి శిరసు వంచి నమస్కరిస్తానని అంటడు. ఇదే సందర్భంలో కొంత ఆవేదనా భరితుడైతడు. తన ఆటపాటల ద్వార లక్షలాది జనాన్ని ఉప్రాతలూగించిన నేర్చుల కిషోర్ జీవితంలో దుఃఖాల ధూం-ధాం” చేసిన సందర్భాన్ని కూడ చూసినం. ఏది ఏమైన పాట ఎప్పుడు ప్రజల పక్కనే ఉండాలని బలంగ నమ్ముతడు. అవార్డులకు, రివార్డులకు దూరంగ ఉంటూ తనదైన శైలిలో సాగిపోతున్న నేర్చుల కిషోర్ మరిచే మంచి పాటలు అందించాలని, తన సాహిత్య కృషికి సముచిత స్థానం దక్కాలని అకాంక్షించాం.

-నేర్చుల కిషోర్, m : 9849024897

e : nernalakishore@gmail.com

-అంబటి వెకువ, m: 94927 55448

e: varji.ambati@gmail.com

గాంధారి ఖీలా శాసనాలు

మన రాష్ట్రంలో అత్యంత ప్రాచీనమైన, అరుదైన కోటల్లో ముందు వరుసలో నిలుస్తుంది గాంధారి ఖీలా. మంచిర్యాలకు సమీపంలో ఉన్న ఈ ఖీలాలో ఇప్పటికి పన్నెండు, పదమూడు వందల సంవత్సరాల క్రితమే అభండ శిలలను తొలిచి ప్రవేశద్వార మార్గాలు, కాలుపలు-తూములు, ఆలయాలు నిర్మించారు. ‘ఎవరు వారు’ అనే సూటి ప్రత్యక్ష సరైన సమాధానాలు ఇంకా తెలుసుకోవలసి ఉన్నా ఆ కోటలో ఒక కొండ అంచున ఉన్న ఒక శిలా శాసనం మాత్రం కొంత సమాచారాన్ని ఇస్తుంది.

కోట మధ్య భాగంలో ఉన్న నాగశేఖరుని ఆలయానికి ఎదురుగా ఉన్న కొండ చెక్క ముఖతలానికి సుమారు పది అడుగుల ఎత్తున హానుమంతుని విగ్రహం, విగ్రహానికి ఇరువైపులా శంఖవక్రాలు తొలిచి ఉండగా, విగ్రహానికి కుడిపక్కన క్రీ.శ. 15వ శతాబ్ది ((ప్రథమార్గానికి)కి చెందిన తెలుగు అక్షరాల్లో ఈ కింది శాసనం ఉంది.

శాసనం పాఠం

- శ్రీరస్తు
- స్వభాను ఆశ్చేజ బ రా బు
- శ్రీ పెద్దిరాజు అనం
- తృరాజు రఘు నా
- యక్కలకు స
- మప్పించ్చిన
- హనుమంత్త
- తిరువని ప్ర
- తిష్టు శ్రీం
- యున్ -

పై శాసనంలో పేర్కొన్న ‘స్వభాను’ అనే తెలుగు/భారతీయ సంవత్సరం క్రీ.శ. 1403లోను, 1463లోను వచ్చింది. శాసనం ఉన్న గాంధారి ఖీలా పరిసరాల్లో ఉన్న శిల్యాలను సమకాలీన చారిత్రక విశేషాలతో సమన్వయం చేసి ఈ శాసన సంవత్సరాన్ని నిర్ధారించవలసి ఉంటుంది. క్రీ.శ. 14, 15 శతాబ్దాలలో తెలంగాణలో పలువోట్లు కోటగోదలు కట్టించిన పద్మాయక రాజులు కోటగోదల ప్రవేశ మార్గాల దగ్గర బైరవ, వినాయక, హనుమంతుల విగ్రహాలు స్థాపించేవారు. గాంధారి ఖీలాలోని అన్ని ప్రవేశ మార్గాల (దర్వాజాల) దగ్గర కూడా ఈ విగ్రహ శిల్యాలు ఉండడంతో ఈ గాంధారి ఖీలాలో కూడా పద్మాయకులు కట్టడాలు చేపట్టారని నిస్పందేహంగా చెప్పవచ్చు.

పద్మాయక రాజుల్లో రెండో సింగ భూపాలుడు వైష్ణవ మతాన్ని తెలంగాణలో బాగా ప్రచారం చేశాడు. ఆ ప్రచారంలో భాగంగా హానుమంతుని విగ్రహ ప్రతిష్టలు, తిరుమణి లేదా తిరువని నామాల (తిరుపతి వెంకటేశ్వర స్వామి నామాలు) ప్రతిష్టలు విరిగి చేసేవారు. సింగరాజు కాలం క్రీ.శ. 1384-1399. అదే నేపద్మంలో భాగంగా స్వభాను సంవత్సరం ఆశ్చేజ మాసం బహుళ పక్షమి అష్టమి తిథి బుధవారం నాడు శ్రీ పెద్దిరాజు అనంతరాజు రఘునాయకులకు హానుమంతుని, తిరువని నామాలను సమర్పించినట్లు పై శాసనం తెలుపుతుంది.

శాసనంలో పేర్కొనబడిన నాయకులు ‘పద్మాయకుల’ వంశీకులే అని చెప్పవచ్చు. ఎందుకంటే, ఇప్పటికీ తెలంగాణ రాష్ట్రంలో 2014 నాటి సమగ్ర కుటుంబ నర్సేప్ప లెక్కల ప్రకారం 1,73,000 మంది పద్మాయక తెగకు చెందిన ప్రజలు జీవిస్తున్నారు. వీరిలో పెద్ది, పెద్దిరాజు అనే ఇంటి పేర్కు గలవారున్నారు. వారి గోత్రం నల్లిల్లు లేదా నల్లినీళ్ళ గోత్రం. ఈ గోత్రికులు వైష్ణవ మతాన్ని అనుసరిస్తూ తిరువని నామాలు ధరిస్తారు. అందుకే వీరిని తిరుమనిదారులు అని కూడా పిలుస్తారు. గాంధారి ఖీలా చుట్టూపక్కల గ్రామాల్లో నాయకుపు గూడెల్లో పెద్దిరాజు ఇంటి పేర్కు గలవారు

చాలామంది ఉన్నారు. గాంధారిలో ప్రస్తుత ప్రధాన పూజారి పేరు కూడా పెద్దులు. పెద్ది లేదా పెద్దిరాజు ఇంటి పేరు గల పద్మాయకులతో పాటు పద్మాయకులందరూ ఇప్పటికీ తమ గూడెలలో ఉండే ఇల్లారి/నగరుల్లో (గుడులు) తపనినరిగా సింగబోయదు అనే దారు శిల్యాన్ని (కష్టే విగ్రహాన్ని) పంచ వర్జాలతో అలంకరించి పూజిస్తుంటారు. అంటే సింగమ నాయకుని వారసత్వ సంపదాయాలను పద్మాయకులు ఇప్పటికీ కొనసాగిస్తున్నారని అర్థం. పెద్ది, పల్ల ఇంటి పేర్కు గల నాయకుపు గిరిజనుల్లో శాసనం పేర్కొన్న అనంతయ్య, అనంతమ్మ, నాగయ్య, నాగమ్మ పేర్కును పెట్టుకోవడం ఇప్పటికి పరిపాటుగా వస్తున్నది. ఈ సాంపుదాయం కూడా శాసనం పద్మాయక గిరిజన పూర్వీకుల కర్త గృకమని తెలుపుతుంది.

వీటన్నించిన బట్టి గాంధారి ఖీలా శాసనాన్ని క్రీ.శ. 1403లో పెద్దిరాజు అనే పద్మాయక రాజు సామంతుడు వేయించాడని, ఆయన వారసులు ఇంకా ఆ ప్రాంతాల్లో సంవత్సరానికాకసారి

వద్దునాయక రాజుల కాలపు సాంప్రదాయాలతో జాతర జరుపుతున్నారని స్పష్టమవుతున్నది.

గాంధారి ఫిల్లా ప్రాంతంలో 'కాటమన్న కథ' అనే ఒక జానపద గాధ బాగా ప్రచారంలో ఉంది. ఆ కథలో కూడా పెద్దిరాజు భార్య పెద్దమ్మ సంతానం కోసం చాలా ఆలయాలను బాగు చేయించిందని, కొన్నించిని కొత్తగా కట్టించిదనే నేపథ్యం ఉంటుంది. వాటికి నిదర్శనంగా ఈ కోటలో ఇప్పటికీ శిథిల ఆలయాలు కన్నిస్తాయి. ఇంజూక కథనం ప్రకారం పద్మునాయకులు వైష్ణవులైన పాండవులను, వారి తల్లి కుంతి (గొంతి)ని, వారి పెద్దమ్మ గాంధారిని కొలుస్తారు. ఈ గాంధారి కోటలో పెద్దమ్మ, గొంతమ్మ స్తలాలు కూడా ఉన్నాయి. పూజలందుకుంటున్నాయి. ఇలా జానపద గాధలు కూడా పద్మునాయకుల చరిత్రను సమర్థిస్తున్నాయి.

శాసనంలో అనంతరాజు, రఘునాయకులు కూడా ప్రస్తావించబడ్డారు. క్రీ.శ. 1590 ప్రాంతాల్లో పైదరాబాద్ నగరాన్ని నిర్మించిన మహమ్మద్ కులీ కుతుబ్చా దగ్గర మంత్రిగా పనిచేసిన నేఱతి కప్పటియామాత్యుడు రచించిన 'రాజనీతి రత్నాకరం' (పంచతంత్రం అనువాదం) లో అతనికి ఐదు తరాల ముందువారైన అనంతరాజు నాగరాజుల ప్రస్తావన /చరిత్ర కొంత ఉంది. శాసన శిల ఎదురుగా అనంత నాగరాజు ఆలయం కూడా ఉంది. వారు ఆయా ప్రాంతాల్లో అమాత్యులుగా పనిచేశారు. సహజ పండితుడైన బమ్ముర పోతన కులానికి చెందినవారుగా పేర్కొనబడిన వీరు కూడా వైష్ణవులే. వైష్ణవులే మానుమంత, తిరువని నామాలను చెక్కిస్తారు. పోతన, అనంతరాజు సమకాలికులైతే గాంధారి శాసనం క్రీ.శ. 1463లో వేయించినది అవుతుంది. కానీ శాసనం స్పష్టంగా 'నాయకుల'ను పేర్కొంటుంది. (అమాత్యులను కాదు) కాబట్టి, ఇప్పటికీ గాంధారి ఫిల్లాను పద్మునాయకులే' పూజిస్తున్నారు కాబట్టి గాంధారి శాసనం క్రీ.శ. 1403 నాటిది కావడానికి ఎక్కువ అవకాశముంది. భావి పరిశోధనలో మరిన్ని విషయాలు తెలిస్తే తప్ప. ఇప్పటికి ఇదే గాంధారి శిలా శాసన విషయమని ఆర్థం చేసుకోవాలి.

రాగి శాసనం

మంచిర్యాల దగ్గరి గాంధారి కోటలో ఉన్న శిలా శాసనాన్ని అధ్యయనం చేస్తున్న సమయంలో సీనియర్ మిత్రులు శ్రీ సిదాం అర్జు గారు గాంధారి ప్రస్తావన ఉన్న ఒక రాగి శాసనం కూడా తమ గోండు గిరిజనుల్లో ఒకరి వద్ద ఉన్నదని, వారి చేత దాని ప్రతిని నాకిప్పించారు. ఆ ప్రతి పారంలో నిజం రాజుల కాలంలో ఆదిలాబాద్ జిల్లా అడవుల్లో జీవిస్తున్న గోండు తదితర గిరిజన ప్రాంతాల పాలన ఉండేదో తెలిపే వివరాలున్నాయి.

క్రీ.శ. 1724లో తెలంగాణాలో అసఫ్జాబీం (నిజం) ల పాలన ఏర్పూతొన వంద సంవత్సరాలకు ... అంటే క్రీ.శ. 1824లో

గోదావరి ఉత్తర తీరాన ఉన్న పైదాన ప్రాంతపు వెలమ దౌరలకు నిజాం సర్దేశముఖ్ అనే సామంత/అధికార పద్ధతిలీయగా, ఆ దౌరలు గిరిజన ప్రాంతాల సుంచి పస్సులు వసూలు చేయడానికి స్థానిక గోండు మొకాశీలను నియమించుకున్నారని ఈ రాగి సన్నదు తెలుపుతున్నది.

ఈ నేవథ్యంలో వెంకట ముత్యంరావు, వెంకట జగన్నాథరావు, వెంకట రామరావు అనే సర్దేశముఖ్లు కోవ బాబురావు, కోవ సోముజు అనే గోండు మొకాశీలకు ముత్యంపల్లి నుండి క్రీ.శ. 1824లో గాంధారి తాలూకా మొకాశీ బాపతు హక్కులు నిర్ణయించి ఇచ్చారు. కానీ ఆ సన్నదు పోయిందని, దయతో మళ్ళీ ఇప్పించవలసిందని గోండు మొకాశీలు మనవి చేసుకున్నందున, వారు సర్పారు తాబెదారి బరాబరు చేస్తున్నారు కాబట్టి క్రీ.శ. 1871లో మళ్ళీ ఈ రాగి సన్నదు ఇచ్చారు.

ఈ సన్నదులో గోండుల ఇక్కణల్లో దేనికి ఎంత పన్ను/శిస్తు వసూలు చేసి సర్దేశముఖ్లకు చెల్లించాలో కింది విధంగా స్పష్టంగా పేర్కొన్నారు.

1. గోండు పెంట్లికి రూపాయి పాపలా పైసలు
2. పాటుకి (వ్యవసాయదారుకు) అర్థ బ్యాడ్ (60 పైసలు)
3. దసరా బాపతు పెద్ద ఊరికి రూపాయి, చిన్న ఊరికి 50 పైసలు
4. రబీ పునాస ఒక అరక గలిగి 5 బిగాలు దున్నితే 50 పైసలు
5. కట్టె ఇంట్లు - పెద్ద ఇంటికి అడ్డుడు ధాన్యం, చిన్నదైతే మానెడు

ఈ విధంగా పన్నులు వసూలు చేస్తూ వసువసు చేయకుండా పొత విశ్వాసం నిలుపు కుంటూ వస్తును నరిగా వసూలు చేసి నమయానికి చెల్లించాలంటూ, తద్వారా గాంధర్ల తాలూకా గిరిజనులు, మొకాశీలు పుత్రపొత్రాభివృద్ధిగా బతకాలంటూ సర్దేశముఖ్లు ఆజ్ఞలు, ఆశ్చర్యాలు జారీ చేసినట్లు ఉంది.

ఈ సన్నదును మరోసారి సర్దేశముఖ్ల వద్దకు తీసుకువెళ్లి క్రీ.శ. 1897లో ఉర్రూలో ఆజ్ఞలు తీసుకున్నట్లు సన్నదు ప్రారంభ వాక్యాలు తెలుపుతున్నాయి. ఇలా ఈ సన్నదును 1824 నుంచి 1897 మధ్య గోండు కోవ మొకాశీలు మూడుసార్లు ఆజ్ఞలు పొందారు. ఈ సన్నదులో పెర్మూబడిన కోవ బాబురావు మనుమడు కోవ బాబురావు (నాగ సముద్రం గ్రామం) దగ్గరే ఇప్పటికీ ఈ సన్నదుతో పాటు ఆ కాలపు రక్షణ అయ్యాలు, కాగడాలు ఉన్నాయి.

ఈ రాగి సన్నదులో 200 ఏండ్ల కిందటి అటవీ గిరిజన ప్రాంతాల పాలనతో పాటు, వెలమ దౌరల అధికారం, ఆనాటి భాపా వైధంగం (తెలుగు, ఉర్రూ, గోండు) తదితర వివరాలు తెలుస్తాయి. కాబట్టి పలు రకాల పరిశోధకులకు ఈ సన్నదు ఒక అస్కికర అంశం.

మొదటి రేకు

ఉర్దూ అక్షరాలు : ఉర్దూ అక్షరాలు :

1. వెంకట ముత్సంరావు వెంకట రామరావు అరామగిరి
 2. అరామగిరి సన్ 1307 హిజరీ
 3. స్వాస్తి శ్రీ జెయాభ్యుదయ శాలివాహనిశ శక వర్షం
 4. బలగు రక్షాల్లి నామ సం॥ మాఘ శు॥ గ గురువారం
 5. నాడు కోవ బాబురావు కోవ సోముజు గోండ్ల మెగా
 6. శికి వెంక్కట ముత్సంరావు వెంక్కట జెగంనాథరావు వెంక్క
 7. టరామరావు సరుదేశముఖు సర్కరు అర్మగిరి
 8. ప్రాయించ్చి యచ్చిన సంన్మదు స్ఫ దఱః ఘసలి-ము॥
 9. ముత్సంపల్లి వగయిరా దేహతు తా॥ గాంధలం
 10. మొకాశి బాబతు హక్కు నిర్మయించ్చినదానికి అ సం
 11. స్నదు పోయింద్యున తాలుక మజ్జిరులో గోం
 12. డ్డలు హక్కు బాబతు యచ్చేదానికి హర్షతు చేస్తు
 13. వుంసురని మా గోండ్ల వతన్ దభలు చేయించ్చి సంన్మ
 14. దు ప్రాయించ్చి యింప్పించ్చువలశ్శిది సర్కరు తాబెదా
 15. రి బరాబరు చేస్తు వుంన్నానని మనివి చేశ్చి వికన్మీ మని
 16. వి చిత్రగించ్చి మి పర్మ విషి ముబ్బారు వుంచ్చి సంన్మదు
 17. శి యచ్చి మొకార్రరు చేయించ్చిన హక్కు బాబతులు
 18. నగోండ్లలు యింణ్లల్లా పెండ్లలకు- న దసురా బాబతు
 19. నాం పెండ్లికి పెండ్లి నకి రుపాయి న పెద్ద వూరికి
 20. పాపుల చౌపున - - -
- రపోయి - - -

21. ఊ పాటుకు పాటు నకి అదస్ బ్యా ఊం చింస్న వూ
22. ద చోపున - - -
23. పున - - -

రెండవ రేకు

24. న యినాబె వెల్లది రభి పునాస అర్కు వొకంటికి బిగావ
25. నిశి బిగాలు అయిదు న అర్కులు కటె యిండ్లకు పె
26. ధ్ర యింటికి అడ్డెడు చింస్న యింటికి మానెడు యిం
27. చోపున హక్కు బాబతులు మొక్కరూ చేయించ్చి
28. యింస్ని కనక మరెత్తిత్తు వసువసు చాయక
29. బ్యా తరు బ్యు తోను సర్కరు తాబెదారి బరా
30. బిరు చేస్తు తాలుకోర్సాయ్యానులకు బ్యా
31. తరు బ్యు చేస్తు ని హక్కు బాబతులు నిర్మయిం
32. చ్చిన ముత్తాబకు వసూలు చేసిన్నాని ని పుత్ర పో
33. త్ర పారు ఫర్సాయం అసుభవించ్చుకుంటూ
34. మా పాత విశ్వాసంల్నా పుండ్లవలశినాది యి
35. దె సందు మాతుబరు తెల్పెది చవ గ రం
36. జానున్న నఱాద హిజురి - - - -
37. దు॥ వెంక్కట ముత్సంరావు స॥ దేశముఖు సర
38. రహి రామగిరి - - - - -
39. దు॥ వెంక్కట రామరావు సరుదేశముఖు స
40. ర్షరు అరామగిరి వగయి రాశారు.

-ద్వావసపల్లి సత్యనారాయణ, m : 9490957078
e : tribalmuseumcurator@gmail.com

అ జ్ఞాపకాలే.....

అవును ... మడ్డపైన .. ఒడ్డపైన
బురద గుంటలో
అక్కడక్కడా
అశ్రుయత్తుం గా మొలచిన
జ్ఞాపకాలే
ఆ ఆకు పచ్చ దనాలే
నిన్నింకా బతుకిస్తున్నాయ్
వీ వేట కస్తుకు కూడా అందని
ఒక బతుకు అందం అది
అపుడే పొట్లం విషిసు
లేత చేతుల నడుమ నుండి
జాలిపోయన తూసీగ అది
అప్పుడప్పుడూ మగత మగత గా చిలికే
కవిత్త చరణాలన్నీ
దాని ప్రతి ఫలనాలే

ఒక్కసాలి ఆగి
కళ్ళ చెవులు ఒకబీ చేసుకో
నీకు తెలుస్తుంది
ప్రాణం పుష్టించడం
ఎంత సహజ క్రియో.

-దాక్షర్. కాంచనపల్లి
m : 9676096614

e : kanchanapallyrk@gmail.com

ఆలోచింపజేసే అరుదైన ఛాయాచిత్రకారుడు

రాదారపు కుమారస్వామి

ఓశిష్టమైన స్థానాత్మకతకు ప్రతిరూపంగా కనిపించిన దృశ్యాలను ఆలోచనాత్మకమైన ఛాయాచిత్రాలుగా రూపొందిస్తున్న అరుదైన ఫోటోగ్రాఫర్ రాదారపు కుమారస్వామి.

కరీంసగర్ జిల్లా బిగురుమామిడి మండలం రేగొండ గ్రామానికి చెందిన కుమారస్వామి పదవతరగతి పూర్తయిన తరువాత ఫోటోగ్రఫీపై ఆనత్తితో కరీంసగర్లోని ఒక ఫోటో స్టూడియోలో చేరారు. స్టూడియోలో పనిచేస్తూనే ఫోటోగ్రఫీలో అనేక మెళ్లు కువలను నేరుకున్నారు. కరీంసగర్లో కెమోరా ఆట్టు క్లబ్ వారు నిర్వహించిన ఆట్టు ఫోటోగ్రఫీ వర్క్షాష్ట్, ఎగ్గిబిషన్లను చూసి ప్రేరణపొంది ఆ క్లబ్లో సభ్యులిగా చేరారు. ఎన్నో అంతర్జాతీయ సంస్థలలో కూడా అదే ఉత్సవంతో, ఎంతో నేర్చుకోవాలన్న తపనతో సభ్యులిగా చేరారు.

వివిధ రాష్ట్రాలలో జరిగిన సంప్రదాయ పండుగలలో కుమారస్వామి ఎక్కువగా పాల్గొని అనేక ఫోటోలను తీశారు. రాజస్థాన్, ఉత్తరప్రదేశ్, లక్ష్మీ, బృందావన్, వారణాసి, ఒరిస్సా, కేరళ, మంగళారు, కలకత్తా, పూజె, లడఖ్ ప్రాంతాలతోపాటు గంగా పుష్పరాలు, జాతరలలో, సంప్రదాయ

వేడుకలు, పండుగలలో పాల్గొని విషయాత్మకమైన ఫోటోలను తీసి ప్రశంసలు పొందారు. కుమారస్వామి ఫోటోలకు జాతీయ, అంతర్జాతీయ స్టోయిలలో పురస్కారాలు లభించాయి.

తాను నేరుకున్న విద్యను పలుపురికి పంచాలన్న లక్ష్యంతో జౌత్సాహికులైన ఫోటోగ్రాఫర్లకు ఫోటోగ్రఫీలో శిక్షణ ఇస్తూ వర్షపొపలను నిర్వహిస్తూ వారిని నిష్టాతులుగా తీర్చిదిద్దుతున్నారు. అరకుతోపాటు విధి రాష్ట్రాలలో జరిగే వేడుకలలో జౌత్సాహికులైన ఫోటోగ్రాఫర్లను పాల్గొనేలా చేసి వారిని పోటీలలో పాల్గొనే స్టోయికి ప్రోట్యూపించడంలో కుమారస్వామి ఎంతో కృషి చేశారు. కోల్కతాలో జరిగిన జాతీయస్టోయి పోటో ప్రదర్శనలలో పాల్గొని కుమారస్వామి ప్రేరణతో ఆ ఫోటోగ్రాఫర్లు 14కు పైగా అవార్డులు పొందారు.

కుమారస్వామి 2016లో గ్రీకు గోల్డ్ మెడల్, 2017లో స్పాష్ట్రల్యాండ్ గోల్డ్ మెడల్, కలకత్తా వరద్ కలర్ అవార్డు అందుకున్నారు. దాదాపు 18 దేశాల ఫోటో ప్రదర్శనలో ఫిల్మాల్డి, సింగపూర్, ఇంగ్లాండ్, ఆఫ్రీచిలియా తదితర దేశాల ఫోటోగ్రాఫర్లతో కలిసి కోలకతాలో ఎఫ్వెఫ్సిపి, వివిధ ఫిలిం ప్రదర్శనలకు హాజరయ్యారు. పర్యాటక శాఖ గత

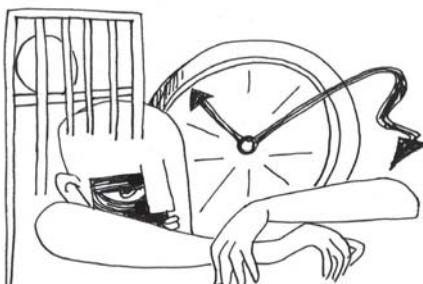

సంవత్సరం నిర్వహించిన పోటీలలో 50వేల నగదు పురస్కారం, తెలంగాణ ఫెస్టివల్ పోటీలలో 10వేల నగదు పురస్కారాన్ని అందుకున్నారు. తాను స్వయంగా ఫోటోగ్రాఫీలో రాణించడమే కాకుండా తన సాభీ జౌత్సాహిక ఫోటోగ్రాఫర్లను కూడా ప్రోత్సహిస్తూ బహుముఖ కృషి చేస్తున్న అత్యుత్తమ ఫోటోగ్రాఫర్ కుమారస్వామి.

-రాదారపు కుమారస్వామి
m:98660 27629, 98490 90319
email: kumarmcj@gmail.com

-తిరునగరి శ్రీనివాస్
m : 9441464764
e : thirunagarisrinivas12@gmail.com

ఎట్ ది విండో

ఉదయాన్నే కొన్ని పిచుకలు
కళ్ళ కిటికీలను తెలచి సందడి చేసి వెళ్లిపోతుంటాయి
సూర్యుడు కానేపు దేహాన్ని వెచ్చగా తడిమి వెళ్లిపోతుంటాడు
గాలికి అటుఅటు ఉంగుతున్న గులాబి పుప్పు
కిటికీలోంచి అప్పుడప్పుడు దొంగ చూపుల్ని చూస్తుంటాయి

కిటికీ వైపుకు చూసినప్పుడల్లా
చిన్నప్పుడు అమ్మ కిటికీలోంచి చందమామను చూపిస్తూ
తినిపించిన గోరుముద్దలు కళ్ళలో మెదలుతుంటాయి

ముద్దకు మారాం చేసినప్పుడల్లా
కిటికీ వైపుకు వేలేత్తి చూపెడుతూ నన్ను 'బూచోడు' ఎత్తుకెళ్లాడన్న అమ్మ
మాటలు నా వెపుల్లో వినబడుతుంటాయి

ఆప్పుడు
కాళ్ళ రెక్కలు తెగి, చక్కల మీదకు నెట్లీ వేయబడిన నా జీవితానికి
మిగిలిన ఒకే ఒక తోడు ఈ కిటికినే..
ఎన్న చీకట్లు కాటేసినా ఎన్న వెలుగులు విరబూసినా
ఏ మాత్రం కదల లేని నా మొండి దేహసికి ప్రత్యక్ష సాక్షి ఈ కిటికీనే..
అప్పుడప్పుడు
రెక్కల్ని కట్టుకొని ఊరేగుదామనుకున్న ప్రతిసాల
ఎగరలేని నా నిస్సపోయతను చూసి జాలిపడే నా ఆప్త మిత్రుడు ఈ కిటికినే..

అమ్మా..
“ఆప్పుడు నేను ఒకడ ముద్ద కూడా ముట్టుకోవడం లేదమ్మా..
నీ కాళ్ళ మొక్కతా..ఒకడసాలి ‘ఆ’ బూచోడిని పిలువప్పా..!!”

-బిల్ల మహిందర్
m : 9177604430
e : billamahisari@gmail.com

అన్నదాతల సంకేమమే లక్షంగా తెలంగాణ బడ్జెట్ 2018-19

వ్యవసాయరంగాన్ని మరింత ఫలసాయంగా మార్చిందుకు...

తెలంగాణ ప్రభుత్వం 2018-19 బడ్జెట్లో నిధుల వరద పారించిది. గతంలో ఎన్నడూ లేనివిధంగా భారీగా కేటాయింపులు చేసింది. రాష్ట్ర బడ్జెట్లో ఏకంగా 26 శాతం నిధులను వ్యవసాయానికి కేటాయించిది. 2019 సాధారణ ఎన్నికల ముందు ప్రవేశపెడతున్న చివరి బడ్జెట్ కావడంతో... అన్నదాతలకు అధిక ప్రాధాన్యత ఇచ్చినట్టు స్పష్టమువు తోంది. ఇప్పటి వరకు అనేక సంకేమపథకాలు, సాగు -తాగు నీటి ప్రాజెక్టులకు అధిక ప్రాధాన్యతిచ్చిన ప్రభుత్వం... దైత్యులు సంకేమంగానే ఉంటే... రాష్ట్రం కడుపు నిండుతుంది అన్న కోణలో... రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవస్థ పురోగతిని ప్రతిబింబిస్తూ... మార్చి 15న రాష్ట్ర ఆర్థికమంత్రి ఈపెల రాజేందర్.. శాసనసభలో 2018-19 అర్థిక సంపత్తురానికి రూ 1,74, 453. 84 కోట్ల బడ్జెట్ ప్రవేశపెట్టారు.

దైత్యుల సంకేమమే లక్షంగా...

రాష్ట్ర ఆర్థికాభివృద్ధిలో... వ్యవసాయం కీలమని భావించిన తెలంగాణ ప్రభుత్వం వార్షిక బడ్జెట్లో అందుకు తగ్గట్టుగా కేటాయింపులు చేసింది. రాష్ట్ర వ్యవసాయం, సహకార రంగానికి రూ. 12,844 కోట్ల కేటాయించిది. గత విడాదికంటే... ఇది దాదాపు రెట్టింపు. 2018-19 సుంచి అమలు చేయనున్న పంట పెట్టుబడి పథకానికి 12 వేల కోట్ల కేటాయించారు. 2018-19 ఆర్థిక సంపత్తురం సుంచి ఎకరాకు రూ 4 వేలు చొప్పున చెల్లిస్తారు. ఇటీవలె సేవం కేసీఆర్ ప్రకటించిన దైత్య బీమా పథకానికి రూ 500 కోట్ల కేటాయించారు. (శ్రమ, ఖర్చు), తద్వారా పెట్టుబడిన తగ్గించే యంత్రాల వినియోగం కోసం ప్రభుత్వం 50 సుంచి 90 శాతం వరకు సమీడి అందిస్తోంది. దీనికోసం తాజా బడ్జెట్లో రూ 522 కోట్ల కేటాయించారు. 100 రోజుల్లో పూర్తయిన భూ రికార్డుల పరిశీలనతో త్వరలో ధరణి వెబ్సైట్ ప్రారంభిస్తున్నట్టు ఈపెల తెలిపారు. మార్కెటింగ్ శాఖ బలోపేతం చేయడానికి ప్రభుత్వం తగిన చర్యలు తీసుకుంటోంది. ఈ మాడస్సురేళ్లలో 356 గోదాములు నిర్మించి, రాష్ట్రం ఏవ్వడేనాటికి ఉన్న 4 లక్షల టన్సుల సామర్థ్యాన్ని 22.47 లక్షలకు పెంచింది. దీని అభివృద్ధికి వార్షిక బడ్జెట్లో రూ. 132 కోట్ల కేటాయించారు.

బడ్జెట్లో కొన్ని కీలక శాఖలకు కేటాయింపులు జలా ఉన్నాయి...

- సామాజిక సేవా రంగాలకు రూ. 45 వేల కోట్లు
- బీసీ, ఎస్సీ, ఎస్టీ, మైనార్ట్ సంకేమ రంగానికి రూ. 35 వేల కోట్లు
- వైద్యరోగ్యం, కుటుంబం సంకేమ శాఖ రూ. 7,375 కోట్లు
- పురపాలక, పట్టణాభివృద్ధి శాఖ రూ. 7,257 కోట్లు
- పొందాశాఖ రూ. 5790 కోట్లు, రోడ్స్ భవనాల శాఖ రూ. 5,575 కోట్లు
- విద్యుత్ శాత్ రూ. 4393 కోట్లు, ఉన్నత విద్యుత్ శాఖ రూ. 2,447 కోట్లు
- మహిళా, శిశు, వికలాంగు, వృద్ధుల సంకేమానికి రూ. 1,798 కోట్లు
- ఆసరా పింఘన్లు రూ. 5366 కోట్లు, విద్యుత్ సమీడి రూ. 4,984

కోట్లు

- కళ్యాణ లక్ష్మీ, పాది ముబారక్ రూ. 1450 కోట్లు, కేసీఆర్ కిట్లు రూ. 560 కోట్లు
- రాష్ట్రంలో యూనివర్సిటీలకు రూ. 820 కోట్లు, విద్యుత్శాఖకు రూ. 13,281 కోట్లు
- పరిశ్రమల శాఖకు రూ. 1,286 కోట్లు, డబుల్ బెడ్ రూమ్ ఇళ్ళ కోసం రూ. 1,500 కోట్లు

రాష్ట్ర వాళ్ళకు బడ్జెట్లో విల్సెషన్...

దేశంలోనే సాగునీటి ప్రాజెక్టులకు అత్యధిక నిధులను కేటాయించి మెదచిస్తానంలో నిలిచిన తెలంగాణ తాజా బడ్జెట్లో ఆ ఘనతను కాపాడు కుంది. కోటి ఎకరాలకు సాగునీరు అందించాలన్న లక్ష్యంతో... గోదారపి, కృష్ణ నదులపై 23 భారీ, 13 మధ్య తరవా ప్రాజెక్టుల నిర్మాణతోపాటు మిషన్ కాకతీయ ద్వారా చెరువుల తప్పకం వంటి స్క్యూల్ కోసం రూ. 25 వేల కోట్లు కేటాయించిది. రాష్ట్ర బడ్జెట్లో ఇది 14 శాతం. కేటాయింపుల్లో అన్ని ప్రాజెక్టులకు సముచ్చత ప్రాధాన్యం దక్కింది. కాశ్మేరం ఎత్తిపోతల పథకానికి అత్యధిక 90 రూ. 6094 కోట్లు, పాలమూరు-రంగారెడ్డి ఎత్తిపోతలకు రూ. 3035

కోట్లు కేటాయించారు. మిషన్ కాకతీయకు రూ. 2743 కోట్లు కేటాయించారు. వ్యవసాయ యాంత్రికరణతోపాటు, పాలీ హాజ్య, గ్రీన్ హాజ్యల నిర్మాణానికి రూ. 120 కోట్లు కేటాయించడం హర్షణీయం. భూ రికార్డుల పరిశీలన, దైత్య సమన్వయాన్ని సమితుల ఏర్పాటు వ్యవసాయ అభివృద్ధికి ప్రభుత్వం కట్టుబడి ఉండనదానికి సంకేతాలిస్తున్నాయి. వ్యవసాయ అనుబంధ రంగాలు, కులవృత్తులకూ చేయూత నిచ్చేందుకు బడ్జెట్లో కేటాయింపులు చేశారు. రాష్ట్ర స్వాల ఉత్సవి (జిష్టిపీ) 10.4 శాతం పెరిగింది. జాతీయ స్వాల ఉత్సవిలో గత విడాది మన రాష్ట్రం 4.02 శాతం కాగా... ఈ విడాది 4.37 శాతానికి పెరిగింది. రాష్ట్ర అభివృద్ధిలో కీలక పాత్ర అయిన తలసరి ఆదాయం గత విడాది పోల్చితే 13.4 శాతం అధికం. జాతీయ తలసరి ఆదాయం రూ. 1,12,764లు మాత్రమే ఉండగా... రాష్ట్ర తలసరి ఆదాయం రూ. 62,770 అధికం.

అట్లిస్కి నిరాశ - విద్యుత్ సంస్థల ప్రాప్తిను భారం

సార్వత్రిక ఎన్నికలు మరో విడాది మాత్రమే ఉన్నవేళ... దైత్యులతో పాటు అన్ని వర్గాలను ఆకట్టుకునే ప్రయత్నం చేసిన ప్రభుత్వం ఆర్టీసీ విషయంలో ఉదాసీనంగా వ్యవహారించిదనే చెప్పాలి. గత విడాది ఆర్టీసీకి వెయ్యి కోట్ల కేటాయించిన సర్కార్ ఈసారి రూ. 975 కోట్లతో సరిపెట్టింది. బడ్జెట్లో విద్యుత్ సంస్థలకు రాయితీలు రూ. 5650 కోట్లకు పెంపు. మరోవైపు డిస్క్యూలు ఆర్థికలోటు అంచనా రూ. 9970 కోట్లు, పరిస్థితి చూస్తుంటే... వచ్చే విడాది ఎన్నికల తర్వాత విద్యుత్ చార్జీలు పెరగవచ్చని నిపుణులు అంచనా వేస్తున్నారు.

-కట్టూ ప్రభాకర్, m : 8106721111

e : akumarkatta@gmail.com

వ్యవసాయ అభ్యర్థన్నతికి రైతు సమన్వయ సమితి

ప్రధమి తల్లిని నమ్ముకున్న రైతుకు వ్యవసాయం ఒక జీవన విధానం. వ్యవసాయం ప్రకృతి నేర్చిన విద్య, అందుకే రైతుల జీవన పోరాటం ప్రకృతికి దగ్గరగా... ప్రకృతిలో అంతర్జాగ్రంగా సాగుతుంది. కానీ పాలకులు అభివృద్ధి పేరుతో వ్యవసాయాన్ని నిర్దక్షం చేస్తూ వచ్చారు. దినదినగండం నూరేళ్ల ఆయుష్మ అన్నచందంగా రైతు పరిణీతి మారిపోయింది. రైతు దేశానికి వెన్నొముక.. రైతు లేకపోతే ఎవరికి ముద్ద దిగదు అనే ఊకదంపుడు ఉపన్యాసాలు కురిపించే నేతలే తప్ప.. అన్నదాతల ఆక్రందనలు పట్టించుకొనే పరిణితే లేకుండా పోయింది. చివరికి.. ఏ కాలంలో ఏ పంట వేయాలో.. ప్రభుత్వాలనే బహుళ జాతి సంస్థలు మార్గనీర్దేశం చేసే స్థితి దాపురించింది. ఇలాంటి పరిణితితుల్లో.. అనేక ఉద్యమాలతో సాధించుకున్న మన తెలంగాణ రాష్ట్రంలో రైతు సమన్వయ సమితి పేరిట వ్యవసాయాన్ని బలోపేతం చేసి, అన్నదాతల జీవితాలను మార్చే కృత నిశ్చయంతో ప్రభుత్వం సంకల్పించింది. మరి ఆ కమిటీ తీరు తెస్తులు ఎలా ఉన్నాయో చూద్దాం...

రైతు సమన్వయ సమితి రాష్ట్ర అధ్యక్షుడిగా గుత్తా సుఖేందర్ రెడ్డి....

వ్యవసాయంలో విఫ్పవాత్మక మార్పులకు.. తెలంగాణ ప్రభుత్వం సంకల్పించింది. ఇందులో భాగంగానే... రైతు సమన్వయ సమితిని విర్మాటు చేసింది. నల్గొం ఎంపి గుత్తా సుఖేందర్ రెడ్డిని తెలంగాణ రైతు సమన్వయ సమితికి రాష్ట్ర చైర్మన్‌గా ఎంపిక చేశారు. బషిర్బాగ్‌లోని వ్యవసాయ కమిషనర్ కార్యాలయంలో... మార్చి 12న గుత్తా సుఖేందర్ రెడ్డి బాధ్యతలు స్వీకరించారు. ఎవరిమీదో పెత్తనం చేయడం రైతు సమన్వయ సమితుల లక్ష్మి కాదని... రైతులు జీవితాల్లో వెలుగులు నింపి... వారి పంటలకు మద్దతు ధర కల్పించడంలో తమ సమితి ముందుంటుందని గుత్తా సుఖేందర్ రెడ్డి అన్నారు. రైతులకు వ్యాపిక సదుపాయాల కల్పన, ఆర్థికాభివృద్ధి లక్ష్మిగా... రైతు సమన్వయ సమితి రాబోయే ఆరునెలల కార్యాచరణ సిద్ధం చేస్తోందని గుత్తా సుఖేందర్ రెడ్డి తెలిపారు. వ్యవసాయం, విద్యుత్, పొరసరథరాలు, ఆర్థిక, మార్కెటీంగ్, మత్తు శాఖ మరితులతో కార్యాచరణ సిద్ధం చేస్తామన్నారు. మే 1 నుంచి వ్యవసాయానికి పెట్టుబడి కార్బూక్రమం ప్రారంభమవుతుందని గుత్తా సుఖేందర్ రెడ్డి చెప్పారు. రాష్ట్రంలో 1.6 లక్షల సభ్యత్వాలతో సమితి ఏర్పడిందని, రైతులను సమన్వయ పరచి మంచి దిగుబడి సాధించేందుకు కృషి చేస్తామని... గుత్తా సుఖేందర్ రెడ్డి అన్నారు.

రైతు సమన్వయ సంఘాల పాత్ర -

రైతులను సమన్వయపరచి వారిని ఉమ్మడి వేదికలపై తీసుకునిరావడం కోసం రైతు సమన్వయ సమితులను విర్మాటుచేస్తున్నట్టు తెలంగాణ ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. దీనికి సంబంధించిన విధివిధానాలతో ఓ ప్రత్యేక జీవోను కూడా జారీ చేశారు. ప్రభుత్వ నామినేషన్ డ్యూరా గ్రామ, మండల, జిల్లా, రాష్ట్ర సమన్వయ సమితులు విర్మాటు చేయాలని సీఎం కేసీఆర్ నిర్ణయం తీసుకున్నట్టు ఆ జీవోలో స్పష్టం చేశారు.

రైతు సమన్వయ సమితి జీవోలో ముఖ్యాంశాలు...

- రెవెన్యూ గ్రామస్థాయలో 15 మంది, మండలస్థాయలో 24 మంది, జిల్లాస్థాయలో 24 మంది, రాష్ట్ర స్థాయలో 42 మంది సభ్యులతో ఈ రైతు సమన్వయ కమిటీలు విర్మాటు చేస్తారు.
- ఈ సమితులకు ప్రభుత్వం నామినేషన్ పద్ధతిలో ఒక సమన్వయ కర్త (కో-ఆర్డినేటర్)గు కూడా నియమిస్తారు.
- ఈ కమిటీకి నామినేట్ అయ్యే రైతులు గ్రామంలో వ్యవసాయం చేస్తున్న పట్టాదారు రైతులై ఉండాలి. మూడోపంతు మంది సభ్యులు మహిళలు అయిందాలి. గ్రామంలోని అన్ని వర్గాల వారికి కమిటీలో ప్రాతినిధ్యం ఉండాలి.
- వ్యవసాయ శాఖ నోడల్ శాఖగా ఉంటుంది. వ్యవసాయ శాఖ కమిషనర్ - డైరెక్టర్ రాష్ట్ర నోడల్ అధికారిగా ఉంటారు. జిల్లాస్థాయలో జిల్లా కలెక్టర్ నోడల్ అధికారులుగా ఉండగా... వారికి జిల్లా వ్యవసాయ అధికారులు సహాయంగా ఉంటారు.
- ఈ రైతు సమన్వయ కమిటీల సభ్యులు, కో-ఆర్డినేటర్ పేర్లను ఖరారు చేసేందుకు మంత్రులను నామినేట్ చేస్తుంది.
- రైతులకు కనీస మద్దతు ధర లభించేలా చర్యలు చేపట్టడానికి రాష్ట్రస్థాయి సమన్వయ సమితికి రూ. 500 కోట్లు రివాల్వోగ్ ఫండ్ కేటాయించేందుకు ప్రభుత్వం ప్రణాళికలు సిద్ధం చేస్తోంది. ఈ సమితికి తక్షణ సాయంగా రూ. 200 కోట్లు కేటాయించారు.

రైతు సమన్వయ సమితుల బాధ్యత పాతీ...

ఈ రైతు సమితులు సభ్యులకు ప్రత్యక్షంగా ఎలాంటి ఆర్థిక సహాయం చేయడు. రైతులకు ఇబ్బంది రాకుండా అధికారులు - రైతులకు మద్దు వారధిగా పనిచేయాలి. విత్తనం నాబో దశ నుంచి

దిగుబడి అమ్మే వరకు రైతులు సమన్వయ సమితులు ముందుండి గైస్ చేస్తారు.

రాష్ట్రంలో రైతులు దుస్థితిని పరిగణలోకి తీసుకుంటా... 2018-19 నుండి రైతులకు మద్దతు పథకం కింద ఒక్కే పంట సీజన్లకు ఎకరాకు రూ. 4000 (ఖరీఫ్, రథీ సీజన్లకు కలిపి రూ 8,000) చొప్పున చెల్లించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. విత్తనాలు, ఎరువులు, పురుగుల మందు, ఇతర అవసరాల ఖర్చుల కోసం ఈ మొత్తాన్ని ఇస్తారు. ఈ పథకం అమలు రైతు సమన్వయ సమితులకు అప్పగించనున్నారు.

పంటల ధరలు నిర్ణయించడంలోనూ ఈ రైతు సమన్వయ సమితుల పాత్ర కీలకంగా మారనుంది. రైతులకు గిట్టుబాటు ధర ఇప్పించేందుకు వీరు కృషి చేస్తారు. వ్యాపారుల వద్ద గిట్టుబాటు ధర లభించకపోతే... ఈ సమన్వయ సమితులు కొంటాయని ప్రభుత్వం పేర్కొంది. సాగుకు యోగ్యమైన భూముల వివరాలు, భూమినిబట్టి వేయాల్సిన పంటలపై సూచనలు, గ్రామాల వారిగా నిపుణుల సలహాలను రైతులకు అందించడం, మార్కెటీంగ్ వెసులుబాట్లు వంటి వివిధ రకాల పాత్రాలను రైతు సమితులే నిర్వహిస్తాయని ప్రభుత్వం పేర్కొంటోంది.

రాష్ట్ర రైతు కార్బోరేషన్

తెలంగాణ రాష్ట్ర రైతు సమన్వయ సమితి పేరుతో రాష్ట్రంలో కొత్త కార్బోరేషన్ ఏర్పాటు చేస్తున్నట్టు... సీఎం కేసీఆర్ గత ఫిబ్రవరిలో స్పష్టం చేశారు. వ్యవసాయం అభివృద్ధి - రైతు సంక్లేషం కోసం ప్రభుత్వం తీసుకుంటున్న చర్యలను జ్యేష్ఠ స్థాయిలోకి తీసుకునిపోవడంలో ఈ కార్బోరేషన్ కృషి చేస్తుందని కేసీఆర్ ప్రకటించారు. విత్తనం వేసిన దగ్గర నుంచి పంటకు మద్దతు ధర వచ్చే వరకు ప్రతీ దశలోనూ రైతు సమన్వయ సమితులు చురుకైన పాత్ర పోషించేలా వారికి విధులు, బాధ్యతలంటాయని సీఎం స్పష్టం చేశారు. ప్రతి 5 వేల ఎకరాలకు ఒకటి చొప్పున రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 2,630 రైతు వేదికలు నిర్మించసున్నట్టు సీఎం తెలిపారు. రైతు వేదికల నిర్వహణ బాధ్యతలను మండల రైతు సమన్వయ సమితులు తీసుకోవాలసి కేసీఆర్ సూచించారు. రైతు వేదికలకు అవసరమైన స్థలాల సేకరణ త్వరగా చేపట్టాలని ముఖ్యమంత్రి కలెక్టర్లకు సూచించారు. రైతు సమన్వయ సమితులతో ఏమేరకు ప్రయోజనం....

గ్రామంలో లభ్యిదారుల ఎంపిక ఇప్పటి వరకు గ్రామసభ నిర్ణయించేది. ప్రజలతో ఎన్నుకోబడ్డ వార్డు మెంబర్లు, సర్వంచీల ఆధ్యార్యంలో గ్రామ సభలు జరిగేవి. ఏ రైతు పరిస్థితి ఏమిటన్న అవగాహన సర్వంచీలకు ఉంటుంది. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో రైతు సమన్వయ సమితుల బాధ్యతలు ఎలా ఉండచోతున్నాయిన్నది ఆస్త్రికరంగా మారింది. గ్రామస్థాయిలో ప్రాథమిక సహకార సంఘాలు పైతం రైతులందరి కలయికే. రైతులందరూ ఇందులో సభ్యులుగా ఉండటంతో పాటు ఓటింగ్ ద్వారా ఎన్నుకుంటారు. రైతు సమన్వయ సమితి ఏర్పాటుతో ఇవన్నీ నామ మాత్రంగా మారిపోయే అవకాశాలను తోలిపుచ్చలేము. సాగునీటి సంఘాలు కూడా రైతుల సభ్యత్వంతోనే ఏర్పడుతుంటాయి. ఏటి కార్బూవర్గాలను కూడా రైతులే ఓటింగ్ ద్వారా ఎన్నుకుంటారు. కొత్త కమిటీలవల్ గ్రామిణ అన్నదాతల వ్యవస్థ చిన్నాళిస్టుం అవుతుందనే ఒకింత ఆందోళన ఉంది. చివరికి భూములు అమ్మకోవాలన్నా, కొనుగోలు చేయాలన్నా... అనధికారికంగా రైతు సమన్వయ సమితుల పాత్ర ఉండవచ్చనే భయాలు అక్కడక్కడా అన్నదాతలు వ్యక్తం చేస్తున్నారు. ఆత్మహత్యలు చేసుకుంటున్న అన్నదాతల్లో కొలు రైతులే అధికం. వారికి పంటకు 4 వేలు ఇవ్వడానికి ప్రభుత్వం వెనకడగు వేస్తోంది. మరి కొత్తగా ఏర్పాటువుతున్న రైతు సమన్వయ సమితులు వీరి విషయంలో ఎలా వ్యవహారిస్తాయన్నది ప్రశ్నార్థకంగా మారింది.

రంగం ఏదైనప్పటికీ... కొత్తగా వచ్చేవి.. అప్పటికే ఉన్న వ్యవస్థలపై ప్రభావం చూపుతాయనడంలో ఎలాంటి సందేహం లేదు. కొన్ని సందర్భాలలో మంచి జరగవచ్చు. కొంత చెడు జరగవచ్చు. ఈ మద్ద మహారాష్ట్ర రైతులు తమ సమన్వయపై చేసిన లాగ్ మార్కెట్ నే తీసుకుంటే... ఏవో ఒకటి, అరా స్టోనిక డిమాండ్లు మినహాయిస్తే దేశంలోని ఏ రైతు అయినా అలాంటి పరిస్థితినే ఎదుర్కొంటున్నాడు. సాగు పరిస్థితులు, రుణమాఫీ, మార్కెటీంగ్, కేసీఆర్ మద్దతు ధర వంటి దేశవ్యాప్తంగా రైతులు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలే. పరిస్థితిని చక్కనిచే ఎలాంటి చర్యలుకొనా ప్రజల మద్దతు ఉంటుంది. రైతు సమన్వయ సమితులతో వ్యవసాయరంగం అభివృద్ధి చెంది తమ జీవితాల్లో వెలుగు నిండాలని అన్నదాతలూ కోరుకుంటున్నారు.

- ఎం.డి.కరీం,

m: 9618644771

e: kareermmd786@gmail.com

తరతరాలకు తెలంగాణ ఘనకీర్తి.. ఆకాశవాణిలో ఘనంగా

‘తెలంగాణ తేజీమూర్తులు’ ఆవిష్కరణ త్వవం

కళా సాంస్కృతిక, రాజకీయ, సాహిత్య, ఆర్థిక రంగాలలో తెలంగాణ ఘనానీయుల కృషణి ప్రపంచానికి తెలియజేప్పిందుకు పైదరాబాదు ఆకాశవాణి కేంద్రం చేపట్టిన ‘తెలంగాణ తేజీమూర్తులు’ కార్యక్రమ ప్రసంగ పారాల పుస్తకావిష్కరణ ఎంతో ఘనంగా జరిగింది. తెలంగాణ ఘనకీర్తిని భవిష్యత్తు తరాలకు వరిచయం చేయాలన్న లక్ష్యంతో ఆకాశవాణిలో ధారావాహికంగా ప్రసారం చేసిన 53 మంది తెలంగాణ ప్రముఖుల జీవిత విశేషాలు ‘తెలంగాణ తేజీమూర్తులు’ పేరుతో తెలంగాణ ప్రభుత్వ భాషా సాంస్కృతిక శాఖ సమన్వయంతో పుస్తక సంకలనంగా ప్రచురించారు. పైదరాబాదు ఆకాశవాణి కేంద్రంలో ఈ ఘనక నమీక్ష కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించారు. తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం వైన్ ఛాన్సీలర్ ఆచార్య ఎస్ట్రో సత్యనారాయణ మాట్లాడుతూ తెలంగాణ ఘనర్చిర్మాణ దశలో ఘన చరిత్ర, కళలు, సంప్రదాయం, సాహిత్యం... మొయి॥ కొత్త తరం తెలుసుకునేందుకు తెలంగాణ తేజీమూర్తులు సంకలనం దోహదపడుతుందన్నారు. రాష్ట్ర బిసి కమిషన్ పైరైవ్ బి.ఎస్.రాములు మాట్లాడుతూ తెలంగాణ చరిత్ర ఎంతో గొప్పదని చెబుతూ ఇంకా క్లైట్రస్టాయిలో పరిశోధన, అధ్యయనాలను ఎక్కువగా జరపాలని సూచించారు. నమస్తే తెలంగాణ దినపత్రిక ఎంటర్ కట్టూ శేఫర్ రెడ్డి మాట్లాడుతూ ఆకాశవాణి వంటి జాతీయ ప్రసార సంస్థలు చేపట్టిన తేజీ మూర్తులు కార్యక్రమం గత తెలంగాణ చరిత్రను మళ్ళీ దర్శించిన అనుభూతిని మిగిల్చిందని అభినందించారు. తెలంగాణ ప్రభుత్వ భాషా, సాంస్కృతిక శాఖ సంచాలకులు మామిడి హరికృష్ణ మాట్లాడుతూ తెలంగాణ రాష్ట్ర విభజన అనంతరం ఘన చరిత్రతోపాటు ఘనానీయుల ఆంచంల కృషణి వెలికితీనే బహుముఖ ప్రయత్నం కొనసాగుతున్నదని చెప్పారు.

ఆకాశవాణి సంచాలకులు ఉదయశంకర్ తేజీమూర్తులు కార్యక్రమానికి ఎంతో గుర్తింపు కృడం వెనక నిబధ్ధతతో కూడి జరిగిన కృషణి వివరించారు. చరిత్ర పరిశోధకులు కుప్రా జితేంద్రబాబు, సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్, ఘనానీయుల ఘనస్తక ప్రచురణను ప్రశంసించారు. అయినంపూడి లక్ష్మి కార్యక్రమ సమన్వయకర్తగా వ్యవహారించగా తేజీమూర్తుల ప్రసంగాలను చేసిన రచయితలకు ఘనస్తకాలను అతిధుల చేతులమీదుగా అందజేశారు. పద్మశ్లేష ఎక్కు యాదగిరితోపాటు, దక్కన్ల్యాండ్ ప్రధాన సంపాదకులు ఎం.వేదకుమార్, సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్, ఉదయ శంకర్, అయినంపూడి శ్రీలక్ష్మి, కె. జితేంద్రబాబు, ప్రముఖ కవులు, సాహితీ వేత్తలు, పరిశోధకులు, యువ కవులు, రచయితలు ఈ కార్యక్రమానికి హజరయ్యారు.

-కడవెండి ఘనత

m : 9440402691

e : mamathatelugu1@gmail.com

వికాసాన్ని పెంపాందింపజేసే నరహరి చిత్రాలు

మనసుకు హత్తుకునే మనోహర చిత్రాల సృష్టికర్త, వికాసానికి పురికొల్పే ఆలోచనలను అందించగలిగిన స్పజనశీలి నరహరి జావండ్. తెలంగాణ ప్రాంతంలోని గ్రామీణ ప్రజల జీవితాలను, ఆచారాలను ఎంతో అద్భుతంగా తన చిత్రాలలో ఆవిష్కరించిన సొంస్కృతిక రాయబారి నరహరి. గ్రామీణ నేపథ్యాలను ఎన్నుకుని ఆ జీవన ఘట్టాలను, నిత్యంగా జరిగే అంశాలను ఆయన చిత్రాలుగా మలిచారు. నరహరి రంగుల చిత్రాలను చూస్తే స్వయంగా అక్కడే మనమున్నామా అన్న ఆనందానుభూతి కలుగుతుంది. అవ్యక్తమైన సంతోషాన్ని తన కళలో అందించగలిగే ఏ కళాకారుడైనా విజయం పొందినట్టేనని భావించే నరహరి తన రంగుల చిత్రకళా ప్రపంచంలో నిత్య కృష్ణీపలుడు.

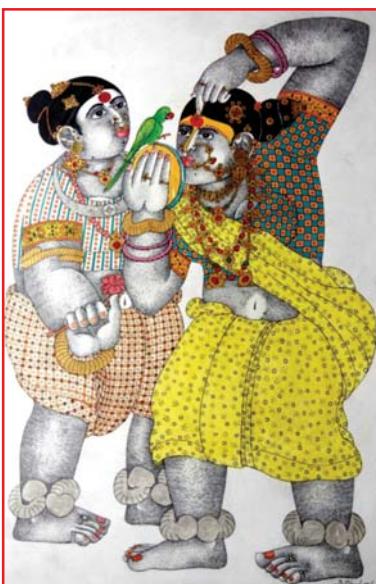
గ్రామీణుల జీవన విధానంలోని పండగలు, ఆచారాలు, స్వత్యాలు, వేడుకలు, వినోదాలు, ప్రకృతి సంగమాలు, విభిన్నతల మేళవింపులను తెలంగాణ నేపథ్యంగా నరహరి చిత్రాలుగా గేసి చిత్రకళాభిమానుల హృదయాలకు చేరువయ్యారు. సామాజిక గ్రామీణ జీవన చిత్ర సమస్యలు సమేళనాన్ని అందించిన అరుదైన చిత్రకారునిగా ప్రశంసలందుకున్నారు. చిత్రకారునిగా చూసిన దృశ్యాలకు నిర్మాణ రూపాలను ఇవ్వడంలో నరహరి ప్రత్యేక ముద్దను ఎందరందరో

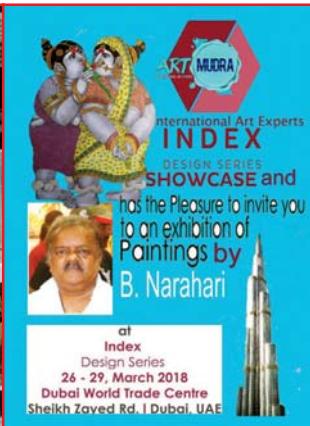
పలుచేట్ల ప్రస్తుతించారు.

ప్రాదరాబాదు జెవెన్టియు కాలేజ్ ఆఫ్ ప్రైన్ ఆర్ట్స్ కళాశాల నుండి 1975 నుండి 1981 వరకు ప్రైన్ ఆర్ట్స్లో మొదటి ర్యాంకుతో పాటు డిస్టింక్షన్ సాధించి గోల్డ్ మెడల్ అందుకున్నారు. చిత్రకళపట్ల విద్యార్థి దశనుండే ఆనక్తి ఆయనను భావప్పుతులైపు ఉజ్జ్వలంగా నడిపించింది.

శిల్పారామం, లలిత కళా అకాడమీ న్యాధిలీ, రీజిసర్ లలిత కళా అకాడమీ చెచ్చెన్, ప్రాదరాబాద్ ఆర్ట్ సాప్లైటీ, ప్రాదరాబాదు అపోలో హోస్పిటల్, బెంగుళూరు చిత్రకళా పరిషత్, జహంగీర్ ఆర్ట్ గ్యాలరీ ముంబైతో పాటు కలకత్తా తదితరచేట్ల జరిగిన చిత్రకళా ప్రదర్శనలలో నరహరి పాల్టొన్నారు. అదేవిధంగా సౌత్ సెంట్రల్ కల్చరల్ జోన్, బాసర, సిద్దిపేట, ప్రాదరాబాదు అపోలో హోస్పిటల్, తిరుపతి, శ్రీశైలం, ప్రాద్రాబాద్ స్టేట్ గ్యాలరీ, ఇండియన్ అకాడమీ ఆఫ్ ప్రైన్ ఆర్ట్ అమృతసర్, తదితర పలు ఆర్ట్ క్యాంపులలో పాల్టొని తన చిత్రాలను ప్రదర్శించి ప్రశంసలు పొందారు.

- 2006 ప్రాదరాబాదు స్టేట్ గ్యాలరీ
- 2007లో స్యాధిలీ-స్పూడియో వసంత్
- 2007 ప్రాదరాబాదు అపోలో హోస్పిటల్

- 2009లో కర్ణాటక చిత్ర కళ పరిషత్ బెంగళూరుతోపాటు
- 2010లో న్యూఫీల్స్ లో జరిగిన ఇండియా ఇంటర్నేషనల్ ఆర్ట్ ఫెయిర్
- 2011 నుండి 2016 వరకు ముంబై, ధిల్లీలలో పలుచోట్ల సోలో షోలలో పాల్గొని ప్రశంసలందుకున్నారు

ఆర్ట్స్ట్ గా నరహరి ఎన్నో గొప్ప చిత్ర కళాఖండాలను సెకరించి వాటిని పరిశీలనాత్మకంగా అధ్యయనం చేసిన ఆలోచనాలీ. నేపస్త పోలీస్ అకాడమీ, నేపస్త జియోగ్రఫిక్ల్ రిసెర్చ్ ఇన్సిట్యూట్, పర్యాటకశాఖ, నేపస్త ఆర్క్ గ్యాలరీ న్యూఫీల్స్, కడియం గ్రూవ్ ఆఫ్ కంఫెన్స్ కలకత్తా, ఎర్వి ప్రసాద్ ఐ ఇన్సిట్యూట్ తదితర ద్రుముఖ సంస్కరు, గ్యాలరీలలో ఆయన చిత్రాలను ప్రదర్శించి, ప్రదర్శనలలో కూడా చిత్రకారునిగా పాల్గొన్నారు.

తన కృషికి గుర్తింపుగా పలు అవార్డులను కూడా అందుకున్నారు.

- 1981లో మాస్టర్ క్రాప్స్ మెన్ రాష్ట్ అవార్డు
- 1983, 1986, 1990, 1994 సంాలలో ది హైదరాబాద్ ఆర్క్ సౌసైటీ అవార్డులు

- 1984, 1986లలో ఏ.పి. కౌన్సిల్ ఆఫ్ ఆర్ట్స్ ఆవార్డులు,
- 1986లో సిద్ధిపేట లలితకళా సమితి అవార్డు
- 1985, 1988లలో భారతీయ కళాపరిషత్ అవార్డులు
- 1997లో ఆలిండియా పైన్ ఆర్క్ సౌసైటీ న్యూఫీల్స్ జాతీయ అవార్డు
- 1998లో అపంతిక గోల్డ్ మెడల్
- 1999లో పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు యూనివర్సిటీ అవార్డు
- 2002, 2004 లలో ఎంఎఫ్ ఎన్ ఎన్ న్యూఫీల్స్ అవార్డులను నరహరి అందుకున్నారు.

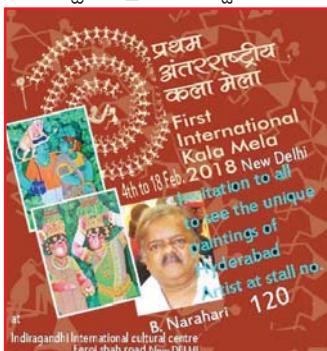
సామ్యతకు సంకేతంగా కనిపించే నరహరి తానే ఒక కళాకేంద్రంగా మారుతూ ఎన్నో రసరమ్య చిత్రాలను గీస్తూ తన ఖ్యాతిని బహుమఖంగా విస్తరిస్తూ ముందడుగేస్తున్నారు.

-నరహరి బావండ్

m : 9515746998/9985786998

e : naraharibhawandla123@gmail.com

-స్వామి, దక్షన్ న్యూన్

మట్టి గుభాళించే
సువాసనలనాస్పాదించడానికి
ఉసపిలి చాలదు.

అప్పుడుప్పుడు-7

కలిపి ప్రతి అడుగు
పడుతుంది పదేపదే
పచ్చగడ్డి వాస్పుపై

పక్కలు తలపైనుండి
ఏ ఏ సందేశాలని
మోసుకొస్తాయో ఆని
గాలి అలసిపోయి
నాముందు మోకలిల్లతుంది.

నా మనసులో
కొత్తగా
మళ్ళీ ఏదో భావం కదుల్లున్నట్ట
అది అంతకంతకూ
పదునెక్కుతున్నట్టగా తోస్తోంది.

సన్మజ్ఞాజులు
కొంగుచాటు నుండి
ముసిముసిగా నవ్వుతాయి.

ఆకాశం ప్రేమతో
సన్మని జల్లల్చి కులహిస్తుంది
పలసరాలస్తే
మంత్రింబినట్ట
కిస్సెర నాదంలా
రాగాలుపోతాయి.
వాటిని ఏరుకోవడానికి

జీవితాన్ని
దాటుతున్నప్పాడు
ప్రతిథి గుర్తుకొస్తుంది
కొంత మరపూ
సహజమే
అసహజత్వం కూడా
అప్పుడుప్పుడు
ఆకలిషస్తుంది
ఆకర్షణ వికర్షణ
ఉంచి లేదు

క్రమం తప్పకుండా
చెవి వెనుక
గంట మోగుతూనే ఉంటుంది.

హంస
అప్పుడుప్పుడు

నా చెక్కిలిపై
చిలీకలు వేస్తుంది
నెమిలి తన పింఘంతో
నాజూగ్గా గాలి విసురుతుంది
కప్ప గెంతినట్ట
తప్పటడుగుల్తో నేను
డబ్బలు మారుతూ ఉంటాను
బంటి కాలితో!

వేసవి
పెనంపై పెసర్లలా
పేలిపోతోంటుంది.

గుండెనిండా

గుసగుసలు

నశ్శనశ్శటీ

సలిగమలు

ఎరబీ ముక్కతో ఒక పళ్లి

ఎత్తు నుండి

పచ్చని నేలపైకొచ్చి వాలుతుంది.

నాలిక అక్కడికక్కడే

కట్టుబడిపోయింది కాబోలు

వొంచినిండా నల్లని మచ్చలతో

కళ్లలో గాజగోళాలు పెట్టుకున్నట్టుగా

వోళ్లంతా వొంకర్లు తిలగిపోతున్న

ఒక అనామకన్ని అకస్మాత్తుగా చూసాను.

మాటల గారడీలో

హస్యకాడి నాలుక చివరి

గాలిలాగుంటుంది

గాలిలో పలచిన

సంగీత స్వరాల

పొంగులోని

నిర్మిష్టతలాగుంటాయి.

అంచెలంచలుగా

ఎటిగే మసిపి ఆశ

ఖాళీ అగ్గిపెట్టేలో దూరి

నిర్పణితుంది.

సమసిపోయే

సమస్యలూ లేవు

తిరగబడే

బాదరబంచీలూ లేవు

బతుకు

పూల బంతిలా

గాల్లోకిగుర్కూ

నువాసనల్ని

సవాలుగా విసురుతుంది.

ఆకుపచ్చగా

అల్లుకునే ప్రతిది

భూమిపై

తన తల్లి ప్రేమను ప్రదర్శిస్తుంది.

ఈ బుర్

విచిత్రమైన ఒక వస్తేల విసర కర్ర

సడినెత్తిన మండే

సూర్యుని కోర.

ఆవు పొదుగును

వెతుక్కునే లేగలా

రెండు చేతుల్లో

రెండు వెస్తముద్దలు.

చేతుల్లో సలిగిపోయే

వెస్తేల రెక్కలు

సహానుపు హాద్దు ఆ రేఖ

చెబిలిపోతున్న వెలుతురు

ఆ రేఖకు అర్ధంపడుతుంది.

ఆకులపైన చిత్రలిపిని

చూపుడు వేలుతో రాస్తోంటే

సుతిమెత్తగా

పీవేపో భూపలు

అర్థమైనట్టుగానే అవగతమౌతాయి.

పక్కల ముక్కలపై చూస్తోంటే

వాచి అంతరంగం స్రాసుగా ఆర్థం కాదు.

నిస్ఱ మొఖానికి

వేసుకున్న రంగు

పీచుపీచుగా

పాలిపోతోంది

పరుచుకున్న పరదాలు
తుఫాను గాలికి
శిఖీలికలయ్యాయి
ఎన్నో తియ్యగా
చెవిలో చెప్పుకున్న కబుర్లు
నేలకు కరుచుకపోయాయి.

“రాజు నువ్వు రావా?
జంక ఎప్పుడూ రావా?”

ఎవ్వరు ఎప్పడిస్తారో
ఎప్పుడు నిష్టమిస్తారో
తెలియదు.

ఆ రాగం ఉండే
అది మహో మాయలమాలి
రాత్రిలో కబలే
మర్లి ఊడల తోపు!
నిశాగంధి ఊపు!!

ఈ గది
నన్న ఎక్కిలిన్నూ ఉంటుంది
వార్తా పత్రికలు
ఏమీలేసితనాన్ని ప్రదర్శిస్తాయి.

నన్నాయి మోతని
రెండుగా చీల్చి
లాటీగా తెండుకున్నాను
మురళీ నాదాస్తి
లాగిపట్టి
నా తలకు చుట్టుకొని
లోయలలో
గ్రెగ్గులు పెడ్డు పలికెత్తుతున్నాము.

- బి.నరసింగరావు, m:9908010404
e:butterflymovements@gmail.com

‘హైదరాబాద్ ఫెస్ట్’ - 2018

13-22 ఐటిల్ - ఎస్టీఆర్ స్టేడియంలో
(తెలంగాణ కళాభారతి)

విభిన్నతకు ప్రతిచింబంగా మరో పుస్తక మహాత్మవం హైదరాబాదులో ప్రారంభం కానున్నది. స్థాపి ప్రోగ్రామ్ సాసైటీ ఆధ్వర్యంలో ఏప్రిల్ 13 నుండి 22 వరకు హైదరాబాదు తెలంగాణ కళాభారతి (ఎస్టీఆర్ స్టేడియం) ఇందిరాపెర్మ వర్డ్ నిర్వహించేందుకు ఏర్పాట్లు జరిగాయి. ఈ బుక్ఫెయర్ కోసం 60 స్టోల్సు కేటాయించారు. పుస్తక కొనుగోళ్ళ కోసం వచ్చే సందర్భకులకు విజ్ఞానాన్ని పంచే పలు కార్యక్రమాలకు నిర్వహకులు రూపకల్పన చేశారు. సైన్స్ అండ్ బెక్యూలజీ సంస్కృతి, కళలు, సాహిత్యం, హస్తకళలు, బాలలకు సంబంధించిన పలు శిక్షణ, పోటీల కార్యక్రమాలను నిర్వహించేందుకు బృహత్తర రూపకల్పన జరిగింది. పారకులు, జెత్తాహికులు పెద్ద ఎత్తున పుస్తక ప్రదర్శనతో పాటు విజ్ఞానాన్ని పంచే ప్రత్యేక సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలలో పాల్గొనేలా నిర్వహకులు - ప్రణాళిక సిద్ధం చేశారు. లక్షలాదిగా సందర్భ కులు ‘హైదరాబాదు ఫెస్ట్’కి తరలి వచ్చి పుస్తక ప్రదర్శనలకు సంబంధించి హైదరాబాదు నగర ప్రాధాన్యతను మరోసారి చాటిచెబుతారన్న ఆశాభావాన్ని నిర్వహకులు వెలిబుచ్చారు. హైదరాబాద్ ఫెస్ట్లో దక్కన్లుయింద్ స్టోల్సు కూడా పుస్తకాభిమానులు సందర్శించాలని కోరుతున్నాం. ఈ పుస్తక ప్రదర్శన విజయవంతం కావాలని మనసారా ఆకాంక్షిస్తున్నాం.

ప్రజల దుఃఖానికి పరావ్యాయపదం ‘పొలపిట్ట’ పాఠ

కవిత్వానికి కావలసింది భావావేశం. తాత్పీక స్వజనాత్మక నైపుణ్యం. వాస్తవ ప్రతీకల మధ్య, సమాసాల మధ్య, పదబంధాల మధ్య, అలంకారిక అనుష్ఠానాల మధ్య, బలమైన డెహల మధ్య, పోలికల మధ్య, పదాల మధ్య, పాదాల మధ్య, పరిపూర్వతను సాధించే రసాత్మక లయల మధ్య కవి కవిత్వాన్ని వ్యక్తికరిస్తాడి కవిత్వమే ఎన్నుకున్న వస్తువు ఓ దృశ్యమానమవతుందో తెలియదుగానీ రాసేప్పుడు కవికి, కవిత్వానికి తెలిసినంత అభిఘ్ర్యక్తి రహస్యం మరొకరికి తెలియదు. ఎవరి అభిఘ్ర్యక్తి రహస్యం హారికి తెలుస్తుంది. అలగే సుంకర రమేశ్ కవిత్వం. ‘సుంకర’ పరిణతి చెందిన కవి. ఏ కవితావస్తువును విధంగా వ్యక్తపరచాలో ఆయనకు బాగా తెలుసు. ‘పొలపిట్ట పాట’ కవితా సంపుటం చదవండి. తీరిక చేసుకుని చదవండి. నెమ్ముదిగా చదవండి. మనుసుపెట్టి చదవండి. అర్థకాని కవిత ఒక్కటీ లేదు. విమర్శకుని అవసరం లేని కవిత్వమిది. నాలాంచి ముందుమాటలు లేకుండా చదివితేనే కవి కవిత్వం లోలోపల ఇంకుతుంది. ఒక రెండు మూడు కవితలు తొలగిస్తే ప్రతి కవిత తన కాళ్ళమీద తానే నిలవగలదు.

పొలపిట్ట మన జాతి చిహ్నం. పొలపిట్ట దుఃఖమంటే మన దుఃఖం. మన జాతి దుఃఖం. ముఖ్యంగా తెలంగాణ ప్రజల దుఃఖం. తెలంగాణ సాధించుకున్న లోలోపల అదోక దుఃఖ నదిలా ప్రవహిస్తుందనీ జన జీవనం నడవవలసిన దారిలో అది అడ్డువడుతుండనీ వరిప్పురంఘె మ అడుగువేయవలసిన సందర్భం ఇదేనని కవి భావించి కవితా సంపుటికి ఈ వేరు పెట్టి ఉంటాడని పిస్తుంది. ఇందులోని కవితలు చదివితే-

తెలంగాణ సాధించుకున్నం గానీ సామాజిక రుగ్మతలను గానీ ఆర్థిక, రాజకీయ రుగ్మతలను గానీ తొలగించుకోలేకపోతున్నామని కవి అవేదనకు గురవుతూ రాసిన కవితలు ఇందులో ఉన్నాయి. సుంకర వస్తు వైవిధ్యమున్న కవి. సమాజంలోగానీ, వ్యక్తులలోగానీ, ఉద్యమాలలలోగానీ దేవిలోనైలా లోపమంటే చూస్తా మానంగా ఉండడు. నిజాయితీ మెండుగా ఉన్న కవి కావడంవల్ల సున్నితమైన మానవీయ పొరలను తల్లిలేపుతాడు. సామాజిక స్వపూ పుష్పలంగా ఉండటంవల్ల విషయాన్ని వాచ్యం చేయకుండా ప్రతీకాత్మకంగానే చెబుతాడు. ఇందుకు పొలపిట్ట దుఃఖాన్ని తీసుకున్నా, మరే కవితను మట్టుకున్నా ఆలోచనలను రేకెత్తింపజేస్తాడు. ప్రతీకల మధ్యన వాస్తవాల వీవేచన పుష్పలంగా ఉంటుంది.

సుంకర నిన్నమొన్న పరిచయమైన కవితుడు కాదు. ఆయన ‘తల్లికోడి’ కన్న ముందే నిద్రలేపే కవిత్వం చదివాను. ఆయన నాకో మంచి స్నేహితుడు. ఆదర్శాలకు కట్టుబడ్డ మనిషి. పైకి రావాలన్న యావనకన్నా మంచి కవిత రాయాలన్న తపన ఎక్కువ. మంచి కవిత్వం రాయలేనిపారిని పెద్దగా ఇష్టపడడు. తెలంగాణ ఉద్యమ కాలలంలో సుంకర చేసిన సాహిత్య కృషి మరువలేనిది. మరిచిపోరానిది. ఆయన తెచ్చిన వార్షిక సంకలనం చేసేప్పుడు ఆయన ఎన్నుకున్న వధ్యతి

మరువలేనిది. ఎంతమంది కపులు పరిచయమున్న కవితలో గాఢత లేకపోతే కవితాత్మక పరవళ్ళు తొక్కుకపోతే ఆయనకు నచ్చేవి కావు. ఏదో ఒక ప్రముఖ ప్రతికలో ఆ సంవత్సరం అచ్చయిన కవిత స్వికరించే బదులు మంచి కపుల కవితలకోసం వెంటబడి రాయించి తీసుకుని వార్షికలో ప్రచురించేవాడు. కవితల ఎన్నికలో లొంగనితనం ఎక్కువగా ఉండటంవల్ల అనేక విమర్శలకు గురయ్యాడు. ఎన్న విమర్శలు ఎదురైనా అనుకున్నట్టే నిలబడ్డాడు. తెలంగాణ సాహిత్యోద్యమమే సుంకరను మరింత దరికి చేర్చింది.

మరో విషయం సుంకర ధనవంతుడేమీ కాదు. పేదతనంలోంచే వచ్చాడు. వాళ్ళ నాన్న టీచర్. మామూలు టీచర్ కాదు. డెడికేషన్ టీచర్. బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి. ఆర్.ఎం.పి. డాక్టర్. వ్యవసాయదారుడు. తండ్రి ద్వారా విర్య ఒంటబట్టింది. వాళ్ళ అమృత వేమన పద్మాలు కుంఠస్తును. ఎన్నెన్నో పద్మాలు నేర్చింది. వాళ్ళ మామయ్య ఆంధ్రప్రభ పీకీ తెప్పించేవాడు. సుంకర ఒక్క అక్కరం వదలకుండా ప్రతివారం చిన్నతనంలో చదివేవాడు. అలా ఆయనకు కవిత్వంతో పరిచయమయింది. ప్రతీకా పరనంవల్ల, గ్రంథాలయానికి చిన్నతనం నుండి వెళ్లి చదువుకోవడంవల్ల, గ్రంథాలయ వార్షికోత్సవ పోలీటీలో పొల్సోడంవల్ల తన స్పూంత ఊరు సూర్య పేటలోనే ఓ చిన్నకవిగా కవసభామీ మీద కాళ్ళు మొపాడు. సుంకర దీర్ఘ కవిత ‘తల్లికోడి’ ఒకప్పుడు ఒక వెలుగు వెలిగింది. ఈమధ్య ఆయనకు పాటలు రాయాలన్న కాంక్ష పెరిగి ఇర్చె, ముష్టి పాటలు రాశాడు. పది పాటలతో ఒక సి.డి.ని ఆవిష్కరించాడు.

తెలంగాణ సాధించుకున్నాం గానీ సామాజిక రుగ్మతలను గానీ ఆర్థిక, రాజకీయ రుగ్మతలను గానీ తొలగించుకోతున్నామని కవి అవేదనకు గురవుతూ రాసిన కవితలు ఇందులో ఉన్నాయి. సుంకర కవితలు ఇందులో ఉన్నాయి. కాది.

కవి.

నాకు ఆయన జీవితం బాగా తెలుసుగానీ, కాస్త పక్కన పెట్టి పొలపిట్ట పాటలోకి వస్తాను. పొలపిట్ట పాటలో ‘పూలనౌక’ అనే ఒక కవిత ఉంది. ఉన్నానియా విశ్వవిద్యాలయం పరిధిలో ఉన్న డిగ్రీ కళాశాలలోమొదటి సంవత్సరం ఇంగ్లీషు పార్సుగ్రంథంలో ‘పూలనౌక’ ఆంగ్లానువాద కవిత ఉంది. ఒక పేద కుటుంబంలో పుట్టిన సుంకర కవిగా పార్సుగ్రంథాలకు ఎక్కడం నా మట్టుకు నాకు సంతోషంగా ఉంది. ‘పూలనౌక’గా బతుకమ్ము ప్రతీక చేసి రాశాడు. బతుకమ్ము నప్పుల ముత్తాలను గునుగుపూలుగాను, కంటి కాటుక రెక్కలను కట్టుపూలుగాను, దిగివచ్చిన పండువన్నెలను బీరపూలుగాను, పరవాల పల్కీ యెక్కిపుట్టుగా ముట్టబంతులను ఇలా విశిష్ట విశేషాలతో కుసుమాలను బతుకమ్మును వేర్చటమే కాదు నీటి మేసుపై పూల తాండ్రం చేసే బతుకమ్ము నిజంగా పూలనౌకనే మరి!

‘రెండు వలసలు’ కవిత తెలంగాణ ఉద్యమకాలంలో రాసింది. రెండు ప్రాంతాల వలసలను వ్యక్తికరిస్తూ ఇక్కడి పొలమారు ప్రజలు చెట్టుచేత పట్టుకుని వివిధ రాష్ట్రాలకు వలస వెళితే, సీమాంధ్రలు వలసలు వచ్చి, స్థిరపడి ఇక్కడి జీవితాన్ని, భాషనీ, సంస్కృతాన్ని, సాహిత్యాన్ని అధిపత్య వలసల ధ్వనం చేశాయి. స్వంత గడ్డమీదే పరాయి ఇల్లుకు జీవితపాఠాలను వెలుపుటమే కాదు నీటి మేసుపై పూల తాండ్రం చేసే బతుకమ్ము నిజంగా పూలనౌకనే మరి!

దక్కన్ ల్యాండ్

అలగా ఉద్యమకాలంలో నుంకర మేమనేకమంది అనే కవిత రాశారు. మేం అనేకులమైనా వలసాధిపత్యమే పీడిస్తున్నది. ఇక్కడి బొగ్గు భావుల్లేమైనవి. రియల్ ఎస్టేట్ దందాలు, నీరు, నిధులు, ఉద్దోగాలు వలసాధిపత్యంలో బంధి అయినాయి. మేమిక ఆగెది లేదు. వలసాధిపత్య సంకెతు, తెంచేసామంటుంది. ‘మేమనేకులం’ అనే కవిత.

‘ఉస్కానియా జమే ఉస్కానియా’ కవిత ఉస్కానియాను తడి ఆరని చెలిమగాను, పొరుపుతాకగాను, చెదరని స్వప్ంగాను చెప్పడంతో ఆగక, ఉస్కానియా ప్రహిస్తున్న ఉద్యమ పాటగాను, దాని అప్పిత్తు అవయవాలన్నీ తెలంగాణకే అంకితం, మాకెన్ని గాయాలైనా మిమ్మల్ని రూపుమాపటనికి మళ్ళీ మళ్ళీ వసొమని హెచ్చరించే కవిత రాశరు.

‘ఇగ మా వశం కాదురా’ కవిత తెలంగాణ భాషలో రాసి అందరినీ మెప్పించిన కవిత.కడుపులో తన్నినా, కొలువుల్ని ఎత్తుకుపోయినా, భాషాపాతల్ని ఎగాళాలికి గురిచేసినా, గుండెల మీద తన్నినా ఇప్పటివరకు కుమిలిపోతూ బతికినాముగానీ ఇక బతకం.పులిచావు వల్లే మాకు విముకని ఖూరాకండీగా కవిత్తంలో పరికించాడు.

ఈ కవితలతో పాటు ఉద్యమస్వార్థికి, భావేద్వేగ ఐక్యతకు ప్రతీకలుగా కాళీజీని, జయశంకర్ ను, కెనిఅర్ ను స్ఫురిస్తా, మంచి కవితలు రాశారు. కాళీజీది కత్తిలాంటి మాట, కదం తొక్కించే భాట, తలవంచని తెగువ. జనం గొడవే అయిన గొడవ. జయశంకర్ ను ఎగరవేసి జెండాగాను, మార్గిన్సైశక్కడిగాను, మేల్చొల్పే రథధీరునిగాను, వివక్షతల విషప్పక్కాన్ని పెకిలించిన విలుకానిగా కొనియాదారు. కెనిఅర్ లోని ధ్యాసనూ, ధీయాన్నీ, త్యాగాన్నీ జ్ఞాపకం చేస్తూ ఆయన గమ్యం, గమనం తెలంగాణమే. ఆయనాక నడిచే ఉద్యమదీపం, ఎగినే కెరటంగా హ్యాదర్యానికి హతుకున్నాడు.

శెలంగాణ ఉద్యమ కవితలు మరికొన్ని కూడా ఎంత విధ్వని జందులో ఉన్నాయి. ‘పాలపిట్ట దుఃఖం’ అంటే చూపిన కవితల వలసాధివత్తుం వల్ ఏర్పడిన రుఖుమని భావించాలి. ఈ దుఃఖంతో పాటు ఇక్కడి గ్రామాల జీవితం, ముఖ్యంగా రైతుల జీవితం ఎంత విధ్వనసమైందో ఎత్తి చూపిన కవితలున్నాయి. పచ్చపచ్చని పల్లెలంటే సుంకరకు ఇష్టం. పల్లెలో జీవించటంవల్ ఆ జీవన గాఢతను బలంగా చెప్పాడు. ‘పచ్చపచ్చని పల్లె’ నా దృష్టిలో మంచి కవిత. చూడచక్కని పల్లె, పచ్చపండోలె నేడు చిదిగిపోతుందని’ చిత్రిక పడుతూనే గొఢ్ల గోదలు బతకలేని గోసనంతా ఏకరువు పెట్టాడు. కడలని నాగలి, పురుడు పోసుకోవాల్సిన పొలంలో రాబందులు వాలటమేమిటి? రైతుల రక్కట్టిరులో చినుకు రాలకపాయె, చిరునవ్వు హాయకపాయె, ఊరంతా ఏడపుట్ల గోసతో బ్రహ్మజీముడు బఱుకుబతకవ్వె. అనుదూత నేడు పచ్చపచ్చ పల్లెలా లేదు. పల్లెకు ఆయువుపట్టు ఆగిపోయేట్టుగా ఉండనే ఆరసురం ఎడికెట్టుగా రాయగిలిగాడు.

‘నేలతల్లి’ అనే కవిత అపారమైన వాత్సల్యానికి ప్రతీకగా నిలుస్తుంది. ‘నాను నెల’ కవిత ప్రతిబట్టరిని కదిలిస్తుంది. అలోచనలకు ప్రతిరూపంగా నిలుస్తుంది. బహుశ సుంకర వాళ్ళ నాన్నాను దృష్టిలో పెట్టుకుని రాశాడో యొమో తెలియదు గానీ, ఈ కవిత చదివే ప్రతి పారకునికి వాళ్ళ నానే జూపకానికి రాగలడు. ఇది తెలు జీవితానికి

ప్రతిరూపంగా నిలచే కవిత. నాన్న తిరగాడిన నేలను కళ్ళకు అద్భుతమోలన్నంత ప్రేమ కలుగుతుంది. నిజానికి సుంకర బాల్యం. వాళ్ళ నాన్న బతుకు కలగలిసిన తీరు మనల్ని పట్టేస్తుంది. వాళ్ళ నాన్న మంచి రైతె కాదు, మంచి అధ్యాపకుడు. నెలనెల వచ్చే జీతం రాళ్ళను సైతం పొలానికి అర్థించాడుగానీ ఒక్క గింజా ఇంటికి రాలేదు.

‘ಪೊಲಂ ಪೊಲಂ ಅಂಟ್ಯಾ

ગુજરાની નેલાં

జీవితం రాళ్నాని చలావు నాను

పక్కపాతం తెలియని నీకు

పక్షవాతం రావడమేచి?
 అని ప్రశ్నించే తీరులో నాన్నకు మిగిలింది పక్షవాతమేనని వేదనని
 రంగరించి కవిత్వం చేశాడు. వ్యవసాయం కుటుంబాన్ని
 కాపాడకపోయినా పర్మాలేదుగానీ బజారున పడేసింది గదా నీళ్ళు
 లేకపోవడంవల్లే రైతు బితుకు వల్లకాడికి చేరుతుందని ఎలుగెత్తి చెప్పాడు.
 ఇది రాష్ట్రపత్రరణకు ముందు రాసిన కవిత. మిహన్ కాక్తలీయ తర్వాత
 రాస్తే ఇంతటి దయనీయ దుఃఖం చోటున కాస్త ఆనందభాష్యాలు
 మిగిలేట్టు రాయగలడని అనిపిస్తుంది.

పాలపిట్ట పాటలో వన్న వైవిధ్యం విస్తరంగ
 ఉంది. సుంకర ఉద్యమ కవిత్వం ఎంతబాగా రాయగలడో
 సార్జనీన కవిత్వం కూడా అంతే బాగా రాయగలడు.
 గ్రామీణ కుల వృత్తులలాంటివే నగరాల్లో ఉండే
 కులవృత్తులలాంటి సార్జనీన త్రమికులు ఉంటారు.
 వాళ్ళ వృత్తుల్లో లేని దుఃఖం వాళ్ళ జీవితాల్లో ఉందని
 గుర్తించి రాసిన కవితల్లో పేవర్బాయ్, సెల్ఫ్సెన్, ఐస్క్రీమ్
 బాయ్, కూరగాయలమ్మే (ఆమె) ముసలిదాని మీద రాసిన
 కవితలు చదివితే మన మనసుల్ని పించి ఆరేసాడని
 పెసుంది.

‘పేపర్బాయ్’ - ఇద్దరు ఓనడ్ల మద్యవాడు. అడకత్తెరలో పోకచెక్క అవుతుండు. అయినా వార్త పర్సిల్లతున్నంతకాలం జీవించే చీరంజీవి పేపర్బాయ్యేనట. పేపర్బాయ్యికి అన్ని కాలాలు ఒకబీ. సూర్యిడికన్నా మందే వాడి ఇంటింటి నడకను కళ్ళకు కట్టించాడు సుంకర. పాపం సేల్వమెన్ జీవితం మరింత దయనీయమైంది. షాపులో సేల్వమెనే గొప్పంటి బాబులా ఉన్నా రాత్రి కాగానే పట్ట, పై, చిరునవ్వును హేంగర్కు తగిలిస్తాడు. తెల్లవారితే అదే షాపులో ఉంటాడన్న నమ్మకం లేదు. ‘ఐస్క్రీం బాయ్’ కవిత చదివి మనం తప్పక వేదనకు గురవుతాం. ఐస్క్రీం అమ్మే పిల్లాడు రోజంతా గుర్తంలా వీధులన్నీ తిరుగుతూ బిడుకూడళ్ళను, పవిత్ర స్తులాలను చల్లదనంతో నింపుతూ మంచుపల్లకీలో ఊరేగినట్లు ఊరేగి వట్టి చేతులతో ఇంటికి వెళతాడు. వాణ్ణి చూసి అమ్మానాస్తులు క్రీంలేని కొయ్యపుల్లలవుతారు. వాణ్ణి కాస్త పలకరిస్తే చాలు అన్ని మరిచిపోయి ‘తొలిపొద్దన ఆకుల నుండి రాలిన మంచ బిందువుతాడు’ అంటూ వాడి భావేదిగ్గతను మన మనసుకు కవి నేర్చడం వల్ల ఐస్క్రీం పిల్లాడు ఎక్కడ అగుపించినా సుంకర కవిత జాపకానికి రాగలడు.

కూరగాయలమ్మే 'ఆమె' కవిత సుంకర స్వీయానుభవంలోంచి రూపుదియుకునుదనిపిసుంది. ఈ సంపుటిలో ఉన్న కవితలో ఇద్దా మంచి

కవిత. రోజూ తాజా కూరగాయలు అమ్మే ముసలిదాని మాటలు కొనుగోలు చేసేవారి జీవితాలకు గొప్ప ఉత్సాహాన్ని సంతృప్తిచే ఇస్తాయి. బతుక్కు కౌవలసిన ఆనందాన్ని ఉచితంగా ఇచ్చే ఆ ముసలి కూరగాయల ఆమె ఇష్టుడు లేదు శ్రమలో ఉండి శీలాన్ని కూడా సుంకర ఈ కవితలో బలంగా ఎత్తిచూపాడు.

సుంకర కవిత్వంలో మరొక వైవిధ్యముంది. మన ప్రాంతపు విశిష్టతలను, కట్టడాలను, స్థల మహాత్మాలను తలపోస్తు కొన్ని కవితలు రాశారు. అందులో మెడక్ చర్చీ, నల్గొండ కలల కొండ, గోదావరి ఒక్కసారి చదివి పారేసే కవితలు కావు. పిల్లలు నెమలీకలను పుస్తకాలలో దాచుకున్నట్లు దాచుకోడగ్గ కవితలు.

సుంకర కవిత్వం మరో బలమైన కోణం ఉంది. జాతి జనుల సమస్యల సుంచి అంతర్జాతీయ జనుల సమస్యల దాకా అవగాహన ఉన్న కవి. అతనిలో అభ్యర్థుడయి భావాలతో పాటు విష్ణవోద్యమ భావాల దాకా మంచి అవగాహన ఉన్న కవి. స్త్రీవాదంతో పాటు, దళితవాదం తెలిసిన కవి. సుంకర ప్రేమ కవిత్వం రాసినవాడే. ఆత్మశశయ భావాలు ఉన్నవాడే గానీ వయక్కిక అనుభూతులకన్నా జీవనానుభూతులే తన అనుభూతులుగా, అనుభవాలుగా భావించుకొనడమేగాక వాటిలో పరిపూర్ణంగా తదాత్మాం చెందుతూ కవిత్వం రాస్తా పచ్చాడు. అందువల్ల దేశంలోని మతోన్నాదం మొదలుకుని సాయుధ పోరాటాల అణచివేతలదాకా అంతర్జాతీయ గోభిరాజుజన్మన్ మొదలుకొని తెర్రరిస్టుల పాశవిక చర్యలదాకా ప్రవంచాన్ని పట్టి పీడిస్తున్న అనేకానేక సమస్యలను తనదైన శైలిలో స్పుందించి రాసిన కవితలు పాలపట్టి దుఃఖంలో ఉన్నాయి. ప్రతిమ తాగిన పాలు కవిత మొదలుకొని ‘నాలుగు కన్నబిచుక్కలు...’, ‘స్వామీకుని హత్య’, ‘రక్త సముద్రం’, ‘బాలెల్పెట్టే’, ‘ప్రనవించిన సూర్యుడు’, ‘తెరవెనక్కి...’ కవితలతో పాటు మరికొన్ని కవితలు ప్రవంచ ప్రజల బాధలను పట్టించుకున్న కవితలు.

అమధ్య వినాయకుడు పాలు తాగుతున్నాడనే వార్తలు ప్రజల్ని నిలువెత్తు ముంచాయి. సుంకర ‘ప్రతిమ తాగిన పాలు’ అనే ఓ మంచి కవిత రాశాడు. ఆ కవిత పత్రికల్లో చదివిన రోజే అతనితో పేర్ చేసుకున్నాను. ఒక విష్ణవ కవి, ఒక హేతువాద కవి, ఒక అభ్యర్థుడయి కవి ఎట్లా స్పుందిస్తాడో అట్లా స్పుందించి రాశాడు. ప్రజల్ని మూడహనమ్మకాల సుంచి మేల్లాలిపే కవిత. ఈ కవిత మూడవిశ్వాసాల కోరల్లోకి నెట్టే భావజాలం మీద బలంగానే ఎటాక్ చేసింది.

ఆల్ఫరాన్ తీవ్రప్రాదులు కిడ్న్యాప్ చేసినప్పుడు సుంకర ‘నాలుగు కన్నబిచుక్కలు’ అనే కవిత రాశారు. “ఈ నాలుగు కన్నబిచుక్కలు గడ్డకట్టుకుపోతున్నాయి. ఎవరు రక్కిస్తారు?” అంటూ కవిత మొదలవుతుంది. పవనమా రక్త వాసనల్ని వెడజల్లకు ఎలాగైనా కాపాడుకోవాలని కిడ్న్యాప్కు గుర్తైన వారి కోసం రాసిన కవిత ఇది.

దళిత దుఃఖంతో పెనవేసుకున్న కవిత ‘శంబుక’ స్పుంతిలో స్వామీకుని హత్య కవిత రాశారు. సుంకర అడపాదదవ దళిత కవిత్వం రాశాడు. శంబాకుని శిరస్సును ఖండిస్తే ఏమవుతుంది? దళిత శిశుల్లో మళ్ళీ మళ్ళీ శిరసెత్తిన శశికాంతుడై జన్మిస్తాడు. దళిత విద్రోహుల

గుండెల్లో పడుమైన బాకవుతాడు. స్వామీకున్న హత్య చేస్తే సాగర తరంగాలు తేరులై తీరందాటి దేశాన్ని ద్వారంసం చేస్తాయని పోశరిస్తాడు. స్వామీకుని హత్య దళిత ఆవేశంతోనే కాదు, దళిత సమన్వయంతోనూ విస్తరించిన కవిత ఇది.

ఆ మధ్యన రువాండా మారణపోయామానికి స్పుందించిరక్త సముద్రం అనే భావేద్వేగమైన కవిత రాశాడు. అలాగే ప్రిల్ ఇరవై అఱ పండ్యమైది పండల తొంషైనాలుగులో మంగళవారం ఆర్థరాత్రితో దళ్ళిణాఫ్రికాలో శ్వేతపొలన అంతమైన సందర్భంగా ‘బాలెట్ పెట్టే ప్రసవించిన సూర్యుడు’ సల్జూతానిని రక్షిస్తుందని మంచి కితాబిచే కవిత రాశాడు. ఆలాగే అల్ఫరాన్ తీవ్రప్రాదులచే హత్యకు గురి అయిన నాస్తి స్వత్కారుడు క్రిస్తోకు అంకితంగా తెర వెనక్కి అనే ఒక మంచి స్పుతి కవిత రాశాడు. ఈ కవితలో విశిష్టత ఏమిటంటే హత్యకు గుర్తైనాడు నాస్తిచేరుంచుటనే భావనతో ఊహకుట్టుక స్పుతులన్నీ నేటివిటీని సంతరించుకున్నాయి. హత్యకు గుర్తైని నాస్తి స్వత్కారుడైన కవితను మన సాహితీ ప్రతీకలతో ముగించిన తీరు బాగుంది.

“భీముడి పాత్ర పోషిస్తావా

ప్రియమైన స్వత్కారుడా
నీ తల్లిగడ్డకు బృందాన్ని తీసుకెళ్లావా?
ఎప్పుడు వస్తాపయ్యా
నీ కోసం శ్రీకృష్ణపూరం కళ్ళన్నీ ఎదురుచూస్తానే
ఉన్నాయి” అని ముగిస్తాడు.

స్వత్కారుని జ్ఞాపకాలను అన్ని ఈ విధంగానే వ్యక్తికరించాడని భావించరాదు. “గిటార్ మీద ఒట్టు, తాగిన మైకంలో స్వత్కం చేసేవాళ్ళను, నాస్తి సంబూద్ధి ఒప్పుకొడంటే ఒప్పుకోడు అంటూ గిటార్ అంటూ గిటార్ తీగలమీంచి వీధుల్లోకి విహంగంలా రెక్కువిప్పుకొని ఆకాశమంత విస్తారంగా స్వత్కారుని స్పుతులను అద్వాతంగా వ్యక్తికరించాడు. పులకాంకిత స్వర్ఘలేక గిటార్ గుండె పగిలిపోయిందని చెబుతునే తాగిచెట్టు తలమీంచి పొడుచుకొచ్చే ఎరు మందారంలో రక్తం చిమ్ముతన్ను స్వత్కారుని తల్లే కనిపిస్తుందని వేదనలోంచి స్పుతుల సుగంధాలను ఒడిసిపట్టుకుని చెబుతాడు.

ఇలా ‘పాలపట్టి పాలు’ లోనీ ఏ కవితను ముట్టుకున్నా నాలుగు వాక్కాలు రాయాలనిపిస్తుంది. సుంకర కవిత్వంలో తనదైన భూమికను నిర్మించుకున్నడు. స్వాముభావాల దారుల్లోంచి ప్రజల కోసం ప్రమించిన వీధుల్లోకి విహంగంలా రెక్కువిప్పుకొని ప్రజల మీద ఒట్టు, తాగిన మైకంలో స్వత్కం చేసేవాళ్ళను, నాస్తి సంబూద్ధి ఒప్పుకొడంటే ఒప్పుకోడు అంటూ గిటార్ అంటూ గిటార్ తీగలమీంచి వీధుల్లోకి విహంగంలా రెక్కువిప్పుకొని ఆకాశమంత విస్తారంగా స్వత్కారుని స్పుతులను అద్వాతంగా వ్యక్తికరించాడు. పులకాంకిత స్వర్ఘలేక గిటార్ గుండె పగిలిపోయిందని చెబుతునే తాగిచెట్టు తలమీంచి పొడుచుకొచ్చే ఎరు మందారంలో రక్తం చిమ్ముతన్ను స్వత్కారుని తల్లే కనిపిస్తుందని వేదనలోంచి స్పుతుల సుగంధాలను ఒడిసిపట్టుకుని చెబుతాడు. ప్రజల మనోభావాలను తనదైన శైలిలో వ్యక్తికరించే ప్రజాకవి సుంకర. వేళ్ళుమీద లెక్కించడగిన కవల్లో సుంకర బలమీద కట్టడ కవిత ఇందుల్లో మళ్ళీ మళ్ళీ శిరసెత్తిన శశికాంతుడై జన్మిస్తాడు. మీరు చదివి ఒక అపుగుతీసి అడుగు

—నాళేశ్వరం శంకరం

m : 9440451960

e : naleshwaramshankaram@gmail.com

నాహింతీ సాందర్భ్యలహారి - గాథాసప్తస్తతి

తెలంగాణ తొలి పాలకులు శాలివాహనులు
అప్పటి వ్యవహర భాష ప్రాకృతం
ప్రాకృత భాషలోని ఘండో విశేషం గాథ
ప్రాకృత భాషలోని గాథలను సంకలనం చేసిన సాహితీ
ప్రియుడు హోలుడు

హోల చక్రవర్తి తన గాథలతో పాటు సమకాలీన కవులు, కవయిత్రులు గాథలన్నిటినీ సేకరించి, వాటిలోనుంచి ఏడు వందల గాథలను ఎంపికచేసి ‘గాథా సప్తశతి’ అన్న పేరుతో గ్రంథస్తం చేసినాడు. అవి అనాటి జీవన విధానాన్ని అందంగా ఆవిష్కరించిన మణిముకురాలు.

గాథా సప్తశతి క్రీ॥శ॥ ఒకటప శతాబ్దానికి చెందింది. అంటే రమారమి రెండువేల యొండ్లన్నాటి మన పూర్వుల ఆలోచనలు, ఉంపాలు, మానవ సంబంధాలు, కుటుంబ జీవనం, ప్రకృతి ఆరాధన, శృంగార జీవితం ఎంతో సున్నితంగా, సుకుమారంగా, ఆశ్రంగా, అర్థవంతంగా, నర్మగర్జుంగా వ్యక్తంచేసిన గాథలవి.

గాథ అంటే పాడుకోవడానికి అనువైన కవిత. ఈనాటి గేయం వందిటి. కానీ, అది పద్యం. రెండు దీర్ఘ పాదాలు లేదా నాలుగు పాదాలు కల్పిన లయానుగుణమైన రచన. తెలుగు పద్యం కూడా ప్రారంభ దశలో ద్విపద, తరువోజ, రగడ, తదాదిగా గల గేయ స్వర్పతోనే సాగిందనేది అందరికీ తెలిసిన సంగతి. అల్పాక్షరాల్లో అనల్పార్థభావ ప్రకటనకు సంకేతం గాథ.

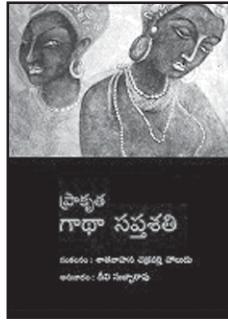
తెలంగాణలోని అస్కు/అస్కుకు/అశ్కుకు రాజ్యం (నిజమాబాద్, అదిలాబాద్, కరీంనగర్, వరంగల్, ఖమ్మం ప్రాంతాల్లో విస్తరిల్చింది) కోటిలింగాల (కరీంనగర్) రాజుధానిగా హోలుడు క్రీ.శ. 60 ప్రాంతం) పాలించినాడన్నది చారిత్రక ప్రామాణికం. సాహితీప్రియుడు, స్వర్యంగా కవి అయిన హోలుడు తనకాలంలోనే ప్రాకృత భాష అంటే ప్రజల భాషలోని అపురూపమైన 700 గాథలు 384 మంది కవులు, కవయిత్రుల రచనలు. అందులో అత్యధిక గాథలు హోల చక్రవర్తి రచించినవే.

అత్యంత సుందర సుధామధుర పేశలమైన ఈ గాథలను తదనంతర కాలంలో పునరుద్ధరించిన వాళ్ళు, ప్రచారం చేసిన వాళ్ళు కరువైపోవడం ఇక్కడి ప్రజల దురద్యమైగాని వేరు కాదు. అందుకు రాజకీయ కారణాలు ఒక్కటి, జీవిక కోసం, ఉనికి కోసం పోరాడే జాతిగా మనం మారిపోవడం మరొక కారణం కావచ్చు. ఈ సుమారు వేయి సంవత్సరాలకు సాహితీ ప్రియుడైన భోజరాజు గాథా సారస్వతాన్ని ఉద్దరించే ప్రయత్నం చేసినాడు. భోజను సరస్వతీ కంఠాభరణము, శృంగార ప్రకాశము-ప్రాకృత గాథలకు

నిధులవంటిచి. ఆ తర్వాత 15వ శతాబ్దంలో కొండపీటి ప్రభువైన కోమటి. వేమభూపాలుడు గాథా సప్తశతిని వెలువరించినాడు. ఇంచుమిముచు అదే సమయంలో శ్రీనాథుడు సూసుగు మీసౌల సూత్ర యోవనంలోనే గాథా సప్తశతిని తెనుగించినానని ప్రాసుకున్నాడు. ఆయన తెలుగు గాథలు అలభ్యం. కేవలం 3 మాత్రమే దొరికినాయి. అందులో ఒకటి కుమార సంభవంలోనూ, రెండు శ్రీదాఖిరామంలోనూ ఉన్నట్లు పరిశోధకులు గుర్తించినారు. వీటి ప్రాచీన ప్రతులను జర్నల్ దేశానికి చెందిన పీబర్ పండితుడు గ్రహించి 19వ శతాబ్దం(1881)లో ప్రకటించినాడు.

20వ శతాబ్దంలో తెలుగులో ఈ ప్రయత్నం చేసినవాళ్ళు కొండరున్నారు. మొదట అంధ్ర విశ్వకళా పరిషత్తు వాళ్ళు 100 గాథలను గాథా సప్తశతిసారం అనే పేరుతో ప్రకటించినారు. రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మగారి గాథా సప్తశతిసారం బహుళ ప్రాచుర్యం పొందింది. తర్వాత దీవి సుబ్బారావు గారు, సరాల రామారెడ్డిగారు, ఇటీవలి కాలంలో డా. కోడూరు ప్రభాకర రెడ్డిగారు ఈ ప్రయత్నం గావించిన వాళ్ళలో ఉన్నారు. వీళ్ళంతా తెలంగాణ వాళ్ళు కాదు. సాతవాహన/ శాలివాహనుల ఏలుబడిలో రాయలనేమ, ఆంధ్రప్రాంతాలు తర్వాత కొంత చేరినా, తెలంగాణ జీవన విధానాన్ని సంస్కరించిన వారసత్వ హక్కుగా కలిగిన ఈ ప్రాంత కవులు/ రచయితలు ఇంతవరకు ఈ ప్రయత్నానికి పూనుకొనకపోవడం (ఇది నా అవగాహనా లోపమైతే పారకులు సహ్యదయంతో మన్నించి, ఏతత్తుమాచారం అందజేసే నన్ను నేను సవరించుకోగలనని సవినయంగా ప్రకటిస్తున్నాను.) నా అద్యప్రమాది భావిస్తున్నాను.

సుమారు 2 సంాల క్రితం గాథాసప్తశతిలోని గాథల ఆధారంగా ఆనాటి మన జీవన విధానాన్ని ప్రతిభింబిస్తూ ఒక సవల రాయాలని సంకలించినాను. కారణాంతరాలవల్ల ఆ ప్రయత్నం అర్థాంతరంగా ఆగిపోయింది. రెండు నెలల క్రితం మాసీ పత్రికకు రాస్తున్న మన తెలంగాణ ప్రాచీణ కవుల కథలను 50మంది వరకూ (చివరి కథ దాశరథి కృష్ణమాచార్యులు) రచించి, అక్కడ ఆపేసి, కొత్త శీర్షిక గురించి ఆలోచిస్తున్నప్పుడు గాథా సప్తశతి 700 గాథలను ఆధునిక జీనవానికి అనుసంధానం చేస్తూ పరిచయం చేయాలనిపించింది. అందులో సృజనకు ప్రాథాన్యం ఎక్కువ. నిజానికి ఆ కాలంలో మన జీవనశైలి ఎట్లు ఉండేదో అచ్చుంగా గ్రహించాలంపే గాథల్లోనీ విషయం ఆధారంగా ఆనాటి పరిస్థితులను ప్రతిభింబిస్తూ కథను రాయడం. ఆ ప్రయత్నం మన ‘దక్కన్’ ద్వారా నెరవేర్చే అవకాశం చిక్కడం అద్యప్రమాది భావిస్తున్నాను. మాసపత్రిక కావడం వల్ల ఒకటి రెండింటికి మించి కథలు అందిస్తే బాగుంటుందని యోజన. కాలం/ పారకుల

భాష-భాషా శాస్త్రం-వ్యాకరణం

మానవ విజ్ఞాన సంపద విస్మృతమైనది. ఈ విస్మృత సంపదలో భాష అతి ప్రాధాన్యత గలది. ఇది వ్యవహారంలో పరిమితిగలదైనా సృజనాత్మకమైనది. సంక్లిష్టమైనది. అపరిమితమైనది. మనవ సమాజంలోని ప్రతి వ్యక్తి సామాజిక, సాంస్కృతిక, మేధావర పొర్చులలో జీర్ణించుకుపోయిన ఈ భాషలోనే మనం ఆలోచిస్తాం. మాట్లాడుతాం. ప్రత్యేకిస్తాం, ఆజ్ఞాపిస్తాం. సిద్ధాంతికరిస్తాం. హామీలిస్తాం. అపహస్యం చేస్తాం. గౌరవిస్తాం. హాస్యమాడుతాం. విధేయత కనబరుస్తాం. అవిధేయతలనూ ప్రకటిస్తాం. సంబంధాలు పెంచుకుంటాం. సంబంధాలు తెంచుకుంటాం. కోపం తెప్పిస్తాం. ప్రశాంతతనూ సమకూరుస్తాం. ఈ విధంగా మానవ జీవితంతో విడదీయరానిదై కూడా, గుడ్డ, ఇల్లు వలె ఒక కనీసావసర వస్తువైంది. ఇది మనకు అహారపానీయాలవంటిదని ప్రాజ్ఞలు చెప్పారు.

మానవుడు భాషను నేర్చుకోవడమనేది ఒక గమనార్థమైన, ప్రత్యేకంగా ప్రస్తావించడగిన దృగ్విషయం. (Phenomenon). భాష ప్రతి నేర్చుకోనే ప్రక్రియలో సాధనంగానూ, సాధ్యం (Means nad Product) గా గుర్తింపుపొందింది. శిశువు ఏడాడి వయస్సులోనే ఒకటీ అరా మాటలు ఉచ్చరించడం చేసినా రెండో ఏడాడి నుండి నాల్గేండ్ల వయస్సుకు చేరేసరకి తన భావాలను, అభిప్రాయాలను ఎదుటివారికి స్ఫురంగా నివేదించగల్లుతాడని ప్రవంచవ్యాప్తంగా భాషావేత్తలు అభిప్రాయపడుతున్నారు. ఈ ప్రాయంలోనే శిశువు తన మట్టుపక్కలవారినుండి వినడం, వినిన అంశాలను అవగతం చేసుకోవడం, అన్ని నవ్వాధానాలకు భాషణరూపంలో (శబ్దాల రూపంలో) చెప్పడం చేస్తారు. ఈ భాషణం కూడా అసంక్లిష్టంగా (Spontaneously). సద్యస్నురణ (Instantaneous) తోనే జరుగుతుండని ఇందుకు ఏమాత్రమూ శిశువు ప్రత్యేకంగా ప్రయత్నించడని కూడా భాషావిచులు అభిప్రాయపడుతున్నారు. అంటే తాను మాట్లాడటానికి ప్రత్యేకంగా ఏ ప్రయత్నమూ చేయడని అర్థం. మన భారతీయుల దృష్టిలో ఈ భాషనక్కి జన్మత: దైవికంగానే శిశువుకు అబ్బుతుంది. అయితే శిశువును ఎవరైనా ‘నీవెలా మాట్లాడుతున్నావు’ ‘నీకి పడజాలం ఎలా సాంతమైంది?’ ‘ఇందుకు ఏమైనా ప్రయత్నం చేశావా?’ అన్న ప్రత్యుత్తము అడిగితే తనకేమీ తెలియదని, సమాధానమిస్తాడు. అంటే తనలో అంతర్గత తంగా జరిగే మనోక్రియ, శారీరక క్రియలకు సంబంధించిన సమాచారం శిశువుకు ఏమాత్రం

పార శాలకు వచ్చేనాటికే తన అవసరాలను, అభిప్రాయాలను స్ఫురంగా చెప్పగల్గిన సామర్థ్యం ఉన్నపుటీకీ తన భాషావసరాలలో మరింత మెరుగైన సామర్థ్యాలను - ఓవిధంగా ఉన్నతస్థాయి సామర్థ్యాలను సంపాదించాలన్న ఉద్దేశంతో విద్యార్థి (శిశువు) ఉపాధ్యాయులను తమవద్దకు విద్యాభ్యాసం కోసం వచ్చిన పిల్లలకు పారశాలకు రాతపూర్వం తెలిసిన, అలవడిన భాషారూపం ప్రాతిపదికగా బోధన చేయుట ప్రారంభిస్తారు.

పిల్లలకు అంతవరకు అలవడిన భాష అనియతంగా లభ్యమైనా పారశాలలో నియతంగా నేర్చుకోవడం ప్రారంభిస్తారు. ఈ నేర్చుకోవడం మరింత మెరుగైన, వ్యవస్థికృత ఆలోచనలను పెంపాందించు కొనుటకోసమని భావించాలి. అందువల్ల విషయపరంగానూ, భాషపరంగానూ పిల్లలు కొత్త ప్రపంచంలోకి అడుగుడుతారు. ఈ ప్రపంచమనే పారశాలలో పిల్లల అలోచనలు కొత్త చివరులు తొడుక్కుంటాయి. పరిమిత వ్యవహారం నుండి భాష ప్రత్యేక వ్యవహారం కై అడుగులు వేస్తుంది. పారశాలకు రాకపూర్వం కేవలం వినడం, మాట్లాడటం మాత్రమే తెల్పిన విద్యార్థులు చదువుల, రాయట, నేర్చుకోవడం ప్రారంభిస్తారు. ఇందుకు తమ శ్రవణ నైపుణ్యాన్ని, భాషణ నైపుణ్యాన్ని వెరుగు పెట్టుకుంటారు. భాషాభ్యాసంలో భాగంగా భాషా ధ్వనులు, అక్షరాలు, పదాలు, జాతీయాలు, వాక్యాలను గురించి తెలుసు కొంటాడు. వాటిపై సాధికారతను పెంపాందించుకొని సందర్భాన్ని విత్తించా, అలవోకగా భాషాంచుట, రాయట ప్రారంభిస్తాడు. అభ్యసమ వైపుణ్యాన్ని సుసంపన్నం చేసుకొంటాడు. అయితే ఈ స్థాయిని చేరుకోవడానికి చాలా సమయం అవసరమవుతుంది.

ఇలా ఇంటివద్ద, పరిసరాలలో భాషను కొంతనేర్చి ఆ తర్వాత పారశాలలో నియతంగా కొంతకాలం భాషను అభ్యసించి మాలికమైన శ్రవణ, భాషణ, పరస, లేఖన నైపుణ్యాలలో కొంత సామర్థ్యాన్ని సాధించి, భాషారంగంలో మరింత కృషి చేసి భాషా మాలికతత్వాలను అన్వేషించాలని భావించిన విద్యార్థులకు భాషాశాస్త్రం నేనున్నాను,

నన్న అధ్యయనం చేయండి ఆని వారిని ఆప్యాయంగా అక్కస్త చేర్చుకుంటుంది. ఈ నేపథ్యంతో భాషాశాస్త్రం గురించి కొంత తెలుసుకుండా!

భాషా శాస్త్రం - అవిర్భావం:

అది ప్రాచీన కాలం. ప్రపంచానికి సంస్కృతం, లాటిన్, గ్రెక్ వంచి భాషలున్నాయని మాత్రమే తెలిసిన కాలం. ఆయా భాషావేదులు తమకు అవి దైవమిచ్చిన భాషలని విశ్వసించే కాలం. ఆ భాషలు తప్ప మరే భాషలూ లేవని నమ్మిన కాలం. అయితే కాలం మారుతుంది. ప్రపంచ దేశాల మధ్య దూరం తరిగింది. ప్రయాణ సాధనాలు అందుబాటులోకి వచ్చాయి. అన్ని రంగాల్లోనూ అన్వేషించాలన్న తపన అంకురించుట ప్రారంభమైనది. వ్యాపారం మిషన్సీలనో, మరే కారణంతోనే పొశ్చాత్య దేశాలవారు ప్రపంచం పర్యాటించడం ప్రారంభించారు. ఆయా ప్రాంతాల్లోనివారు మాటల్లాడే భాషలతో పరిచయం పెంచుకున్నారు. ఆ భాషలు తమ భాషలకన్నా ఖిస్కుగా ఉన్నాయని గుర్తించారు. ఈ గుర్తింపే వారికి ఆయా భాషల అధ్యయనం ఎడ, ఆ భాషలను తమ భాషలతో పోల్చడం ఎడ ఆసక్తిని పెంచింది. తత్తులితంగా భాషాతత్వం, భాషా శాస్త్రాలకు పురుదుపోత జరిగింది.

పొశ్చాత్య పండితులు కొందరు ఆసియా ఖండంలోని అత్యంత ప్రాచీన భాష - భారతీయ భాష - సంస్కృతాన్ని నేర్చుకోవడం ప్రారంభించారు. వారికి సంస్కృతమూ, అంగ్రం తెల్పిన మన దేశపు పండితులు సాయం చేశారు. వారి భాషను సంస్కృతంతో పోలుస్తూ తులనాత్మక అధ్యయనాలు చేయట ప్రారంభించారు. ఈ క్రమంలోనే భాషల మధ్యగల సారూప్య భేదాలను, నిర్మాణ భేదాలు కనుగొన్నారు. ఈ అంశాలకై మరింత అధ్యయనం చేయడానికి సంస్కృతం కట్టారు. ఈ ఫలితంగా ఆధ్యాత్మిక భాషా శాస్త్రం అవిర్భవించింది.

ఫెర్డినాండ్ డెసన్యూర్ అనుపేరుగల భాషా శాస్త్రవేత్త మొదటగా భాషల మధ్య (కొన్నిలే) జన్మితి: సంబంధముంటుందని, ఇలా జన్మ సంబంధమున్న భాషల్లో సూత్రబద్ధంగా మార్పు వస్తుందని, గ్రహించిన వారిలో మొదటివాడు. ఈయన భాషలో వర్ణనాత్మక శాస్త్ర పరిశోధన ప్రారంభమైంది. ఈ క్రమంలోనే వర్ణనాత్మక భాషా శాస్త్రం, చారిత్రక భాషా శాస్త్రం, తులనాత్మక భాషా శాస్త్రం అను మూడు శాఖలుగా భాషాశాస్త్రం అభివృద్ధి చెందడం ప్రారంభమైంది.

ఈ విధంగా భాషా శాస్త్రాన్ని అధ్యయనం చేసేవారు అన్ని భాషలనూ సమర్థమైనవనే భావిస్తారు. ఆయా సమాజాల్లోని విశ్వాసాలు, ఆచార వ్యవహార సంప్రదాయాలు వ్యక్తం చేయడానికి ఆ సమాజంలోని వారుపయోగించే భాష సరిపోతుంది. అందువల్ల భాషాశాస్త్రవేత్తలు అన్ని భాషలనూ సమానంగానే చూస్తారు. ఓ భాష

ఒకరికి మిన్నుకాదు. మరో భాషవారికి తక్కువ కాదు.

భాషా శాస్త్రభేదాల్లో ఒకటైన చారిత్రక భాషా శాస్త్రం ప్రాచీనకాలం నుండి అత్యాధునిక కాలం వరకూ వచ్చిన మార్పుల్ని అధ్యయనం చేస్తే, తులనాత్మక భాషాశాస్త్రం ఒక భాషని సోదర భాషలతో పోల్చి వాటి మధ్య ఉంటే సాధ్యశిథిదాలను వివరిస్తుంది. ఇక వర్ణనాత్మక వ్యాకరణం భాషా చారిత్రకతన భాషల మధ్య సాధ్యశిథిదాలను అంతగా పట్టించుకోకుండా కేవలం ఒక కాలంలోని భాషా నిర్మాణాన్ని వర్ణించేయత్తుం చేస్తుంది. ఇందుకు ఆయా కాలాల్లో లభిస్తున్న రచనలను, ఉడా: కావ్యాలు, సాసనాలను ఆధారంగా గ్రహిస్తుంది. ఈ వర్ణనాత్మక వ్యాకరణం ఇతర రెండింటిపై కొంత ఆధారపడినా తర్వస్పహితంగా, సహజంగా పారకుడికి సంబోధకంగా ఉంటుంది.

భాషా శాస్త్రం-వ్యాకరణం:

వ్యాకరణం ఓ విధంగా ఒక కాలపు భాషలోని వర్ణ నిర్మాణం, పద నిర్మాణం, వాక్య నిర్మాణాల్లోని నియమాలను తెలిపే భాషాశాస్త్ర భాగం. ఓ రకంగా మొదట ఇది వర్ణనాత్మకంగా పరిధివిల్హినా తర్వస్పతి

కాలంలో తులనాత్మక వ్యాకరణాలు, చారిత్రక వ్యాకరణాలు కూడా ప్రచారంలోకి వచ్చాయి. సంస్కృత భాషలో 'వ్యాక్రియంతే శబ్దా': అనేన ఇతి వ్యాకరణ "అని వ్యాకరణం అన్న పదానికి వ్యత్పత్తి. అంటే శబ్దాలను 'ప్రకృతి, ప్రత్యుధం' అను రెండంశాలుగా విభజిస్తుందని అర్థం. అంటే వ్యాకరణం కేవలం పద నిర్మాణాన్ని మాత్రమే వర్ణిస్తుందని కాదు. ఇది వ్యాక్య నిర్మాణాన్ని కూడా వర్ణిస్తుంది. ఇందుకు సంస్కృత వ్యాకరణాలలోనే ప్రాతిపదికలు నిర్మించబడ్డాయి.

సంస్కృత భాషలో వ్యాకరణంపై చాలా గ్రంథాలు ఉన్నాయి. వాటిలో పాణిని రాసిన వ్యాకరణం బహుళశిథిగంలో ఉంది. ఈ వ్యాకరణం సూత్రాల రూపంలోనూ, చిరు సూక్తులు (Aphorisms) రూపంలోనూ ఉంటుంది. పాణిని కూర్చిన వ్యాకరణ సూత్రాలకు పదరుచి 'వార్తికాలు' రాశాడు. పతంజలి భాష్యం రాశాడు. ఈ భాషాశిథికే మరోపేరు వ్యాఖ్య. ఈ మూడున్నా అంటే పాణిని రాసిన వ్యాకరణం, పరరుచి రాసిన వార్తికం, పతంజలి రాసిన (మహా)భాష్యం (వ్యాఖ్య) మన భారతీయ భాషలలో మొదటపనదగిన వ్యాకరణ గ్రంథాలు.

ఒత్తే ఈ వ్యాకరణ శాస్త్రానికి, ఇతర శాస్త్రాలకు భేదం ఉంది. ఇతర శాస్త్రాలు కూడా సూత్రాల్లోనే ఉన్న వాటికి వచ్చిన భాష్యం వ్యాకరణం కన్నా ప్రాధాన్యతగలవి. అయితే వ్యాకరణంలో వార్తికాలు లేదా విష్ణుత వ్యాఖ్యానంతో కూడిన భాషాశిథికి విశేష ప్రాధాన్యత ఉంది. సూత్రాలు కేవలం సూచనప్రాయంగా విషయాన్ని ప్రస్తావించేవే. ఈ సూచనలను వివరించే, విస్తరించి వ్యాఖ్యానించే వ్యాకరణ భాషాశిథి

పొశ్చాత్య పండితులు కొందరు ఆసియా ఖండంలోని అత్యంత ప్రాచీన భాష - భారతీయ భాష - సంస్కృతాన్ని నేర్చుకోవడం ప్రారంభించారు. వారికి సంస్కృతమూ, అంగ్రం తెల్పిన మన దేశపు పండితులు సాయం చేశారు. వారి భాషను సంస్కృతంతో పోలుస్తూ తులనాత్మక అధ్యయనాలు చేయట ప్రారంభించారు. ఈ క్రమంలోనే భాషల మధ్యగల సారూప్య భేదాలను, నిర్మాణ భేదాలు కనుగొన్నారు. ఈ అంశాలకై మరింత అధ్యయనం చేయడానికి సంస్కృతం కట్టారు. ఈ ఫలితంగా ఆధ్యాత్మిక భాషా శాస్త్రం అవిర్భవించింది.

పెర్ఫినాండ్ డెసన్యూర్ అనుపేరుగల భాషా శాస్త్రవేత్త మొదటగా భాషల మధ్య (కొన్నిలే) జన్మితి: సంబంధముంటుందని, ఇలా జన్మ సంబంధమున్న భాషల్లో సూత్రబద్ధంగా మార్పు వస్తుందని, గ్రహించిన వారిలో మొదటివాడు. ఈయన భాషలో వర్ణనాత్మక శాస్త్ర పరిశోధన ప్రారంభమైంది. ఈ క్రమంలోనే వర్ణనాత్మక భాషా శాస్త్రం, చారిత్రక భాషా శాస్త్రం, తులనాత్మక భాషా శాస్త్రం అను మూడు శాఖలుగా భాషాశాస్త్రం అభివృద్ధి చెందడం ప్రారంభమైంది.

‘మహోభాష్యం’ అని అంటారు.

మన ప్రాచీనులు శివుడు తాండవం చేస్తున్న కాలంలో ఆతడి చేతిలోని ‘ధమరు’ నుండి పదునాల్చు (సూత్రాలు) ధ్వనులు వెలువడ్డాయని, వాటి ఆధారంగానే వ్యాకరణ సూత్రాలు రచన సాగిందని విశ్వసిస్తారు. ఈ పదునాల్చు ధ్వనులే ‘మహేశ్వర సూత్రాలు’ అను పేరుతో ప్రచారంలో ఉన్నాయి.

మహా శివుడికి చంద్రశేఖరుడు, ఇందు శేఖరుడు, చంద్రవంతనుడు అను పేర్లు కూడా ఉన్నాయి. అయిన తన జటాజాటం (తలపై చంద్రవంకను ధరించారు. ఈ కారణమగానే కావచ్చు ‘శబ్దేందు శేఖరము’ ‘పరిభ్రాషీందు శేఖరము’ అను రెండు సంస్కృత వ్యాకరణ గ్రంథాలు వచ్చాయి. ఈ గ్రంథాలను ఆమూలాగ్రం అధ్యయనం చేసిన వారిని ‘శేఖరాంతులు’ అని ప్రాచీన కాలంలో వ్యవహారించేవారని ప్రాచీన సాహిత్యం చెప్పోంది.

పాచిని, పతంజలి, వరరుచులతోబాటు భర్తపరి సంస్కృతంలో రాసిన ‘వ్యాక్షపదీయం’ కూడా ప్రముఖ వ్యాకరణ గ్రంథమే. అంతేగాదు ఈ వ్యాకరణాలు తొమ్మిది ఉన్నాయని, వీటిని ఆపోశన పట్టిన మానుమంతుడు (రామాయణ కాలం) నవ వ్యాకరణ వండితుడని, ఈ వ్యాకరణాలన్నిటిని ఆయన సూర్య భగవానుడి నుండి అభ్యసించాడని మనవారి విశ్వసం. అంతేగాదు ‘ఇంద్రుడు’ రాసిన ఒక వ్యాకరణం తమిళంలో ప్రసిద్ధ వైన తొల్లాప్పియమ్’ కు ఆధారమని కూడా ప్రాచీనులు విశ్వసిస్తారు.

అఱుతే ఈనాచి వ్యవహారంలో వ్యాకరణం అను మాట ‘అప్రయత్నంగానే మొదట నేర్చుకున్న భాషా రూపంలది నిర్మితమైన విధానిచ్చి, ఈ నిర్మాణాన్ని వివరించే గ్రంథమని’ భాషను పదుగురికి తలిసేట్లు ప్రామాణికంగా రాయడానికి, మాట్లాడటానికి ఉపకరించే గ్రంథమని చెప్పుకుంటున్నారు.

ఈ దృష్ట్యా వ్యాకరణం అనేది భాషా వ్యవహార నియమావళి అని చెప్పువచ్చు. అయితే భాషను నేర్చుకొనే వారందరూ ఈ నియమావళిని మొదటగా అభ్యసించాలా అన్న ప్రత్యు కూడా ఉదయించవచ్చు. పారశాల విద్యాగ్రంథం నియత అక్షరజ్ఞానం లేనివారు కూడా ఏమాత్రం దోషం లేకుండా తమ ఆలోచనలను, అభ్యప్రాయాలతో పంచుకుంటున్న విషయం మనం ఎరిగినదే. భాషను నేర్చుకోవడానికి వ్యాకరణ పరిజ్ఞానం అవసరం లేదని ఈ భాషన చెప్పోంది. ఛోమ్సీన్స్కు కూడా భాషా వ్యవహార నియమావళి వ్యక్తి పుట్టుకతోనే అలవడుతుందని, శిశువు పుట్టగానే ధ్వని చేయడం, ఆ తర్వాత కొన్ని రోజులకు పొల్లు మాటలు ఉచ్చరించడం- ఎదిగిన కొలదీ సంపూర్ణ వాక్యాల్లోనే అభ్యప్రాయాలను, ఆలోచనలను వ్యక్తం

చేయ సామర్థ్యం కల్గియుదటం ఆనేవి సహజంగా అలవాలైన వ్యాకరణంగా భావించాలి. అంటే మొదట భాష పుట్టి, ఆ తర్వాత నియమావళి ఏర్పడింది అని చెప్పువచ్చు.

ఇక తెలుగు భాషకు వ్యాకరణాలు ఐదు విధాలుగా ఉన్నాయని ఆచార్య గంటి జోగి సోమయాజి తమ అంధ్ర భాషా వికాసంలో పేర్కొన్నారు. వారిననుసరించి సంస్కృతంలో జ్లోకం లేదా సూత్ర రూపంలో రాసి వాటిని తెలుగులో వచ్చ రూపంలోనే, పద్య రూపంలో వివరణలు రాసినవి మొదటిజాతి (రకం) అని, ఘండస్య లేదా ఇతర అంశాలతో కలిపి లేదా వేరుగా తెలుగు పద్య రూపంలోనున్నవి రెండో జాతివియని, ఈ సూత్రాలు, వ్యాఖ్యానంలో తెలుగు వచన రూపంలో రాసినవి మూడో జాతివియని, అంగ్రంలో అంగ్రీయుల కొరకు అంగ్ర్భాషా ప్రణాళిక కనుగుణంగా తెలుగులో రాసిన వ్యాకరణాలు నాల్గో జాతివియని, ఇతర ద్రావిడ భాషల జీవన సంపదను తేడుచేసుకొని కాలక్రమ రూప పరిణామాలను తెలిపే ప్రణాళిక గలవి ఐదో జాతి వ్యాకరణ గ్రంథాలని భాషావిదుల అభ్యప్రాయం.

ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణి (నన్నయ) వంటివి మొదటి జాతి వ్యాకరణాలైతే ఆంధ్ర భాషాభాషణము (పోతన) వంటివి రెండో జాతికి చెందినవి. మూడో జాతికి చెందిన వ్యాకరణ గ్రంథాల్లో బాల వ్యాకరణం (చిన్నయసూరి) ప్రోఢ వ్యాకరణం (బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులు) వంటివి, నాల్గో జాతిలో కాంచెల్, పి.పి.ప్రోన్ కూర్చీన వ్యాకరణాలను చెప్పుకోవచ్చు.

దృష్టిలోనే రాయబడినట్లు సోమయాజి అభ్యప్రాయపడ్డారు.

నిర్మాణ వైవిధ్యం, ఉత్సాధన శక్తి, శబ్దార్థ సంబంధకృతిమత, పక్కశోభవిపరిణామం, ప్రత్యేకత అను లక్షణాలు ప్రయోజన కారులని చెప్పారు. నిత్యకర్మానుష్ణోనాలవలేనే వ్యాకరణం కూడా అధ్యయనం చేస్తే బహుళ ప్రయోజనాలను కల్గించి భాషపై సాధికారతను పెంపొందిస్తుందని పతంజలి వంటి మహా భాష్యకర్తలు భావించారు. వారిననుసరించి రక్ష, ఊహ, ఆగమము, లఘువు, అసందేహము అను ఐదు వ్యాకరణం అధ్యయనశీలరకు కల్గించే ప్రయోజనాలు, వీటిలో ‘రక్ష’ అనేది వేద సంరక్షణకుద్దేశించినది. వేదార్థమనెరిగి వేద మంత్రాలనుచూరించుట -సదుచ్ఛారణ- దోషరహిత ఉచ్ఛారణ మొదట ప్రయోజనం. రెండో ప్రయోజనం వేద మంత్రాలలోని పదాలు

పరిభ్రమ సూచించే లింగం, వచనం, విభక్తులు జ్ఞానం. ఇక మూడో ప్రయోజనం షట్టాప్రొలలో ఒక శాస్త్రాన్ని అధ్యయనం చేసిన ప్రయోజనం. సాధు శబ్దాలేవో, అసాధు శబ్దాలేవో-వాటిలో ఇమిడియస్ శాస్త్రియ ప్రక్రియలు ఏదో గ్రహించడం. దీన్నే 'లఘువు' అంటారు. ఇక నాల్గో ప్రయోజనం సందేహం కల్గుండుట. అంటే అధ్యయనంలో సందేహసికి తావులేకుండుట. దీనిని అసందేహం అంటారు. ఈ ఐదు ప్రయోజనాలు కూడా పేర్కొన్నాడు. అవి దిగువ విధంగా ఉన్నాయి.

- అపశబ్దప్రయాగంతో పరాభవం చెందకుండుట
- స్వరవర్ణ దుష్ట శబ్దములను ప్రయోగించకుండుట
- అధ్యయనము శృంగార, మరియు అనర్థము కాకుండుట
- సుశబ్ద ప్రయాగంవలన ఉన్నతిని పొందుట
- నమస్కరించిన శిష్మలను మరో విధంగా భావింపకుండుట
- విభక్తి జ్ఞానమును సంపూర్ణంగా ఉన్నతిని పొందుట
- సకల పదాల జ్ఞానం పొందుట మున్నగునవి.

వ్యాకరణ శాస్త్రం శబ్ద ప్రధానమైనది. ఈ శబ్దాల రూపాలను, వాటి జ్ఞానాన్ని అధ్యయనశీలిని కలిగించేదే వ్యాకరణం. అందువల్లే

'అవ్యాకరణమధీతం, భిన్నద్విణ్ణుతరంగిణితరణమ్!

భేషజ మపథ్యయుక్తం త్రయమిదమక్తతం పరం పక్షతమ్'

అను శ్లోకం ఒకటుంది. అంటే వ్యాకరణం లేకుండా భాషను నేర్చుకోవడం, చిల్లులుపడిన పుట్టిలో నదిని దాటడం (వంటిది), అట్టే పథ్యం చేయకుండా బౌపథాన్ని నేవించడం (వంటిది). ఈ మూడు పూర్ణ చర్యలు, వ్యాకరణాలే అని ఈ శ్లోక తాత్పర్యం. దీన్నిబట్టి భాషాధ్యయనంలో వ్యాకరణానికి ఎంత ప్రాధాన్యత ఉందో తెలుస్తుంది.

అయితే కేవలం నిత్య వ్యవహారానికి వ్యాకరణాధ్యయనం అంతగా అవసరం లేదని భావించినా ప్రత్యేక వ్యవహారానికి, విశ్లేష వ్యవహారానికి, భాషపై పట్టు (సాధికారత) అవసరం. ఇందుకు తప్పనిసరిగా వ్యాకరణాధ్యయనం చేయాలి.

అయితే ఇటీవలి కాలంలో పొరశాలలు, కళాశాలల్లో వ్యాకరణ భోధన నామమాత్రంగానే సాగుతుందన్న మాట భాషా ప్రియులందరికి తెలుసు. అంతేగాదు ఆనోటా ఈనోటా వింటూనే ఉన్నాం. ఏవో నాల్గు సంధులు, నాలుగు సమాసాలు నేరిస్తే వ్యాకరణం నేర్చినట్టే అన్న భ్రమల నుండి దూరం కావాలి. ఇందుకు వ్యాకరణాన్ని కూలంకుషంగా అధ్యయనం చేయాలి. ఆ దిశలో మనమంతా ప్రయత్నిద్దాం. మంచి భాషను రక్షించుకుండాం.

-దా॥ దహగాం సాంబమూర్తి

m : 9440171746

e : sambamurthy.dahagam@gmail.com

సుకవితా....

నాకింత కవిత్వం పెట్టిండి బాబూ
అక్కరాలతో పొట్ట నింపుకుంటాను
కవిత్వం కోసం గుండె వాచిన వాణ్ణి
కవుల కలాల ముందు కళ్ళు చాచిన వాణ్ణి
అజీర్ణమయ్య అస్పష్టాన్నమే తప్ప
నాలుగు మంచి మెతుకుల్లాంటి
వాక్కాలు నోచుకోని వాణ్ణి
పోటో పద్మమో
నా దోసిట్లో గుమ్మలించండి
ఒక అనుభూతి కాలం మీకు రుణపడిపోతాను
భుద్ధాదాతర్ష శబ్దాలను మోస్తూ
అతాంతి శిఖరాలనెక్కుతున్న వాణ్ణి
సంక్లిష్ట హాస్తాల మధ్య ఎలాస్టిక్ లా సాగుతున్న వాణ్ణి
నాకో స్నేచ్ఛాయుత
అక్కర ప్రపంచాస్తి నిల్చించండి
నా కలల రెటీనా మట్టు
సాయుధపు రెపులై నిలబడండి
ఈ సువిశాల లోకం ముందు
నస్తి కవిత్వంగా ఆవిష్కరించండి
విడ్పులూ పడిగాడ్పులూ లేని
స్వప్తులోక సింపోనం పై నస్తి కూచోనివ్వండి
ఈ స్మృతిలో శాస్త్ర పీల్చుకోలేకపోతున్న
అసహనాన్ని భష్టుపటలం చేసే
స్వాక్షీయర్ బాంబు కవిత్వం
నేను బాంబు ధారిని కాదల్చుకున్న
నాకు కనెక్షన్ లిప్పండి
నేను ముక్కలు ముక్కలుగా విలగేలోగా
నస్తిసాల కవిత్వాన్ని చూడసేయండి
అక్కర గర్భంలో పునరపి జననం అయ్యేంత పరకూ
నస్తి సానపట్టండి
నా జీవితం పిల్లలంగేవిపై
జ్యోతిష స్వరం తుతి పెట్టండి

మనకెందుకులే...

వీ బన్స్టాపులో చూసిన కిట్టిరిసిన జనం. అసలు ఇంధుల్ల మనమంగలున్నారా! అందరు రోడ్డ మీదకే వచ్చారా! అని అనుమానమొస్తుంది. అందరి పరుగు బన్ కోసం కాదేమాననిపిస్తోంది. డబ్బు కోసమేమాననిపిస్తోంది. డబ్బున్నోళ్ల లేనోళ్ల అందరిది పరుగే. తేడా తెలిసేదెలా? లేని వాళ్ల బ్రతుకుదెరువు కోసం, ఉన్నవాళ్ల ఇంకా సంపాదించడం కోసం. పరుగు మాత్రం కామన్.

కావల్సిన దాని కంటే ఎంత ఎక్కువ సంపాదిస్తే వీళ్లకు తృప్తి లభిస్తుందో ఏమా. ఎంత సంపాదించిన మూడు పూటల తిండికి గదా! క్వాలిటీలో తేడా వుండవచ్చ. క్వాంటిటీలో తేడా పెద్దగా వుండదు. వీళ్లందరిని మూడు పూటలు తిండి దొరకని వాళ్లందామా? తప్పు తప్పు. కానే కాదు ఖచ్చితంగా తిండి దొరకని వాళ్ల అనలేం. వాళ్లంతే. మర మనములు. వాళ్ల బురలన్నింటిలో సాఫ్ట్వేర్ అలాగే ఇన్స్టాల్ చేయబడింది.

వీక్ ఎండ్లలో పబ్లు, పెంచుటల్లు, పొరుగులు, సినిమాహోళ్లు, పొపింగ్ మాల్స్ పొజ్షపుల్.

వారాంతపు సెలవు కోసం వారమంతా ఎదురుచూస్తూ గడుపుతారు. దయా సాగర్ దంపతులు వీరిలో ఒకరు. ఈ మధ్యనే బన్ ప్రయాణాలు భరించలేక ఇన్స్టాల్మెంట్లో కొత్తకారు కొనుక్కున్నారు.

అనాడు శనివారం....

ఎన్నో రోజుల నుండి పనుల ఒత్తిడి వల్ల వాయిదా వేసుకొంటూ వస్తున్న కార్బూక్మం కార్బూరూపం దాల్చింది. అదేంటంటే సినిమాకెల్లి పెంచుటల్లో లంచ్ చేసుకొని ఎంజాయి చేయడం. ఈ రోజు సాధించుచోగల్లారు. కాదు కోరిక తీర్చుకోగల్లారు. నచ్చిన ధియేటల్లో నచ్చిన సినిమా చూసి, తాజ్ పెంచుటల్లో లంచ్ చేసుకొని, ఎండా కాలమప్పడంతో కారులో ఏ.సి అన్ చేసుకొని, కారు నల్ల అడ్డాలు మూసుకొని రయ్ రయ్ మనుసుకుంటూ విశాలమైన రోడ్డ మీద ఒయ్యారంగా కొద్ది దూరం ప్రయాణించి, పడ్డపూసాపంలో చిక్కుతన్నట్టు సిటి లోపల దూరింది కారు.

“ఏమండీ అక్కడేదో జరిగినట్టుంది. ఒకసారి కారు అపండి వెళ్లి

చూసోద్దాం” అని కోరింది.

“ఇది పైదరాబాద్ మీ పల్లెటూరు గాదు. రోజు ఇలాంటివి ఎన్నో జరుగుతూనె వుంటాయి. మనకు త్రోపలో ఎన్నో కలుస్తుంటాయి అన్నింటికి అపుకుంటు, చూసుకుంటుపోతే... ఇంటికి రేపటికి చేరుకుంటాం. మీ ఆడవాళ్లకు క్యారియాసిటి ఎక్కువ. సిటీలో అది పనికి రాదు. ఏముంటది. ఏదో ఆక్సిడెంటయ్యింటది. మనకెందుకులే?” అంటూ వేగం ఏ మాత్రం తగ్గకుండ రేడిమో పాటల సాండ్ పెంచి పట్టికును తప్పించుకుంటూ వెళ్లిపోయింది కారు.

X X X

ఇంటికి చేరుకొని పోర్ట్లోలో కారు పార్కింగ్ చేసి దోరు తెరువగానె, ఎండ తీవ్రత ఏంటో అర్థమైంది. గబ గబా తలుపు తెరిచి ఏ.సి అన్ చేసుకొని మధ్యాహ్నాం కుసుకుపుకుమించారు. చల్లగాలికి, కడుపునిండా పైసి ఆయల్ ఫుడ్ తిన్నందుకు హాయిగా నిద్ర పట్టింది.

సాయం కాలం మెలకువచ్చింది. ఇద్దరు ఒకరి తర్వాత ఒకరు ముఖాలు ప్రిప్స్గా కడుకొని, దయాసాగర్ డ్రాయింగ్ రూంలో టీవిలో కామెడి పోలు, మధ్య మధ్య క్రికెట్ సెల్చూరు చూస్తున్నాడు. భార్య కిచెన్లోకి వెళ్లి వేడి వేడి కాఫి తయారు చేసి రెండు అందమైన కప్పుల్లో తీసుకొచ్చి భర్త కాల్లు చాచి పెట్టుకొన్న టీపాయి మీద పెట్టి, భర్త వక్కున సోఫాలో ఆనుకొని కార్బున్నది. దయాసాగర్ ఒక కప్పు తీసి భార్యకందించి, తను కాఫీ సిప్ చేస్తు ఇద్దరు టీవి చూస్తున్నారు. కామెడి పోలోని దృశ్యాలకు కడుపుబ్బు నవ్వుకుంటున్నారు.

వేడి వేడి కాఫి, కావెడి పోలను ఆస్ట్రోదించుకుంటున్నారు. కొద్ది సేపు భార్య, కొద్ది సేపు భర్త రిమోట్ కంట్రోలర్ తీసుకొని ఎవరికి నచ్చిన ప్రొగ్రామ్ వాళ్ల పెడితే ఇంకొకరు సినియర్గా చూస్తున్నారు. ప్రొగ్రామ్ మధ్యలో అడ్డరైజ్ మెంట్ వచ్చినపుడు భాళీ కప్పులను కిచెన్లో పెట్టి వచ్చింది.

టీవిలో ఆ ప్రొగ్రాం, ఈ ప్రొగ్రాం చూస్తూ వాటి మీద అభిప్రాయాలను పంచుకుంటే... డిన్సర్ బైం వరకు కాలం గడ్డిపోయింది. చాలా రోజుల తర్వాత ఇంత సరదాగా గడ్డినందులకు చాలా సంతోషంగా వుంది. ఇంకా టీవిలోనే మునిగి పోయినారు. గోడ మీద బల్లి కిచ్ కిచ్చుస్తు అరుపు విని తల ఎత్తి చూసిన శ్రీమతి దయాసాగర్క గోడ గడియారంలో 8 గంటలు రాటిన విషయం తెలిసింది. వెంటనే లేచి తలుపు తెరిచి చూసింది. బయట చీకటి వడింది. టీవి చూడడం వల్ల బయట లైట్లు వెయ్యేలేదని గుర్తొచ్చి వెంటనే పొర్కోలో బల్లులను ఆన్ చేసింది. ఇంటి ముందు పొర్కోలో పార్క్ చేసిన కారుపై వడిన వెలుతురుకు కారు ధగ ధగ మెరుస్తున్నది.

ద్రాయింగ్ రూం తలుపు గడియపెట్టి కిచెన్లోకి వెళ్లింది.

దయసాగర్ మాత్రం అట్లానే టీ పాయ్ మీద రెండు కాళ్ల పెట్టి చేతిలో రిమోట్ తో చానల్లు మార్చుకుంటూ, మార్చుకుంటూ సోఫాలో వాలిపోయి ఏది హార్త్రిగా చూడడం లేదు. మధ్య మధ్య వచ్చే అడవైట్మెంట్స్ చికాకు పుట్టిస్తున్నాడు.

“ఈ అడవైట్మెంట్ లేని ప్రోగ్రాంలుడవా?” అని విసుక్కుంటున్నాడు.

భార్య కిచెన్లోనుండి “ఏమండి... వెళ్లి కాళ్ల చేతులు కడుక్కొని రండి డిస్ట్రో రది” అని కేక వేసింది.

రిమోట్ సోఫాలో వుంచి దైనింగ్ టేబుల్ పక్కన మూలకున్న వాష్ బేసిన్లో రెండు చేతులు ఒకదానితో ఒకటి లిక్ష్ణ్ సోప్ట్ తో రుద్ది కడుక్కొనచ్చి దైనింగ్ టేబుల్ మీద కాకుండా ద్రాయింగ్ రూంలో సోఫాలోనే కూర్చున్నాడు.

“ఏమండి అక్కడికి తీసుకరమ్మంటారా డిస్ట్రో” అని అణ్ణింది.

“అన్నట్టే గదా!” జవాబిచ్చిందు.

వేడి వేడి ఆహార పదార్థాలు అన్ని టీపాయ్ మీద పెట్టి వెళ్లి ఫ్రైజ్ లో నుండి చల్లని నీళ్ల సీసా, గ్లాస్ ల తీసుకొని టీపాయ్ పక్కన కింద పెట్టింది.

ఇద్దరు సోఫాలో పక్క పక్కన కూర్చుని ఎవరికి ఏది కావాలంటే వారు వేసుకొని టీవి చూస్తూ భోజనం అగరిస్తున్నారు. దయసాగర్ తింటుంటే స్పురం తప్పింది. గబుత్చున భార్య తినడం అపేసి సీసా మూత తీసి గ్లాస్ లో నీళ్లు పోసి “తాగండి” అని చేతికందించి, ఎడమ చేతో తలపై మెల్లగా నిమిరింది.

“ప్లెడు ప్లెడు. అయామ్ ఓకె. ధ్యాంక్యు. ఎవరో గుర్తు చేసుకొంటున్నట్టున్నారు”. అన్నాడు.

“ఇంకెవరండి. మన అబ్బాయె. ఈ పాటికి రావలిసహాదు, లేటియందని ఫోన్ చేద్దమనుకొనిపుంటాడు”. అంది సమయ స్వార్థితో.

“నిజంగా జ్యోతిశ్యం తెలిసిందానిలా చెప్పుతున్నావే. ఇక మరి భోజనందుకు నిన్నే అడగొచ్చ గదా! మనసులో అనుకోగానే నీకు భలే తెలుస్తుందే”. అని సెల్పేరేసిందు.

“సరే ఊర్కూడి. మీ జోక్లు మీరును. అపునూ మనబ్బాయి ఇంకా రాలేదుకడండి”. అని గుర్తు చేసింది.

“పస్తాడు లేవే. వాడేమన్న చిన్న పిల్లాడా. లేక ఆడ పిల్లనా. వాడే పస్తాడు. అంతలా కంగారు పడకు. నువ్వు భోంచెయ్. వాడు ఫ్రెండ్స్ తో కలసి వీకెండ్ పార్టీ ఏ పెఖాటల్లోనో చేసి వస్తుండవచ్చు. మనం కానిద్దాం”. డిస్ట్రో ముగించేశారు.

దయసాగర్ ఫ్లైట్ టీపాయ్ మీద పెట్టి వెళ్లి చేతులు కడుక్కొని, నాప్పిన్తో చేతులు తుడ్చుకొని వెళ్లి పోర్కోలో వాకింగ్ చేస్తున్నాడు.

ఎంగిలి పళ్లాలు, గిన్నెలు, వాటర్ బాటిల్, గ్లాస్ లు, నెఱ్య గిన్నె, ఉప్పు డబ్బా, పెరుగు గిన్నె... అన్ని వేటి స్థానంలో వాటిని సర్దేసి వెళ్లి భర్తతో కలిసి వాకింగ్ చేస్తోంది.

“ఏమండి అబ్బాయి ఇంకా రాలేదుకడండి” గేటు వైపు చూస్తూ అస్సుది.

తలకిందికేసుకొని సదుస్తూ... “నీ సుపుత్రుడికి సమయం చిక్కొడ్డు, చిక్కినా ఇల్లు గుర్తొచ్చిందో లేదో...”

“నాకు నిద్రాస్తుంది. వెళ్లి పడుకొండాం పదా...” అని వాకింగ్ ఆపేసి ఇంట్లోకి వెళ్లి, గోడ గడియారం వైపు చూసిందు. పడకొండుకపచ్చింది.

“పీడింకా రాలేదు”. అని లోలోన అసుకొని బెడ్ రూంలో ఫోమ్ బెడ్స్పై పడుకొన్నాడు. ఫోన్ చేశాడు. స్పిచ్ ఆఫ్ వచ్చింది.

“పాడు ఫోన్ స్పిచ్ ఆఫ్ చేసుకున్నాడు గదే”. అన్నాడు.

“ఫోన్లో గేమ్ ఆడుకొని సినిమాలు ఎక్కుప చూసాడేమో. సెల్ చార్జింగ్ అయి పోయిండవచ్చు”. కారణం ఊహించి చెప్పింది.

ట్యూబ్ లైట్ ఆఫ్ చేసి జీరో బల్వ్ వేసుకొని, ఏ.సి పెంచేసి పడుకొన్నాడు. కొద్ది సేపు టీవి చూస్తూ ఎదురు చూసి చూసి బెడ్ రూంలోకి వచ్చింది. పడుకొని ఆలోచిస్తూ, ఆలోచిస్తూ నిద్రలోకి జారుకుంది.

మధ్య రాత్రి అకస్మాత్తుగా ఎవరో వచ్చినట్టిపించి, మేల్చోంది. అంతటా నిశ్శబ్దం. టైం చూసింది. “పీడింకా రాలేదు... ఎటు వెళ్లి ఉంటాడు. ఎక్కుడున్నాడో...” అసుకొని వెళ్లి సెల్ ఫోన్ తీసి మిన్డ్ కాల్స్ ఏమైనా వున్నాయేమోనని చూసింది. ఏమి లేపు. భర్తను లేపింది.

“అబ్బాయి ఇంకా రాలేదండి” మెల్లగా అంది.

“పడుకోవే... వాడు ఏ ఫ్రెండ్ ఇంట్లోనో పడుకొని వుంటాడు. పడుకో... రేపు చూద్దాం”. అని లేచి ప్రిండోనుండి వాటర్ బాటిల్ తీసుకొని నీళ్ల తాగి ప్రిండో పెట్టేసి వచ్చి పడుకొన్నాడు.

ఇద్దరూ పడుకొన్నారు. కొద్దిసేపు నిద్ర పట్టలేదు. ఎవరు మాట్లాడకుండానే ఎవరికి వారు ఆలోచించుకుంటూ ఎప్పబోకో నిద్ర పోయారు.

తెల్లవారింది. ముందుగా శ్రీమతి దయసాగర్ లేసింది.

“అబ్బాయి రాలేదు. అబ్బాయి ఫ్రెండ్స్కు ఫోన్ చేయండి”.

“ఇంత ప్రొద్దున బాగుండదేమో... బ్రావ్ చేసింతర్వూత చేద్దాం...” అని కాలకృత్యాలు ముగించేసుకొని, ఫ్రెండ్ కొందరికి ఫోన్ చేశాడు.

“శ్రీమతికి ఏ పని చేయాలనిపించడం లేదు. అబ్బాయి గురించిన ఆలోచన తప్ప వేరే ఏ ఆలోచన రావడం లేదు.

ఎవరికి ఫోన్ చేసిన కొందరు తెల్వదన్నారు. కొందరు నిన్న మధ్యాహ్నం ఇంటికి వెళ్లున్నానని చెప్పి బయలుదేరాడన్నారు. ఎపుడు ఇంటికి వచ్చే క్లోజ్ ఫ్రెండ్ అందర్ని అధిన ఏ వివరాలు తెలియ రాలేదు.

దయసాగర్ ఆలోచనల్లో పడ్డాడు.

అప్పబోకే కిచెన్లోనుండి వేడి వేడి టీ తీసుకొచ్చి అందించింది.

“ఏమన్నారండి.. ఏమన్నా తెల్పిందా?” అతృతగా అడిగింది.

“తెలయదన్నారు... నిన్ననే ఇంటికి వెళ్లున్నానని చెప్పాడట”. అవేదన బయటపడకుండా అన్నాడు.

రక్షన్ ల్యాండ్

“అబ్బాయి పని చేస్తున్న కంపెనీకి ఫోన్ చేసి చూడండి”. సలవో ఇచ్చింది.

వెంటనే ఫోన్ కల్పాడు. “రాలేదండి. నిన్న హాలిడే కదా సార్. ఈ రోజుకే ఇంకా ఎవ్వరు రాలేదు”. సెక్యూరిటీ గార్డ్ జవాబిచ్చాడు.

టీ తాగి భారీ కప్పు టీపాయ్ మీద పెట్టేసి, డ్రైన్ వేసుకుంటున్నాడు.

“ఏమే... నే వెళ్లి పోలీస్ కంప్యూటం ఇచ్చి వస్తాను”. గుండెల్లో చెప్పులేని బాధనిపిచ్చింది. పోలీస్ స్టేషన్ వేరు విసగానే.

“ఉండండి. నేనూ వస్తాను. నాకు హాలిడేనే గదా!”

“తొందరగా తయారయ్య వచ్చేయ్”.

నినిషెల్లో ఇష్టరూ కారులో దగ్గర్లోని పోలీస్ స్టేషన్ చేరుకున్నారు. మెట్రోక్యూటుంబే గుండ భారంగావుంది ఇద్దరికి.

ఎన్.ఐ విపరాలన్ని తెలుసుకున్నాక, కంప్యూటం (పిర్యాడు) సీకరించి, “ఫోటో ఏమైనా తెచ్చారా?” అట్టిందు.

“తొందర్లో మర్చిపోయాం. మళ్ళి తెచ్చిస్తాం”. అన్నారు.

“పర్మేదు. పర్మేదు. మేము చూసుకుంటాం. తర్వాత ఇష్పండి”. ఎన్.ఐ అన్నాడు.

“ధ్యాంక్యూ సార్” అని వెనుదిరుగు తుంటే...

“ఒక్క నినిషం... బహుశ మీ అబ్బాయి కాక పోవచ్చు... నిన్న మధ్యాహ్నం రోడ్జు ప్రమాదంలో మరణించిన యువకుడి దెడ్బాడి వుంది. ఒకసారి చూసి రండి”. అని సలవో ఇచ్చాడు.

ఆ మాట విసగానే గుండ పగిలిపోయింది ఇద్దరికి. ఇద్దరి కండ్లల్లోంచి కన్నీరు ఉచికి వస్తోంది.

“మన బాబుకు ఏమి కాదు భయపడకు”.

అంటూ స్టేషన్ మెట్లు దిగి కారు స్టోర్ చేశాడు.

ఉన్నానియా హస్పిటల్ వైపు బయలు దేరారు.

“ఏమండి నాకేదో భయంగా వుందండి”. అంటూ కొంగుతో కన్నీభు తుడ్చుకొని మూతికి అడ్డంగా కొంగు పెట్టుకొంది. కన్నీభు కారిపోతూనే ఉన్నాయి. ఎదమ చేత్తో కన్నీరు తుట్టి, భుజం తట్టుతూ, ఓదారున్నా, కుడి చేత్తో స్థీరింగ్ కంట్రోల్ చేస్తున్నాడు.

“కభు మూసుకొని పడుకో”. అని చెప్పి తను మాత్రం లోలోపల ఎన్నోన్నే జవాబులు దొరకని ప్రశ్నలు వేసుకొంటు, ట్రాఫిక్ ను తప్పించుకుంటు ముందుకు సాగిపోతున్నాడు. దయాసాగర్ శ్యాస వేగం పెరుతుంది. మాటలు తడబడుతున్నాయి. భార్యకు తనలోని అందోళన తెలియకుండా జాగ్రత్తపడ్డున్నాడు. ఒకవైపు డ్రైవింగ్ చేస్తూనే దేవుళ్లకు మొక్కుతున్నాడు.

శీమతి దయాసాగర్ కండ్ల మూసుకున్నా కన్నీరు కారిపోతుంది. బాధనంతా పంటి బిగువున బిగపట్టింది.

“బాబుకు ఏమి జరగకూడదు. క్లేమంగా వుండాలి”. అని తెల్పిన దేవుళ్లందరికి మనస్సులోనే వేడుకొంటుంది. కండ్ల బలవంతంగా గట్టిగా మూసుకొంది. ప్రయాణం ఎంతో దూరమున్నట్టినిపిస్తోంది. కారు వేగం

పెంచండని అంటుంది. ఎంత వేగం పెంచిన మనసు అంతకంటె ఎన్నో రెట్ల వేగంతో పరుగుతోస్తోంది.

అరగంట ప్రయాణం తర్వాత ఉన్నానియా జనరల్ హస్పిటల్ చేరుకున్నారు.

మెయిన్ గేట్ వర్డు కారు అపి కిటికి తెరిచి సెక్యూరిటీగార్డ్ ను, మఱకుతున్న పెదవులతో “మార్చురికి దారేది?” అని అడిగాడు. సెక్యూరిటీ గార్డ్ దారి చూపించాడు.

మార్చురి పదం విసగానే వెన్నులో పుట్టిన వఱకు మెదడుకు చేరింది. గుండెల్లో గునపం గుచ్ఛినంత బాధ కల్గింది. స్టేషన్ నుండి పసున్నంత సేవ మొక్కని దేవుడు లేదు. కోరిక మాత్రం ఒక్కబే. అయినా దైర్యం చాలడం లేదు.

విశాలమైన ఆస్పత్రి వెనుకనున్న మార్చురికి చేరుకున్నారు. మార్చురి ముందున్న పేవ చెట్టు కింద కారు పార్క్ చేసి, డోర్ తెర్పుకొని దిగిందు దయాసాగర్.

“సుష్టు కార్లోనే వుండు. నేనిపుడే వస్తా”. ఎండిపోతున్న గొంతుతో చెప్పిందు. అడుగులు తడబడుతున్నాయి. గుండ చప్పుడు స్పష్టంగా వినిపిస్తోంది.

మార్చురి గది ముందు స్టోల్ మీద కూర్చొనివున్నాడు వార్టుబాయ్. అతని దగ్గరికి వెళ్లి - “నిన్న మధాహ్నం వచ్చిన డెడ్బాడిన్ చూపించ”. అని అడిగాడు.

అలవాటు ప్రకారం వార్టుబాయ్ నిశ్శబ్దంగా ఎలాంటి ఫీలింగ్ లేకుండా లేచి మార్చురి హోల్ తాళం తెరిచిందు. హల్లోని టేబుల్స్ పై తెల్లని గుడ్డలతో చుట్టి పడుకోబెట్టిన శవాలు కనిపించానే కంపించిపోయాడు దయాసాగర్. నిలదొక్కుకొని వార్టుబాయ్ వెనుక వెళ్లున్నాడు.

వార్టుబాయ్ ఒక్కొక్క శవంను చూపిస్తున్నాడు. ప్రతి డెడ్బాడికి ఒక ట్యూగ్ తగిలించివుంది.

మొదటి శవానికి “అన్ నోన్ డెడ్ బాడి” ట్యూగ్ చూసిందు.

“ఎపరిదో సార్... అడ్డన తెలువడు”. అన్నాడు. మొదటి శవాన్ని చూడానికి ధైర్యం చాలడం లేదు. బలవంతంగా శ్యాస వేగం పెర్చుతుంబే అధువు చేసుకొనే ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు.

ముఖానికున్న గుడ్డ తొలగించి చూపించాడు. “చూడండి సార్.. ఇదే మీకు కావల్సింది”. వార్టుబాయ్ అనడంతో గట్టిగా మూసుకున్న కండ్ల బలవంతంగా భయం భయంతో తెర్పి చూశాడు.

“ధ్యాంక్ గాడ్” అనుకున్నాడు.

వార్టుబాయ్ తొందర తొందరగా ముఖం మీది తెల్లని గుడ్డలను తొలగిస్తూ, తనకు తెలిసిన విపరాలను చెప్పుతున్నాడు.

“ఇందులో రెండు మూడు ఆత్మహత్యలవి, నాలుగు ఆడవాళ్లయి పున్నయి సార్.

కొన్ని ముఖాలు భయంకరంగా వున్నాయి. గుర్తుపట్టులేని స్థితిలోనున్నాయి. పెట్రోలు పోసుకొని కాల్పున్నవారు, పురుగు మందు తాగినవారు, ఉరేసుకున్నవాళ్ల” అంటు ఒక్కొక్క శవం గురించి

వివరిస్తున్నాడు వార్షుబాయ్.

ముక్కుకు ఖర్చీఫ్ అడ్డంగా పెట్టుకొని హోనంగా, ఆందోళనగా వింటు అనుసరిస్తున్నాడు.

“సార్ కొన్నయితే కుళ్లిపోయి దొరికినవి గూడ వున్నాయి”

“ఓ... మర్చిపోయిన. మీరు ఆస్ట్రిడెంట్ కేస్ అన్నరు గడా. పదండి అటెల్లుడాం. ఆ నాల్గో లైన్ అంటూ మూడు పరుసల టేబుల్లు దాటి, నాల్గవ లైన్ మొదటి శవం చూసింద్రు. అది కాదు. ఇంకాకటి చూపించిందు. అది కాదు.

“సార్ గా లాస్ట్ టేబుల్ మీదున్న పోరగాని.. ఖర్చు సార్.. అని సావ గట్ట రాసుందేమో.. పొపం. పెద్ద దెబులేమి తలుగ లేదు.

మిట్ట మధాహ్నం మోటర్ సైకిల్ డివైడర్కు గుర్తుకొని నడి రోడ్డు మీద పడ్డడట పడుసు పొల్లగాడు.

పోత్తెల్ వుంటే గిట్ బతుకునేమో పొపం. చచ్చెంత ఎందుంది. శక్కరచ్చి పడిపోయిండట. దాహం దాహం అని అర్పిండట.

తీముకు ఎవలన్నా దయదల్చి బుక్కెడు నీళ్లు తాగించుంటే బతుకుతుండెనట. నోరెండిపోయి సచ్చిపోయిండట డాక్టర్ అన్నాడు. గీ పట్టుంల అందరు మనకెందుకలే... అని ఎవలి దారిన వాళ్ల పోతరు. ఎవన్ని ఎవడు పట్టిచ్చుకోడు. ఎదిగిన పిలగాడు.. ఆళ్ల తల్లిదంప్రుల్లి దురదృష్టమే. చూడ చక్కని మొఖం. దొరబిడ్డ తీరుండు. కాని ఏం ఛాయిదా. నీసీబ్ కరాబ్ పోరగాంది” అంటూ వెళ్లి ఆ యువకుడి శవం ముఖం మీది గుడ్డ తొలగించాడు.

దయాసాగ్ర్ గుండె బ్రద్దలయ్యంది. కొన్ని వేల అగ్ని పర్వతాలు ఒక్కసారె బ్రద్దలయసట్లు, కాళ్ల కింద భూమి కంపించింది. కండ్లకు చీకటి కమ్మింది. కండ్లలు నీరు రాలేదు.

“లక్ష్మీ.. మనబ్యాయిని మనమే చంపుకున్నాం”. అంటూ బిగ్గరగా కేకవేసి దబాలున కుప్పకూలిపోయిండు.

ఆ కేక విని బయటనున్న ఇంకో ఇధరు వార్షుబాయ్ పరుగిత్తుకుంటూ వచ్చి దయాసాగ్ర్ ను కాళ్లు చేతులు పట్టుకొని మొసుకుంటూ వచ్చి బయట మెట్ల మీద గోడకు అనించి కూర్చోబెట్టింద్రు.

తలను వెనుక గోడకు కొట్టుకుంటు, రెండు చేతులతో గుండెలను బాచుకుంటూ విలపిస్తున్నాడు.

గేటు బయట వేవ చెట్టు కింద నున్న కారు పడ్డకు వేగంగా వెళ్లి “లక్ష్మీ అంటే... మీరేనమ్మా” అడ్డిందు.

డోరు తెర్పుకొని గబా గబా కంగారుగా పరుగిత్తుకొంటు వచ్చింది.

దన దన తలను గోడకు కొట్టుకుంటూ రోదిస్తున్న భర్తను చూసింది. సామ్మణిల్లి మధ్యలోనే పడిపోయింది. భర్త దగ్గరికి చేరకముందే.

× × ×

ఆ ప్రాంతమంతా ఏప్పులతో కేకలతో హృదయ విధారకంగా దద్దరిల్లిపోతోంది. గాలి ఒక్కసారిగా స్థాఖించిపోయింది. గేటు బయటను వేవ చెట్టు మీద వక్కులు కార్ కార్ మంటూ గించుకుంటు ఎగిరిపోతున్నాయి.

గుండె చెరువయింది. కన్నీటి పరదయ్యంది. బ్రతుకు భారమైంది. ఆ ప్రాంతమంతా నిశ్శబ్దం ఘనిభవించినట్లయింది.

- మన్మ ఏల్యూ, m : 9490434909

e : eliamanneadb@gmail.com

అల్ర్యూ

జప్పుటీకిప్పుడు ఏమీ చెప్పులేను
బోలెడన్ని విషయాలమధ్య చిక్కుపడిఉన్నాను,
ఉలకలేను, పలకలేను.

సగం మాత్రమే తెరుచుకునే నీముందు తెరుచుకోలేను
నన్ను నేను మొత్తంగా -

గంభీరంగా కరుగుతున్న జీవితం కొనమీద వేలాడి వేలాడి
గుండె ఇంకా కదలనంటోంది.

సమస్తమూ రక్తమోడుతున్న శిలువ.

పెదాల లోపలే మాటలి భరుకంపితం చేసాక

ధృవిస్తున్న ప్రతిమాట జపుడు క గృతిమం.

కటికచీకటిలాంటి అంతరంగం.

కత్తిచేటులాంటి వర్తమానం.

నొప్పెట్టే ఆడుగులకింద నలుగుతూ ఏవేవో దూరాలు.

సమయం లేదు మిత్తమా !

కాలం విషాస్తి మింగిన విషయం తెలపకముందే జాగ్రత్తపడాలి.

- కవి యాకూబ్

m : 91 9849156588

e : kaviyakoob52@gmail.com

తెలుగు నవ్య నాటక ప్రయోగ శిల్పి- మంత్రి శ్రీనివాసరావు

(గత సంచిక తరువాయి)

ఉద్యోగిగా మంత్రి శ్రీనివాసరావు

హైదరాబాదులో పోలీన్ యాక్సెస్ కు పూర్వం నిజాం ప్రభుత్వంలో పోలీసు శాఖలో మంత్రి శ్రీనివాసరావు పనిచేశారు. తరువాత పూర్వపు హైదరాబాద్ రాష్ట్రం సెక్రెటరీయటలో అనుపాదకుడిగా నేపలందించారు. అంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఏర్పడ్డాక సమాచార శాఖలోని అనుపాద విభాగంలో కొత్త ఉద్యోగంలోకి మారారు. ఆ విభాగానికి ప్రముఖ సాహితీవేత్త డా. బోయి ఫీమన్సు అధిపతిగా ఉండేవారు. తరువాతికాలంలో అదే శాఖలో పోరసంబంధాల అధిపతిగా నియమితులయ్యారు. ఒకవైపు ఉద్యోగం చేస్తూనే నాటక రంగానికి అంకితమై పనిచేశారు. ఈ ఉద్యోగం ఎంతో మంది కవులు, కళాకారులను పరిచయం చేసి, ఆయన చేసే నాటకరంగ కార్యక్రమాలకు దోహదపడేలా చేసింది.

తొలితరం నటశిక్షణ లధ్యావకుడు

మన నాటక రంగం చుట్టూ కమ్ముకున్న చీకటిని పారద్రోలాలంటే మంచి నటీనటులు, సాంకేతిక నిపుణులను తయారుచేయాలి. అప్పుడే నాటకరంగం అభివృద్ధి చెందుతుంది. నరిగ్గా ఆ ప్రయత్నానికి ఆయనకు హైదరాబాద్ వేదిక అంచుంది. నాటకరంగానికి రాస్త్రీయవర్ధకీలో నటీనటులను తయారుచేయాలన్న సంకల్పంతో 1959న హైదరాబాదులో నాట్యవిద్యాలయం ఏర్పడింది. అబ్బారి రామకృష్ణరావు దైర్షిక గౌప్యార్థి వైఎస్. కృష్ణ

నిర్దేశకత్వం, మంత్రి శ్రీనివాసరావు అధ్యాపకత్వం ఇందుకు తోడ్పెంది. ఇక్కడ నటశిక్షణ కోర్సును నిర్వహించేవారు. రఘుకు చెందిన కాన్స్పోటిన్ స్టిల్యూడ్ స్టోర్స్ పిస్ట్సు 1900 సంవత్సరం నాటీకి అత్యుత్తమ నటశిక్షణ విధానాన్ని రూపొందించి ప్రపంచానికి అందించారు. ఈ సిద్ధాంతాన్ని మంత్రి శ్రీనివాసరావు పూర్తిగా అధ్యయనం చేసి ఉండడం వల్ల నాట్య విద్యాలయ నటశిక్షణ కోర్సులో దానిని ఉపయోగించారు.

నాట్యవిద్యాలయంలో శిక్షణ పొందిన నాటీ పూర్వ విద్యార్థి ప్రముఖ నీటిపారుదల నిపుణులు, తెలంగాణ ఉద్యమకారుడు స్వర్గీయ ఆర్. విద్యాసాగరరావు ఆనాటీ తరగతి గది జ్ఞాపకాలను

గుర్తుచేస్తూ మంత్రి శ్రీనివాసరావు నటశిక్షణలో భాగంగా తనను ఏదైనా పాత్రను నటించి చూపమని అడిగితే “సార్ మీరు ముందు చేసి చూపించుండి నేను చేస్తాను” అన్నాడట. “నేను చెబితే నీవు చేయడం కాదు. నీకు నీవుగా ప్రయత్నించాలి You feel it and Act it” అని విద్యాసాగరరావును మంత్రి ప్రోత్సహించారు.

“నటుడు పాత్రలో జీవించడం కాదు - పాత్రలో నటించాలి” అని మంత్రి శ్రీనివాసరావు తొలిరోజుల్లోనే నటశిక్షణ తరగతిలో బోధించినట్లు ప్రముఖ నాటక ప్రయోక్త చాట్ల శ్రీరాములు కూడా వెల్లడించారు.

ఆ విధంగా తెలుగునాట స్టోర్స్ పిస్ట్సు సిద్ధాంతాన్ని నటశిక్షణకు ఉపయోగించిన వారిలో మంత్రి శ్రీనివాసరావు ఆయ్యలుగా నిలుస్తారు. ఆ తరువాతి కాలంలో రాజారామదాను నాయుడు, దేవదాన్ కనకాల, చాట్ల శ్రీరాములు ఈ మెధడాలజీలోనే ఎందరినో ప్రభ్రాత నటులుగా తీర్చిదిద్దారు. ఆ తరువాతి కాలంలో విశ్వవిద్యాలయాల నటశిక్షణలో భాగమైంది.

ఆనాటీ నాట్యవిద్యాలయం ఒక ధియెటర్ లేబరేటరీగా పనిచేసేది. ఇక్కడ సరికొత్త ప్రయోగాలకు ఓ రూపాన్నిచ్చి ఆధునిక ప్రక్రియలో నాటకాలను జనబహుళ్యంలోకి ప్రయోగించేవారు.

‘కన్యాపుల్చు’ నాటకాన్ని గౌప్య గౌప్య నటులు ఇదివరకే ప్రదర్శించి నప్పుటికి మంత్రి శ్రీనివాసరావు నిర్వహించారు. అబ్బారి రామకృష్ణరావు దర్జ కత్తును అబ్బారి గోపాలకృష్ణ డిజెన్స్ హైదరాబాదులో ప్రయోగాత్మకంగా

ప్రదర్శించారు. ఇందులో మంత్రి పోలీసు కానిస్టేబుల్ పాత్ర కూడా పోషించారు. ‘కన్యాపుల్చు’ నాటకాన్ని హైదరాబాదులో అనేకసార్లు ప్రదర్శించారు. ఒకసారి పట్టిక గార్డెన్లో విభిన్న సాంకేతిక అంశాలతో ప్రదర్శితమైంది. ఆ రోజుల్లో ఆకర్షణీయంగా తీర్చిదిద్దిన చైనీస్ గార్డెన్ (సరోర్బోర్గ్)లో కొత్త తరఫో రంగాలంకరణతో వేదిక నిర్మించారు. రంగస్థలంపై తెరలు లేకుండా ‘లైట్స్‌ఫ్స్ - లైట్స్‌నోలోనే నాటకాన్ని ప్రదర్శించారు. ఆనాటీ ముఖ్యమంత్రి దామోదరం సంబీహయ్య పూర్తి నాటకాన్ని చూసి నటీనటులను అభినందించారు. ఆ రోజుల్లో గౌప్య ప్రయోగంగా ఆ తరం వారు పేర్కొంటారు.

కన్యాపుల్చు నాటకంలో పోలీసు పాత్రలో మంత్రి

రాళ్ళపల్ని నాటకరంగానికి పరిచయం చేసిన మంత్రి

‘కన్యాపుల్చుం’ నాటకంలో శిఘ్రుడి పాత్రకు తక్కువ వయస్సున ఒక నటుడు గురించి వెతుకుతున్నారు. 10వ తరగతి చదువుతున్న ఒక పిల్లాడు మంత్రికి ఆరసపడ్డాడు. ఆ అబ్బాయి స్ఫురం మధురంగా, పద్యం వినసొంపగా ఉంది. రంగస్థల భయం అనలే లేదు. ఆ పిల్లాడు శిఘ్రుడి పాత్రకు సరిగ్గా సరిపోయాడు. ఇది తెలిసిన కుటుంబ సభ్యులు కాదు పొమ్మన్నారు. కానీ మంత్రి శ్రీనివాసరావు పట్టుపేడకుండా వారిని ఒప్పించి ఆ పిల్లాడ్చి కన్యాపుల్చుం నాటకంలో శిఘ్రుడి పాత్రను వేయించాడు. వేశావిశేషం ఏమిటో గాని ఆ తరువాత ఆ అబ్బాయి వెనక్కి తిరిగి చూడలేదు. కాలక్రమంలో సినిమా రంగాన గొప్ప నటుడుగా ప్రభూతిగాంచారు. ఆ పిల్లాడే ‘రాళ్ళపల్ని’. ఈ నాటికీ మంత్రితో ఉన్న గురుశిష్ట బంధాన్ని నటుడు రాళ్ళపల్ని మరిచిపోలేదు. తనను వెలుగులోకి తెచ్చిన మంత్రిని జ్ఞాపకం చేసే ఆయన కళ్ళు చెమ్మగిల్లతాయి. ఈ నాటకంలో రాళ్ళపల్నితో పాటు దుగ్గిరాల సోచేశ్వరరావు, ఆనంద్మోహన్, రవీందర్ రెడ్డిలను నటులుగా ఆయన పరిచయం చేశారు.

హైదరాబాద్ నాటక చరిత్రలో మరో ఆధునిక నాటక ప్రయోగం ‘మృచ్ఛకబీకం’, ‘శాప్రకుడు’ రచించిన ఈ నాటకాన్ని సంస్కృతం నుండి తెలుగులోకి అనువదించాలన్ను మంత్రి ఆలోచన. అబ్బారి రామకృష్ణరావును పోరుపెట్టి ఒప్పించి తెలుగులో అనువాదమయ్యాందుకు గొప్ప ప్రయత్నం చేయవలసి వచ్చింది. అబ్బారి వారు చెబుతుంచే మంత్రి నాటక ప్రతిని సిద్ధం చేశారు. మంత్రి నిర్మాణ సారథ్యంలో ఎ.ఆర్. కృష్ణ దర్శకత్వంలో 1964 తొలిరోజుల్లోనే ‘మృచ్ఛకబీకం’ గొప్ప ప్రయోగాత్మక నాటకంగా ప్రదర్శింపబడింది. ఈ నాటకాన్ని హైదరాబాదులోనే కాకుండా వరంగల్, ఖమ్మం, సూర్యాపేట వంటి అనేక ప్రాంతాల్లో ప్రదర్శించారు. ఆ తరువాత నాటి భారత రాష్ట్రపతి దా. సర్వేపల్ని రాధాకృష్ణ ఆహోనం మేరకు ‘మృచ్ఛకబీకం’ నాటకాన్ని రాష్ట్రపతి భవనంలో ప్రదర్శించారు. ఈ ప్రదర్శన భారతీయ నాటక విమర్శకులను అబ్బారిచింది. హైదరాబాద్ కేంద్రంగా ఇటువంటి గొప్ప ప్రయోగాత్మక నాటకాలు ప్రదర్శిస్తారని ఇప్పుడే తెలిసింది అన్నారట. ఈ ప్రదర్శన చూసిన రాష్ట్రపతి ప్రతి నటుడ్ని అక్కన చేర్చుకొని తెలుగులో మాట్లాడుతూ అభినందించారట. ఆ రోజు అందులో పాల్గొన్న నటులకు ఓ తియ్యబీ జ్ఞాపకంగా మిగిలింది.

నిరంతరం నాటకం గురించి ఆలోచించే మంత్రికి నాటక ప్రయోగాల పట్ల వ్యాఖ్యాపం తగ్గలేదు. రాష్ట్ర సమాచార శాఖలో పనిచేస్తున్న ఆయన 1961లో సంపత్తం పాటు సెలవు తీసుకుని ప్రముఖ శ్రీటీవ్ రంగస్థల నిపుణులు ‘హెర్రుట్ మార్ఫెల్’ బొంబాయిలో నిర్వహిస్తున్న నటిక్కణ పారశాలలో ప్రత్యేక కోర్సును పూర్తిచేశారు. అక్కడ ‘దైరీ ఆఫ్ అనేప్రాంక్’ ఆంగ్లాంకంలో ప్రాముఖ్యత కలిగిన పాత్రను పోషించి అభినయ ప్రదర్శనలో తన ప్రత్యేకతను చాటాడు.

ఆ తరువాత నటనలో ప్రత్యేక శిక్షణ నిమిత్తం లండన్లోని ట్రిబీష్ డ్రామా లీగ్స్కు దరఖాస్తు చేసుకున్నారు. భారతదేశం నుండి కేవలం నలుగురిని మాత్రమే ఎంపిక చేసే ఈ కోర్సుకు అనేక వాడపోతల్లో మంత్రి శ్రీనివాసరావు ఎంపికయ్యారు. లండన్ శిక్షణకు అవసరమయ్యే ఆర్టిక సహాయం నిమిత్తం ట్రేడ్ యూనియన్ నాయకుడు ఎ. శ్రీరాములు ‘ఎ డాల్స్ హోస్ట’ అనే నాటకాన్ని ‘బొమ్మరిల్లు’గా అనువదించారు. ఈ నాటకాన్ని రవీంద్రభారతి వెదికపై ప్రదర్శించగా వచ్చిన దబ్బుతో మంత్రి లండన్కు ప్రయాణమయ్యారు. విమానంలో వెళ్ళడానికి సరిపడా దబ్బు లేకపోవడంతో 1963లో 13 రోజులపాటు ఓడవైపు సముద్ర ప్రయాణం చేసి లండన్ చేరుకున్నారు. లండన్లో సంపత్తం పాటు శిక్షణ కొనసాగింది. ఈ మధ్యలో శ్రీనివాసరావు తీవ్ర అస్వస్థతకు లోనయ్యారు. అయినప్పటికే వార్షిక పరీక్షల్లో ఉ తీర్మాత పొంది విదేశాల్లో ‘యూకింగ్ డిప్లోమా’ సాధించిన కీర్తి మంత్రి శ్రీనివాసరావుకు దక్కింది. లండన్ నుండి హైదరాబాదుకు తిరిగి వచ్చిన తరువాత మంత్రి శ్రీనివాసరావు తన చివరి మజిలీ వరకు నాటకాన్ని వదలలేదు. విదేశాల్లో సేర్చుకున్న విద్యను మంత్రి తెలుగునాట నాటక వ్యాపికి ఉపయోగించారు. విద్యార్థులకు నటశిక్షణ, ఆధునిక నాటక ప్రయోగాలపై మార్గనిర్దేశకత్వం చేశారు. చెకోవ్, ఇబ్రాహిమ్, స్టోనిస్లవిన్స్ట్రోప్పండ్ బర్న్ ఎవరి గురించి మాట్లాడినా మంత్రి సాధికారికంగా మాట్లాడేవారు. మంత్రి ఆలోచనలు ఎంతో ఉన్నతంగా ఉండేవి. ఆ రోజుల్లో నడుస్తున్న తెలుగు నాటకాల ధోరణికి ఆయనలోని ఆలోచనలకు విరుద్ధంగా కనిపించేవి. అయినప్పటికే ప్రయోగాత్మక నాటకాలను ప్రజల దగ్గరకు తీసుకెళ్ళడానికి ఆయన నిరంతరం తప్పన పడేవారు.

అందులో భాగంగానే సంస్కృత, ఆంగ్ల నాటకాలను తెలుగులోకి అనువదించి ప్రదర్శనలుగా తీసుకురావడానికి మంత్రి విశేషంగా కృష్ణ చేశారు. చెకోవ్ ‘Jubilee’ నాటకాన్ని తెలుగులో ‘హార్ట్కోత్సవం’గా; ‘A Dolls House’ నాటకాన్ని ‘బొమ్మరిల్లు’గా, ‘Proposal’ నాటకాన్ని ‘ప్రధానం’గా; ఇంకా ‘మృచ్ఛకబీకం’, ‘ప్రతాపరుద్రీయం’ వంటి సంస్కృత నాటకాలను తెలుగులోకి అనువదింపచేసి ప్రదర్శించారు.

అంద్ర విశ్వవిద్యాలయ రంగస్థలశాఖ తొలి అధిపతి

ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం 1966లో నాటకశాఖను (Theatre Arts Dept.) ప్రారంభించింది. అప్పటివరకూ భారతదేశంలో కేవలం National School of Drama (NSD) మాత్రమే ఉండేది. హైదరాబాద్ నాట్యవిద్యాలయంలో అధ్యాపకుడుగా పనిచేస్తున్న మంత్రి శ్రీనివాసరావును ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం నాటకశాఖకు ఆచార్యుడిగా ఎంపిక చేసింది. విశ్వవిద్యాలయ స్థాయిలో బోధనార్థులు ఆ రోజుల్లో మంత్రి శ్రీనివాసరావుకు ఉండడంతో దక్కిణ భారతదేశంలో ఏర్పడిన తొలి రంగస్థల శాఖకు ఆయన

మొదటి శాఖాదిపతిగా నియమితులయ్యారు. అప్పటివరకూ తెలుగుశాఖకు అనుబంధంగా నడుస్తున్న కోర్పుకు ప్రముఖ తెలుగు నాటక ప్రయోక్త, నటులు కె. వెంకటేశ్వరరావు అక్కడ స్టేషన్ డైరెక్టర్ గా పనిచేసేవారు. సాంప్రదాయ ధోరణిలో సాగుతున్న నాటక ప్రదర్శనలకు భిన్నంగా ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం నాటక శాఖను మంత్రి కొత్త ప్రయోగశాలగా మార్చాడు. స్టోనీస్సువిన్స్ నటశిక్షణ పద్ధతిలో ఎందరినో ఉత్తమ నటులుగా తీర్చిదిద్ది విశ్వవిద్యాలయ ప్రతిష్టను పెంచారు. నాటకరంగంలో టెక్నికల్ డిజైనర్ గా ప్రభ్యాతిగాంచిన అబ్బారి గోపాలకృష్ణ ప్రైదరాబాద్ నెప్రాంజాపార్కలో కృష్ణరేటర్ గా పనిచేసేవారు. ఆయనను మంత్రి పట్టబట్టి ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ నాటక శాఖలో టెక్నికల్ డిజైనర్ గా నియమించారు.

మంత్రి తెలంగాణ భాషను, యూనసు ఎంతగా ప్రేమించేవాడో శాసు పనిచేస్తున్న ప్రాంత యూనసు కూడా అంతే గౌరవించేవాడు. మాండలికాల్లోనే ప్రజల జీవితం దాగుండని ఆయన భావన. ఆ ప్రాంత మాండలికాల్లో నాటకాల్ని ప్రదర్శిస్తే ప్రజలు నాటక రంగాన్ని బ్రతికిస్తారని మంత్రి విశ్వసించేవాడు. ఆ ప్రయత్నం ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం నాటక ప్రయోగాల్లో కనిపిస్తుంది. ఆ ప్రాంత సంస్కృతి ప్రతిబింబించేలా గణేశ పాత్రాలే 'కొడుకు పుట్టుల' నాటకాన్ని శ్రీకాకుళం మాండలికంలో అత్తిలి కృష్ణరావుచే 'యుగసంధ్య' నాటకాన్ని విశాఖ మాండలికంలో రచించేలా మంత్రి దోహదపడ్డారు. ఈ నాటకాలను విద్యార్థులే ప్రదర్శించారు. ఇక్కడి రంగస్ల విద్యార్థులు ప్రపంచ నాటక అధ్యయనంతో పాటు ఆ రోజుల్లో ఆయ నాటకాలను ప్రదర్శించేవారు. అందుకు మంత్రి మార్గదర్శకత్వమే మూలకారణం. సాక్షి రంగారావు, వంకాయల సత్యనారాయణ, అత్తిలి కృష్ణరావు, కృష్ణ కైతస్య, ఎస్.క. మిట్రో, రామవరపు శరత్తెబాబు, డా. తంబూ చంద్రశేఖర్, కొత్తురి భాసురరావు వంటి ఎందరో మంత్రికి ప్రత్యుషించుటానికి ఆయన నిర్వహణలో ప్రదర్శించిన జీవులు. ఏరు తరువాత కాలంలో గొప్పనటులుగా రాణించారు. ఆచార్య అత్తిలి కృష్ణరావు, ఆచార్య రామవరపు శరత్తెబాబు తరువాత కాలంలో ఇక్కడి నాటకశాఖకు శాఖాదిపతులయ్యారు. మంత్రి ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం నాటక శాఖకు 1966 నుండి 1974వరకు శాఖాదిపతిగా సేవలందించారు. ఆయన నిర్వహణలో ప్రదర్శించిన జీవులు

వేశాయి. తెలుగు అకాడమీ ప్రచురించిన 'రంగస్ల శాస్త్రం' అనే పార్యగ్రంథానికి మంత్రి రచయితగా ఉన్నారు. సుదీర్ఘకాలంగా నాటకరంగంలో తలమునకలై పనిచేస్తున్న మంత్రి శ్రీనివాసరావుకు తన ఆరోగ్యంపట్ల త్రచ్ఛ ఉండేది కాదు. ఆంధ్ర యూనివర్సిటీలో పనిచేస్తున్న కాలంలోనే అనారోగ్యంతో భాధపడ్డారు. రంగస్ల కళల శాఖ విద్యార్థులు ప్రదర్శించబోయే నాటక ఏర్పాట్లలో మునిగిపోయిన సమయంలోనే మంత్రి తీవ్ర అస్వస్తతకు లోనయ్యారు. అత్యవసర వైద్య నిమిత్తం విశాఖలోని ప్రభుత్వ అసుపత్రికి తరలించారు. కానీ 9 అక్టోబరు 1974లో అకాల మరణం చెందారు. అప్పటికాయనకు 46 ఏండ్లే.

రంగస్ల దర్శకులు చాట్ల శ్రీరాములు అభిప్రాయంలో "మంత్రి శ్రీనివాసరావు తెలంగాణ మాండలికం సాగును జోపోసనపట్టి విశాఖ పట్టాన్ని ప్రభావితం చేసినవాడు. హిపోక్రెనీ తెలియనివాడు. నాటక ప్రదర్శనల మీద అతను చేసే విమర్శలు ఎందరో దర్శకులను, నటులను ప్రభావితం చేసేవి. అవి వారికి మార్గదర్శక సూత్రా లయ్యేవి".

అబ్బారి వరద రాజేశ్వరరావు "మంత్రి ప్రైదరాబాదులోనే స్థిరపడి ఉన్నట్టుయైతే తెలుగు నాటకం ఇంత అధోగతికి నోచుకుని ఉండడని విశ్వసించే వాళ్ళలో నేనొక్కణ్ణి" అని అభిప్రాయపడ్డారు.

"మంత్రి మరణంతో నాటక విభాగం తండ్రిని పోగొట్టుకుండని" ప్రముఖ నాటకకర్త అత్తిలి కృష్ణరావు పేర్కొన్నారు.

నిజమే ఆయన మరణం తెలుగు నాటకానికి కాదు, తెలంగాణ నాటకానికి తీరని లోటు మిగిల్చింది. నాలుగు దశాబ్దాల శూన్యాన్ని ఏర్పరచింది. ఆయన ఇంటా కొంతకాలం బతికి ఉంటే తెలంగాణలో నాటకం లేదను వాళ్ళ నోళ్ళ మూయించేవాడు. ప్రాంతీయ భేదాలు తెలియని స్వచ్ఛమైన మనస్సు మంత్రి శ్రీనివాసరావు సొంతం. తెలుగు అధునిక నాటక వికాసానికి, తెలంగాణ అధునిక నాటక చైతన్యానికి ఆయన చేసిన కృషి చిరుస్తురణియం.

(జనవరి 1న తెలంగాణ అధునిక నాటక ప్రయోక్త మంత్రి శ్రీనివాసరావు జయంతి సందర్భంగా ప్రత్యేక వ్యాసం)

- డా॥ జె. విజయ్కుమార్స్,

m: 9848078109

e: vijay.kumarji@rediffmail.com

JBR ARCHITECTURE COLLEGE HYDERABAD

(Approved by Council of Architecture, New Delhi - Affiliated to JNA&FAU Hyderabad)

E-mail : jbrarchitecture@jbgroup.org.in, www.jbrarchitecture.com

తెలంగాణ నుండి కేరళకి సాంస్కృతిక సారథ్యం

కేరళ రాష్ట్రంలోని కాలీకట యూనివర్సిటీలో స్థాన్ ఆఫ్ డ్రామా షైన్ ఆర్ట్స్ అధ్యర్థంలో మార్చి 14, 15, 16 తేదీలలో యూనివర్సిటీ గోల్డెన్ జూబీల్ ఉత్సవాలలో భాగంగా అంతర్జాతీయ రంగస్థల సదస్సు త్రిశూర్ పట్టణంలో నిర్వహించారు. ఈ కార్యక్రమాలకు తెలంగాణ భాష సాంస్కృతిక శాఖ, తెలంగాణ సాంస్కృతిక సారథి, తెలంగాణ ప్రభుత్వానికి ఆహ్వానం అందింది.

ఆ ఆహ్వానం మేరకు ప్రభుత్వం తరువు నుంచి భాషా సాంస్కృతిక శాఖ దైరెక్టర్ మామిడి.హరికృష్ణ, సారథి చైర్మన్ రసమయి బాలకిషన్ ఆదేశాల మేరకు డా.జి. కుమార సామీ (ఈ ఆర్టికల్ రచయిత), తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ఉద్యమ ఉత్తమ గేయ రచయిత అవార్డు గ్రహీత, గాయకులు యీశ్వర్, ప్రముఖ డస్ట్యూ వాయిద్యకారుడు పెరుమాళ్ళ బాబు వెళ్ళడం జరిగింది. సదస్సులో మొదటి రోజు కుమారసామీ తెలంగాణ రాష్ట్ర అవతరణం తర్వాత సాంస్కృతిక అభివృద్ధి తీరు తెన్నులు అనే అంశంపై పత్ర సమర్పణ చేశాను.

తెలంగాణ ఏర్పాటు అనంతరం కళాకారులు, కళారూపాలకు ప్రభుత్వం అందించిన చేయుత, రంగస్థల అభివృద్ధి కోసం తీసుకున్న చర్యలు సాంస్కృతిక విధాన రూపకల్పనకు ఏవిధంగా ఉపయోగ పదుతున్నాయో వివరించడం జరిగింది. ఉద్యమ కళాకారులకు తెలంగాణ సాంస్కృతిక సారథిని ఏర్పాటు చేయడం దేశంలోనే ఏక్కడా లేని విధంగా ప్రయోగాత్మకంగా నూతన సంస్థను ఏర్పాటు చేయడం అనేది గర్వించడగ్గ విషయమన్నారు. తెలంగాణ జానపద కళలు-వాటి విశిష్టత పైన, శ్రామిక ప్రజలు పాడుకొనే పాటలు తమ కష్టస్నేహితి పోయేందుకు పాడుకొనే పాటలు తమ జీవన మార్పులకు కూడ తోడైనాయినీ తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధన ఉద్యమంలో కళలు కళాకారుల పాత్ర, నాటకం యొక్క ప్రభుత్వం గురించి విశ్లేషించారు. తెలంగాణ రాష్ట్రములో సాంస్కృతిక విధానం రూపకల్పనలో సాంస్కృతిక శాఖ కృషి, తెలంగాణ ధియేటర్ ఆర్ట్స్ అభివృద్ధికి తీసుకుంటున్న చర్యలు, ఘలితాలపై సమగ్రంగా తెలిపారు. అలాగే సదస్సులో పాల్గొన్న వివిధ దేశాల, రాష్ట్రాల ప్రతినిధులు పరిశోధకులు అడిగిన వివిధ ప్రశ్నలకి సమాధానం ఇవ్వడం జరిగింది. సదస్సులో రెండవరోజు రచయిత, గాయకులు యీశ్వర్ కులాలు వున్న మన సమాజంలోనూ ఆ కులాల ఉనికిని నిలుపుకునేందుకు ఆశీత కులాలు కళలను పోషిస్తున్నాయనీ ఆ కళారూపాల గురించి వివరణ ఇచ్చారు. తెలంగాణ సాయంత్రం దైరెక్టర్ పోరాటంలోను తెలంగాణ మలిదశ

ఉద్యమంలోను పాట ఏ విధంగాను ముందుకు తీసుకపోయిందో తెలిపారు. “ధూంధాం” కళారూపాల పాట ఉద్యమాన్ని పతాక స్థాయికి తీసుకెళ్లిన విషయాన్ని సోదాహరణంగా వివరించారు. తెలంగాణలో ప్రతి వంద కిలోమీటర్లకు ఒక జానపద కథకులు చరిత్రను మలుపు తీప్పిన నాయకులు ఉన్నారనీ పండగోల్ల సాయన్న కథను చెప్పారు. కాకతీయ రాజుల కాలం నాటి సమక్క సారక్క చరిత్ర సర్వాయి పాపన్న చరిత్రలు నేటిటి పాటల కథల రూపంలో జనం నాలుకలపై సదయాడు తున్నాయని పేర్కొన్నారు.

ఒగ్గు కథ, గౌడ్ జెట్టీ కథ, బైండ్ కథా, చిందు యక్కగానం రేఖామాత్రంగా కళారూపాలన్ని ప్రదర్శించడం జరిగింది. వీటితో పాటు బతుకమ్మ పాటలు, పీరిల దూల పాటలు, ఉయ్యాల పాటలు, కోలాటం పాటలు, నాట్ల పాటల నేపథ్యాన్ని వివరించడం జరిగింది. సదస్సులో మూడవ రోజు మన తెలంగాణ జానపదరీతులపై ప్రదర్శనకు 30 నిమిషాల సమయం ఇవ్వడం జరిగింది. తెలంగాణ

జానపదానికి ఉన్న శక్తి పూర్తిగా తెలుసు, కాని కేవలం ముగ్గురం కళాకారులవే అంత గొప్పగా కేరళ కళాకారులు, ప్రేక్షకుల గుండెల్లో చోటు దక్కించుకుంటామని ఊహించలేదు. అనుకున్న విధంగానే ప్రదర్శను

తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆవిర్మావ నేపథ్యం గురించి చెపుతూ వివిధ రకాల సాంప్రదాయ వాయిద్యాల నేపథ్యాన్ని వివరిస్తూ, డస్ట్యూ వాయిద్యం యొక్క ప్రాముఖ్యతను వివరించి ముందుగా పెరుమాళ్ళ. బాబు డస్ట్యూ విన్యాసం ప్రవేశపెట్టడం జరిగింది. ప్రేక్షకుల నుండి అధ్యాత్మమైన స్పందన చూసి, యీశ్వర్ డస్ట్యూ విన్యాసం ప్రవేశపెట్టి, తదుపరి ఇద్దరు ఒక్కసారి డస్ట్యూ విన్యాసంతో జుగల్ బంది లాగా ప్రేక్షకుల్ని ఉరూతలూగించి ప్రదర్శనకు నాంది పలకడంతో నాలో మరింత ఉత్సాహం పెరిగింది. అలా మొదలైన ప్రదర్శన కేవలం 30 నిమిషాలే అనుకున్నది దాదాపు 60 నిమిషాల వరకు... తెలంగాణ పాటలు, పట్టసుద్దులు, ఒగ్గుకథ రీతులు, డస్ట్యూ విన్యాసాలతో, బతుకమ్మ బోనాల పండుగల పాటలతో ఆడిటోరియం మొత్తం ఉరూత లాగింది. జీం లీడర్గా నేను తెలుగు నుంచి ఆంగ్ల అనువాదం చేస్తూ ప్రతి పాటకి సందర్భాన్ని వివరిస్తూ ప్రదర్శని రక్తికట్టించాం ఒక మరువలేని మధుర జ్ఞాపకంగా మిగులుతుంది అని చెప్పగలను. ప్రదర్శన తర్వాత ఒన్సుమోర్ అని ప్రేక్షకులు మళ్ళీ ఒక్కసారి డస్ట్యూ విన్యాసాలను తిలకించడం తెలంగాణలో ఉన్న గొప్ప కళలకు, వాటి శక్తికి నిదర్శనగా చెప్పవచ్చు. కేరళ రాష్ట్రములోని త్రిశూర్ పట్టణానికి

సమీపంలో చెరుతుర్తి గ్రామంలో ఉన్న కేరళ కళామండలం (కళల శిక్షణ మరియు అభివృద్ధి విశ్వవిద్యాలయం) సందర్భం ఒక గొప్ప అనుభూతి, ఎందుకంటే మన దేశంలో ఉన్నటువంటి అత్యున్నతమైన కళల శిక్షణ కేంద్రాలలలో ఇది కూడా ఒకటి. 1930లో పద్మభూషణ వల్లాభోల్ నారాయణ మీనవ్ దీనిని ప్రారంభించారు.

ప్రతిరోజు ఉదయాన్వే నాలుగు గంభులకు తరగతులు ప్రారంభం అవుతాయి. రోజు క్లాసికల్ ధియేటర్, కథాకళి, పెంజిసీయట్టం, కూడియాట్టం, తేయం, కలారి, సంప్రదయ సంగీతం, స్వత్యం, వాయిద్యాలలో యుపతీ, యువకులు కలోరమైన శిక్షణ తీసుకోవడం, సాధన చేయడం వలన, ప్రతిభ గల కళాకారులు కేరళ రాష్ట్రం నుండి వివిధ ప్రాంతాలలో ఉత్తమమైన ప్రదర్శనలు ఇష్టుడం జరుగుతుంది. త్రిశార్ పట్టణంలోనే కేరళ సంగీత నాటక అకాడమీ, వివిధ రకాల కళల అభివృద్ధి కేంద్రాలు ఉండడం వలన ఈ పట్టణాన్ని “కల్పరల కాపిటల్ అఫ్ కేరళ”గా పిలుస్తారు. కేరళ రాష్ట్రము ధియేటర్ ఆర్ట్స్ లో దేశంలో ముందంజలో ఉంది, త్రిశార్ స్కూల్ అఫ్ డ్రామాలో డిగ్రీ, ప్రెజెంచర్స్, MPHIL, PHD స్టోయలో ధియేటర్ ఆర్ట్స్ లో కోర్సుల్ని ఆఫర్ చేయడం 1978 నుంచి ప్రారంభం జరిగింది.

కేరళ జూనపదాలు కొన్ని అక్కడ విన్నప్పుడు, చూసినప్పుడు అచ్చం మన జూనపదాలకు దగ్గర పోలిక వున్నట్టు కనపడింది. ఏ దేశమైన, ప్రాంతమైన ప్రజలు పాడుకునే పాటలు, కళా రూపాల్లో భావసారూప్యత ఉంటుంది.

ఈ మూడురోజుల వ్యవధిలో అక్కడ చూసిన కళారూపాలు మహారాష్ట్ర సంగీత నాటక బ్రిడిఫినల్ మూజ్జిక్ నుండి శ్రీరాము పరిశురావు బృందం ప్రదర్శనలు, కేరళకి చెందిన “పట్టం తల్లూల్”, “తేయం,” “చాక్కారు కుథు”, “నాంగ్యార్ కుథు,” “చవిత్తు నాటకం” “త్రీ పెన్నీ-నాటకం”. ప్రఖ్యాత జర్జ్ న్ నాటక రచయిత బ్రైతోట్ బ్రైట్ రచించిన త్రీ పెన్నీ నాటకం అధ్యయనంగా ప్రదర్శించారు, స్కూల్ అఫ్ డ్రామా విద్యార్థుల నటనాసామర్థం చూసిన ఎవ్వురైనా మెచ్చుకోకుండా ఉండలేరు. చాక్కార్ కుథు కళారూపానికి కుండ (మిజ్జువు) వాయిద్య సహకారం ఉంటుంది. కథకుడు ఒక్కరే వున్నారు. హస్యం జోడించి వాఖ్యానంతో కథను

నడిపించిన తీరు కొంత మన పిట్టలు దొర సంఖాషణలాగ ఇంచులో కనపడుతుంది. మధ్య మధ్యలో క్రోతలకు కథలోకి ఆహ్వానం పలుకుతూ వారి భావాలను కథలో వున్న పొత్తులూ కలిపి కథను రక్తి కట్టిస్తాడు. ఈ కథను చారులు అగురు అనే అతను ప్రదర్శించారు.

అక్కడ జానపద కళారూపాలకు తెలంగాణ జానపద కళా రూపాలకు భావ సారూప్యత కన పడుతుంది. లయ, విన్యాసం, దరువు నటనలో మనకు వారికి దగ్గర పోలికలు వున్నట్లు గమనించవచ్చు. ఇంకొద్ది కాలంలో కేరళ తెలంగాణ రాష్ట్రాల మధ్య గొప్ప సాంస్కృతిక అనుబంధం

పెనవేసుకుంటుంది అని చెప్పడం అతిశయోక్తి కాదు. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో కేరళ భవన్ కోసం ఇటీవల మన ప్రభుత్వం భూమిని కేటాయించడం, కేరళ ప్రభుత్వం శబరిమలలో తెలంగాణ భవన్కి స్థలం కేటాయించడం ఒక మంచి సాంస్కృతిక సంప్రదాయానికి పునాది వేసినట్టే అని చెప్పవచు. మన తెలంగాణ కళా ప్రదర్శన అనంతరం అక్కడి అధ్యాపక బ్యండం వినోద్ నారాయణ్, సునీల్ కుమార్ మాట్లాడుతూ. ఇంకాక సారి కేరళకి వచ్చి పది రోజుల శిక్షణ శిబిరం నిర్వహించాల్సిందిగా కోరారు. కేరళ-తెలంగాణ ధియేటర్ ప్రాడక్షన్ కూడా చేయడానికి ప్రతిపాదనలు రావడం నిజంగా ఈ మా పర్యాటన యొక్క విజయంగా చెప్పవచ్చు. తెలంగాణ సంస్కృతికి ఉన్న గొప్ప తక్కిగా మనం భావించవచ్చు. సదస్యులో పోల్గొన్న ఫిల్మాల్డెస్, కెనడా దేశాల ప్రతినిధులను కలిసి తెలంగాణ సంస్కృతి గురించి వివరించగా,

మన రాష్ట్రానికి రావడానికి వారు అనక్కి చూపడం ఒక మంచి పరిణామం. ఇదే స్వార్థితో ఇంకా ఎన్నో సాంస్కృతిక విజయాలు సాధించడానికి తెలంగాణ సాంస్కృతిక సైనికులుగా ముందుకెళ్లాలని ఆశిశ్వర్తా. తెలంగాణ - కేరళ సాంస్కృతిక సంబంధాల కొన సాగింపు కొరకు ప్రభుత్వం తెలంగాణ సాంస్కృతిక సారథి కళాకారులను పంపి, ప్రోత్సహించిన తెలంగాణ ప్రభుత్వ కృష్ణీ అభినందనీయం. ముఖ్యమంత్రి కెసిఆర్కు, సారథి శైర్మర్గ్ రసమయి జూలికిషన్, డైరెక్టర్ మామిడిహరికృష్ణ, సెంట్రల్ యూనివరిటీ ప్రోఫెసర్ జాలీ పుతుస్వీరి, సాంస్కృతిక సారథి అడ్మినిస్ట్రేటివ్ ఆఫీసర్ దేవత సుధాకర్కు కృతజ్ఞతాంజలి.

-ధా.జి.కుమార స్టోమీ

m : 9948035372

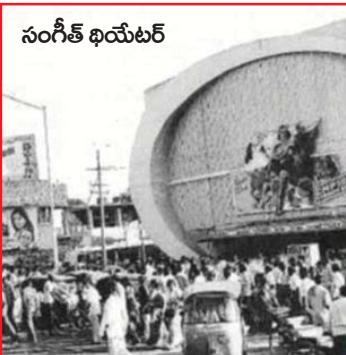
e : kumarasiantheatre14@gmail.com

హైదరాబాద్ లో అలనాటి మన సినిమా టాకీసులు

(గత సంచిక తరువాయి)

హైదరాబాదులో తొలినాళ్లలో ఈ టెంట్స్ హోల్స్ లో మ్యాట్స్ పోలకు అవకాశం ఉండేది కాదు. కనుక రాత్రి పూట మొదటి, రెండవ పోలు మాత్రమే ఉండేవి. పరిమితం హోల్స్ వచ్చాక కూడా ఇదే పద్ధతి కొన్నాళ్లు కొనసాగింది. టికెట్సు ధరలు దెండు, నాలుగు, ఆరు, పది అణాలుగా ఉండేది. అయితే కాస్త ఎక్కువ డబ్బు పెట్టగలిగే వారికి ప్రత్యేకంగా అమర్చిన విశాలమైన సోఫా టికెట్సు దెండు రూపొయిలుండేది. ఇంకా అప్పట్లో థియేటర్లలో సినిమాలతో బాటు నాట కాలను కూడా ప్రదర్శించే వారు. సంగీత కచేరీలు కూడా జరిగేవి. ఈ ప్రదర్శనల్లో ముందు వరుసలో కూర్చునే వారికి ఎక్కువ ధర టికెట్సు వెనుక వరుసలో కూర్చునేవారికి తక్కువ ధర టికెట్సు ఉండేవి. కాలక్రమంలో థియేటర్లు సినిమాల ప్రదర్శనలకే పరిమితం కావడంతో ఎక్కువ ధర టికెట్సు కొన్నవారు వెనక్కు వెళ్లి, తక్కువ ధర టికెట్సు కొన్నవారు ముందుకు వచ్చేశారు.

సంగీత థియేటర్

1941 డిసెంబర్ 12న నిజం నవాబు సినిమా థియేటర్లు వినేచపు పన్ను విధిస్తూ ఉత్తర్వులు జారీ చేశారు. అయినా సినిమా థియేటర్లు నిర్మాణం ఆగేదు సరికదా వాటి సంఖ్య క్రమంగా పెరగడం మొదలైంది. వాస్తవానికి హిందీ సినిమాల మార్కెట్ బొంబాయి తరువాత హైదరాబాద్ లోనే ఎక్కువగా జరిగేది. అందుకే చాలా మంది థియేటర్లు నిర్మాణానికి అనుక్రమించి కనబలిచారు. హైదరాబాదులో హిందీ సినిమాలకు సంబంధించిన వ్యాపారమంతా ఆ రోజు బొంబాయి రీజియన్ కిందనే జరిగేది. నేటికే అదే పద్ధతి కొనసాగుతున్నది.

1956లో హైదరాబాదు స్టేట్ - ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఏకమై ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడింది. దీనికి హైదరాబాదు రాజధాని కావడంతో తెలుగు సినిమాలను విడుదల చేసే పద్ధతిలకు (హిందీ సినిమాలకు బొంబాయి లాగా) మెట్రోపాలిటన్ స్టేట్స్ వచ్చింది. ఇండస్ట్రీలో సైజాం ప్రాంతంగా చెప్పుకునబడే తెలంగాణలో చేసే వసూళ్లు నిర్మాతలకు కోట్ల రూపొయిల లాభం తెచ్చి పెట్టినవి. 1958 నాటికి తెలంగాణలో 99 పర్మిసింట్, 57 టూరింగ్ టాకీసులు వుండినవి.

1982 నాటికి హైదరాబాదు - సికిందరాబాదుల్లో హైదరాబాదు రూరల్తో కలిసి 120 సినిమా టాకీసులుండినవి. మిగతా తెలంగాణ ప్రాంతంలోని ఆదిలాబాద్ 30,

కరీంనగర్ 52, భమ్మం 62, మహబూబ్ నగర్ 51, మెదక్ 20, నల్గొండ 55, నిజామాబాద్ 38, వరంగల్ 57 సినిమా టాకీసులున్నవి. అప్పటికి వీటన్సింటి సంఖ్య 485. కాగా ప్రస్తుతం 550పైనే ఉండవచ్చు. వీటిలో మల్టిషెన్స్‌ల్లోని చిన్న చిన్న స్క్రీన్లు కూడా ఉన్నాయి.

రాను రాను హైదరాబాదు ప్రాధాన్యత పెరగడంతో ఎప్పి రామరావు రామకృష్ణ, తారకరావు థియేటర్లు నిర్మించగా, సుబ్రామించెడ్డి మహేశ్వరి, వరమేశ్వరి థియేటర్లను నిర్మించాడు. ఒకవైపు కాను బ్రాహ్మణందర్చి ముఖమంత్రి అయ్యక మద్రాసు నుండి సినిమా పరిశ్రమను హైదరాబాదుకు తరలించాలని కోరడంతో నెమ్ముదిగా అక్కినేని, దంకిపొటి వంటి వారు హైదరాబాదులోనే సినిమాలు తీయడం ప్రారంభించారు. అప్పటికి ఎక్కువ మొత్తం సినిమాలు మద్రాసులో తయారవుతున్న వాటి పెట్టబడి, లాభాలు రాబట్టేది మాత్రం తెలంగాణ ప్రాంతమే అయ్యింది. క్రమంగా అందరూ హైదరాబాదు బాటు పట్టారు. చెన్నారెడ్డి ముఖ్యమంత్రి అయ్యే నాటికి అది కాస్త ఎక్కువైంది. వసతులు సమకూర్చే పేరుతో హైదరాబాదులోని వందల ఎకరాలు రూపొయిలకే కట్టబెట్టారు. వాటి విలువ ఇప్పుడు కోట్లలో ఉంటుంది.

1983లో ఎస్టీరామరావు ముఖ్యమంత్రి అయ్యారు. ‘ఆయన మన సినిమా వాడు కూడా ఇండస్ట్రీకి ప్రభుత్వం వైపు సుండి ఎంతైనా తోడ్పాటు అందుతుందని’ అంతా ఆశించారు. కానీ ఆయనకేమో మద్రాసు నుండి సినిమా రంగం హైదరాబాదుకు రావడం ఇష్టం లేదు. తనకు సినిమా జీవితాన్నిచ్చిన అభిమాన జనాన్ని, ముఖ్యమంత్రి పదవిని సంపాదించి పెట్టిన చెన్నపట్టాన్ని వదిలిపెట్టడం ఆయనకిష్టం లేదు. అందుకే 1983 జనవరి 9న అంత్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రిగా ప్రమాణం చేసి నాలుగు నెల్లు తిరగక్కుండానే ఏటిల్ 27న మద్రాసుకు తాగునీటి కోసం ఉద్ఘేశించిన ‘తెలుగుగంగ’ పథకానికి అప్పటి తమికనాడు ముఖ్యమంత్రి ఎం.జి.ఆర్., ప్రధాని ఇందిరతో కలిసి శంకుస్థాపన చేశారు. ఇక్కడ కొన మెరుచేమిటంటే ఆ రోజు తాగునీటి కోసం ఏర్పాత్తిన తెలుగు గంగ నేడు “పోతిరెడ్డిపాడు”గా మారి కృష్ణానదినే మలుపుకుపోయే దుర్మార్ప ప్రాజెక్టుగా మారి పొలమూరు ప్రజల నోట్లో మట్టి కొడుతున్నది. అట్లా తెలంగాణ నీటిని తరలించుకుపోయే దుశ్శర్యలు ఆంధ్ర రాజకీయ నాయకులే కాదు, సినీ రాజకీయ నాయకులు కూడా చేశారు. అప్పటికే

థియేటర్లు కట్టుకుని ఉన్న ఎన్.బి.ఆర్. సినిమా రంగానికి మేలు చేయాలనుకోలేదు.

అలాంటి ఎన్.బి.రామారావు 1984లో టాక్స్ కట్టే విధానానికి స్లాబ్ సిస్టంను తీసుకురావడంతో థియేటర్ల ఉనికి ప్రమాదంలో పడింది.

అంతవరకూ సినిమా టాక్స్ నో ఎన్ని సీట్లు నిండినపే దానికి అనుగుణంగానే పన్ను కట్టాలి ఉండేది. స్లాబ్ విధానం రావడంతో కెపాసిటీని బట్టి సీట్లు నిండినా, నిండితే ఎంత వస్తుందో దాని ప్రకారమే పన్ను కట్టాలి. దీంతో భారీ సీట్లకు కూడా టాక్స్ కట్టి తీరాలిందే. ఈ పరిస్థితుల్లో సినిమాను కలెక్షన్లు ఉన్న కాదికి నడించడమో, లేకపోతే వెంటనే ఎత్తిని మరొక సినిమా చేయడమో చేస్తారు. చిన్న సినిమాలకు, పాత సినిమాలకు కొంత రాయితీ ఇప్పడంతో మొదట ఇది బాగానే ఉన్నా, డబ్బింగ్ సినిమాలకు డబుల్ టాక్స్ ఏధించింది ప్రభుత్వం. దీంతో ఎగ్జిబిటర్లు తాత్కాలికంగా లాభపడుతున్నాం అనుకున్నారు గానీ ఈ స్లాబ్ సిస్టమే రాచపుండులా మారుతుందని ఉపహించలేదు. ఘలితంగా చిన్న సినిమాలు బఱికి బట్ట కట్టడానికి విల్ఫ్రండండా పోయింది.

స్లాబ్ సిస్టం వల్ల నడిచినంతకాలం నడుపుకుని కలెక్షన్లు తగ్గితే కొత్త సినిమాలేసుకోవచ్చని, అది తగ్గితే మరొకటని, వీటి మధ్యలో పాత సినిమాలు, చిన్న సినిమాలు పాత సినిమా ట్రైబిల్స్ తో వచ్చిన కొత్త సినిమాలు ఇలా జిమ్మెట్కులతో తొలుత నెట్టుకు వచ్చినా, వాణిజ్య పన్నుల అధికారులను మేనేజ్ చేసుకుని పన్ను ఎగవేసినా అదెంతో కాలం కొనసాగలేదు. చివరికి వసతులు చూపి కిటట్లు ధరలు పెంచుకోవడం కూడా వారి చేతుల్లో లేకుండా పోయింది. దీంతో సీట్ల సంఖ్య తగ్గించి కొత్త సినిమా వచ్చిన రోజున భారీ స్థలంలో కుర్చీలు వేసి లెక్కలో ఉన్న సీట్లకు మాత్రమే స్లాబ్ చెల్లించడం మొదలుపెట్టారు. ఇదీ ఎంతో కాలం కొనసాగలేదు. ఈ ప్రమంలో రోజులో నాలుగు పోలే వేయాలి. అదనంగా వేయాలంటే అనుమతిపొంది కొంత అదనపు స్లాబ్ చెల్లిస్తే గానీ సాధ్యమవుతుంది.

ఇలాంటి పరిస్థితులు ఉత్సవాలైన తరువాత థియేటర్ యజమానుల పరిస్థితులు తలకిందులైనవి. అప్పటింకా థియేటర్ గేట్ కిపర్, బుకింగ్ క్లార్స్ మేనేజరులకు కూడా సమాజంలో పెద్ద గౌరవముండేది. కానీ స్లాబ్ సిస్టముతో యజమాని థియేటర్ను అమ్ముకోవడమో, లీజ్ కిచ్చుకోవడమో, కూర్చు ఫండ్క్ హాల్గా మార్పుకోవడమో తప్ప మరో మార్గం కనబడలేదు. మరికొన్ని కమర్సియల్ కాంప్లక్స్లుగా, మల్టిప్లక్స్లుగా, అప్పార్టమెంట్లుగా మార్కెట్లుగా విభిన్నములుగా కనిపిస్తుంది. నగరంలో ఒకనాడు సినిమా వినోదానికి సేంద్రంగా వెలుగొందిన ‘లిబ్రి’, ‘షాలీమార్’, ‘సంగీత్’ టాక్స్ నేలు,

గోల్డ్ ల్యాండ్లో ఉన్న ‘తస్విర్ మహాల్’ ఇంకా నాంపల్లిలో ‘లతా’, లార్ దర్జాజీలో రాయల్, షాలిబండ ‘అల్పా’, ‘సుల్తాన్ బిజర్ రాయల్’, శీశమహాల్ (గోల్డ్ ల్యాండ్), కమల్, తిరుమల, షమా (చాదర్ఫూట్), సపరంగ్, అశోక్, విక్రంత్ (పుత్రీబాలీ), షామ్, సైల్స్‌లింగ్ (లక్కింకాపూల్), కల్పన (కవాడిగూడ), పల్లవి, నటరాజ్, అజంతా (సైదాబాద్) థియేటర్లను ప్రేక్షకులకు కనుపరుగైనవి. దీపక్ (నారాయణగూడ) వంటి చాలా థియేటర్లు మూతపడినవి. ఈ పరిస్థితులను అనరాగా తీసుకొని పరిశ్రమలో నలుగురు ‘పెద్ద మసపులు’ రెండు రాప్లోల్ని థియేటర్లను తమ గుప్పిల్లో పెట్టుకుని వీటిలో తమవి, తమకు నచ్చిన వారి సినిమాలను ఆడించడం, చిన్న సినిమాల విడుదలకు థియేటర్లు ఇప్పకోపడం వంచివి చేస్తా తమ ఆధిపత్యాన్ని కొనసాగిస్తున్నారు.

ఒకవైపు నుంచి థియేటర్లు కనుపరుగవు తుండటం సామాన్యానికి సినిమా వినోదం దూరం కావడం మొదలైంది. ఇక ప్రైపరాబాదులో మల్టిప్లక్స్ల నిర్మాణం పుంజుకుని సుమారు వంద స్థ్రేస్ నగరశివార్లు, కూకట్టపల్లి, కొండపూర్, గచ్చిబోలి, మియా పూర్, చందానగర్, అత్తపూర్ తదితర ప్రొంతాల్లో అందుబాటులోకి వచ్చినవి. వీటి టీకెట్లు 200 రూపాయలపై మాటే. ఇవేమీ పేదవాడికి అందుబాటులో లేనివే. తమిళనాడులో మాత్రం సామాన్యాడికి సినిమా వినోదం అందుబాటులో ఉండాలని అమ్మ థియేటర్ పేరున చిన్న చిన్న థియేటర్ నిర్మించడం గమనార్థం.

తెలంగాణలో రాస్తే సినిమా థియేటర్లదే ఒక చరిత్ర అవుతుంది. 1921లో విజయవాడలో మారుతి టాక్స్ నిర్మాణం నాటికి అంద్ర ప్రాంతం ఉమ్మడి మదరాసు రాప్తులో ఉండింది. అప్పటికే మద్రాసలో థియేటర్లు నిర్మాణమై ఉన్నవి కపుక మారుతిని అంద్ర రాప్తుం ఏర్పడ్డకనే తొలి టాక్స్ నుగా చరిత్రలో నమోదు చేసుకున్నారు. ఇక తెలంగాణలో

1920లోనే సెల్క్ష్ టాక్స్ ను నిర్మాణం జరుపుకున్నది కపుక థియేటర్ విషయంలో మనమే ముందున్నామనేది రుజువైంది. అంతగొప్ప చరిత్ర ఉన్న తెలంగాణలోని థియేటర్ల తెరమరుగు కావడానికి సీమాంద్ర ప్రభుత్వాల ఏపక్ష నిర్ణయాలే. తెలంగాణ రాప్తుం ఏర్పడ్డక ప్రైపరాబాదులో మినీ థియేటర్ నిర్మాణానికి ప్రభుత్వం చేయుతినివ్వాలని దీంతో చిన్న సినిమాలను జతికించుకోవచ్చని ఈ ప్రాంత దర్జక, నిర్మాత అభిలపిస్తున్నారు. నూతనంగా ఫిలింసిటి నిర్మాణం, ఫిలిం ఇన్స్టిట్యూట్ ఏర్పాటు వంటి నిర్ణయాలతో బాటు మినీ థియేటర్లు కూడా మన తెలంగాణలో నిర్మాణమవుతాయని ఆశిద్ధాం.

- హమేష్ బాబు,
m: 7780736386
e: hrameshbabu5@gmail.com

బ్రిటీష్ సైన్యాన్ని ఒడించిన ప్రైన్ ముబారిజుద్దోలా!

తెలంగాణ... హైదరాబాద్ నగరం... రాజ్యం... తవ్విన కొద్దీ కొత్త మంచిలు, చారిత్రక వైఘార్యాలు, సాంస్కృతిక రత్నాలను, సాహిత్య కెంపులను అందించే విలువైన నిక్షేపాలున్న నిధి. ఒకప్పుడు ఇది 'కోహినూరుకు ప్రసిద్ధి. ఇప్పుడు ఈ ప్రాంతం అంతకన్నా గొప్పదైనా చారిత్రక వారసత్వాన్నికి వారథి. హైదరాబాద్ నగరం గురించి పరిశ్యామ్, ఉర్దూ, ఇంగ్లీషు, తెలుగు, మరాఠి, కన్నడ భాషల్లో.. శిలా శాసనాల్లో, రాగి రేకుల్లో, తాళపత్రాల్లో ఎంతో చరిత్ర నిక్షేపమై ఉన్నది. కుతుబ్ ఖాఫిల కాలం నుంచి ప్రాంతం, డచ్, బ్రిటీష్, పర్సియా, అరబ్బు, మద్రాసు ప్రాంతాల నుంచి గోలకొండ, హైదరాబాద్ నగరాలను సందర్శించిన వాళ్ళు తమ అనుభవాలను, అనుభూతులను రికార్డు చేసినారు. నిజాం పాలనలో బ్రిటీష్ రెసిడెంట్లుగా, మిలిటరీ అధికారులుగా పనిచేసిన కొన్ని వందల మంది స్వియాసుభవాలను, చరిత్రను చిత్రికగచ్ఛినారు. అట్లగే దాదాపు 1800ల ప్రాంతం నుంచి హైదరాబాద్ రాజ్యం స్థితిగతులను, పర్యావరణాన్ని, సహజ వనరులను, భూగర్భ నిధులను, ఖనిజాలను, ప్రజల ఆవార వ్యవహరాలను, భాషా, సంస్కృతులను వ్యాసాల రూపంలో వెలువరించినారు. కల్యాల్ కాలిన్ మెకంజీ, ఆయన అనుయాయులు కావలి వెంకట బోర్య సోదరులు హైదరాబాద్ రాజ్యంలోని వివిధ ప్రాంతాలను నర్సేచేయడమే గాకుండా కైఫియత్తులను రాయించినారు. ఈ కైఫియత్తుల్లో అనాటి భాషతో పాటుగా, అమరావత్తెన సమాచారాన్ని సేకరించి పెట్టినారు. ఇట్లా ప్రోగ్రస్ సమాచారం నంపద అందరికి తెలియాల్చిన

అవనరమున్నది. ఇంతకు ముందు ఎక్కడా చరిత్ర పుటల్లో చోటుచేసుకోకుండా పోయిన విషయాల్చి వివరంగా పూసగుచ్చి తెలంగాణ తల్లికి మాలగా అర్పించాలి. కొత్తా ఏర్పడ్డ తెలంగాణ తను తాను తెలుసుకోవడమే గాకుండా, తెలుసుకున్న సమాచారాన్ని అందరికి అంబుటులోకి తేవాల్చిన సందర్భమిది. గత మూడు దశబ్దాలుగా తెలంగాణ/హైదరాబాద్ రాజ్యాన్నికి సంబంధించి కొన్ని లక్షల పుటల సమాచారాన్ని సేకరించడం జరిగింది. 'కవిత' తెలంగాణ రీసెర్చ్ అండ్ రెఫరాల్ సెంటర్ తరువసు ఈ సమాచారాన్ని వివిధ పరిశేధకులు, పత్రికలు, వ్యక్తులు, పండితులతో పంచుకోవడం కూడా జరిగింది. ఇప్పుడు మరొక్కసారి అరుదైన చారిత్రకాలాల్చి, సామాజిక విశేషాల్చి, సాంస్కృతిక వైభవాన్ని, భాషా వైశిష్ట్యాన్ని, హిందూ-ముస్లిం తేడాలేకుండా అన్ని మతాల వారు ప్రదర్శించిన అపురూపమైన ప్రతిభ, సంస్థలుగా చిరస్వరణీయమైన సేవలందించిన విశేషాలను ఇక్కడ రికార్డు చేయడం జరుగుతోంది. స్వత్యం, చిత్రం, గానం, కీర్బత్తీని కథలు, దక్కనీ గజల్ని, సాహిత్యం అంతా పంచభాషా సంస్కృతిని, మిత్రము జీవన విధానాన్ని పట్టిచే ఆకరాలు. అలాయి బలాయి సంస్కృతికి నిదర్శనం. పండుగలు,

ముబారిజుద్దోలా

పబ్బాలు, ఊరెగింపులు, జానపదుల కళారూపాలు, అక్కస్తు మాదన్నలు ఆదరించిన ప్రోత్సహించిన బోనాలు, బతుకమ్మ ఇవ్వాళ గజ్జెగట్టి ఘనంగా ప్రదర్శిస్తోంది. గతం నుంచి మనకు అందిన వారసత్వం, వారసత్వ కట్టడాలు, వాటి ప్రాధాన్యత కూడా ఇందులో చర్చివడం జరుగుతుంది.

హైదరాబాద్ చరిత్ర అంటేనే అబ్బురం. విన్నయం. అరబ్-రోహిల్లా వీరుడు తురైబాట్టేహ్న తన గురువు మాల్హీ అల్లాపుద్దినీ బోధనలతో ప్రభావితమై బ్రిటీష్ వారిపై తిరుగుబాటు చేసినాడు.

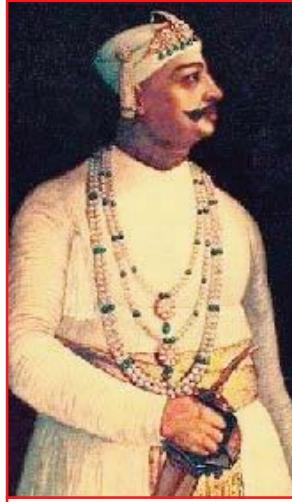
పోరాటంలో ప్రాణాలు వదిలినా ఈ దేశ మూలవాసులెప్పరూ పరాయిపాలనకు తల్లిగేది లేదని పౌచ్చరించాడు. బ్రిటీష్ వారి వెన్నులో వణుకు పుట్టించాడు. వీరుడిగా నిలిచాడు. ఇది 1851నాటి సంఘటన. అయితే 1815లో ఒక 15 యేండ్ల బాలుడు బ్రిటీష్ వారితో హైదరాబాద్ లో యుద్ధం చేసి వారిని మట్టి కరిపించిన చరిత్ర మనలో చాలా మండికి తెలియదు. ఆ చరిత్రను స్వీచ్ఛించింది కూడా హైదరాబాదే! బహుశా దేశం మొత్తంగా ఒక దేశియుడు బ్రిటీష్పైన్యాన్ని ఎదురూన్ని విజేతగా నిలిచిన తొలి సంఘటన ఇదే అయ్యంటది. ఒక 15 యేండ్ల బాలుడు బ్రిటీష్ హైన్యాన్ని గడగడలాడించాడంచే నమ్మశక్యంగాని విషయం. కాని వాస్తవం. సికిందర్ రూపా (మూడో నిజాం) (1768-1829) పాలన చేస్తున్న కాలమది. ఈ సికిందర్ రూపా తన తండ్రి రెండో నిజామ్ అలీఖాన్ మరణానంతరం 1803లో అధికారంలోకి

వచ్చాడు. 1829 వరకు పాలన చేసి తన 61వ యేట మరణించాడు. ఈయనకు ఇద్దరు భార్యలు. హజీ బేగు, చాంద్సీ బేగ్ము. మొత్తం 19 మంది సంతానం. తొమ్మిది మంది కూతుక్కు. పది మంది కొడుకులు. సికిందర్ రూపా మూడో కొడుకు 'ముబారిజుద్దోలా' మన వీరుడు. ముబారిజుద్దోలా బ్రిటీష్ అధికారి వద్ద దర్జీగా పనిచేసే ఒక వ్యక్తిని నిర్వింధించాడు. నిర్వింధించడానికి కూడా కారణమున్నది. బ్రిటీష్ వారి సూట్లు, బట్టలు ఈ దర్జీ కుట్టేవాడు కావడంతో ఆయన సేవలకు మెచ్చి కొండ భూమిని బ్రిటీష్పైఱు ఇసామ్గా ఇచ్చినారు. అయితే ఈ భూమికి సంబంధించి కొండ రెవిన్యూ సుంకం చెల్లించాల్చిందిగా ముబారిజుద్దోలా, అతని మిత్రుడు ఆ దర్జీని ఆదేశించినారు. ఇందుకు అతను అంగీకరించక పోవడంతో అతన్ని తమ అధీనంలోకి తీసుకున్నారు. రాజభవనంలో నిర్వింధించినారు.

దీంతో ఆ బ్రిటీష్ అధికారి నిజాం దర్వారు జరుగుతున్న సమయంలో అక్కస్తీకి వచ్చి పెయిలర్ నిర్వింధ విషయం తెలువురూ, అతని మిత్రుడు ఆ దర్జీని ఆదేశించినారు. ఇందుకు అతను అంగీకరించక పోవడంతో అతన్ని తమ అధీనంలోకి

దళ్ళీని విషువుల చేయడమే గాకుండా నిండు సభలో గౌరవ సూచకంగా దళ్ళీకి శాలువా కప్పి సత్యరించాడు. ఈ విధమైన సత్యార్థం ఆనాడు అత్యంత ఉన్నతులకు మాత్రమే లభించేది. అంతే గాకుండా తన రక్షణ బృందంలోని ఒక అధికారిని దళ్ళీ భద్రతా విషయాలు చూసుకునేందుకు కేటాయించినాడు. భవిష్యత్తీలో ముబారిజుద్దోలా నుంచి ఎలాంటి హని ఉండబోయిదు అనే భరోసాను కూడా కల్పించాడు. నిండు సభలో అదీ విదేశస్తుల మూలంగా తనకు అవమానం జరగడంతో ముబారిజుద్దోలా కుమిలి పోయాడు. కన్సుకొడుకునైన తనను కొకుండా బ్రిటీష్ అధికారికి ఎక్కువ గౌరవం ఇవ్వడాన్ని జీర్ణించుకోలేక పోయాడు. దీంతో బ్రిటీష్ వారి మీద పగసాధించుకోవాలని ముబారిజుద్దోలా నిర్జయించుకున్నాడు. అంతేగాకుండా తన మేనమామ మన్నా సాపిఏబ్ (మునీర్ ఉల్ ముల్క్), ఆయన కొడుకుతో జత కట్టాడు. అనుకున్నదే తడవగా మొత్తం రాజభవనాలన్నింటిపై నిష్ఠా పెట్టినాడు. చుట్టూ బారికేఢ్లు నిర్మించి తన అనుమతి లేకుండా ఎవ్వరూ లోనికి రావ్యాద్వని, అలా వచ్చిన వారిని తల తీసెయ్యాల్చిందిగా ఆదేశించాడు. అంతేగాదు ఈ భవంతులు ఆక్రమించుకునే డశలో ఎవ్వరు అడ్డం వచ్చినా వాళ్ళు తమ సొంత కుటుంబికులైన వారిని కూడా వధించాల్చిందిగా ఆదేశించాడు. గురి చూసి కాచ్చే నేర్చు గల వాళ్ళను భవంతులపై కాపాలకు దించినాడు. ఒక యింద్ర వాతావరణం ఏర్పడింది. అంతఃపురంలో భయం ఆపరించింది.

పరిస్థితులు అదుపు తప్పడంతో కెప్పెన్ హేర్ నాయకత్వంలో 'రస్సెల్ బ్రిగెడ్' (సైన్యం) నగరంలోకి ప్రవేశించింది. వీరి ఏకైక లక్ష్మం ముబారిజుద్దోలా. ఇక్కడ బ్రిటీష్ పట్టాలానికి, ప్రిన్స్ మధ్దతుదారులకు తీవ్రమైన పోరాటం జరిగింది. ఈ పోరులో బ్రిటీష్ పైస్యులోని కెప్పెన్ డార్జీ (ఈయన నాన్ కమిషన్డ్ అధికారిగా ఉన్నాడు) మరో 12 మంది సైనికులు చనిపోయారు. అయితే ఓటిపోతున్న పైస్యునికి మధ్దతుగా బ్రిటీష్ వారు సికింద్రాబాద్ లో ఉన్నటువంటి పట్టాలాలను పైదరాబాద్ కు రావాల్చిందిగా ఆదేశించారు. దీంతో రంగంలోకి దిగిన సికిందర్ రూపా తన బావమరిది, మంత్రి కూడా అయిన మునీర్ ఉల్ ముల్క్ ని రంగంలోకి దించినాడు. ఈయన బ్రిటీష్ పట్టాలాలేవి పైదరాబాద్ లోకి రావడానికి వీలులేదని ఆదేశిస్తూ, యుద్ధాన్ని ఆపడం కోసం ముబారిజుద్దోలా చుట్టూతా బ్రిటీష్ పోలీసులు నిఫరా ఏర్పాటుచేసుకోవడానికి అనుమతిచ్చాడు. ఈ చర్చ ముబారిజుద్దోలో మరింత ఆగ్రహాన్ని పెంచింది. నేను ఒక్క రాజుకు తప్ప మరెప్పరికి లోంగేది లేదని చెబుతూ గుర్చంపై నవారీ అయి నగరమంతా విజయోత్సవ ర్యాలీని నిర్వహించాడు. ప్రజలు బ్రిహమరథం పట్టారు. వాడవాడలా స్వాగతం పలికారు. బ్రిటీష్ సైన్యం ఈ సంఘుటను

ముస్తి నిజామ్ సికిందర్జా

మునీర్ ఉల్ ముల్క్ బహదుర్

అవమానంగా భావించింది. చివరికి రాజు మీద వత్సిద్ధి తీసుకొచ్చి ముబారిజుద్దోలాను గోలకొండ కోటలో బంధించేలా చేశారు. ముబారిజుద్దోలా 1815-1820 వరకు అంతే 15 వ యేట సుంచి 20వ యేట వరకు గోలకొండ కోటలో బంధిగా ఉన్నాడు. ఈ ముబారిజుద్దోలకు 'పైదర్ అలీ భాన్' అనే బిరుదు కూడా ఉన్నది.

నిజానికి ఒక 15 ఏండ్ల బాలుడు తన మేనమామ సహాయంతో మెంత్తం బ్రిటీష్ వారిని గడగడలాడించడం చారిత్రక సంఘుటన. ఆ తర్వాతి కొలంలో కూడా అటు బ్రిటీష్ వారికి, ఇటు పైదరాబాద్ పాలకులకూ వక్కలో బల్లెంలా పనిచేసినాడు. పైదరాబాద్ పై ప్రాంతేతరుల ముఖ్యంగా బ్రిటీష్ వారి పెత్తనాన్ని, జోక్కాన్ని తీవ్రంగా నిరసించినాడు. అందుకు ప్రజల మధ్దతు కూడా ప్రయత్నించినాడు. సికిందరుబా అనంతరం నాసిరుద్దోలా 1829లో అధికారంలోకి వచ్చాడు. ఈయన అధికారంలో ఉన్న కాలంలో ముబారిజుద్దోలా 'పహచీ' ఉద్యమానికి దక్కిణాదిన బీజలు వేసినాడు. కర్నూలుతో సహ అనేక మందిని బ్రిటీష్ వారికి వ్యక్తిరేకంగా కూడ గట్టినాడు. ఈ సంఘుటన గురించి మరోసారి చర్చించుకుండాం.

వృక్షులు, సంఘుటనలు, వివిధ విషయాలు, యుద్ధాలు, తిరుగుబాట్లు, పాలకుల లొంగుబాట్లు, బ్రిటీష్ రెసిడెంట్ల అత్యాత్మాపాం, నిజాం నవాబుల నిరసనలు అన్నీ కలగలిసి పైదరాబాద్ చరిత్రను మలుపు తిప్పుయి. పాలకులు తమ రాజ్యాలను కాపాడుకోవడం, సైరికరించుకోవడం, పిస్తరించడం కోసం యుద్ధాలు చేసేవారు. ప్రజలు కూటమిగా ఏర్పడి చేసే తిరుగుబాట్లను అణచివేయడం కూడా రాజ్యపాలనలో భాగమే! అయితే కొన్ని కొన్నిసార్లు చిన్న విషయాల కోసం, లేదా పంతాలు పట్టింపుల కోసం కూడా పెద్ద పెద్ద యుద్ధాలు చేసేవారు.

వందల యేండ్లుగా ఈ సగర చరిత్రను రికార్డు చేస్తున్న ఇంకా వెలుగులోకి రావాల్చిన కోణాలు ఎన్నో ఉన్నాయి. పైదరాబాద్ రాజ్యంలో బ్రిటీష్ పై మెదటి తిరుగుబాటు చేసింది తుల్రెబాజ్ఞభాన్ అని ఇప్పటి వరకూ చదువుకున్నాము. ఈ చరిత్రను తిరగరాయాల్చిన సమయం ఆనస్వమయింది. పైదరాబాద్ సగరంలో బ్రిటీష్ వారిపై మెదటి తిరుగుబాటు 1815లో జరిగింది. దీనికి నాయకత్వం వహించింది ముస్తి నిజామ్ సికిందర్జా తనయుడు ముబారిజుద్దోలా. ఈ తిరుగుబాటు ఒక దళ్ళి నిర్వంధం విషయంలో జరిగింది.

-సంగిశ్టేశ్వరీనివాస్,

m:98492 20321

e: sangishettysrinivas@gmail.com

అలిశెట్టి బొమ్మల కొలువు

తెలుగు వచన కవిత్వంలో అలిశెట్టి ప్రభాకర్కు ప్రత్యేక స్థానం ఉంది. సాధారణ పారకుడి నుండి సాహితీవేత్తలదాకా అందరూ ఆయన కవిత్వాన్ని ఇష్టపడతారు. 1973 నుండి 1993 మధ్యకాలంలో ఆయన రాసిన కవితలు ఇప్పటికీ చదువరుల ఆదరణ పొందుతున్నాయి. 2013లో ఆయన కవిత్వం సమగ్ర సంపుటిగా వచ్చిన్నుండి ప్రభాకర్ ప్రస్తావన సాహితీ లోకంలో పెరిగింది. పార్యవ్యవస్తకాల్లో, ‘ప్రపంచ’ సభల్లో ఆయనకు సముచిత స్థానం లభించింది.

అలిశెట్టి కవియే కాకుండా మంచి చిత్రకారుడని తెలిసిందే. 1983 నుండి తెలుగు నేల నుండి ధీటీ పెద్దబడిదాకా ఆయన కవితా చిత్రాల ప్రదర్శనలు సాగాయి. తెలుగు కవిత్వంలో ఆయన కవితా చిత్రాలు ఓ కొత్త ప్రక్రియ. ఈమధ్య మైదానాల బుక్ఫెయిర్లో విడుదలైన ‘అక్షర క్లిపటమలు ప్రభాకర్ కవితా చిత్రాలతో వచ్చిన రెండో ముద్రణ. అయితే 2014లో వచ్చిన ‘అక్షర సక్షుతమీద..’కు దీనికి కొంత వైవిధ్యం ఉంది. ముద్రణ ఎ4 సైజ్లో ఉన్నందువల్ల చిత్రం స్వప్తత పెరిగింది. ఒక్క చిత్రంపక్షం రెండు మీనీ కవితలను ప్రచురించారు. ఈ పుస్తకాన్ని రెండు విభాగాలుగా విభజించవచ్చు. ముందుమాటగా బి.నర్స్ రాసిన ‘తూర్పు అతని చిరునామా’ ఒక భాగమైతే కవితా చిత్రాలు ఒక భాగంగా కనబడతాయి.

ముందుమాట మస్తకానికి అంతగా సంబంధం లేకుండా ప్రభాకర్ జీవిత విశేషాలతో మౌనోగ్రావ్ రూపంలో ఉంది. ఇందులో అలిశెట్టి వివరణాత్మక జీవన పరిచయం ఉంది. ఆయన కవిగా ఎదిగిన క్రమం, ఆరోగ్యపరంగా, ఆర్థికంగా అనుభవించిన కష్టాలు, వాటిని ధీటుగా ఎదుర్కొన్న నిబంధాల్లో రాజీవడనితత్వం ఇలా అన్ని డశలపై సుదీర్ఘ కథనం ఉంది. రచనాక్రమంతోపాటు ఇందులో చర్చించిన అంశాలు అలిశెట్టిని అభిమానించేవారికి ఆస్తికరంగా ఉంటాయి.

ప్రభాకర్ తన కవితలకు వేసుకున్న ఈ చిత్రాల్లో లోతైన అర్థం ఉంది. కవితను చదివినంత సులభంగా బొమ్మును గ్రహించలేదు. ఆయన బొమ్మలను పరీక్షించి చూస్తే గీత గీతకో అర్థముంది. బొమ్మ అంతర్గంలో మరో నిగూఢ బొమ్మ దగి ఉంటుంది.

‘వేశ్య’ కవితకు వేసిన చిత్రంలో గవడ కింద చేయిలూ భ్రమింపజేసే స్త్రీ శరీరం ఉంటుంది. చేతిలో కలంలా కనబడే చిత్రంలో మానవ అస్తిపంజరం దాగిఉంది.

‘అనంతం’ కవిత కోసం కన్నీటిని చెమట బిందువును కలగలిపి

వేసిన చిత్రంలో ‘ప్రతిఫలించే కళా ఖండాలు, పరిధి దొరకని బాధలు’ పోరాటం కవితలోని ‘తల్లడిల్లిన రమణీయ ద్వీపం’ అద్భుతమైన చిత్ర రూపాన్ని పొందింది.

అగ్ని సముద్రం కవితకు వేసిన బొమ్మ ‘కన్నీట్టు నిచ్చెనతో కర్కు పొదాల్చి మొస్తున్న కలోర తపస్సిని దర్జనమిస్తుంది. ఏకాగ్రతతో అవలోకిస్తే తప్ప ప్రభాకర్ గీతల్లోని వ్యధారూపం అంతుపట్టదు.

‘చీకట్లో జడుసుకుంటే ఒక చెట్టే అరణ్యమై భయపెడుతుండన్నట్లు’ చిత్రంలోని చెట్టు భయపెడుతుంది.

‘అప్రు కావ్యం’ కు వేసిన బొమ్మ కళాఖండాన్ని తలపిస్తుంది.’ పత్రహారితమే హరించిన బతుకు చెట్టు నీడలో రాలుతున్న అప్రు కణం చివర బాకును గమనించాలి.

‘సాగిరికతా స్థాం నువ్వే’ కవితకు అలిశెట్టి చిత్రాన్ని తీరిగ్గా పరీక్షించపలసిందే.’ వోసికి దీపవు సమ్మేళనాజూకు పూలరెమ్మిపై గ్రాద్ద చూపు గగుర్చాటు కలిగిస్తుంది.

ప్రభాకర్ కవిత్వంతోపాటు ఆయన బొమ్మలూ ఇష్టపడేవారికి కాఫీ పేబుల్ బుక్కగా పుస్తకం అలరిస్తుంది.

ముఖ చిత్రం యధారీతిలో ఉన్న చివరి పేజీ అట్టకు రెండువైపులా వేసిన బొమ్మలు బాగున్నాయి. లోపలివైపు దాసరి సాగభూషణం వేసిన చిత్రం ఉంది. అందులో ప్రభాకర్కు కలం, కుంచె, కెవెరాతో ఉన్న అనుబంధం చిత్రింబడింది. అట్ట చివర ప్రభాకర్ శిల్పం ఛోటో ఉంది. జగిత్యాల అంగి బజార్లో ఆయను అభిమానించిన యువత ప్రతిష్టించుకున్న విగ్రహం ఈ విధంగా ప్రాచుర్యం పొందింది.

వినిమిది పదులు దాటిన వయసులో అలిశెట్టిపై అత్యంత ప్రేమతతో ఈ పుస్తక ముద్రణకు పూనుకున్న ఎన్.వి.ఎల్. నరసింహాపుగారిని అభినందించకతప్పుదు.

అలిశెట్టి ప్రభాకర్

‘అక్షర క్లిపటమలు’

పేజీలు: 70, వెల: 150/-

సంపాదకులు: ఎన్.వి.ఎల్.నరసింహాపు

ప్రచురణ: రంగపల్లి ప్రచురణలు

ప్రతులకు: ననోదయ పుస్తక కేంద్రం, మైదానాల ప్రాంతం, హైదరాబాద్
9247471362

-బి.పద్మజ

m : 9440594713

ఒక రాగం

పెదవులమీద విప్పుకున్న పేజీలు
భయపుసంబిలో ముడుచుకు పోతాయి
నీడలతో స్నేహిస్తూ నాజూకుతనం అడుగులు
కళ తప్పి నడుస్తుంటుంటాయి
గాలిలో తేలియాడే పతంగిలా మాటలు
భూమి చూపును వెతుక్కుంటాయి
రెండు పాయలుగా విడిపోయే చోట నది వీడ్సోలుచెప్పి
కదులుతున్న ధృశ్యం స్పష్టంగా నీళ్ళల్లో నుడులుతిరుగుతూ
కనపడుతుంది

కావలసింది చేతుల్లోంచి వంపి
మనసు భాలీతనం జీరతో రాగం తీస్తుంది
రూపం గోళ్ళల్లో చిక్కుకున్న మైలలా నల్లబడుతుంది
మీద చెపుల ముత్కులా మెరుస్తుంది
లోపట రక్తం చల్లబడి చలనరహితమవుతుంది
చిగురుమొలిచి మాయమైనట్టు నవ్వు
ముఖంమించి రాలి పోతుంది

ఎటూ తోచనితనం తోని చూపు
మబ్బులు పల్సిన ఆకాశమవుతుంది
సుదరాయించని మాట వలి కొయ్యలా తగులుతుంది
ఒదులోలుతనం కాళ్ళకు తీగల బంధనమౌతుంది
స్నేచ్ఛ ఒక పురా నుగంధమై
చిట్టికన వేలును ముద్దుపెట్టుకోవాలని చూస్తుంది
ఎరుక చెక్కున మెలిసి మాయమైపోతుంది
సుఖ విహంగ క్షణం బతుకులోంచి లఘువై
జీడు పెదవులమీద బ్రహ్మశేముడు మొలిపిస్తుంది

-వేముగంచి మురళీకృష్ణ

m : 9676598465

e : chinnarivemuganti@gmail.com

పుస్తక పరిచయం

పుస్తక పరిచయం శీర్షిక ద్వారా వివిధ పుస్తకాలను పారుకులకు పరిచయం చేసే ప్రయత్నం ఇది. ఈ వేదిక ద్వారా పారుకులకు తమ పుస్తకాలను పరిచయం చేయాలనుకునే రచయితలు, ప్రచురణ సంస్థలు తమ పుస్తకాలు రెండు కాపీలను దిగువ చిరునామాకు పంపించవచ్చు. వీలు వెంట వాటిని ప్రచురిస్తాం. సమకాలీన సామాజిక అంశాలతో కూడిన కొత్త పుస్తకాలకు ప్రాధాన్యం.

పుస్తకాలు పంపించాల్సిన చిరునామా:

DECCAN LAND :

"CHANDRAM" 490, St.No. 12,
Himayatnagar, Hyderabad - 500
029. Telangana
Fax: 040-27635644 Mobile:
9030626288
E-mail: desk.deccan@gmail.com
www.deccanland.com

పత్రికలు - పరిచయం:

గమనిక: ఈ శీర్షికలను ప్రచురించేందుకు ఆయా పత్రికలు.
ప్రశ్నేత సంచికల విపరాలను మాకు తెలియ జేయగలరు.

స్వాదెంట్ మార్క్
సంపాదకులు:
దాక్టర్ కె. జగన్

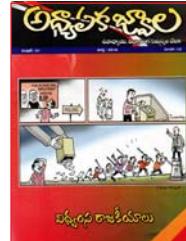
ఫోన్: 99124 02011

ఉపాధ్యాయ దర్శని
ప్రధాన సంపాదకులు:
కె.వేసిగోపాల్

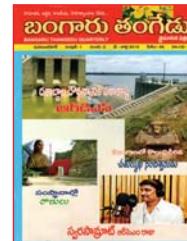
ఫోన్: 9866 51 4577

అధ్యాపక జ్ఞాల
సంపాదకులు:
ఎం. గంగాధర్

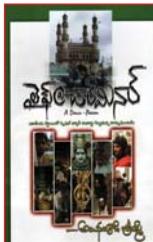

ఫోన్: 94404 14073

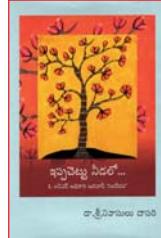
బంగారు తంగేడు
సంపాదకులు:
ముచ్చర్ల బినకర్ రావు

ఫోన్: 94407 04535

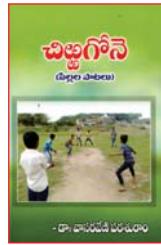
లైఫ్ చార్ మినార్
రచయితి: అయినంపూడి శ్రీ లక్ష్మి
వెల: రూ. 75
ప్రచురణ: సరోజిని శ్రీంసుందర్ శ్వాసత్తుము సేవాసంఘం
ప్రతులకు: ప్లాట్ నెం. 103, దుర్గా అపార్ట్‌మెంట్స్,
సామాజిగ్సాద్, హైదరాబాద్.
ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో

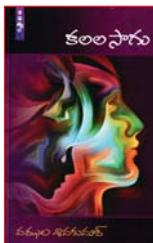
ఇప్పచెట్టు నీడలో...
రచన: డా॥ శ్రీనివాసులు దాసరి
వెల: రూ. 99
ప్రచురణ: సాహితీ సర్క్షేప
ప్రతులకు: ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో
రచయిత ఫోన్: 040-235452388

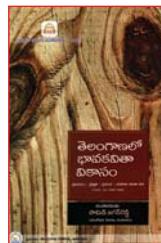
తెలంగాణ తేజీమూర్తులు
సంపాదకులు: మామిడి హర్షక్ శ్రీ
విష్ణుభట్ల ఉదయశంకర్
వెల: రూ. 950
ప్రచురణ: తెలంగాణ ప్రభుత్వం-బాధా సాంస్కృతిక శాఖ
ప్రతులకు: ఛైర్‌కోర్ట్, భాధా సాంస్కృతిక శాఖ
కళాభారతి, రవీంద్రభారతి ప్రాంగణము,
హైదరాబాద్-500 004

చిత్రగీణ (ప్రెల్లిల పాటలు)
రచన: డా॥ వాసరవేణి పరశురాం
వెల: రూ. 90
ప్రచురణ: పోల్టీ శ్రీరాములు తెలుగు విష్వవిద్యాలయం
ప్రతులకు: ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో

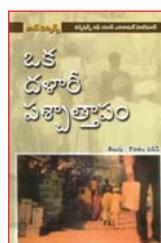
కలల సింగు (కవిత్వం)
రచన: వరుల శివకుమార్
వెల: రూ. 100
ప్రచురణ: పాఠియుల్లీ పాఠిరమ్
ప్రతులకు: ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో.
రచయిత ఫోన్: 94920 39488

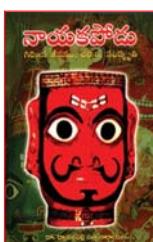
తెలంగాణలో భావకవితా వికాసం
సంపాదకుడు: సామిడి జగన్‌రెడ్డి
వెల: రూ. 700
ప్రచురణ: తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమి
ప్రతులకు: కళాభారతి, రవీంద్రభారతి ప్రాంగణము,
హైదరాబాద్-500 004

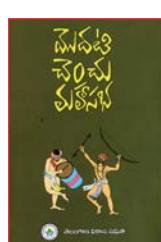
రాజరథం (భువన విజయం)
రచయిత: డా. కపిలవాయి లింగమూర్తి
వెల: రూ. 100
ప్రచురణ: వాణి ప్రచురణలు
ప్రతులకు: 17-110, వాణి సరదాన, విద్యానగర్
కాలనీ, నాగర్కర్ణాలు. ఫోన్: 9000185437.

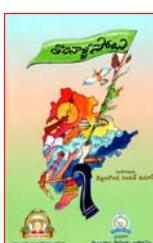
ఒక దశార్ పశ్చాత్తాపం
రచన: జాన్ పెర్సన్స్
తెలుగు : కొణతం డిలీవ్
వెల: రూ. 120
ప్రచురణ: వీక్షణం పజ్ఞాపేణ్ణు
ప్రతులకు: వీక్షణం పజ్ఞాపేణ్ణు కార్యాలయం.
అన్ని ప్రముఖ పుస్తకాల కేంద్రాలలో

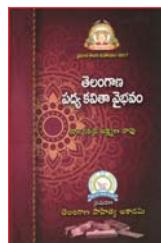
నాయకపోడు
రచన: డా॥ ద్వావనపల్లి సత్యనారాయణ,
వసుల బుచ్చయ్య
వెల: రూ. 150
ప్రతులకు: పల్లా సత్యనారాయణ,
9-73/1, టీచర్స్ కాలనీ, ఆధిలాబాద్
ఫోన్: 9182128461

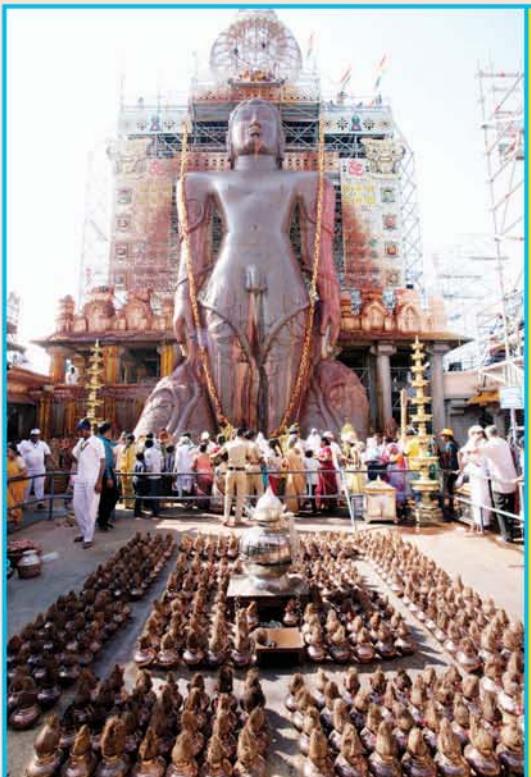
మొదటి చెంచు మహాన్భ
సంపాదకులు: దేశపతి శ్రీనివాస్,
ముచ్చర్ల దినకర్రొవు
వెల: రూ. 100
ప్రచురణ: తెలంగాణ వికాస సమితి
ప్రతులకు: దేశపతి శ్రీనివాస్, డిఎస్‌డి సీఎం,
మమత భ్లట్, సక్రటులయేల్, హైదరాబాద్.
ఫోన్: 9553953330

తొలినాళ్ళ సాచియి
సంపాదకుడు: బెల్లంకొండ సంపత్త కుమార్
వెల: రూ. 50
ప్రచురణ: తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమి
ప్రతులకు: కళాభారతి, రవీంద్రభారతి ప్రాంగణము,
హైదరాబాద్-500 004

తెలంగాణ పండ్య కవితా ప్రైబ్లింగ్
రచయిత: డా॥ గండ్ర లక్ష్మణ రావు
వెల: రూ. 50
ప్రచురణ: తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమి
ప్రతులకు: కళాభారతి, రవీంద్రభారతి ప్రాంగణము,
హైదరాబాద్-500 004

సరత్కుత ఆలోచనకు స్జననక్కని సీదింది
బేటా లనిపించే ధాయాశ్రాలకు ప్రాణం

పాశస్మన్న పాశిటీర్వాఫర్

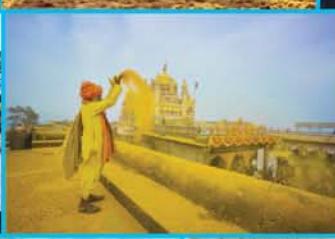
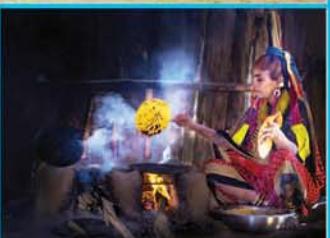
రాదారపు కుమారప్పామి.

మానవ జీవితంలోని విభాగ పుట్టులను
విషయాత్మకతలో దృఢమారం చేస్తూ
తన ప్రత్యేకమై, ముద్రణి అకట్టుకొంటున్న
కుమారప్పామి పాశిటీర్వాఫర్ రంగంలో

బెఱ్పుపొకల నెందలినో ప్రేతపొస్తు

స్వయంగా శిక్షణమను కూడా ఇస్తున్నారు.

ప్రత్యేక కథనం లోపం పేశిల్లో

I go to Oxford (ogs)
to learn life!

Oxford
Grammar School

13TH STREET, HIMAYATNAGAR, HYD.

CBSE & SSC

RECONNECTING
CHILDREN WITH NATURE

Phone: 040-27636214, Mobile: 9959612345,
email: ogshyd@gmail.com
website: www.oxfordgrammarschool.com